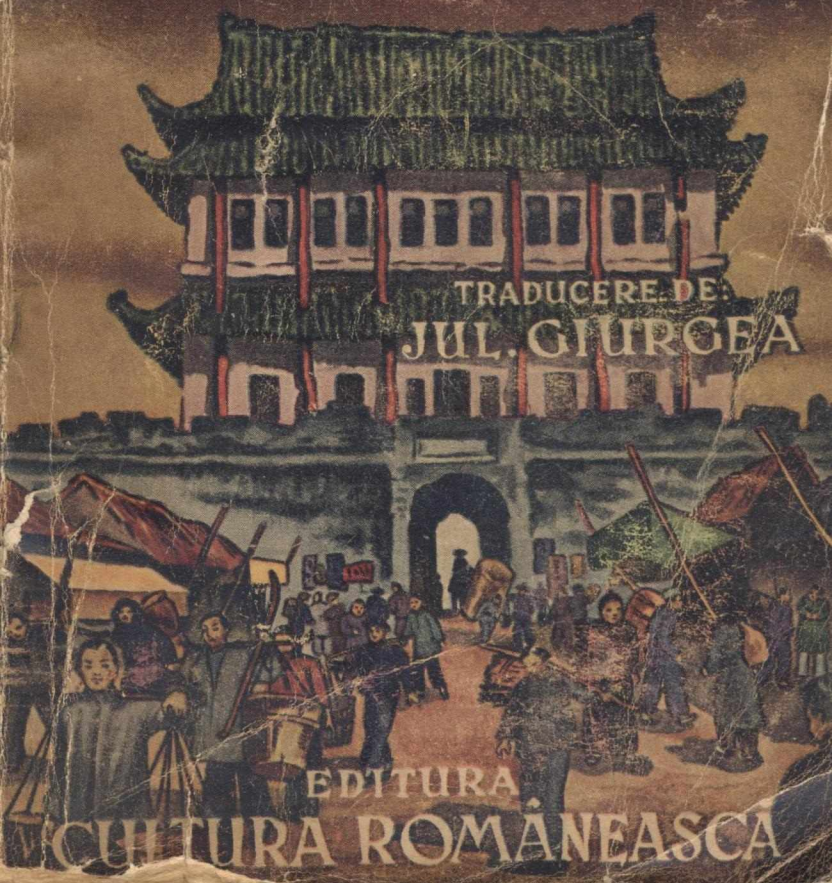


PEARL S. BUCK

PATRIOTUL

TRADUCERE DE:
JUL. GIURGEA



EDITURA
CULTURA ROMÂNEASCĂ

De acelaș autor, în versiune românească :

VÂNT DE RĂSĂRIT : VÂNT DELA APUS

PEARL S. BUCK

PATRIOTUL

Traducere de JUL. GIURGEA

EDIȚIA II



Editura "CULTURA ROMÂNEASCĂ."

Versiunea românească a acestei cărți a fost făcută din originalul în limba engleză al volumului THE PATRIOT de Pearl S. Buck, apărut în editura Grosset & Dunlap, Inc., New York, 1939 și este singura versiune românească, autorizată pentru continentul european, care poate fi răspândită în România.

Orice reproducere, compilație sau rezumat al acestei opere, fără autorizația scrisă a autorului versiunii românești, va fi urmărită conform legii.

PARTEA ÎNTÂIA



Jn al cinsprezecelea an al Republicii Chineze și după socoteala celor din Apus, în anul o mie nouăsute douăzeci și șase, în orașul Shanghai trăia un bancher bogat căruia îi ziceau Wu și care avea doi feciori. De câteva generații, familia lui era un neam de oameni bogați, și luase parte la viața publică a orașului, deși în diferite forme, mai ales în timpul celor trei generații din urmă.

Domnul Wu își datora situația actuală a familiei lui, mai ales împrejurării că era conducătorul instituției Great-China Bank care avea numeroase sucursale, răspândite pe toată întinderea regiunii din centrul și partea de miazăzi a Chinei. În tinerețe făcuse călătorii prin Japonia și prin Europa, pentru a vizita instituțiile bancare și la întoarcerea acasă, a început imediat întemeierea băncii lui de acuma, care mai târziu deveni un organism atât de puternic în noua republică.

Dar tatăl său, bătrânul general Wu, n'avea nicio legătură cu băncile, afară de cazul când în calitate de militar se gândea la ele cu toată încrederea, în timpul războaielor la care el nu luase parte niciodată. Pe vremea domniei celei din urmă dinastii Mandchu, generalul Wu fusese trimis în străinătate, nu de părinții lui care în rea-

litate rămăseseră înspăimântați de gândul acesta, așa că maică-sa începu să plângă și nu mai mâncă nimica, până când din mila împărătească fiului ei i se dete învoirea să-și întârzie plecarea vreme în de ajuns de lungă, pentru a putea da mamei lui un nepot. Abia în ziua când primi în mâinile ei bătrâne un copilăș nou născut, cu pielea roșie, care țipa de răscolise tot palatul — actualul bancher Wu — se învoi ca fiul ei, un flăcău frumos și impulsiv cam de vreo optsprezece ani, să plece în stră-nătate. Tânărul fu trimis, împreună cu alții de o seamă cu el, de către Împăratul, în timpul celor câțiva ani când toată lumea era de părere că dinastia își va re-organiza vechea armată care începuse să-și piardă au-toritatea. Reformele așteptate însă nu se făcură nici-odată. Singurul amănunt pe care l-a aflat lumea, este că bătrâna și energica Împărăteasă se pusese împotriva fiului ei care era un om fără voință, și înlăturase refor-mele plănuite de el, așa că generalul Wu se pomeni fără un ban în pungă, tocmai la Berlin, unde petrecuse ceva mai puțin de doi ani. Tatăl său îi trimisese bani tocmai de ajuns, pentru ca să se poată întoarce acasă și aceasta fu epoca menită să deschidă ochii tânărului ofițer, asupra importanței pe care o aveau băncile. Nea-murile pământului, își zise el, sunt stăpânite de bancheri, nu de Împărați și Regi, așa că se hotărâ numaidecât ca pe fiul său care acuma avea doi ani, să-l facă bancher.

Imprejurările îl ajutară să și facă ceea ce-și pusese de gând. Înainte ca vaporul cu care se întorcea, să fi intrat în docurile din Shanghai, bătrânul său tată muri, iar mama lui nesimțindu-se în stare să-i supraviețuiască, se sinucise, înghițindu-și podoabele de jad și de aur pe

care le avea. Astfel generalul Wu se pomeni dintr'odată cap al familiei, fiind singurul fiu, și stăpân al nemăsuratei ei averi, precum și al caselor și pământurilor strămoșești care nu erau în Shanghai ci se găseau departe în adâncul provinciei Hunan.

Banii familiei erau ascunși în locuri foarte ciudate. Defunctul Wu care murise, nu înțelesese și nici nu avusese încredere niciodată în sistemul bancar. Il considerase întotdeauna drept un mijloc de jaf, adus de străini. Prin urmare arginții lui erau făcuți fișicuri numărate pe care le păstra în lăzi, chiar sub acoperișul casei sale. Primul gând al generalului Wu, după moartea tatălui său, fu să depună acești bani în bolțile diferitelor bănci din oraș. A doua faptă a lui fu clădirea unei uriașe case de formă patrată pe care și-o ridică în concesiunea franceză din Shanghai, care pe vremea aceea era cartierul cel mai elegant din oraș. Pentru clădirea casei își aduse un tânăr arhitect francez, care se îngriji și de mobilarea ei. Când fu gata, se mută cu toată familia lui într'ânsa, deși casa se asemana cu o casă de oameni înstăriți din Paris, și nicidecum cu o casă chinezească. Când soția lui începu să se plângă din pricina lipsei de confort a casei, cum ar fi de pildă covoarele groase, ceea ce însemna că nimic nu mai poate fi aruncat pe jos, îi aduse aminte că în țări străine sunt sute de mii de femei care trebuie să se împace cu această lipsă de confort. Din ziua aceea nu mai ascultă la scâncelile ei. Trăi foarte liniștit în casa aceasta, patruzeci de ani încheiați, timp în care fiul său cel mai mare crescuse și deveni bancher, iar ceilalți fii ai lui crescuseră și ei și-și văzură de treburile lor. Pe fiicele lui nu le privea nici-

odată ca făcând parte dintre copiii lui, deși își făcuse datoria și față de ele și le măritase cu oameni frunțași, dar îndeplinindu-și în felul acesta datoria, încetă cu totul să se mai gândească la ele. Fiul său cel mai mare continuă să trăiască împreună cu el și mama lui îmbătrânită, în casa aceea mare franțuzească, iar când îi veni vremea, îl căsătoriră cu o fată foarte bine crescută din Shanghai, cu care avu doi fii, I-ko și I-wan.

Bătrânul general Wu se simți foarte mulțumit, în ziua când i se născură acești doi nepoți. Trăise până acuma viață tihnită și nu luase parte la niciun războiu și nici nu văzuse vreo bătălie. Totuș lumea îi zicea general, din cauză că Impăratul — care acuma era mort demult — îl trimisese la o școală militară din Germania, dar și din cauză că era om foarte bogat. Afară de asta avea mai multe uniforme pe care și le comandase la un croitor din Shanghai, copiindu-le după uniformele unui general englez, ale unui amiral american și ale unui mareșal francez care veniseră la Shanghai pentru a inspecta trupele lor, staționate în garnizoana acestui oraș. Bătrânul general Wu arăta foarte impunător în uniformele acestea, deși el umbla de preferință îmbrăcat într-o uniformă care era o combinație a uniformei desenate de el însuș, cu o ușoară nuanță de uniformă căzăcească. Evident, la el acasă nu umbla niciodată îmbrăcat în aceste uniforme. Aci purta vechile costume de brocarde grele de mătăasă și de satin, iar în picioare papuci de catifea cu talpa groasă de păslă. Uniformele și le păstra în dulap și un servitor le scutura și le peria la fiecare schimbare a anotimpului, când și medaliile lui — dintre care pe unele le cumpăraseră el însuș, iar altele îi fuse-

seră dăruite de oamenii care veneau la el și se întâmpla să aibă nevoie de parale — erau lustruite și șterse, ca pe urmă să fie puse cu grijă la locul lor.

În casa aceasta I-ko și I-wan își petrecură copilăria fericită, până când crescură mari, singura grijă pe care o pricinuiau celor din jurul lor, fiind deosebirea dintre pornirile lor. I-wan fusese întotdeauna favoritul tuturor celor din casă, al bunicilor, părinților și slugilor. I-ko, cel mai în vârstă dintre ei, era un copil încăpățânat, rău năvălit care din fire era gata să facă orice nebunie și răutate. I-wan însă era un băiat vesel și blând, iar dragostea de care fusese încunjurat și aceeași îngăduință care se dovedise atât de fără folos pentru I-ko, asupra lui nu lăsase urme care să-i fi stricat caracterul. Împlinise vârsta de optsprezece ani și n'avusese până acum decât o singură încurcătură, pe care nu fu dator să o explice nici bunicilor, nici părinților lui, deoarece ei nu reușiră niciodată să afle ceva despre ea. Fusese arestat și băgat la închisoare. E adevărat că nu stase la închisoare decât o singură noapte. Căci îndată ce se află al cui fiu este, însuș temnicerul se repezi în celula lui, gâfăind și cu sudoarea curgându-i în picături grele de pe obraz.

— Iartă-mi prostia pe care am făptuit-o, stăpâne, zise el lui I-wan care se așezase pe un morman de trei cărămizi puse una peste alta, într'un colț al celulei infecte și pline de arestați. Dar de ce nu mi-ați spus, stăpâne, că tatăl dumneavoastră este bancherul Wu și că bătrânul general vă este bunic?

— Dacă sunt vrednic să fiu băgat la închisoare, atunci trebuie să stau la închisoare, răspunse I-wan cu demnitate.

Între cei arestați el era singurul îmbrăcat în haină de mătăasă, ale cărei clinuri atârnau murdare. Un tânăr arestat care era în aceeaș celulă cu el, îl întrebă întunecat:

— De ce nu-ți scoți haina aceea minunată de pe dumneata și ți-o târăști prin gunoaie?

Tânărul care-l întrebase, era după înfățișare un om grosolan, în uniforma de pânză albastră pe care o purtau elevii școalelor guvernului. I-wan învăța la o școală particulară, ținută de misionari, anume pentru fiii oamenilor bogați. La școala aceasta nu existau uniforme ci toți elevii erau îmbrăcați în haine de mătăasă:

— Pentru că am acasă și altele mai bune, decât aceasta, răspunse I-wan.

Temnicerul se întâmplă ca tocmai în clipa aceasta să intre în celulă. Auzind oe spune I-wan, chipul lui se strâmbă și mai mult de spaimă.

— Nu fi supărat pe mine, tânărul meu stăpân, se rugă el. Tatăl dumitale, dacă ar vrea, ar putea să mă dea afară din această slujbă tihnită. Eu sunt om sărac. Leși de aci din celulă și-ți voi aduce o trăsură cu cai, care să te ducă nesupărat la casa părinților dumitale. Iar după ce vei ajunge acasă, rogu-te, pomenește-mă cu vorbe bune în fața părintelui dumitale, tânărul meu stăpân.

I-wan se simțea îndemnat să-l înfrunte cu trufie, dar n'avea decât optsprezece ani și era ostenit și flămând, iar mirosul greu din celula în care era închis, îl făcea să-i vină rău. Afară de asta ceilalți arestați, erau oameni cu chipuri întunecate, murdari și din felurite straturi sociale și de felurite vârste, așa că dintre toți

singur studentul în uniformă, părea să fie ceva mai de-a-fiea. Prin urmare se ridică în picioare și ieși foarte demn din celulă.

Dar când temnicerul înspăimântat era gata să închidă poarta de fier a celulei, I-wan se opri în loc.

— Stăi, porunci el, lasă-l și pe studentul acela de colo să iasă.

— Nu pot să fac așa ceva, răspunse temnicerul. Acela este un revoluționar.

— Tot așa sunt și eu, declară I-wan.

Era adevărat că el fusese arestat ca revoluționar în școala misionarilor. Localul școlii fusese călcat de soldații care veniseră să facă o perchiziție, cum făceau tuturor studenților, oriunde i-ar fi găsit. I-wan se plimba singur prin curte și tocmai cetea o carte, foarte populară pe vremea aceea printre studenți, scrisă de un german cu numele Karl Marx. Fiind obișnuit să facă întotdeauna ce-l taie capul, nu se sfii de loc să răspundă soldaților, când îl întrebară ce carte citește.

— Karl Marx, răspunse el supărat, căci ce ar fi putut soldații aceștia să înțeleagă dintr'o astfel de carte.

Dar spre marea lui mirare, îl arestaseră numaidecât, îl luară cu ei la închisoare și-l băgară în celulă, unde protestase toată noaptea, la început în gura mare, până când ceilalți arestați începură să sbiere la el, să stea liniștit, ca să poată dormi.

— Nu se poate ca fiul marelui bancher Wu să fie revoluționar, răspunse temnicerul.

I-wan se uită la el și bătu din picior.

— În cazul acesta, fii incredințat, că-mi voi da toată silința să-ți pierzi slujba pe care o ai, strigă el.

Obrazul galben al temnicerului se îngălbeni și mai mult.

— Dar cum voi putea explica absența acestui deținut?

— Spune-le că eu ți-am poruncit să-i dai drumul, răspunse I-wan. Spune-le că eu singur sunt răspunzător de plecarea lui.

În timpul cât ei steteră de vorbă, tânărul se apropie și se opri în fața ușii de fier; pe chipul lui colțuros nu se vedea nicio tresărire, dar ochii îi ardeau ca două făclii.

— O, cerule, gemu temnicerul, fie-ți milă de mine!

Dar I-wan îi smulse cheile din mână și deschise el însuș poarta celulei, în timp ce temnicerul gema și-și smulgea părul din cap.

— N'ai decât să spui că nu știi nimica, adăugă I-wan și proptindu-se cu umărul în poartă, o deschise tocmai de ajuns pentru ca tânărul să se poată strecura afară. După ce ieși din celulă, se opri alături de ei și așteptă. Incuie poarta la loc și întinse cheile temnicerului, apoi puse mâna pe brațul tânărului și plecară împreună, urmăriți de privirile mirate ale celorlalți arestați murdari care se apropiară de drugii de fier ai porții și se uitau după ei.

Cei doi tineri nu schimbă nicio vorbă, până când nu se urcară alături în trăsura hodorogită pe care o chemase temnicerul.

— Cred stăpâne, că-ți vei aduce aminte de mine la nevoie... gemu temnicerul, adresându-se lui I-wan.

— Să-mi dai de știre, răspunse I-wan fără să mai stăruiască și spuse vizitiului adresa casei părinților săi.

Trăsura plecă din fața închisorii și imediat după aceea

tânărul se întoarce spre el.

— Trebuie să şti că eu nu mă pot duce cu dumneata, în casa părinţilor dumitale.

— De ce să nu poţi? întrebă I-wan.

— Pentru că eu sunt de fapt revoluţionar, răspunse tânărul şi se uită la el, zâmbind ciudat.

— Nu mai spune? se miră I-wan. Am dorit mereu să dau şi eu peste un revoluţionar.

— La Universitate vei găsi între noi foarte mulţi, adăugă tânărul cu indiferenţă. Pe urmă, înainte ca I-wan să-l poată opri, sări din trăsura care înainta foarte încet. Numele meu este Liu En-lan şi-ţi mulţumesc pentru că mi-ai redat libertatea. Apoi se pierdu în mijlocul mulţimei, înainte ca I-wan să-l poată opri; o clipă se întoarce spre el şi-i zâmbi luminos, pe urmă dispăru cu desăvârşire.

Când ajunsese acasă, constată că nici n'au băgat de seamă lipsa lui. I se întâmpla adeseori să se întoarcă târziu acasă, când se ducea la teatru, ceea ce i se întâmpla destul de des, căci îi plăceau piesele cu eroii străvechi, aşa cum îi putea găsi în poveştile cu bandiţi care jefuiau pe cei bogaţi, pentru ca să poată ajuta celor săraci. Se ducea la aceste spectacole de două-trei ori pe săptămână şi se întorcea acasă în zori, când îşi deschidea singur uşa dela intrare, cu cheia pe care o avea în buzunar.

În casa lor, de altfel, toată lumea dormea până târziu. În fiecare zi se scula dimineaţa, prânzea numai singur şi se ducea la şcoală, fără să vadă pe nimeni dintre oamenii casei, afară de slugi. De astă dată se duse la etaj şi intră în camera lui. Era exact cum fusese întotdeauna.

Se apropie de pat și începu să mototolească așternutul, ca și când ar fi dormit într'ânsul. Pe urmă se desbracă, făcu o baie și peste hainele albe de mătasă cu care era îmbrăcat, luă un halat de mătasă albastră. Abia termină cu îmbrăcatul, când în fața ușii se auzi o tuse ușoară, pe urmă ușa se deschise și Peony, camerista mamei lui, apăru cu serviciul de ceaiu, cum se întâmpla în fiecare dimineață.

— Am întârziat, declară ea repede, când îl văzu că este gata îmbrăcat: Astăzi mi s'a întâmplat să adorm.

— Nu face nimica, răspunse tânărul. De astăzi înainte nu mă mai duc la școala aceea străină.

— Cum se poate? întrebă ea mirată și așeză tava cu ceaiul pe masă.

— Mă voi duce la Universitatea publică, declară I-wan.

— Bine, dar la școala aceasta! protestă fata. La o astfel de școală se poate duce toată lumea.

— Prin urmare mă voi putea duce și eu, ripostă el.

— Tatăl dumitale nu-ți va da voie să te duci, și tot așa nici bunicul dumitale, adăugă fata.

— In cazul acesta nu voi mai mânca nimica, declară I-wan categoric.

— Asta înseamnă că va trebui din nou să-ți aduc de mâncare, pe ascuns, zise fata malițioasă, cum făceam și până acuma, când se întâmpla să dorești ceva. Ce rușine, I-wan; astfel de apucături sunt pentru I-ko!

Începură să râdă amândoi.

Totuș acesta fu mijlocul datorită căruia I-wan putu să se înscrie la Universitatea Națională, unde avu ocazie să cunoască revoluționarii și să devină el însuș un revoluționar. Asta deoarece imediat ce mama lui află că

nu mai vrea să mănânce, se repezi la tatăl său, iar bunica lui, la bunicul, așa că în mai puțin de patru zile îmbracă aceeași uniformă pe care o purta și Liu En-lan, cu o singură deosebire, că mama lui stăruie să-i facă uniforma la croitorul tatălui său, din cea mai bună pânză englezească. I-wan se învoi să le asculte această dorință care nu reprezenta decât un compromis fără însemnătate, dar care totuși era menit să dea părinților și bunicii săi un fel de iluzie a autorității lor asupra familiei.

— Bine că cel puțin i se potrivește, declarară ei, după ce-l văzură îmbrăcat în uniformă.

— Ia vino încoace, strigă bunica. Să te pipăi pe obraz.

Și tot pentru a le da o iluzie, se plecă în fața bunicii și o lăsă să-i pipăie obrazul cu mâinile ei uscate și bătrâne.

— E slăbuț, mititelul; ar trebui să mai pună puțină carne pe el, murmură bunica.

Suportă și aceste cuvinte ale ei în tăcere, căci la urma urmelor totuși reușise să obțină ceea ce dorea.

*
* *

La doi ani după aceea, în al cinsprezecelea an al republicii, I-wan — fără ca cineva din familia lui să poată bănui o astfel de posibilitate — deveni unul dintre revoluționarii aceia ale căror grupări secrete puteau fi întâlnite în toate școalele din China. Trăia două vieți cu totul deosebite una de alta, viața lui de mai înainte, în calitate de fiu al unei case de oameni bogați, și viața cea nouă și plină de ardoare, în calitate de tânăr en-

tusiast, printre alți tineri de aceeaș seamă cu el, visând să răstoarne republica nouă, pentru a proclama una și mai nouă, căci erau tot atât de potrivnici republicii, cum fuseseră și părinții lor față de tronul împărătesc. Niciuna dintre aceste două vieți însă nu avea legătură cu cealaltă. Niciunul dintre colegii lui nu văzuse încă uriașa casă de formă patrată în care trăia el, până într'o zi dela începutul toamnei, când i se întâmplă ca, întorcându-se acasă dela școală, să se oprească la o cofetărie din apropiere. Când ieși din nou în stradă, auzi pe cineva că-l strigă pe nume. Era Peng Liu, unul dintre membrii grupului revoluționar și singurul pe care el nu-l putea suferi, deși Peng Liu era un tânăr fără nicio importanță. Era fiul unui negustor sărac care ținea o mică dugheană în oraș; un individ mic de statură și cu înfățișare vulgară, cu niște ochi mărunți și gura căscată din care i se revărsa fără încetare respirația otrăvită de miasme grele. Nimeni nu putea să-l suporte, deși el n'avea nicio vină din cauza acestor neajunsuri ale lui.

— I-wan! strigă Peng Liu. Unde te duci?

— Acasă, răspunse I-wan și se gândi că ar fi fost mai bine să-i fi spus o minciună, deoarece Peng Liu se ținea după el și nu mai era chip să scape până când va ajunge la casa mare. Totuș se hotărâ să nu-l poftască să intre la ei. Peng Liu va fi incapabil să înțeleagă, cum de el — în calitate de revoluționar — este în stare să locuiască într'o casă ca asta și cu siguranță îi va părea și mai puțin simpatice, după ce va vedea luxul cu care este instalată. Dar la urma urmelor cum se face că acest Peng Liu este tocmai în partea aceasta? Casa părinților lui era departe, dincolo în cartierul chinezesc.

Nu cumva Peng Liu îl urmărește anume, ca să vadă unde se duce?

Se opri în fața porții și-și potrivi cărțile la subțioară. Se uită repede împrejurul său, pe urmă ridică privirea să vadă nu cumva I-ko este la fereastră și-l vede că vine. N'ar fi vrut ca I-ko să vadă pe Peng Liu, căci vederea hainelor sărace și chipul tras și palid al acestuia, l-ar face să bănuiască ceva. La fereștile casei nu se vedea nimeni și nici pe străzile orașului Shanghai nu se vedeau decât puțini trecători în această caldă după amiază de Septembrie. Așa că-i spuse cu glasul încet și limpede:

— La revedere, pe mâine, camarade.

— Pe mâine, răspunse Peng Liu repede.

— Un laș! murmură I-wan nemulțumit. Se teme să pronunțe cuvântul *camarad*, chiar atunci când nu este nimeni prin apropiere.

Peng Liu însă nu se mișcă din loc:

— Aceasta este casa unde stai dumneata? întrebă el mirat și se uită în sus la clădirea uriașă de cărămidă, cu terasa sprijinită pe coloane.

— Ce vrei să fac, răspunse I-wan. Casa a fost clădită de bunicul și tatăl meu trăește în casa aceasta împreună cu el; prin urmare este firesc ca deocamdată să stau și eu la tatăl meu.

— O frumoasă casă străină, declară Peng Liu.

Dar I-wan simți un profund dispreț față de tonul plin de umilință cu care pronunță aceste cuvinte și se gândi: „Lui Peng Liu i-ar plăcea să intre, dar nu-l voi pofti, mai ales că I-ko l-ar disprețui, dacă l-ar vedea”, pe urmă adăugă cu glas tare:

— La revedere!

— La revedere! răspunse Peng Liu.

I-wan îi întoarse repede spatele, urcă în fugă treptele de marmoră ale scării și intră în casă liniștit. Nu era în stare să fie tot atât de liniștit, când apărea în fața bunicii lui, dacă se întâmpla să nu fie amețită de opiu. Dar tocmai din cauză că bătrâna ținea atât de mult la el, încerca să nu fie niciodată amețită, când era timpul ca el să se întoarcă acasă.

Astăzi el se întorsese târziu, din cauza ședinței secrete a comitetului lor și pentru că fiindu-i foame, trebuise să se oprească în drum, la cofetărie. Tocmai din cauza asta bătrâna începu să-l strige, când îl auzi:

— I-wan, vino încoace! Pe unde ai umblat?

Exact în clipa aceasta Peony ieși din camera bunicii lui. Îi luă cărțile și pălăria din mână, pe urmă-și țuguie buzele și suflă:

— E foarte supărată!

Ridică din umeri și încruntă sprâncenele.

— Vin îndată, bunică! răspunse el, pe urmă se întoarse spre Peony și întrebă în șoaptă: I-ko s'a întors? Așteaptă până când o văzu clătinând din cap, pe urmă intră în camera bunicii lui.

În fiecare zi, dela vârsta de șase ani, când începuse să meargă la școală, trebuia să se ducă drept la bunica lui, îndată ce se întorcea acasă, și cu fiecare zi ce trecea, obligația aceasta i se părea tot mai nesuferită. Se întuneca la față de câte ori își aducea aminte că bătrâna aceasta îl așteaptă și că este obligat să se ducă la ea. În timpul consfătuirilor lor secrete, când vorbeau despre renunțarea la obligațiunile familiare ce le au, I-wan sărea în picioare și striga: „Nu se poate să facem nimica,

până în ziua când vom reuși să scăpăm de sub jugul obligațiunilor noastre familiare”. De fiecare dată se gândea la propria lui familie, dar mai ales la bunică-sa.

— Am venit, bunico! declară el întunecat, după ce intră în camera ei.

Bătrâna însă nu băga niciodată de seamă că el este nemulțumit. Ea sta așezată pe marginea uriașei canapele. Lampa era aprinsă și luleaua pregătită la îndemână, așa că nu aștepta decât întoarcerea lui.

— Vino încoace, zise bătrâna, și I-wan se apropie puțin: Vino mai aproape, ca să te pot pipăi, stărui ea.

Trebuie să se apropie de ea, deși apropierea aceasta i se părea mai nesuferită decât orice tortură. Bătrâna întinse mâna subțire cu unghiile lungi spre el și-i apucă mâna lui în podul palmelor împreunate.

— Îți sunt mânilor umede! se miră ea.

— Pe afară e foarte cald, răspunse I-wan.

— Se vede că te-ai grăbit la drum, îl certă ea. Nu ți-am spus de atâtea ori, să nu mai alergi pe drum, când te întorci acasă? Graba stoarce omului puterea de viață.

— Mie-mi place să umblu repede, declară el.

— Nu este vorba de ceea ce-ți place ție, ripostă bătrâna. Aci trebuie să ții seamă și de familia ta. Tu ești nepotul meu.

Acesta era tocmai amănuntul cel mai nesuferit în toată conversația lor: aluzia că pentru ea el este de preț, numai din cauză că e nepotul ei, cu alte cuvinte fiul menit să ducă înainte numele familiei.

— Din când în când trebuie să mai fac și ceea ce-mi place mie, răspunse el nemulțumit.

— Tu faci întotdeauna ceea ce-ți place, adăugă bătrâna cu glasul ridicat. Nu te gândești la nimeni, decât la tine — aceasta este meteahna generației voastre. Tot așa face și I-ko. Astăzi nici n'a dat pe la mine.

Dar în aceeaș clipă se sperie, nu cumva să-l fi supărat cu vorbele ei, așa că întinse o mână după cutia de dulciuri de lângă ea, fără să-i dea drumul cu cealaltă, și-i dete o curmală.

Ar fi avut poftă să o refuze, dar când o văzu, fără să vrea, simți apă în cerul gurii. Era mereu flămând, tocmai de aceea încrunță din sprâncene și întinse mâna după ea, apoi o băgă în gură.

— Așa, adăugă bătrâna și începu să zâmbească. Din aceste curmale nu dau nimănui, decât ție. Incepu să-i mângâie brațul, întinzând mâna sub mâneca hainei lui. Sunt foarte bune pentru sânge și nimeni nu mănâncă din ele, decât eu și cu ție. Cu toate acestea — și bătrâna ridică glasul, ca să fie sigură că Peony care era în vestibul, o va putea auzi — știu că ticăloasa de roabă care mă slujește, mi le fură în timpul cât eu sunt adormită.

— Eu, stăpână? se auzi glasul liniștit, ca niște clopoței de argint al lui Peony prin ușa întredeschisă. Eu stăpână, nu mă ating de ele niciodată!

— Totuș, trebuie să ști că așa este, declară bătrâna și ridică ochii spre el. Fata aceasta fură tot ce-i cade în mână. E la mine de unsprezece ani, dar în sufletul ei nu există nicio picătură de recunoștință. Când am cumpărat-o, n'avea decât șapte ani, dar era hoață chiar de atunci.

Nu-i răspunse nimica. Ar fi fost peste putință să

apere pe Peony, ca pe urmă bunica lui să-l învinuiască de slăbiciune. Făcuse această greșală mai demult. Încercă să-și scape brațul de mâna ei:

— Bunico, până mâine va trebui să scriu o conferință în limba engleză, declară el și se uită la ea stăruitor.

— Ah-da, răspunse bunica repede, dar să nu stai prea mult noaptea.

— Noapte bună, bunico, adăugă I-wan și se prosternă în fața ei.

— Ba de loc; niciun noapte bună, răspunse bătrâna în glumă. Înainte de culcare, să treci pe la mine.

— Dar dumneata vei fi toropită de fumat, răspunse el răstit.

— Nu-nu, se grăbi ea să adauge. Spune-mi când vei veni și te voi aștepta trează.

— Nu se poate. Cum aş putea să-ți spun dinainte, când voi termina cu toate lecțiile ce le am de făcut?

Bătrâna oftă. Pe urmă privirile îi căzură pe luleaua de opiu și se cutremură ca de un fior.

— De... ai dreptate, murmură ea. Pe urmă așteaptă câteva clipe, apoi strigă: Peony!

— Am sosit, răspunse roaba.

Peony intră în cameră, nesimțită în papucii ei de mătăasă brodată, și ajută bătrânei să se întindă pe canapea, apoi începu să-i pregătească lampa. I-wan nu plecase încă.

— Ți-am pus cărțile pe masă, zise roaba uitându-se la el.

Ochii bătrânei se și închiseseră.

— Ar trebui să-ți fie rușine, zise I-wan în șoaptă. Cum se poate să te pretezi la așa ceva!

Peony deschise ochii mari de forma migdalelor și se uită la el.

— Eu trebuie să fac ceea ce mi se poruncește, răspunse fata.

I-wan se încruntă și clătină din cap, apoi se îndreptă spre ieșire. În fața ușii se opri și se uită înapoi. O văzu că a început să îndese opiul cleios în lulea, cu o linguriță mică de argint. Dar nu se uita la ce face ci se uita după el, iar când îl văzu că s'a oprit și se uită la ea, scoase limba roșie și se strâmbă la el. Ieși imediat și trânti ușa pe urma lui.

*
* *

Dar îi fu peste putință să scape de mirosul dulceag al fumului de opiu. După ce ajunsese în camera lui dela etaj, deschise numaidecât fereștile, dar constată că e zadarnic. Afară nu se simțeau adierile vânturilor serii și mirosul acesta stăruia în toată casa, ușor dar destul de insinuant. Toată viața lui de până acum fusese îmbibată de mirosul acesta pe care nu-l putea suferi. Probabil zidurile unei case vechi chinezești ar fi reușit să absoarbă și să alunge mirosul acesta, dar în casa aceasta cu sălile ei uriașe și scările întortochiate, mirosul stătut de opiu se furișa legănându-se prin toate colțurile, întocmai ca o miasmă. I-wan începuse să se revolte împotriva celor mai mici amănunte pe care le vedea împrejurul lui, mirosul acesta letargic care se strecura pe furiș și chiar în dulceața lui leșinată, parcă avea ceva din suflul stătut al morții. Toată casa era plină de mirosul acesta

până la saturație. Îl simțeai în perdelele grele de mătasă ce atârneau la ferești, în pernele roșii de pe scaune și canapele. În timpul nopții, când I-wan se acoperea în păturile de mătasă ale așternutului, simțea sau i se părea că simte mirosul acesta de desagregare.

Din cauza aceasta, își zicea el, ar fi preferat ca această cameră a lui să fie simplă, o cameră tot atât de simplă și de pustie ca și cămăruța în care dormea En-lan la Universitate. Porunci lui Peony să scoată draperiile grele de damasc cu care decoratorul francez împodobise fereștile cu mulți ani înainte de nașterea lui. Toate fereștile palatului lor erau împodobite cu astfel de draperii, afară de cele două ferești dela camera lui. Fără draperii fereștile erau înalte și impunătoare, iar lumina de afară intra în cameră întocmai ca o undă de veselie. Peony se plângea mereu de felul respingător în care arăta camera lui și încerca în toate chipurile să domolească lumina prea puternică. De astă dată constată din nou, imediat ce intră în cameră, că a făcut aceeași încercare. Pusese în fereastră un vas albastru, iar în vasul acesta era o ramură de oleandru, cu flori însângerate. Stete câteva clipe și se gândi: „Ce nevoie am eu de flori? Voi da vasul afară din cameră”.

Dar nu încercă să-și pună gândul în practică. N'ar fi vrut să jignească pe roaba Peony, din cauză că în toată casa aceasta, ea era singura ființă cu care mai putea sta de vorbă. Încă nu era pe deplin hotărât, dacă va trebui să-i spună sau nu, tot ce-l preocupă — anume că a intrat și el în mod definitiv în gruparea revoluționară secretă și că într-o bună zi va trebui să renunțe la tot ce vede împrejurul lui. Când se gândea că va trebui să

renunțe la casa aceasta și la viața lui, își simțea inima tresărind de mulțumire, dar în acelaș timp și de spaimă. Totuș acesta era singurul mijloc pentru a putea salva țara — renunțarea definitivă la viața aceasta de umbre funerare — la viața de capitalism.

Da, I-ko era și el un mort, tot atât de definitiv mort ca și bunica, deși el era încă tânăr. Era mort din cauză că nu se gândea la nimic altceva decât la el și la plăcerile lui. Din cauză că era fiul președintelui unei mari bănci cu organizație modernă și avea o viață tihnită alături de tatăl său. I-wan habar nu avea de ceea ce face I-ko. Dar cu toate acestea știa de ajuns, pentru a fi convins că el nu va deveni niciodată la fel cu I-ko, dacă aceasta va depinde de el.

După ce intră în cameră, își scoase uniforma albastră de student și îmbracă un halat lung și moale, de mătasă verde-cenușie. Dar numai din cauză că tatălui său nu-i plăcea să-l vadă acasă umblând în uniforma albastră și grosolană de student.

— Când apari în fața ochilor mei, poruncise într'un rând bătrânul lui I-wan, îmbracă-te în hainele tale cumsecade.

„— Când voi renunța la toate, își zise I-wan în timp ce-și încheia năsturașii halatului de mătasă, nu voi mai purta altceva decât uniforma”. Căci era dela sine înțeles că în mijlocul vieții de revoluționar, pe care el avea de gând să o ducă de aci înainte, hainele acestea de mătasă, n'ar fi fost la locul lor. Să se urce pe coama stâncilor, să facă nenumărați kilometri pe jos, cutreerând satele din largul țării, să vorbească poporului la răscrucea drumurilor, cerându-i să se revolte împotriva

bogaților și a celor care-i împilează — nu, pentru o astfel de viață ar fi fost peste putință să se îmbrace în haine de mătăsă. Va trebui să-și schimbe chiar și numele, căci ar fi peste putință să se găsească cineva, care să creadă în vorbele spuse de fiul unui bogat banker din Shanghai.

Auzi pe cineva tușind ușor și prin deschizătura ușii apără numaidecât capul lui Peony.

— Bunicul dumitale întreabă, de ce întârzii și părinții dumitale îți trimit vorbă să te prezinți numaidecât în fața lor, anunță roaba.

— Vin îndată, răspunse el răstit.

Glasul fetei se schimbă. Intră în cameră și se îndreptă spre fereastră.

— Ai văzut ramura de oleandru? întreabă ea încet.

— Da! răspunse I-wan.

Iși scoase pantofii de piele și încălță papucii moi de catifea neagră. Dacă s'ar întâmpla să-l audă bunicul său bocănind cu ghetele de școală pe dușumelele casei, îi va porunci să se întoarcă imediat în cameră și să-și schimbe încălțăminte.

— Așa e, că sunt frumoase florile, cu lumina aceasta care se strecoară printre ramuri? întreabă Peony.

Ridică privirea și se uită la ea. I se întâmpla pentru întâia oară să-și dea seamă cu totul pe neașteptate, că Peony nu mai este Peony, camerista cu care el se jucase și se certase în fiecare zi, de când își putea aduce aminte. Era o fată drăguță care se opriese în fața vasului cu ramura de oleandru înflorit. Dacă n'ar fi știut dinainte că este Peony, și-ar fi închipuit că este o fată frumoasă.

— Nu m'am uitat la ele, răspunse el. Și fără să mai

adauge nimica, ieși din cameră. Ce l-a determinat acum să constate cum arată Peony? Iși aduse aminte de Peony de pe vremea când era o ciosvârtă mică, cu fața galbenă ca ceara și părea că nu mai crește de loc.

„— Cu fata asta nu prea avem multă cheltuială, ca s'o hrănim”, spunea mama lui mereu... Astăzi însă nimeni nu mai putea spune că Peony are obrazul galben ca de ceară. Nu va deveni niciodată o fată înaltă, dar nici nu se va putea spune despre ea, că are obrazul galben.

Traversă hallul de formă patrată, în adâncul căruia cobora scara monumentală și se opri pe celălalt coridor, la ușa grea de nuc, din fața ușii camerei lui, apoi tuși.

— Intră! se auzi glasul bunicului său.

Apăsă clanța și intră în cameră.

Ar fi fost peste putință să disprețuiască pe bunicul său, așa cum disprețuia pe bunica. Bunicul său știa o mulțime de lucruri, deși din cauza vârstei, începuse să le uite. Totuș i-ar fi fost peste putință să admită că se găsește cineva, care să știe mai multe decât bunicul său. Deși I-wan își dădea seamă că sentimentul acesta este absurd, de față cu un om bătrân, totuș îi era teamă de el. Când se întâmpla ca cineva să afirme că străinii au făcut cutare lucru, bunicul său era întotdeauna în măsură să spună, dacă l-au făcut cu adevărat, sau nu l-au făcut de loc. Când îl ruga cineva să-i povestească despre ceea ce a văzut prin țările străine, îi răspundea întotdeauna:

„— Am văzut toate țările din apus și fiecare se deosebește una de alta și toate împreună se deosebesc de țara noastră... și tocmai acesta este amănuntul cel mai de seamă”.

Dacă se întâmpla să stăruiască să le mai spună și alte amănunte, începea să le înșire lucrurile stranii ce le văzuse pe acolo. La început, acum cinzeci de ani, toate lucrurile acestea păreau mult mai stranii decât acuma. Trenul, de pildă, acum cinzeci de ani, n'ar fi putut să semene cu altoeva mai mare, decât cu un balaur. Oamenilor care-l ascultau povestind, le spunea:

„— Inchipuiți-vă un balaur care aleargă mugind, tăind zărilor, și vărsând nori de fum pe nări...”

Astăzi firește, astfel de trenuri puteau fi văzute de toată lumea și cât de multe. În Shanghai nu erau oameni care să nu fi văzut încă trenuri. Prin urmare bătrânul nu mai avea nimic de spus despre ele. Dar cu toate acestea continua să-și păstreze demnitatea lui de altă dată.

— Ia loc! porunci bunicul său. Ce-ai învățat astăzi?

I-wan se așeză pe marginea scaunului și începu:

— Stăpâne, astăzi am învățat istorie, geografie, limba engleză și matematică.

— N'ai învățat știința militară? întrebă bunicul său repede.

— Măine vom avea lecții despre știința militară, răspunse I-wan.

— Știința militară... știința militară este totul, declară bunicul său. Pe vremea când am fost eu în Germania, am văzut trupele defilând și cu prilejul acesta m'am ales cu anumite convingeri. Tocmai din cauza aceasta vara trecută ți-am luat un instructor german.

I-wan se uita la bunicul său, dar fără să-l vadă și fără să-l audă ce spune. Reușise după multă caznă să poată sta în fața lui, dar cu totul absent. Germania de acum cinzeci de ani... ce legătură ar putea să mai aibă

acest amănunt cu preocupările lui? Se prefăcea că se gândește, dar nu se gândea; ochii lui urmăreau mâna subțire și uscată a bunicului care-și mângâia barba albă și rară. Dacă va spune lui Peony astă seară, când va veni în camera lui, ca să-i aștearnă patul, că este un revoluționar — dar dacă într-o bună zi îi va face această destăinuire, va trebui să renunțe la toți ai lui; asta înseamnă că nu se va mai putea întoarce acasă, și firește, nici Peony nu-l va mai putea vedea. Fata va începe să plângă. Probabil nu va spune nimănui nimica, ci în ziua când va izbucni revoluția, nu se va mai întoarce acasă. La adunarea ținută astăzi sub cerul liber, Liu En-lan le spusese: „Primăvara viitoare...”

— Acum poți să pleci, declară bunicul său cu blândețe. Trebuie să fii ascultător I-wan, căci am planuri mari în legătură cu tine.

I-wan se ridică în picioare, se prosternă în fața lui și apucă spre ușă. Aci se opri și se prosternă din nou. Numai rareori i se întâmpla să vorbească de față cu bunicul său, și cel mult când trebuia să răspundă la câte o întrebare. Tot așa se simțea foarte mulțumit, când putea părăsi camera aceasta care era plină de cărți vechi și încărcată de prea multă mobilă. Simțea miros de mucegaiu și de aer stătut, miros caracteristic omului bătrân. Bunicul lui nu prea deschidea destul de des fereștile. În timpul zilei spunea că în cameră e mai răcoare dacă ține fereștile închise, iar în timpul nopții nu le deschidea, din cauză că se temea de aerul umed. I-wan închise ușa și ieși pe coridor.

„— Casa aceasta este plină de mirosuri”, își zise el. Până și Peony avea un miros special. Intrebuința par-

fumul de toporași. Era un parfum dulceag și-i spusese ce părere are despre el, dar fetei îi plăcea și nu vru-sese ră renunțe la el.

„— Vina o porți numai dumneata, răspundea ea întotdeauna. Nasul dumitale simte prea ușor mirosurile. Ceea ce place altor oameni, dumitale nu-ți place nici-odată. Așa se întâmplă întotdeauna și te încapățânezi să mergi înainte”. Glasul ei plăcut îi spunea o mulțime de lucruri. Cuvintele erau răstite, dar cu toate acestea i se păreau melodice...

Acum va mai trebui să se ducă și la părinții săi, pe urmă va fi liber. Bătu la altă ușă și intră numaidecât, fără să mai aștepte. Aci erau cele două camere înalte pe care le cunoștea mai bine decât pe toate celelalte camere ale casei, deoarece în camerele acestea cu parchetul lustruit și acoperit cu covoare grele chinezești, învățase să umble, pe vremea când era copil mic. Aci cunoștea toate podoabele camerelor, dela vasele din vitrina de lemn negru sculptat, de care niciodată nu avea voie să se atingă, până la mingile de fildeș și elefanții cu care putea să se joace cât poștește. Ii mai plăcea și astăzi să ia uneori în mână mingea cea mare de fildeș, goală pe dinăuntru și să o învârtască, încercând să distingă cele șaptesprezece mingi minuscule din interiorul ei, fiecare dintre ele separată și învârtindu-se singură.

Mama lui era așezată în fața fereștii, cu o broderie pe genunchi și tatăl său în fața unui birou uriaș de lemn negru sculptat, în celălalt capăt al camerei. Era îmbrăcat în acelaș costum străin pe care-l purta la bancă, și când intra I-wan, ridică privirea, ca să se uite la el.

— A... va să zică ai trecut pe la bunicii tăi, declară el. Eu abia acuma m'am întors acasă... și trebuie să mă schimb. (Dar nu se mișcă dela birou). Fratele tău s'a întors?

— Nu, tată! răspunse I-wan.

Doamna Wu ridică privirea blândă de pe broderia ei de mătăsă și întinse mâna spre fiul ei.

— Vino încoace, zise ea pe englezește. Vorbea bine englezește și era foarte mândră de asta. Pe vremea când era fată, tatăl ei îi ținuse ani de zile o englezoaică mai în vârstă, ca guvernantă. Arăți obosit, I-wan.

— Sunt chiar obosit, răspunse el tot pe englezește, căci îi făcea plăcere să vorbească această limbă și astfel putea să renunțe la frazele lungi și curtenitoare pe care ar fi trebuit să le întrebuințeze, dacă ar fi vorbit în limba chineză. În englezește ar fi fost peste putință să spui: „Prea cinstita mea...” și „eu cel mai umil...” Cu toate acestea mama lui ținea foarte mult la ritualul chinezesc. Avea o mulțime de superstiții care nu se potriveau de loc cu accentul ei desăvârșit englezesc. În timpul copilăriei îl purtase cu un lăntișor de argint la gât, de care atârna un lacăt minuscul, în care trebuia să-și încuie viața. Pe ascuns trăgea de el mereu, dar nu reușise niciodată să-l rupă. Argintarul îi încheiase bine zalele lanțului pe gât și le lipise.

— Ai venit foarte târziu, declară mama lui.

— După terminarea cursurilor am avut o întrunire, răspunse I-wan.

— Ce sunt întrunirile acestea? întrebă tatăl său pe chinezește.

— Întruniri politice, răspunse I-wan tot în englezește.

— Nu te lăsa atras în astfel de mișcări, declară tatăl său, de astă dată vorbind și el englezește, cum făcea întotdeauna, când vrea să fie sigur că nu-l vor înțelege slugile. Vorbea destul de curgător această limbă, dar făcea confuzie între sunetele *l* și *r* și *n*, cum i se întâmpla și când vorbea limba franceză sau germană: Tineretul studențesc nu va putea face niciodată nimica, pentru înlăturarea celor care dețin puterea. Dar cei care dețin puterea, vor putea întotdeauna să vă taie capetele.

— I-wan! se sbuciumă mama lui. Făgăduiește-mi...

Tatăl său continuă, fără să țină seamă de ea.

— Guvernul nu este dispus să asculte prostiile pe care le debitează tinerii studenți și fetele, adăugă el grăbit. Dar afară de asta, niciunul dintre voi nu înțelege, ce va să zică să conduci o țară. Voi știți cu toții să criticați și sunteți îmbibați de spiritul revoltei. Dar ce sunteți voi, de pildă, în stare să înțelegeți din politica monetară, din sistemul bancar și împrumuturile în străinătate?

— Ce nevoie avem noi de împrumuturi în străinătate? ripostă I-wan. Vorbiseră chiar în după amiaza aceea despre împrumuturile în străinătate, și En-lan se ridicase în picioare și în semn de protest împotriva acestor împrumuturi, se oferise să-și sacrifice viața pentru cauza revoluției. Până acuma niciunul dintre ei nu-și dase seamă de primejdia pe care o reprezintă noul împrumut de un milion de dollari pe piața japoneză, pentru garantarea căruia trebuia zălogită o importantă mină de fier din nordul țării.

„— Acest nou împrumut din străinătate, declarase En-lan, nu ni se acordă cu mai multă ușurință, decât

orice alt împrumut. Națiunei străine care ne împrumută acești bani, i se asigură anumite privilegii. Studențimea a trimis o delegație care să protesteze pe lângă reprezentanții guvernului, dar nu ni s'a dat nicio atenție. Cu voia voastră eu voi lua un revolver și-l voi ascunde în mâneca hainei, ca să împușc astă seară pe Ministrul Finanțelor, când se va întoarce dela masă, împreună cu noua lui țiiitoare”.

Nimeni nu scosese nicio vorbă. Toți se uitau la el. En-lan a făcut o strâmbătură și printre dinții încleștați și albi, a gemut:

„— Noua lui țiiitoare îl costă zece mii de dollari! Numai miniștrii de finanțe își pot permite să-și cumpere țiiitoare noi!”

Se întâmpla pentru întâia oară ca unul din gruparea lor să-și pună viața în joc, pentru a ucide un dușman. În alte părți astfel de lucruri se întâmplaseră destul de des, așa că oamenii de seamă începuseră să-și întărească gărzile personale, mai ales din ziua când un student răzbise în biroul unui ministru de externe. Aceasta se întâmplase după formularea celor douăzeci și unu de puncte ale Japoniei... Imediat după aceea începuseră o discuție foarte aprinsă. Dar cei de față aduseră hotărârea că En-lan nu putea fi încă sacrificat... căci evenimentele importante trebuiau să se producă abia de aci înainte.

În orice caz însă, propunerea lui de sacrificiu, contribuisese în mare măsură la intensificarea importanței cauzei lor.

— Ce nevoie avem noi de împrumuturi din străinătate? repetă tatăl său. Avem nevoie din cauză că orice țară în

refacere are nevoie de împrumuturi din străinătate.

Era un bărbat voinic, cu obrazul neted și prelung, care se mândrea de faptul că este un om cu vederi moderne. Între prietenii lui erau foarte mulți străini care aparțineau altor națiuni, dar mai cu deosebire japonezi. Domnul Wu făcea parte dintre acei chineji care erau convinși de necesitatea unei apropieri de Japonia. „Asia a asiaticilor” era fraza pe care o cita de predilecție, după ce Ministrul Afacerilor Străine al Japoniei o întrebuințase pentru prima dată în fața Ligii Națiunilor.

— Tu nu ești în stare să înțelegi, se adresă el de astă dată fiului său cu toată blândețea, pentru că tu tocmai acum treci prin vârsta idealistă. La douăzeci de ani aveam și eu anumite idealuri. Eram un adept secret al tânărului Împărat și al reformelor preconizate de el. Tot așa era și cea mai mare parte a tineretului din generația mea. Sunt convins că și gruparea voastră are cultul ei pentru anumite idealuri.

— I-ko nu s'a gândit niciodată la așa ceva, se amestecă mama lui.

— I-wan seamănă mai mult cu mine, ripostă tatăl lui cu violență.

I-wan se așeză pe un scaun și nu răspunse nicio vorbă la cuvintele părinților săi. Se obișnuise de multă vreme cu acest fel de atitudine, care însemna în acelaș timp dovada respectului filial, dar în fond nu trăda nimica. Mama lui se apucase din nou să brodeze și tatăl său puse mâna pe toc. Puțin îi pasă de ce spune tatăl său — își zicea el — dar cu toate acestea, numai cu câteva cuvinte reușea să trezească într'ânsul anumite sentimente care-l făceau să se simtă mic și tânăr, Par'că

revoluționarii de astăzi s'ar mai putea compara cu tinerețul de pe vremea Împăratului aceuia lipsit de voință! Tatăl lui era astăzi un om foarte ocupat, un om bogat și respectabil, deși fusese un copil alintat, rău năvălit și răsfățat, exact cum era și I-ko, din cauză că multă vreme fusese singurul copil al familiei. Slugile casei mai povesteau și astăzi o mulțime de amănunte în legătură cu încăpățânarea lui, de pe vremea când era copil. Dar cu toate acestea se întâmplase ca tatăl său să nu devină un slăbănog, din cauză că fusese prea mult răsfățat. În loc de asta, el continuase să fie încăpățânat, autoritar și să facă numai ce-i place lui. I-wan știa că părinții lui se ceartă rău între ei uneori, dar nu cunoștea motivele pentru care se certau. Mama lui era singura fiică a unui om foarte bogat și nu erau decât foarte puține femei care să poată spune că în tinerețe s'au bucurat de educația pe care a avut-o ea. Dar cu toate acestea asculta de soțul ei, deși se certau împreună. Toată lumea îl asculta, până și părinții lui, deși căuta în toate chipurile să dovedească tuturor că ține la ei.

— Pot să plec acuma, tată? întrebă I-wan.

— Mai stai o clipă, răspunse tatăl său.

Stete nemișcat pe scaun, dar într'ânsul începea să clocotească revolta.

„— Tata, își zicea el, n'are să-mi spună nimica, dar mă face să aștept aci, ca să-mi dovedească puterea lui. Niciodată nu este dispus să-mi dea voie imediat să mă retrag din camera aceasta. Vrea să-și dovedească puterea ce o are asupra mea”. Buzele i se strâmbară. După ce se gândi la toate acestea...

— Ai vreun plan? întrebă tatăl său pe neașteptate,

în limba chineză.

I-wan ridică privirea și se uită la el. Tatăl său lăsase totul din mână.

— De câțeva vreme am început să mă gândesc că a sosit timpul să facem un plan pentru viitorul tău, declară el. Mama ta își are și ea planurile ei.

— Astăzi ai douăzeci de ani, se amestecă mama lui. Ai devenit bărbat.

I-wan simți că se aprinde la față. Tatăl său continuă cu glasul blând, observându-l cu atenție.

— Limpezește-ți gândurile, adăugă el. Nu te vom sili să faci nimica împotriva voinței tale, nici pe tine nici pe fratele tău. Nu te-am logodit până acuma cu nicio fată și nici nu te vom logodi. Demult, am vorbit odată despre asta, și atunci am hotărât să te lăsăm și pe tine și pe I-ko să vă alegeți singuri soțiile.

— Vă mulțumesc, stăpâne, murmură I-wan.

De fapt cunoștea această hotărâre a lor. Uneori noaptea, se întâmpla ca I-ko să intre pe neașteptate în camera lui și să-i vorbească despre fetele cu care știa că ar fi putut să se căsătorească, dacă ar fi vrut. Dar nu reușise niciodată să aleagă dintre aceste fete pe cea cu care ar fi preferat să se căsătorească, așa că uneori sfârșea bătându-și joc de sine însuș.

„— Deocamdată nu există nicio lege, care să te oblighe să nu ai decât o singură soție, își zicea el, deși femeile au început să devină atât de independente, încât îți cer să le făgăduiești că nu te vei mai căsători cu altă femeie, afară de ele. Cum ar putea un bărbat să făgăduiască așa ceva”.

Dar cu toate că până acuma considerase libertatea

de a face ce-i place, ca ceva dela sine înțeles, astăzi se întâmplă pentru întâia oară ca I-wan să simtă un fel de recunoștință față de părinții săi. Mulți dintre colegii lui erau logodiți, din cauză că-i obligaseră părinții lor. Și asta era una dintre problemele pentru care trebuiau să lupte... libertatea de a-și alege singuri soțiile. Fetele mai ales, erau foarte impresionate de această problemă. În timpul întrunirilor repetau mereu: „Va trebui să avem dreptul să ne căsătorim cu cine vrem, sau chiar să nu ne căsătorim de loc, dacă nu vrem să ne căsătorim.

— Sigur că da, aprobaseră ceilalți membri din grup.

Uneori când se întâmpla ca doi sau trei tineri să fie împreună, începeau să discute despre această preocupare a fetelor. Erau cu toții de acord că fetele au toată dreptatea în cererile lor. Totuș se întrebau, ce se va întâmpla, dacă femeile vor începe să refuze să se mai mărite? Ar fi foarte neplăcut pentru un bărbat, să ceară o fată în căsătorie și să fie refuzat.

Intr'un rând En-lan se uită la I-wan și începu să zâmbească.

— Liniștește-te, declară el. Ți mai aduci aminte de lăta care a vorbit cu atâta violență și atât de mult despre libertate?

Își aducea aminte destul de bine. Era o fată drăguță, numai foc și pară, originară din partea de miazăzi, a provinciei Fukien. En-lan băgă mâna în buzunar și scoase o scrisoare pe care i-o întinse. Era o scrisoare de dragoste pasionată, semnată chiar de ea. Rămase mirat și se simți înfiorat de invidie.

— Te vei căsători cu ea? întrebă el pe En-lan.

Acesta clătină din cap:

— Cum să mă căsătoresc, când în calitate de revoluționar, aş putea muri de azi pe mâine. Dar afară de asta ea nici nu-mi cere să mă căsătoresc cu ea.

Spunea adevărul. Fata îi scria numai atâta:

— Spune-mi să vin la tine și voi veni. Suntem amândoi liberi.

I-wan îi dăte scrisoarea înapoi și En-lan o băgă din nou în buzunar.

— Dar afară de asta, adăugă el, părinții mi-au și ales o soție la noi acasă. Tocmai din cauza aceasta eu nu mă duc niciodată acasă.

— O soție! se miră I-wan. Avea ocazie să afle mereu câteceva nou în legătură cu acest En-lan pe care-l ajutase să scape din închisoare...

— Dar a sosit timpul să luăm o hotărâre în legătură cu educația ta, continuă tatăl său. Firește, eu aş avea intenția să te iau cu mine la bancă, exact cum am procedat și cu fratele tău mai mare.

I-wan nu zise nimica. El nu se va duce niciodată la bancă. Cât îl vor disprețui camarazii lui, dacă va începe să contribue și el la încheierea împrumuturilor acestora pe piețele străine. Îi era peste putință să suporte gândul că ei îl vor disprețui. Știa foarte bine că pe lista neagră a revoluționarilor, era trecut și numele tatălui său, alături de celelalte nume ale oamenilor influenți și bogați. Câteva clipe se gândi cu toată ardoarea la En-lan. En-lan era fiul unui țăran și se simțea foarte mândru de faptul acesta.

„— Tatăl meu este un om de rând, spunea En-lan cu mândrie. Mama mea nu știe nici să scrie nici să cetea-

scă". En-lan era foarte pornit împotriva oamenilor bogați, fără alegere. El era incapabil să înțeleagă, cum se poate așa ceva, când deși disprețuia capitaliștii, pe tatăl său îl mai iubea și astăzi pe ascuns, cu toată revolta pe care i-o inspira. În locul său, En-lan ar declara foarte liniștit, cum avea obiceiul: „Dacă aș fi în locul tău, aș zice că de vreme ce este capitalist și dușman al mișcării noastre, nu se poate să mai fie tatăl meu...”

— Eu nici nu voi stărui nici nu te voi sili, continuă tatăl său cu blândețe. Tu ești fiul meu. Dar în ziua când vei ști limpede, ce vrei să faci, vino la mine și spune-mi.

Dete din cap și I-wan se ridică în picioare. Cum i se mai întâmplase de atâtea ori înainte de asta, supărarea îi trecuse cu totul. Atitudinea autoritară a tatălui său sfârșise în cuvinte atât de blânde.

— Îți mulțumesc, tată, murmură I-wan.

— Unde te duci? întrebă maică-sa.

— În camera mea, ca să-mi fac lecțiile, răspunse el.

Dete din cap, mulțumită că-l știe în casă și aproape de ea. I-wan ieși pe ușă și o închise încetisor. Ceva mai târziu se vor întâlni din nou în sufrageria dela parter, în fața unei mese care pentru En-lan ar fi un adevărat ospăț. Dar pentru ei o astfel de masă, era mâncare de toate zilele.

Totuș gândindu-se la ea, începu să simtă că-i e foame. Se va uita, își zise el, să vadă ce este în cutioara de prăjituri, de care Peony avea grijă să fie întotdeauna plină pe masa din camera lui. Ceainicul va fi fierbinte în cutia lui capitonată. Se grăbi să intre în camera lui, simțindu-se pentru un timp liber și deplin stăpân pe sine. Îi

facea plăcere să se gândească la ceasul ce-l mai despărțea de ora mesei. Afirmase că vrea să studieze, dar el nu studia niciodată, decât după ce se ridicau dela masă. Imediat după aceea pleca foarte grăbit, spunând că trebuie să-și facă lecțiile și că are foarte mult de lucru. Uneori se întâmpla să se ducă în camera lui și să-și facă lecțiile, dar altă dată pleca de-a-dreptul la teatru.

Astă seară însă trebuia să se apuce de lucru. Trebuia să facă o lungă compoziție în limba engleză. Dorința lui cea mai arzătoare era să exceleze față de En-lan în lucrările scrise. Dar nu reușea niciodată. En-lan avea o putere neîntrecută de muncă, atunci când era vorba să facă lucrări în scris. Oricât s'ar fi străduit, îi era peste putință să obțină aceleaș premii pe care bătrâna profesoară le acordase lui En-lan. Astă seară, își zicea el, se va strădui mai mult decât înainte de asta. Dorea ca En-lan să aibă o părere bună despre el, chiar mai mult decât ar fi râvnit premiile profesoarei. Astfel, în loc să trândăvească, se așeză la masa de lucru și-și scoase caetul. Va începe acuma să facă o compoziție cât mai bună.

*
* *

Începuse să i se facă grozav de somn. Se uită la ceas. Era aproape miezul nopții și abia acuma își terminase compoziția din limba engleză. O receti și rămase mulțumit de ea, deși știa limpede, că atunci când i-o vor da înapoi, va fi plină de semne roșii. Domnișoara Maitland va corecta o mulțime de expresii pe care el nici nu le poate bănuî. Totuș era o compoziție bună. Drept subiect

alesese istoria lui Sun Yat-Sen și o povestise destul de bine. Simțea adevărată plăcere să o cetească din nou, când auzi o ușoară mișcare în jurul patului. Dar nu ridică privirea. Nu putea să fie altcineva, decât Peony care venise să-i desfacă patul și să-i aducă ceaiul fierbinte pe care-l așeza pe măsuta de lângă pat. Pe urmă o auzi că s'a oprit alături de el și-i simți, ca de atâtea ori înainte de asta, mâna pe umărul lui și obrazul așezat pe creștetul său. Prin minte îi trecu imaginea ei neașteptată, așa cum o văzuse în timpul după amiezii, în fața ramurei de oleandru. Se feri din calea ei și-i spuse nemulțumit:

— Cât mai ai de gând să întrebuițezi parfumul acesta nesuferit?

— Intotdeauna, răspunse ea cu îndrăzneală, și pentru totdeauna, căci mie-mi place. Nu mai învăța! Trebuie să isprăvești pentru astăzi. E timpul să te duci la culcare.

— Tu habar n'ai de ceea ce am eu de făcut, răspunse el.

— Dacă n'ai terminat nici până la această oră, înseamnă că ești un prost, ripostă fata, și-i mângâie obrazul cu palma mâinii ei parfumate. Ori eu știu că nu ești prost, adăugă ea.

Își simți inima bătând grăbită, odată, de două ori, și fu cuprins de un fel de tulburare. De ani de zile, ei doi erau tovarăși de joacă. Știa, întocmai cum știa și fata asta, că ea nu este decât o roabă, dar fusese îngăduită să devină mai mult decât atâta, din cauză că toți țineau la ea și o alintau, mai ales de când surorile lui muriseră. Dar de fapt între ei doi erau aceleaș legături ca între frate și soră. Niciodată nu pomeneau că ea este o roabă.

El nu se gândea niciodată la acest amănunt, din cauză că era obișnuit cu prezența ei, iar ea nu pomenea niciodată de asta. Dar de câteva luni încoace între ei începuse să-și facă loc un alt sentiment, ceva pe care el nu-l dorea și nu-l putea suferi. Felul acesta de a-i pune mâna pe umăr și de a-și culca obrazul pe creștetul lui. Uneori seara, îi venea să întindă brațul și să o cuprindă de mijloc, deși în realitate nu dorea să facă acest gest. Nu-l făcuse niciodată până acuma, dar se gândise la el și se simțea rușinat de gândul acesta. Dacă nu ar fi făcut și el parte din gruparea revoluționară, probabil ar fi întins brațul și l-ar fi încins în jurul mijlocului roabei.

Dar afară de asta, nu voia nici să se poarte cum se purta I-ko, fratele său care necăjea mereu pe Peony, o ciupea de obraz, o apuca de mână și o cuprindea de mijloc. De câte ori făcea astfel de gesturi, Peony se smulgea din brațele lui și o lua la fugă. Intr'un rând îl sgâriase, patru dâre paralele pe fiecare obraz, așa că timp de câteva zile nici nu mai putuse ieși din casă, deoarece toată lumea știe că atunci când un bărbat are pe amândoi obraji câte patru sgârieturi paralele, acestea nu pot fi făcute decât de mâinile unei femei. Din vecina asta se întâmplă nemulțumire și în casa lor. Doamna Wu vorbi cu Peony între patru ochi, iar tatăl său vorbi cu I-ko. Și Peony venise în camera lui, ca să poată plânge liniștită și să-i spună:

— Nu pot suferi pe fratele dumitale I-ko! A fost întotdeauna un stricat.

I-wan nu întrebase cum se poate ca I-ko să fie un stricat. Nu dorea să știe nimic în legătură cu această întâmplare. Simțise o ușoară înfiorare în lungul spinării și

se mulțumise să-i spună solemn:

— Peony, eu nu mă voi purta cu tine niciodată urât. Fata plânse un timp cu sughituri, pe urmă oftă și uitându-se la el, începu să zâmbească.

— Tu nu ști ce înseamnă să te porți urât... declară ea. Așa că astăzi îi era rușine, din cauză că-i plăcea să o simtă că pune mâna pe el și tocmai din cauza asta se feri din calea ei.

— Acuma de când ai crescut, nu mă mai iubești de loc? murmură ea.

— Ba da, răspunse el răstit, te iubesc tot așa cum te-am iubit ca și până acuma.

— Sunt atât de singură, murmură fata.

I-wan se ridică dela masă și închise carnetul de compoziții.

— Acum te poftesc să pleci, zise el. Ascultă Peony, nu vreau să te văd învârtindu-te în jurul meu, când mă pregătesc de culcare.

Încercă să-i vorbească răstit, din pricină că se temea de ea. Se temea că va începe să plângă, sau că se va supăra, deoarece până acuma îi ajutase întotdeauna să se pregătească de culcare și după ce-i trăgea perdelele patului, stingea lumina din cameră.

— Deschide fereștile, porunceă el întotdeauna.

În timpul verii îl asculta, dar iarna începea să stăruiască:

— Astă seară nu — căci e prea frig.

— Dacă nu le deschizi, atunci va trebui să mă dau jos din pat și să mi le deschid singur, după ce vei pleca, striga el de sub păturile cu care era învelit.

Așa că trebuia să i le deschidă și vara și iarna... Acum

se întoarce cu spatele spre ea, așa ca să nu-i vadă fața, dacă se va simți îndurerată. Dar o auzi râzând și se întoarce repede spre ea. Fata nu părea de loc supărată. Se uita la el și zâmbea, privindu-l cu ochii șireți apoi îi răspunse înveselită.

— Ești atât de voinic, declară fata; un bărbat în toată forma — va să zică micul I-wan nu mai are acum nevoie de mine. E bărbat voinic și se servește singur cu ce are nevoie.

Făcu un pas spre ea și o împinse încet spre ușă, iar fata îl apucă de mâni și începu să râdă înveselită și din toată inima. În sfârșit reuși să o scoată din cameră, cu toate că ea îl ținea mereu de mâni, ca și când nu s'ar fi putut deslipi de el. Dar acum era pe coridor! Inchise ușa repede și întoarce cheia în broască. Pe urmă se opri în fața ușii și ascultă. Nu se auzea nicio mișcare. Intinse mâna spre ușă ca să o descuie și să se convingă dacă a plecat. Pe urmă se răsgândi. Sigur că va fi tot acolo și face haz pe socoteala lui, așteptând fără să sufle. Nu va deschide ușa. Se întoarce în loc și traversează camera cu pași sonori, pe urmă începu să se desbrace. După oe se spală și era gata de culcare, se îndreptă spre fereastră și o deschise larg. Dacă mai era în fața ușii, îl va auzi. Un îndemn neliniștitor tremura într'ânsul, să se ducă să vadă dacă a plecat. Dar dacă n'a plecat încă, atunci va încerca să intre din nou în cameră. Iar dacă va intra, atunci va avea din nou motive să se teamă de ea. El era hotărât să se sacrifice pentru patria lui. Afară de asta, nu avea de gând să fie și el la fel cu I-ko.

Se urcă în pat și trase perdelele, apoi simți din nou mirosul dulceag de opiu care tremura ușor în jurul lui.

Începu să se revolte împotriva lui și din cauza acestei revolte își uită de Peony. Nu va fi condamnat să-l suporte toată viața, își zise el și toropeala somnului începu să pună stăpânire pe el.

*
* *

Grupul lor se întâlnea în sala unde se țineau cursurile de limba engleză. Era localul cel mai sigur, din cauză că Universitatea acorda întotdeauna profesorilor străini cele mai ticăloase săli de învățământ, dintr'o clădire mică și veche, din colțul cel mai depărtat al curții. Era o clădire cu două caturi și nu avea decât o singură scară. Peng Liu trebuia să stea în capul scării, ca și când ar fi așteptat pe cineva, dar în realitate el stătea de pază. Era priceput în meșteșugul de iscoadă. Ochii lui mici vedeau tot ce trebuia văzut și era în stare să se prefacă atât de prost și de nevinovat, încât ar fi fost peste putință să nu înșele pe ori și cine. Dacă se întâmpla să apară cineva, el îl saluta numai decît foarte sgomotos, așa că tovarășii lui îl puteau auzi prin ușa deschisă a sălii de studii, care era tocmai în fața scării și se puteau împrăștia imediat în celelalte două săli învecinate, unde se prefăceau că-și văd de lecții, în grupuri, câte doi sau unul singur. Dar pînă acuma nu se întâmplase încă să vină cineva și să urce scara, deși se întruneau de doi ani în sala aceasta și se asociaseră cu numeroase alte grupări similare ale Uniunii Naționale a Patrioților. Aceasta era denumirea pe care o adoptaseră pentru gruparea lor, după ce guvernul anunțase că va

împuşca pe toţi comuniştii.

— Nu cred că ar putea să împuşte o grupare de patrioţi, declarase En-lan şi îşi arătase dinţii, zâmbind cu zâmbetul lui bun de ţăran. După ce va izbucni revoluţia, totul va fi altfel decât până acuma. Imediat după aceea vom ucide pe toţi cei care nu sunt cu noi.

I-wan cunoştea pe toţi cei care veneau la consfăturile din sala aceasta, şi totuşi En-lan era cel pe care-l cunoştea mai puţin decât pe oricare. Mai bine zis, el cunoştea fiecare faţă a celor douăzeci şi trei de camarazi, între care erau şi nouă fete şi îi ştia după nume. Dar în afară de Peng Liu şi En-lan, n'ar fi fost în stare să-ţi spună dacă sunt oameni bogaţi sau săraci şi cine sunt anume. Înainte de a începe să-şi ţină întrunirile în sala aceasta, nici nu se cunoscuseră unul pe altul. Când intrase I-wan în gruparea lor, nu erau decât unsprezece şi între aceştia numai două erau fete. De unde au venit ceilalţi, n'ar fi putut să spună, decât cel mult atât, că atunci când apărea unul nou, era obiceiul să se ridice în picioare şi să se anunţe că a intrat în grupare, ca apoi unul dintre cei prezenţi, pe care-l cunoşteau mai demult, să se ridice şi el şi să declare că noul venit nu este iscodă.

El intrase în această grupare cu ajutorul lui En-lan. Imediat ce venise la această Universitate, găsisese pe En-lan şi acesta îi spusese despre existenţa grupării lor, în faţa căreia se pusese cheazăşie pentru el. I-wan îi fu foarte recunoscător şi mai târziu îl întrebasese:

— Cum se poate să dai cheazăşie pentru mine, când nu şti nimic despre mine, decât numele familiei mele?

— Eu te cunosc, răspunse En-lan. Mi-e de ajuns să ştiu ce ai făcut pentru mine.

— Nu te interesează cine sunt eu? întrebuse I-wan.

— Ce importanță poate să aibă amănuntul al cui fiu ești? răspunse En-lan. Știu că ești omul care trebuie să fie alături de noi.

Și totuș, deși acești douăzeci și trei de camarazi nu făceau parte dintre foștii prieteni ai lui I-wan, nici nu erau fii ai familiilor bogate care înainte de asta fuseseră colegii lui de școală, imediat ce intră în sala aceasta de întruniri, I-wan simți că aceștia sunt oameni dintre care face și el parte. Nu-l interesa de loc faptul, dacă ei știau sau nu, cine este el. Ar fi fost chiar mult mai bine, dacă n'ar fi știut. Se simțea rușinat în fața lor, din cauză că el era fiul bancherului Wu care era cel mai bogat om din Shanghai. Când vedea că i s'a rupt uniforma sau că i-a căzut un nasture, nu se mai sinchisea de așa ceva, deoarece în felul acesta putea să pară tot atât de sărac ca și ceilalți camarazi ai lui și-și sbârlea anume părul, încercând să semene mai de aproape cu părul cafeniu, ieșit de soare al lui En-lan care fusese răscolit și bătut de năsipurile aduse de vânturile deșertului.

I se părea că acesta este singurul loc din toată lumea asta, unde viața era viață adevărată, plină de freamăt și vrednică să fie trăită. La ei acasă nimeni nu se gândea la altceva, decât la familia lor. Fiecare făcea ce-l tăia capul și abia pe urmă se gândea și la restul familiei. Nimeni nu se gândea la viața pe care o trăește lumea din afară. Tot așa nu se gândise nici I-wan, până în ziua când dase peste cartea lui Karl Marx din cauza căreia fusese trimis la închisoare. Totuș nu-i părea câtuș de puțin rău, că l-au băgat la închisoare, deoarece aci des-

coperise pe En-lan...

— De ce te-au băgat la închisoare? întrebasesc el pe En-lan după ce se cunoscuseră mai de aproape. Acum aflase ceva foarte ciudat în legătură cu el. Când se întâlneau să fie ceva cu care ar fi vrut să se pună și el în curent, scria numaidecât pe hârtie, în loc să-și piardă timpul cu întrebări. De vorbit vorbea încet și par'că ar fi alergat să găsească vorbele, dar când se așeza să scrie, scria cu ușurință și întrebuința o mulțime de cuvinte. Tot așa nici de astă dată, ca de atâtea ori înainte de asta, nu răspunse lui I-wan imediat. Pe urmă declarase:

— Îți voi scrie tot.

La câteva zile după aceea îi întinse câteva foi de hârtie pe care le rupsesc din caetul de compoziție pe care-l întrebuința la limba engleză.

— Cetește-le, când vei fi singur în camera ta și pe urmă arde-le, spusese el lui I-wan.

În aceeaș seară în camera lui, I-wan citi paginile acestea și iată ce-i scria En-lan:

I-wan:

În ziua când tu ai fost băgat la închisoare, eu împlinisem șaptezeci și trei de zile și mi se părea că am petrecut zece ani în celula aceea. Când îmi lipeam obrazul de druggii reci ai firidei dela închisoare, vedeam un petec albastru de cer cât palma, pe deasupra zidurilor închisorii — încolo nimic altceva. Petecul acesta de cer nu era tocmai mare. Mi se părea că este de formă triunghiulară, ca bucățile acelea de pânză neagră pe care le întrebuința maică-mea, când își învelea capul, ca să se

apere împotriva vânturilor care aduceau năsipul deșerturilor. Mi se pare ți-am spus că satul de unde sunt eu, este departe spre miazănoapte și vânturile năpraznice care mătură deșertul Gobi, coboară spre miazăzi, încărcate de năsipuri galbene. Intr'o bună zi, cum spuneau bătrânii, satul va fi acoperit de năsipurile călătore, iar oamenii vor fi îngropați de vii și vor muri fără să putrezească, secați de năsipurile fierbinți și de vânturile repezi.

Stând așa, cu obrazul lipit de drugii de fier ai închisorii și urmărind petecul meu de cer, renunțasem la orice nădejde. Câteva zile înainte de sosirea ta, începusem să mă gândesc, că poate eu nu voi avea parte să mor cu trupul curat și uscat de vânturi, în mijlocul năsipurilor ce vor îngropa satul în care m'am născut eu. Nu, trupul meu trebuia să cadă în curtea închisorii, ciuruit de gloanțe, ca pe urmă să fie îngropat undeva în pământul afânat și rodnic al acestui oraș pe jumătate străin, din miazăzi. În satul meu însemna că nimeni nu va mai ști ce s'a ales de mine și nici care este pricina că nu m'am mai întors acasă.

Satul meu a fost întotdeauna prea departe pentru mine, ca să mă pot duce acasă de Anul Nou sau în alte zile ale anului, afară de timpul verii. Dar chiar în timpul verii trebuie să fac cea mai mare parte a drumului pe jos, deoarece cu trenul, chiar în vagoanele culacilor care nu au bănci să te așezi, este prea scump pentru mine și eu nu am cu ce-mi plăti biletul. Dar în timpul anilor acelora, înainte ca părinții mei să mă fi căsătorit cu o femeie pe care nu o voi mai revedea niciodată, simțeam mereu nevoia să mă duc acasă, deoarece aveam să le spun atât de

multe. Toți oamenii din sat, toate cele douăzeci de familii din care este format, țin foarte mult la mine și fiecare a dat ce a putut, adunând mână dela mână, ca să-mi pot plăti taxele școlare. Dacă se întâmpla să nu aibă bani, femeile îmi făceau încălțăminte, sau haine și ciorapi.

Cum era să le spun că după câteva luni, nu mai puteam purta lucrurile acestea pe care mi le dădeau, din cauză că studenții bogați dela oraș, râdeau de mine, când mă vedeau cum sunt îmbrăcat. Bătaia lor de joc nu mă supăra prea mult, deoarece râdeam și eu cu ei. Vedeam și eu că sunt caraghios în hainele mele țărănești, prea lungi și prea largi de pânză albastră și în picioare cu încălțăminte greoaie pe care o poartă oamenii din partea de miazănoapte. Firește, eu știam ce gândiseră femeile care mi le-au dăruit: „Mai bine să le croim mai mari. Ar putea să crească și cu hrana bună pe care o are acolo în miazăzi, cu siguranță se va îngrășa”. Prin urmare hainele pe care mi le făceau, erau întotdeauna prea mari și prea largi pentru mine, căci eu nici n'am mai crescut nici nu m'am îngrășat. Dar îmi era peste putință să aud lumea râzând de mine, din cauza lor.

Așa s'a întâmplat că am dat peste o casă de zăloage, unde se opreau cei care trăgeau la rickshaw-le și oamenii săraci, ca să-și cumpere îmbrăcăminte, și cum hainele mele erau de pânză trainică și groasă, țesută în casă și erau bine cusute, am putut să le vând fără greutate și cel care ținea dugheana, mi-a dat un preț destul de bun pentru ele. Cu banii mi-am cumpărat uniforme de pânză albastră, de felul celor pe care le poartă studențimea patriotică. Cu o astfel de uniformă eram îm-

brăcat în ziua când m'au băgat la închisoare.

M'ai întrebat, I-wan, cum am ajuns la închisoare. Este o întâmplare cât se poate de simplă. Intr'o zi a venit soldații și au intrat în clasa noastră de cursuri de limba engleză și m'au strigat pe nume. Tocmai ceteam o poemă a unui poet englez. Nu înțelegeam tocmai bine ce vrea să spună, dar din adâncul cuvintelor acestora străine, bănuiam că se ridică frumosul. Poemul începea cu versul: „Sunt rătăcitor, ca norii călători...”

Se împliniseră trei ani de când făceam lecții de limba engleză. Vara când mă întorceam în satul meu, toți oamenii se adunau seara în fața casei noastre și mă rugau: „Spune-ne ceva pe englezește, ca să auzim și noi limba asta!” Așa că începeam să vorbesc încet și limpede în fața lor: „Numele meu este Liu En-lan. Ce mai faci? Eu mă simt foarte bine, mulțumesc de întrebare”. Toată lumea asculta în tăcere, iar după ce terminam, începeau să râdă cu lacrimi. „Limba asta pare că este un cotcodăcit de găini, spuneau oamenii. Haide, spune-ne acum ce-ai zis”. Ascultau din nou, până când terminam ce aveam de spus și se minunau de multele lucruri pe care le știam.

Bătrânul meu unchiu Liu Ih, cel mai în vârstă om din sat, clătina mereu din cap, fumându-și luleaua și spunând:

— Am știut eu că nu greșesc, când l-am lăsat să se ducă la învățătură. Până acum nimenea din satul nostru nu s'a dus la școală, dar timpurile se schimbă. Ne va face cinste tuturor. I se va da o slujbă bună la stăpânire, căci acum știe englezește și ne va răsplăti cu dobândă cheltuiala pe care am avut-o cu el.

— Da, vă voi plăti la toți, le făgăduiam eu întotdeauna.

Mă uitam la chipul oamenilor din jurul meu și-mi erau dragi când îi vedeam cum se uită la mine, cu ochii aceia buni și luminoși, din mijlocul obrazelor lor întunecate și săpate de crețuri adânci. La picioarele lor erau adunați copiii care se uitau minunați la mine și eram convins că pentru ei, eu eram nici mai mult nici mai puțin decât un erou. După ce-mi voi lua diploma cu mare laudă, voi obține o slujbă bună și voi face pentru ei tot ce voi fi în stare să fac. Voi aduce un învățător priceput și toți copiii vor trebui să se ducă la școală...

Astfel în dimineața aceea căutam să găsesc tâlcul vorbelor străine, pentru a descoperi frumosul: „Sunt rătăcitor, ca norii călători...” Domnișoara Maitland îmi spunea: „Acesta este poemul unui mare poet englez, cu numele Wordsworth”.

În aceeaș clipă am auzit o lovitură în ușă și am întors cu toții privirea. Era o ușă slabă care s'a deschis numai-decât, după cum bine ști că se deschide la cea mai ușoară bătaie de vânt. Cum era deci să se împotrivească o astfel de ușă, la lovitura paturilor de armă? În fața ușii erau soldați, cel puțin douăzeci, și unul dintre aceștia a strigat: „Unde este Liu En-lan?”

Când mi-am auzit numele, m'am ridicat imediat în picioare. Nimenea nu scosese până acum vreo vorbă.

— Tu ești Liu En-lan? sbieră sergentul la mine.

— Da, eu sunt! răspund eu cu glasul liniștit, cu toate că eram foarte mirat.

— Ești arestat! se răsti sergentul din nou. Haide cu noi!

— Da... cum se poate... de ce...? Începusem să mă

bâlbâi, căci nu eram în stare să vorbesc liniștit. Imi era peste putință să-mi închipui care este pricina arestării, nici să-mi explic faptul că ei cunosc numele meu, pe care nu-l știau decât profesorii și câțiva dintre colegii mei de facultate. — Cred că aci trebuie să fie o greșeală, reușii eu să spun sergentului.

— Nu este nicio greșeală, sbieră din nou sergentul. Liu En-lan din satul Liu care este în provincia Shensi!

— Nu mai încape nicio îndoială că acesta este numele meu și că am venit din satul acela, am răspuns eu, dar care este motivul că ați venit să mă arestați?

La aceste cuvinte ale mele sergentul s'a aprins la față ca focul și a început să sbiere furios la mine:

— Indrăsnești să vorbești și să stai împotriva mea! și apucându-mă de gulerul hainei, m'a trântit jos. În clipa aceea mă gândeam cu groază că mi-a rupt gulerul uniformei și că va trebui să-mi cumpăr o haină nouă. Dar nu puteam face nimic altceva, decât să mă gândesc, deoarece sergentul era un om voinic și foarte supărat. Mă scutura de guler și striga furios: Indrăsnești... îndrăsnești! Aș fi vrut să mă împotrivesc, dar îmi dădeam seamă că ar fi fost nebunie din partea mea, să încerc să mă împotrivesc, când toți soldații stăteau cu armele îndreptate spre mine.

Văzând ce se petrece, domnișoara Maitland s'a supărat foarte rău. Îți aduci aminte de obrazul ei mic și blând, sub podoaba de păr cărunt, împărțit pe creștetul capului — este întotdeauna o femeie atât de blândă și de liniștită. Nimenea dintre noi nu o văzuse vreodată să fie altfel. Dar de astă dată s'a repezit spre sergent și apucându-l de braț, a început să-l scuture.

— Te poftesc să încetezi de a te purta astfel, când ești în sala mea de cursuri, strigă ea cu severitate. Ai înțeles, să încetezi... m'ai auzit?

Dar din cauză că ea vorbea englezește, sergentul nu înțelesese nicio vorbă din ce spunea. Se uita la ea ca un motan care vede un șoarece sborșindu-se la el.

— Ce spune femeia aceasta străină? întrebă el, întorcându-se spre mine.

— Te roagă să pleci de aici, zic eu.

— Spune-i că ești arestat, îmi porunci el.

— Sunt arestat, declarai eu, întorcându-mă spre domnișoara Maitland.

— Pentru ce? întrebă ea.

— Nu știu, i-am răspuns eu liniștit.

— Ce tâmpenie! protestă domnișoara Maitland. Întrebă animalul acesta, să-ți spună, pentru ce te arestează. Și spune-i că am zis că este o brută.

Dar eu n'am îndrăsnit să spun sergentului astfel de vorbe, decât atâta:

— Această onorabilă doamnă străină care este profesoara noastră, întreabă care este motivul că mă arestezi.

— Sune-i că nu este treaba ei, ripostă sergentul trufaș.

— Zice că n'are voie să-mi spună, încercai eu să lămuresc pe domnișoara Maitland.

— Asta este tot o tâmpenie, protestă domnișoara Maitland. Spune-i din partea mea să părăsească sala de cursuri și să nu se mai amestece — spune-i că nu se poate să vină aici în felul acesta și să-mi aresteze elevii — mă voi plânge Consului Britanic!

Am ezitat și mă uitam la ea.

— Spune-i tot ce ți-am spus eu! porunci domnișoara

Maitland.

— Doamna spune, începui eu cu sfială, că se va adresa Consului...

Sergentul se încruntă la domnișoara Maitland, dar și ea se încruntă la el, pe urmă îi întoarse spatele, plină de demnitate.

— Mi s'a spus să vin și să te arestez, declară sergentul trufaș.

— Bine, dar de ce? întrebai eu din propriu îndemn.

— Ce însemnează comedia asta? protestă domnișoara Maitland.

Dar înainte de a mai putea adăuga un singur cuvânt, sergentul strigă soldaților: *Înainte, marș!* Cât ai clipi, mă apucară de subțiori și mă scoaseră afară din sală, înainte ca cineva dintre oei de față să-mi poată da vreun ajutor — dacă mai putea să fie vorba de așa ceva. Studenții stăteau cu toții ca niște stane de piatră, fără să fie în stare să scoată nicio vorbă și numai domnișoara Maitland țipa cât o lua gura.

Am fost condus în lungul unei străzi, pe urmă am trecut o poartă uriașă și m'au băgat la închisoare. Despre închisoarea aceasta am scris în caetul meu de compoziții.

În țară avem și o închisoare model, scriam eu în această compoziție. Se spune că este cea mai bună închisoare din lume și vizitatorii din America și Anglia vin să vadă această închisoare, pentru a se convinge cât de bine sunt tratați în China deținuții din închisoarea aceasta model.

Astfel am fost băgat și eu într'o celulă a acestei închisori și m'au lăsat în dosul ușii zăvorâte. Ca să-ți

spun adevărul, celula nu era de loc lipsită de confort. Cred că eram cel dintâi care intrase ca deținut în această celulă. Era curată și nu arăta așa cum ai văzut-o, după ce trecuseră sute de inși printr'ânsa. Celula era mult mai bună decât bordeele de pământ în care trăesc cei mai mulți dintre țăranii din satul meu; aproape tot atât de bună ca și cămăruța pe care mi-o închiriasem eu, când am venit pentru prima oară la Shanghai, ca să învăț carte, înainte de a mi se da o cameră în dormitorul școalei. În celulă era un mindir de scânduri, o învelitoare de culoare albastră, destul de curată și câteva cărămizi făcute stivă, în loc de scaun, aproape de fereastră. Casa în care mi-am petrecut eu copilăria, nu are nicio fereastră. Dar ușa se deschide spre aria care ne slujește și de curte, așa că puteam vedea toată ziua largul cerului albastru deasupra noastră. Pe vremea când eram copil, mă așezam în pragul ușii și urmăream pe tata și pe mama care împlăteau grâul și mazărea, ca apoi să vânture pleava și păstăile goale, aruncându-le cu lopata în calea vânturilor ușoare și uscate. În orice caz hrana la închisoare era mult mai bună, decât cea pe care o aveam acasă, în vremea copilăriei mele.

De fapt hrana era atât de bună, încât a doua zi dimineața, după ce mi-am mâncat porția de orez și pește sărat, cu o bucată de pâine, ar fi fost peste putință să nu fiu mulțumit, așa că nu se putea să-mi închipui, că într-o închisoare atât de frumoasă, să nu mi se facă dreptate. Afară de asta, gândeam eu, noul guvern este format de oameni drepecți, care îmi vor da voie să mă apăr, în ziua când mă vor judeca. În fiecare dimineață îmi ziceam: „Astăzi mă vor chema”. Imi pregătisem în

minte demult tot ce le voi spune. Stând întins în timpul nopților pe mindirul de scânduri și privind ziua la petecul de cer pe care îl vedeam prin firida celulei, cântărisem fiecare cuvânt pe care-l voi întrebuința în apărarea mea și care ar fi fost cam următoarea:

„Stăpâne, rogu-vă să-mi spuneți care sunt faptele de care mă învinuiți? Eu nu fac parte din niciun partid revoluționar. (Pe vremea aceea, I-wan, eu nu făceam parte și de fapt abia mai târziu am devenit comunist). Lucrez din greu în fiecare zi și n'am părăsit niciodată curtea școlii. Nu am decât o singură dorință și aceasta este să-mi i-au licența cu distincție, ca pe urmă să-mi găsesc o slujbă bună și să-mi pot plăti datoriile. După ce voi termina cu toate acestea, aș vrea să înființez o școală în satul meu natal. Oamenii din partea aceea sunt foarte săraci. Vânturile sunt fierbinți și recoltele slabe. Pământul abia rodește atât, ca lumea să nu moară de foame, dar se întâmplă uneori să nu rodească chiar de loc și lumea suferă de foamete. Birurile sunt grele — birurile armatei, birurile pentru opiu — tot felul de biruri. Căci deși noi am putea vinde guvernului toată recolta de opiu, totuși el ne încasează birurile dinainte și acestea sunt atât de grele, încât recolta de opiu aproape nu ne rentează cu nimic mai bine, decât dacă am sămăna grâu. Toate greutățile acestea ale traiului, fac pe oamenii dintre care m'am ridicat eu, să trăiască în mare sărăcie, așa că nimeni nu are bani să-și dea copiii la școală. Eu însă am alergat întotdeauna după învățătură. De pe vremea când eram copil, aș fi dorit să învăț tot ce se poate învăța. Astfel că părinții mei au robotit și și-au tras dela gură, ca să poată aduna banii de care aveam

nevoie, ca să pot veni la școala aceasta frumoasă din oraș, pentru a învăța carte. Aci m'am simțit fericit. Spune, stăpâne, care este vina mea?"

Repetam toate acestea și chiar mai mult decât atâta, inchipuindu-mi că mă găsesc în fața judecătorilor mei — oameni gravi, buni și inteligenți, care-și vor da seamă numaidecât că au făcut o greșală. Pe urmă mă vor pune în libertate. Vara următoare când mă voi duce acasă, voi avea ce să le povestesc, despre arestarea mea care s'a făcut din greșală — le voi spune cât de frumoasă a fost închisoarea în care m'au ținut, cât de bună a fost pătura cu care m'am învelit și că de două ori pe zi mi se dădea mâncare destul de bună. În satul meu nimenea nu mânca mai mult de două ori pe zi, iar în timpul iernii, când nu se prea găsea de lucru, poate se întâmpla să nu mănânce decât o singură dată. Dar în timpul iernii zilele sunt scurte, așa că oamenii petrec o bună parte din zi dormind. Am încercat să dorm în timpul cât am fost în celulă, dar deși era liniște și mă simțeam destul de comod, nu puteam dormi, căci așteptam din clipă în clipă să fiu chemat în fața judecății. Simțeam pe vârful limbii cum mă arde tot ce le voi spune.

Dar nu mă mai chemau. Zilele treceau una după alta și singurul obraz pe care-l vedeam, era cel al temnicerului care-mi aducea de mâncare. Intr'o zi am țipat la omul acesta:

— Când au de gând să mă judece?

— Eu nu mă pricep la astfel de treburi, mi-a răspuns paznicul. Iată orezul dumitale, și și-a văzut de drum.

Până la urmă, mi-am pierdut răbdarea, așa că am început să mă rog de paznicul meu:

— Te rog, interesează-te de ziua când voi fi judecat!
Fii bun — rogu-te!

Dar gardianul s'a mulțumit să clatine din cap și să-mi răspundă:

— Eu nu am voie să vorbesc cu deținuții, și mi-a întors spatele.

În cingătoare păstram întotdeauna banii de care aveam nevoie pentru taxele școlare. Banii aceștia îi aveam și acum asupra mea, deoarece cu toate că e obiceiul ca atunci când vine un deținut, acesta trebuie să se ducă să facă baie și să-și schimbe hainele, pe mine totuși m'au lăsat să intru, spunându-mi că cel care era băiaș, a plecat în ziua aceea ca să se ospăteze cu vin la nunta fratelui său; așa că am fost băgat de-a-dreptul în celulă, unde m'au încuiat și m'au uitat și banii au rămas la mine. Într-o zi am scos banii aceștia din cingătoare și după ce i-am împărțit în două, am luat o jumătate în palmă și întinzând-o spre paznicul meu, i-am spus:

— Fii bun, rogu-te, interesează-te de ziua când voi fi judecat. Uite aci, câțiva arginți pentru dumneata.

Văzând banii, paznicul a făcut ochii mari, dar i-a luat, fără să zică nimica. Ziua următoare mi-a spus dintr'o răsuflare:

— Nu vei fi judecat. Ești deținut politic și crima dumitale este dovedită.

— Dar eu nu știu nici cel puțin de ce fel de crimă sunt învinuit, am strigat eu.

Pe urmă mi-am smuls cingătorea și am scos toți banii pe care-i aveam, trecându-i în mâna paznicului.

— Încearcă și află care este crima de care sunt învinuit, l-am rugat eu. Banii aceștia sunt toată averea mea.

După plecarea paznicului, m'am așezat pe mindir și-mi simțeam tot trupul înecat de sudoare. N'ar fi trebuit să spun gardianului că nu mai am alți bani. Probabil îi va păstra pe cei care i-am dat și nu se va interesa de mine, știind că nu mai are nimic de așteptat.

Paznicul însă era om cu inimă bună. Ziua următoare mi-a spus:

— M'am dus la un paznic al cărui frate este scriitor la tribunal și prin mâna căruia trec dosarele; acesta spune că dumneata ai scris ceva într'o gazetă străină din care străinii pot să afle că țara noastră este săracă și bântuită de foamete; că birurile pe care le pune stăpânirea asupra norodului sunt prea grele și că slujbașii guvernului le cumpără opiul pe care-l cultivă țaranii. Așa că străinii au prilej să cetească astfel de lucruri, ca să poată râde de noi și să ne poată disprețui. Asta este crima de care ești învinuit.

— Bine... dar acestea nu sunt vorbe pe care le-am spus eu! am strigat eu înspăimântat.

— Așa spune în dosarul dumitale, mi-a răspuns paznicul și și-a văzut de drum.

Toată noaptea n'am putut dormi. Am stat treaz și m'am gândit la fiecare cuvânt pe care-l scrisesem în articolul meu. Fusesem foarte mândru de el și domnișoara Maitland îmi spusese cuvinte de laudă și-l cetise în fața celorlalți studenți cărora le-a declarat:

— Articolul acesta este atât de frumos, încât aș dori foarte mult, ca englezii să-l poată ceti, pentru a se convinge cât de mult își iubește țara tineretul chinez. Liu En-lan, nu vrei să trimiți articolul acesta la ziarul englez pentru premiul ce se acordă la concursul de acuma?

Simțeam sângele `alergându-mi grăbit prin trup și toată pielea începuse să mă furnice din cauza mândriei, așa că săptămâni de zile mi-am petrecut orele libere, copiind articolul cu toate corecturile pe care i le făcusem. Pe urmă l-am trimis împreună cu o scrisoare adresată directorului dela ziarul englezesc. Mi s'a acordat premiul și directorul l-a tipărit cu o notiță în care se spunea: „Rare ori ni se întâmplă să primim o analiză atât de sinceră și de amănunțită asupra unei țări, ca cea pe care ne-a trimis-o acest tânăr patriot chinez”. Când am văzut această notiță, îmi venea să chiui de mândrie”.

I-wan se opri din cetit. Da, își aducea și el aminte de articolul acesta. Colegii dela școala lui scriseseră și ei cu toții articole pentru concursul din anul acela... și de fapt cel care câștigase premiul, purta numele de Liu En-lan și articolul scris de el fusese cel mai bun. Dar nimeni nu auzise până acuma de numele lui, așa că-l uitară foarte curând. El însuș nu se gândise până în clipa aceasta niciodată la el.

Incepu din nou să cetească.

„Aceasta era pricina pentru care pe mine mă băgaseră la închisoare. Zilele treceau una după alta, într'o nesfârșită înlanțuire de amurg și de zori, care nu se deosebeau decât prin întunerec și lumină. Pierdusem socoteala zilelor și a nopților, așa că nu mai știam de când sunt în închisoare. Nu aveam prieteni și nu a venit nimeni la mine să mă vadă. Domnișoara Maitland a încercat într'un rând să vorbească cu mine la închisoare, dar i-au spus că am fost trimis în satul meu, așa că și-a închipuit

că acolo sunt în siguranță. Mi-a spus despre asta mai târziu. Nu mai aveam nici pricină să vorbesc cu paznicul, mai ales că cheltuisem toți banii.

Stam prin urmare ceasuri nenumărate, sau mă ridicam și-mi lipeam obrazul de drugii de fier ai oelului, uitându-mă la petecul meu de cer și gândindu-mă fără încetare la ceea ce scrisesem în articolul meu... Il scrisesem într-o zi de primăvară, când vânturile aromite începuseră să alerge în lungul drumurilor și în piețe negustorii aveau flori de vânzare. Străzile erau vesele și în toate părțile se vedeau alergând automobile și rickshaw-le, ferindu-se din calea lor. Mă oprisem de multe ori, ca să urmăresc frumusețea liniilor unui automobil care trecea ca o săgeată în lungul străzilor largi. În după amiaza aceea, după terminarea cursurilor, ieșisem din oraș ca să fac o plimbare și m'am oprit în loc, ca să mă uit la câmpurile fără hotar ce se pierdeau spre fundul zărilor, ca un așternut verde, și-mi simțeam sufletul plin de o mulțumire neînțeleasă. Era întocmai ca fiorii dragostei, dar nu a dragostei pentru o fată, căci eu nu cunoșteam fete, ci a dragostei față de țara mea, care se întindea în fața ochilor mei, până departe spre miazănoapte, unde mă născusem eu, așternută aci în jurul acestui oraș modern, și mult mai departe spre miazăzi, spre țărmul mărilor pe care eu nu le văzusem până acuma niciodată. Și cum stam așa nemișcat în mijlocul câmpului, fiorul acesta de dragoste a început să se distileze în cuvinte. Simțeam nevoia să aștern pe hârtie, tot ce gândisem în această clipă despre țara mea. Cuvintele începeau să ia formă, întocmai ca picăturile străvezii de apă, adunate din măreția cepei unei înserări. M'am întors repede în

cămăruța mea și am început să scriu cuvânt de cuvânt, toate gândurile ce mi le-a trezit în minte vedenia mea.

N'a fost de loc ușor. Imi aduc aminte că mă treceau nădușelile, încercând să scriu tot ce am simțit și am văzut. Se făcuse noapte, dar eu nu mai simțeam foamea. Am aprins o lumânare și la lumina ei slabă, am continuat să scriu. Tot orașul strălucea de luminile becurilor electrice și de firmele cu neon care svâcneau din întunec. Dar eu eram prea sărac, pentru a putea închiria o cameră într-o casă cu lumină electrică. Amănuntul acesta însă nu putea să aibă nicio importanță pentru mine. Eram mândru că există și astfel de lumini. Dacă n'aș fi avut de lucru, acum aș fi fost în oraș și m'aș fi uitat la ele, cum făceam întotdeauna, fără să ostenesc, minunându-mă.

Am cuprins în articolul meu și lumina electrică, am cuprins întregul oraș, orașul acesta nou și puternic, crescut din mijlocul apelor mării. Am vorbit despre automobile, despre camioanele care duceau poverile grele, pe care înainte de asta trebuiau să le poarte oamenii. Am vorbit despre școale, despre piețele frumoase, despre delicatele fructe de import și despre florile crescute în sere. Zâmbeam mulțumit, vorbind despre atelierele unde femeile se duceau să-și unduleze părul și descriam impunătoarele palate noi, mult mai frumoase decât orice palate ale împăraților. Am vorbit despre întinsul fără hotar al câmpurilor, despre holde, despre cerul pe care-l văzusem în 'după amiaza aceea, pe urmă am lăsat tocul din mână.

După ce am oțit articolul, mi-am dat seamă că într'ânsul nu vorbisem despre tot ce era în țara mea. Mai

rămânea satul în care mă născusem, tatăl meu și mama mea, pământurile prăjite și sterpe dela miazănoapte, vânturile ridicate din deșerturi, foametea de care suferisem cu doi ani în urmă, bordeele pipernicite de pământ, opiul pe care-l produceau oamenii, în loc să producă cereale, în nădejde că vor putea câștiga ceva mai bine. Dar mai rămăneau birurile — birurile care trebuiau să fie încasate de guvern. Am vorbit și despre acestea. Gândindu-mă la tot ce-ți spun acum, nu-mi închipuiam de loc că aceste biruri ar putea fi cheltuite unde nu trebuie — un astfel de gând era departe de mine. Singurul lucru pe care-l doream, scriind acest articol și aducându-mi aminte de ai mei, a fost ca obrazele părinților mei și a celorlalți oameni din sat să nu mai fie atât de biciuite de vânturile aspre, trupurile lor să nu mai arate atât de șubrede din pricina hranei neîndestulătoare, mâinile lor să nu mai fie atât de bătucite, din pricina pământului pe care-l scurmuau, pentru desgroparea rădăcinilor cu care să se hrănească și a surcelelor pentru foc... Astfel s'a întâmplat că am scris și despre acestea...

Mi-ar fi fost peste putință să nu-mi exprim dorința ca minunatul guvern format din oameni învățați, care urma drumul deschis de Sun Yat-sen, să găsească vreun mijloc pentru ca cei din satul meu să se poată împărtăși și ei de binefacerile timpurilor noi — cum ar fi de pildă ușurarea birurilor și construirea drumurilor — nu drumuri betonate pentru circulația automobilelor, cum se fac la oraș, ci simple drumuri de pământ bătut, în lungul cărora țărani să poată trece cu măgărușii care duc poveri sau cu o teleguță de mână — sau să zicem că nu ar mai fi obligați să producă opiu sau nu s'ar mai pune

biruri atât de grele asupra lor...

Mi-am dat seamă la închisoare, că poate aceasta este pricina pentru care s'au supărat pe mine. Aceasta este pricina pentru care spuneau că eu sunt trădător. Dar eu nu m'am gândit niciodată la așa ceva. Am așternut pe hârtie toate gândurile pe care mi le-a trezit dragostea față de țara mea. La început mi-am scris articolul în limba noastră și pentru că eram mândru de ceea ce scrisesem, l-am tradus cu multă grijă și în limba engleză.

Astfel s'a întâmplat că autoritățile l-au văzut tipărit și s'au supărat pe mine. După multă și îndelungată gândire am început să-mi dau seamă că aceasta trebuie să fie crima de care sunt învinuit. Imi scrisesem articolul în limba engleză. Le era rușine de lucrurile pe care le spuseseam despre satul meu și despre oamenii de acolo și nu erau dispuși ca străinii să afle despre biruri, despre opiu, despre foametea din țară și despre bordeele de pământ. Dacă aș fi lăsat articolul așa cum a fost în limba chineză, dacă nu l-aș fi tradus în englezește — dar cum era să bănuiesc că ar putea să aibă sfârșitul pe care purtarea mea l-a avut în după amiaza din primăvara aceea!

Chiar în închisoare, în fiecare dimineață când mă gândeam la starea în care mă găsesc, îmi era peste putință să cred, că ar putea fi adevărat. În fiecare dimineață când mă trezeam, eram sbuciumat de fel de fel de gânduri. Noptile erau de chinuitoare uniformitate — mă simțeam desnădăjduit din cauza singurătății și chinuit de toate spaimile. Dar dimineața când petecul meu de cer din fața firidei începea să se lumineze, îmi ziceam: „Așa ceva nu se poate întâmpla, în epoca aceasta nouă — ar fi peste putință...” sau: „În cazul cel mai rău, tri-

bunul a uitat cu totul de mine. Va sosi și ziua când va trebui să fiu judecat. Nu se poate ca în vremea de astăzi să nu se facă oamenilor dreptate. Astăzi avem un cod nou de justiție modernă”. Urmasem și eu cursuri de istorie și studiasem codul acesta.

Dar multă vreme nu se întâmplă nicio schimbare — nimic ce ar fi putut face ca zilele să se deosebească de cele care trecuseră, până când într’o seară celula mea începu să se umple de noi arestați. Se vede că urmărirea revoluționarilor începuse cu toată severitatea. În fiecare zi celula mea se umplea de deținuți, până când nu mai încăpeau și în fiecare zori era golită. Noptile deveniseră îngrozitoare. La început erau speriați, pe urmă începeau să înjure, dar pe măsură ce se întuneca, începeau să se liniștească, iar spre ziuă plângeau și se văietau în gura mare. La început aveam obiceiul să vorbesc cu ei. Și datorită acestui timp, cât am stat cu ei de vorbă, I-wan, am devenit și eu revoluționar. Căci fiecare avea ceva de spus, din care vedeam că nu făcuseră nimica și vina lor cea mai mare era, că vruseseră să ajute pe cei săraci, pentru a câștiga mai mult, în schimbul muncii grele pe care o îndeplineau în fabrici și magazine, sau ajutaseră fetelor să scape din casele de prostituție cărora fuseseră vândute, sau încercaseră și ei să facă ceva pentru țara lor și se înscriseră într’un grup de patrioți, așa cum este al nostru. Incepeam să-mi dau seamă că autoritățile guvernului nu ar fi trebuit să-i aresteze de loc. Deținuții erau cu toții tineri, unii dintre ei chiar mai tineri decât mine și decât dumneata. Și când îi vedeam cum îi duc la moarte, îmi simțeam sufletul încărcat de ură împotriva celor care porunciseră să fie omorâți, și am jurat să-i

răzbun, dacă voi reuși să scap vreodată din închisoare. Când ai venit dumneata, eu eram revoluționar cu trup și suflet. Pe urmă n'am mai vorbit cu niciunul dintre deținuți. Când sosea câte un nou transport, tăceam și nu ziceam nimica. Celula începuse să arate murdară și îmbâcsită de mirosul trupurilor. Dar acum nu mă mai interesa nimica. Nu mai puteam nici dormi. În fiecare noapte așteptam și eu să apară zorile. Pe urmă — când celula mai sta încă ascunsă în fundul întunecului — se auzea o cheie răcăind, ca să-și facă loc în broască și un sul de lumină sfredelea pe neașteptate întunecul din fundul celulei. Un glas răstit începea să strige numele celor care trebuiau să iasă, unul după altul — toți, unul după altul, afară de mine. Așteptam în fiecare zi, trecând prin toate chinurile morții și cu inima sfâșiată, să aud paznicul strigându-mă și pe mine. Dar pe mine nu mă striga niciodată. Pe mine mă uitaseră.

Sulul de lumină svâcnea trecând dela un deținut la altul. Când soldații începeau să le pună fiarele, aproape întotdeauna îi auzeam plângând. Pe urmă îi îndrumau spre capătul coridorului. Rămâneam numai eu singur și mă uitam după ei cum se duc, știind întotdeauna dinainte unde se vor duce. Imi închipuiam cum ies în fiecare dimineață spre gura coridorului și simt dintr-o dată aerul rece bătându-i în obraz, cum nu-l mai simțiseră de zile întregi. Întunecul nu se ridicase încă și din fundul acestui întunec, mâni pe care nu le puteau vedea, îi îmbrânceau, înșirându-i la picioarele unui zid. Auzeau apoi un strigăt, un sgomot metalic și imediat după aceea o svâcnire de flacăra prin fața ochilor orbiți. Apoi cădeau grămadă, maldăre informe de trupuri

omenești, încremenite în nemișcare.

Din adâncul creerului simțeam cum se urcă la lumină o frază englezească: „Sunt rătăcitor, ca norii călători...” Imi venea să strig după ei, să le spun ceva. Dar nimenea nu știa ce vor deveni. În fiecare zi muream împreună cu ei, uitat în celula aceasta de închisoare, până când într-o zi te-au adus și pe dumneata cu un transport și cu venirea dumitale m'am regăsit pe mine”.

După ce ceti aceste pagini de mai multe ori la rând, până târziu noaptea, I-wan nu se simți în stare să le ardă. Ceea ce scrisese En-lan pe foile acestea de hârtie, era un memoriu de preț. Le pături și le așeză cu grijă în sertarul mesei, sub niște cărți vechi pe care i le dase bunicul său și pe care el nu le cetise niciodată. Dar nu mai fu în stare să uite ce a cetit. En-lan îi încredințase o parte din sufletul lui. Ce-i va putea da el în schimb? Stete și se gândi ce să-i dea, dar nu fu în stare să găsească nimica de preț, decât cel mult sângele său, pe care i-l juruise în ziua când deveniseră camarazi.

A doua zi când se întâlni cu En-lan, nu-i pomeni despre ce a cetit. Băgă de seamă că En-lan se simțea intimidat, din cauză că-i povestise atâtea amănunte despre el însuș. Astfel, fără să-i mai spună nimica, îl întrebă:

— Vrei să fii fratele meu de sânge?

La aceste cuvinte sfiala din privirile lui En-lan se stinse și-i răspunse:

— Da, vreau!

Pe urmă intrară în camera lui En-lan și după străvechiul obicei al frăției de sânge, își făcură câte o creștătură pe braț, își amestecară sângele, își strânsură

mânile și făcură jurământul. Dar cu toate că niciunul nu mai pomeni despre această întâmplare, jurământul făcut însemna că va stăruii întotdeauna între ei.

Așa se întâmplă că En-lan deveni revoluționar și cu el și I-wan, ca împreună cu ceilalți să se întâlnească în fiecare zi pe ascuns, într'una dintre sălile de cursuri ale Universității, după ce se terminau lecțiile... De astă dată se trezi din adâncul gândurilor lui, când auzi pe En-lan spunând în fața celor adunați la întrunire:

— Nouă ne-a fost dată însărcinarea să organizăm lucrătorii fabricilor de mătăsă din partea de miazănoapte a orașului. Acestea sunt cartierele a căror răspundere este în sarcina noastră.

Scoase o listă și începu să cetească unul după altul numele membrilor care aveau însărcinări. În viața lui de până acum nu fusese încă niciodată în partea aceasta a orașului, unde mii de bărbați, de femei și de copii lucrau în fabricile de mătăsă.

— Dumneata I-wan, adăugă En-lan, va trebui să iei secțiunea cea mai depărtată, acolo unde este fabrica Ta Tuan, căci îți poți permite să iei un rickshaw și astfel nu vei avea nevoie să umbli pe jos. Cei care sunt obligați să umble pe jos, vor lua cartierele mai apropiate.

En-lan continuă să le spună, cum va trebui pregătită revoluția în aceste fabrici, așa ca lucrătorii să-i poată înțelege ce vor și să fie gata pentru ziua când guvernul va fi răsturnat și va fi întronată o nouă ordine de lucruri, o lege a poporului, făcută pentru trebuințele lui proprii. După cum spunea En-lan, planul făcut de ei era studiat în toate amănuntele și era un plan drept. I-wan se gândi la satele despre care vorbise En-lan în articolul

său — satele care trebuiau să fie liberate de sarcina birurilor grele și de obligația de a cultiva opiu. În cazul când lucrătorii din fabrici duceau o viață atât de ticăloasă, cum spunea En-lan, atunci ei le vor ajuta să ducă o viață mai omenoasă. Era foarte mulțumit că va putea lua și el parte la această operă și primi ordinele ce i se deteră, exact ca și celorlalți, fără să mai discute. În largul țării, în toate orașele, bărbați tineri și femei, primeau aceleaș ordine, pentru a pregăti ziua ce trebuia să vină, ziua de nădejde a tuturor...

În clipa aceasta Pen Liu intră gâfâind în sală:

— Vine cineva! strigă el.

De pe scară se auzea sunet de pași.

— Fugiți! strigă En-lan.

Se împrăștiară întocmai ca frunzele luate de vânt. Dar în timp ce fugea, I-wan făcu o constatare. Peng Liu nu fugea cu ei. Se opri în mijlocul camerei, ca și când ar fi așteptat pe cineva. Peste câteva clipe a venit și el după ei și le-a spus rânjind, că nu e nimeni — a venit un tâmplar ca să repare canatul stricat al unei ferești. Astfel putură să-și continue întrunirea și I-wan își uită de Peng Liu, mai ales că acesta era un fel de om pe care îl puteai uita mult mai ușor, decât ți-ai fi putut aduce aminte de el — era atât de mic și lipsit de orice importanță, atât ca înfățișare cât și ca purtări, așa că nu putea să tulbure nicio apă. Nimeni nu se gândise să-i dea până acuma vreo însărcinare, decât oel mult de iscoadă, iar I-wan fu foarte mulțumit că nu trebuie să se gândească la el, deoarece omul acesta nu-i plăcea de loc.



De fapt după această întrunire I-wan începu cu totul altă viață.

— Ce te frământă atâta? îl întreabă I-ko într'un rând. Mi se pare că tu te-ai încurcat în vreo afacere care nu mi se pare tocmai curată.

I-wan începu să întârzie atât de mult în oraș, încât în timpul ultimelor săptămâni se întoarse de câteva ori acasă, după sosirea lui I-ko. În seara aceasta se întâlni cu fratele său la intrare. I-ko se dete jos din elegantul său rikshaw în fața scării și se uită supărat la fratele lui.

— Vii pe jos, protestă el. Par'că ai fi culac! Până acuma nu umblai niciodată pe jos. (Căci I-wan cu toate afirmațiile contrarii ale lui En-lan, era foarte mândru să poată pleca dela școală pe jos, cum făcea și ceilalți colegi ai lui, și să se ducă la fabrica de mătasă, îmbrăcat în uniforma lui albastră și încălțat în ghetele nelustruite).

Nu dete lui I-ko niciun răspuns și începură să urce alături treptele scării. Simțea mirosul puternic al uleiului de mosc pe care-l întrebuința fratele său, pentru a-și netezi părul negru și aspru. Între prietenii lui I-ko era obiceiul ca toți să-și lase părul să crească la ceafă și să și-l netezească, ridicându-l de pe frunte pe după urechi. Obiceiul acesta îl luaseră dela un tânăr poet popular căruia i se zicea *Byron al Chinei*. I-ko era foarte mândru din pricină că-l cunoștea și aducea mereu vorba despre el, spunând: „Tse-li și eu...” sau „Astăzi i-am

spus lui Tse-li..." Toată lumea cetea pe întrecute versurile acestui Tse-li. Le cetise și I-wan, dar el nu găsisese într'ânsele nimic de seamă. Versurile lui nu vorbeau decât despre flori, despre moarte și plecarea spre dealurile încunjurate de trestii de bambus și acoperite de ceață, unde-l aștepta întotdeauna o femeie.

— Afară de asta, cred că nu e bine să pleci de acasă singur, continuă I-ko. S'ar putea să fii răpit de cineva. Astăzi te poți aștepta la orice. Pe urmă va trebui să plătim pentru tine un preț de răscumpărare — poate mult mai mare decât prețuești tu cu adevărat, adăugă el în glumă.

Era adevărat că în timpurile acestea tulburi, când freamătul ascuns al revoluției se simțea în toate părțile, se întâmplau și astfel de cazuri. Tatăl său avea doi paznici ruși care erau bărbați înalți și voinici și care îl însoțeau în fiecare zi cu automobilul. Stăteau cu mâinile în buzunare, nemișcați de lângă el, dar în buzunare mâna le era încleștată pe revolverele încărcate; tot așa omul care trăgea la rickshaw-ul lui I-ko, fusese odinioară soldat și în sân purta un revolver încărcat.

— Prin urmare din ce voi arăta mai sărac, va fi cu atât mai bine, răspunse I-wan.

— O, fii sigur că un bandit deștept va căuta în orice caz să se convingă cine ești, adăugă I-ko.

Intrară amândoi în casă. Din fundul hallului apărură chipul lui Peony care sta ascunsă în dosul unei perdele, apoi dispărură numaidecât. Auzi glasul ascuțit al buniciei lor care-i striga pe nume.

— I-ko! I-wan!

I-ko dete din umeri și ridică sprâncenele, dar nu răs-

punse la chemarea ei.

— Astă seară voi lua masa împreună cu Tse-li, murmură el. Prin urmare nu am vreme de pierdut cu baba.

— De ce vorbești în felul acesta despre ea, când nu e de față? întrebă I-wan furios.

În aceeaș clipă, nu din cauză că s'ar fi simțit îndemnat, ci din cauză că nu putea suferi privirea indiferentă cu care I-ko se uita la el, se întoarse în loc și intră din nou în camera bunicii lui.

Dar nu întârzie decât un singur minut și după ce se întoarse în camera lui, se trânti pe pat. Tse-li... Tse-li! Cum se poate ca tinerii să-și închipue că au dreptul să se poarte cum se purta Tse-li, tocmai într'o vreme ca aceasta? Se va duce și va întreba pe En-lan: „N'ar trebui oare să trecem și numele lui Huan Tse-li, pe lista condamnaților la moarte?” Ura pe acest tânăr estetic, pe care fratele lui îl adora.

Lista condamnaților la moarte era pentru grupul revoluționarilor întocmai ca o armă. Niciunul dintre ei nu era în stare să-și dea seamă că această listă însemna un fel de masacru. Deocamdată ea nu reprezenta pentru ei altceva, decât un fel de nădejde, că vor putea să se răzbune împotriva oamenilor pe care astăzi puteau cel mult să-i urască. Dacă se întâmpla să-i supere cineva, un profesor sau un coleg de Universitate sau un funcționar pe care nu l-au văzut niciodată, dar despre care aflau că a încheiat un tratat cu o țară străină, un tratat cu care ei nu erau de acord, sau se întâmpla să afle despre cineva care și-a însușit bani publici, îl treceau numaidecât pe lista condamnaților la moarte. Peng Liu stăruise să treacă pe această listă chiar pe profesorul

de științe, care era un tânăr englez, numai din cauză că acestuia nu-i plăcea Peng Liu și nu încerca nici să-și ascundă acest resentiment.

„— Ridică-te în picioare, strigase el într'un rând lui Peng Liu. Nu te mai gudura cum se gudură un hindustan infect!” Peng Liu nu știa ce înseamnă cuvintele *gudura* și *infect*, dar le căută în dicționar și imediat după aceea ceru ca numele lui James Ranald să fie trecut pe listă. En-lan însă îi răspunsese supărat:

— Nu e nevoie să mai trecem pe listă numele străinilor, căci e foarte firesc ca atunci când va sosi ceasul, toți străinii să fie omorâți.

Când trebuia să sosească ceasul acesta, nimeni nu bănuia, dar târziu în toamnă fiecare membru al grupului revoluționar presimțea că ceasul este foarte aproape. Guvernul revoluționar din Hankow se întărea tot mai mult în fiecare zi, și nu peste mult Chiang Kai-shek trebuia să se apropie de fluviul Yangtse. Ceea ce va trebui să se întâmple, se va întâmpla. Dar nimeni nu vorbea despre amănuntele acestea cu glasul ridicat. Î-wan însă auzise vorbindu-se despre toate acestea în mare taină, cu multă nădejde și mulțumire de către membrii grupului, dar îl auzise și pe tatăl său vorbind acasă supărat, despre același subiect. La întruniri En-lan le spusese că nu este de ajuns să vorbească. Fiecare dintre ei trebuie să contribuie cu partea lui de muncă la pregătirea revoluției. În tot orașul existau grupări asemănătoare cu a lor, care se pregăteau:

— A se pregăti, spunea el, înseamnă să pregătești poporul, trupește și sufletește. Noi cei care vorbim limba poporului, va trebui să-i pregătim sufletește. Dumneata

I-wan, având în vedere că bunicul dumitale a fost general și din cauză că ai învățat meșteșugul militar, va trebui să organizezi și brigada muncitorilor, la fabrica Ta Tuan.

I-wan rămase atât de mirat, încât în primul moment nu fu în stare să scoată niciun cuvânt. Va să zică En-lan știa, știuse întotdeauna. Dar cum de aflase că la ei acasă bunicul său adusese un tânăr ofițer german care-l instruisese timp de trei veri?

Pe urmă strigă cu glas puternic:

— O voi organiza!

Altceva n'a mai spus, dar după aceea într'un rând când s'a întâmplat să întâlnească pe En-lan pe coridor, l-a întrebat:

— De unde știai că eu am învățat meșteșugul militar?

— Mi-a fost de ajuns să te văd cum umbli în rânduri, la exercițiile pe care le fac studenții în fiecare zi! a răspuns En-lan și uitându-se la el i-a zâmbit, apoi și-a văzut de drum.

Astfel s'a întâmplat cazul cu I-wan care a început organizarea armatei aceleia stranii și secrete, formată din bărbații livizi la obraz care lucrau în fabrici. De două luni încoace se ducea în fiecare zi la fabrică. Nu era lucru tocmai ușor, căci nu avea voie să intre în clădirile uriașe și dărăpănate ale fabricii din care se destrăma mirosul greu al viermilor de mătasă care putrezeau în mijlocul aburului fierbinte. Dar în jurul atelierelor erau o mulțime de bordее acoperite cu stuf, așa că s'a apropiat de ele și aștepta să se întoarcă lucrătorii — bărbați, femei și copii.

La început se simțea sfios și stângaci în fața lor.

Aproape nici nu-i venea să creadă că ființele acestea erau oameni, ființe care se târau prin fața lui, umbre palide, cu chipul livid, care tușeau, cu ochii împăinjeniți, cu mâinile umflate și roșii. Mânile femeilor și ale fetelor erau mult mai îngrozitoare la vedere. Le țineau întinse în fața lor, înțepenite de durere. Când I-wan le văzu pentru întâia oară, nu se putu stăpâni să nu întrebe:

— Ce s'a întâmplat cu mâinile voastre?

Ii răspunse o fată, un copil firav care părea că nu are mai mult de doisprezece ani. Vorbea cu glasul blând și plăcut.

— Asta vine din pricina apei fierbinți.

— A apei fierbinți? se miră el.

O femeie mai în vârstă se amestecă în vorbă:

— Coconii trebuie băgați în apă foarte fierbinte, tătarul meu stăpân, pentru ca să înmoaie gogoșii și să omoare larva dinăuntru; pe urmă trebuie să o scoatem cu mâna și să găsim capătul firului de mătasă pe care l-a depănat viermele, așa ca să nu se strice coconul. Apa este ținută fierbinte cu ajutorul electricității pe care au adus-o străinii și din cauza aceasta ne sunt mâinile umflate.

Nu fu în stare să mai spună nimica ci simți că i se face rău, văzând carnea crudă a mânilor lor umflate și cu pielea plesnită. În prima zi se întoarse acasă, fără să fi făcut nimica. După ce intră în casă, se gândi:

— Mai este un miros, mult mai greu decât opiul, care stăruiește sub acoperișul acestei case — este mirosul mătăsurilor dela fabrică.

În aceeaș seară spuse lui Peony:

— Dă-mi voie să-ți miros parfumul pe care-l între-

buintezi?

Fata îi trecu palmele parfumate ale mânilor în lungul obrazilor și peste ochi.

— Acesta este cel puțin un miros plăcut, murmură I-wan.

Fata îi puse palma pe gură și câteva clipe el nu făcu nicio mișcare. Mâna aceasta mică și parfumată, tresărea de recunoștință față de el.

— Par'că ar fi o floare — mâna ta — murmură I-wan.

Nu iubea de loc pe această Peony. Acum își dădea seamă că el nu o iubește, că nici nu o va iubi niciodată, dar mâna aceasta era mâna delicată și plăcută a unei fete, și parfumul acestei mâni catifelate care i se oprise pe buze, era prevestitorul unei clipe de extaz și înfiorare ce va veni mai târziu, cum venea pentru fiecare tânăr, totuș datorită unei alte mâni care nu era a lui Peony. O clipă se simți înfiorat de dorința apropierii acestei clipe, dar alungă numaidecât acest gând tulbure. Nici cel puțin în gândurile lui nu putea fi loc pentru o fată, căci toate preocupările lui trebuiau puse în slujba poporului său.

Dar de unde era Peony să știe așa ceva, și cum ar fi el în stare să-i spună?

Se sprijini ușor de el, fără ca I-wan să se împotrivească, și-i simți inima bătând sfioasă alături de umărul său, cum sta la masă, în fața cărților sale. O clipă nu se mai gândi la ea și la nimic altceva, afară de oamenii pe care îi văzuse în după amiaza aceea. Pentru el amintirea lor era mult mai reală, decât mâna oricărei fete, chiar decât mâna lui Peony pe care o simțise pe buze.

— Nu te duci încă să te culci? îl întrebă Peony.

Din seara aceea când o scosese afară din camera lui și încuiase ușa, venea la el foarte devreme cu ceaiul și pleca îndată. I-wan clătină din cap.

— Nu sta prea mult de veghe, zise fata. Lucrezi prea mult... ori dumneata nu ai nevoie să lucrezi, căci nu ești fiul unui om sărac.

— Nu pot dormi! răspunse el și se gândi: „Acesta este motivul pentru care nu pot dormi... eu sunt fiul unui om bogat” și simți dorința să se facă ziuă cât mai repede, ca să poată vedea din nou oamenii aceia dela fabrică și să le poată ajuta cu ceva.

— Haide, pleacă, zise el lui Peony. Trebuie să încep să lucrez.

Fata oftă și plecă din cameră, fără să-l mai necăjească, cum făcea până acuma. În fața ușii se opri, dar el nu se mai întoarse să se uite la ea, așa că deschise ușa și ieși. După plecarea ei, întinse mâna și feri cărțile de pe masă, apoi se ridică în picioare și apropiindu-se de fereastră, stete multă vreme cu privirile pierdute în adâncul întunerecului ce învelise grădina. Cunoștea fiecare colțișor al acestei grădini, căci era o grădină celebră pentru frumusețea ei. Bunicul și tatăl lui cheltuiseră sume însemnate de bani cu întreținerea ei. Aduseseră stânci uriașe de dincolo de Peking pe care le așezaseră aici pe pietriș mărunț și colorat dela poalele dealurilor Pagodei Albastre de Porțelan din apropierea orașului Nanking, și cu acesta așternuseră cărările întortochiate dintre straturile de flori. Mai erau șuvițe de apă și poduri, iar pe marginea unui lac erau căsuțe de vară și bărci mici. În jurul grădinii era un zid atât de înalt, încât chiar dela fereastra camerei sale ar fi fost

peste puțină să vadă peste streășina lui. Din grădină nu ieșea nicio poartă, afară de una mică de bârne, pe unde intra grădinarul care sta dincolo de zidul ce o împrejuia. Poarta aceasta era întotdeauna încuiată și cheia o purta la el.

— Acesta a fost felul meu de viață de până acuma, gândi I-wan, în mijlocul unei grădini împrejuite de ziduri.

Și în timp ce scruta cu privirea întunerecul adânc, se hotărâ să renunțe la toate preocupările lui de până acuma și la plăcerile lui însuș, pentru a se devota în întregime lucrătorilor dela fabrică.



Nu trecu multă vreme și în viața lucrătorilor dela fabrică nu se mai găsea nimica, despre ce el să nu aibă cunoștință. Oamenii aceștia veniseră aci la Shanghai, din toate părțile Chinei. Veniseră alungați de foamete, de sărăcie și de războaiele civile. Soarta lor nu era acuma cu nimic mai bună decât acasă, doar că aci puteau spune că nu sunt tocmai amenințați să moară de foame și cel puțin nu mai existau soldați care să-i pândească din umbră și să se repeadă asupra lor. Iși duceau traiul ticălos în bordeele lor de stof.

Felul în care ar putea să ajute oamenii aceștia, deveni gândul cel mai de căpetenie al lui I-wan. La școală abia mai învăța atât ca să evite muștrările profesorilor, iar acasă avea întotdeauna de grijă, să-și facă datoria cât mai repede, pentru a putea trece fără să-l bage nimeni

în seamă. Totul împrejurul lui devenise ca un vis, afară de gândul real care-l îndrepta spre oamenii aceștia.

Nu putea să-i ajute decât cu foarte puțin, iar când își dădea seamă de acest amănunt, nevoile lor începuseră să-l preocupe mai mult decât întotdeauna. Lucrătorii aceștia îi arătau multă recunoștință și păreau copleșiți de desnădejde. Se așeza alături de ei pe așternuturile de rogojini din bordeele lor sărace, bătute de ploile reci ale toamnei târzii. Se uitau unul la altul, pe urmă la el și clătinau din cap, apoi unul dintre ei spunea:

— Ne vorbești din toată bunătatea inimii dumitale, dar cu toate acestea este zadarnic. Pe noi nu ne poate ajuta nimeni. Adevărul este că pentru noi ar fi peste putință să se găsească vreun alt mijloc, pentru a ne câștiga hrana de toate zilele. Cine are nevoie de noi? Nimenea și nicăiri. Cine se sinchisește de noi, dacă mai trăim sau dacă am murit și cine s'a gândit vreodată la așa ceva?

— Atunci va trebui să vă gândiți voi înșivă, răspundea el.

— Ce putem noi face? răspundeau ei. Nu putem face nimica și știm limpede că ar fi peste putință să putem face ceva.

Incetul cu incetul începu să-i obișnuiască cu gândul că au și ei o însemnătate.

— Va trebui să fiți destul de tari, pentru ca să aveți credință și nădejde, spunea el. Dacă nu veți avea nădejde, înseamnă că renunțați nu numai la ce vă poate da ziua de mâine, ci și la ce vă poate da cea de astăzi.

Dar fi trebui foarte lungă vreme, pentru a-i putea încredința, că au tot dreptul să nădăjduiască, o îndreptare

în mai bine a sorții lor. Încetul cu încetul, săptămâni de-a-rândul, reuși să convingă un grup de lucrători, ca să iasă în câmp deschis, dincolo de bordeele în care trăiau și aci începu să-i învețe exerciții militare, așa cum învățase el. Oamenii își târau picioarele grele și umblau cu capetele plecate, dar el îi silea să umble drept și-i certa.

— Ridicați frunțile, porunceă el. În curând va veni ziua când va trebui să luptați pentru drepturile voastre.

Până acuma le explicase de mai multe ori întregul plan, al zilelor ce vor trebui să vină, când armata revoluționară va trece fluviul, când se va declara greva generală în toate fabricile — în toate părțile se făceau pregătiri pentru această grevă — și la fiecare fabrică va trebui să fie gata o brigadă de lucrători care să pornească ataeul dinăuntru, în timp ce armata revoluționară va porni la atac din afară. Oamenii îl ascultau și se îndoiau de tot ce le spunea.

— Noi suntem întocmai ca oamenii care fug din calea unui balaur și în drum întâlnesc un tigru, spunea unul dintre lucrători.

— Atunci să nu mai rămână, decât cei care cred în cuvintele mele și care vor să învețe, strigase I-wan, scos din fire.

Cât ai clipi oamenii cei mai în vârstă se întoarseră la bordeele lor, preferând să trăiască în mijlocul mizeriei pe care o cunoșteau și cu care erau obișnuiți. Dar mai rămaseră șaptesprezece tineri cu care I-wan puse temelul brigăzii lui. Dar până și aceștia păreau că nu prea cred în ce spune, până în ziua când împărți fiecăruia dintre ei câte o pușcă. Planurile lor de pregătire

începeau să ia formă aievea, pe măsură ce toamna făcea loc iernii apropiate. La un magazin al cărui stăpân fusese năimit, sosiră un număr de arme pentru revoluționari; nu toate dintr'odată, ci câte zece. I-wan ceruse să i se dea optsprezece, dintre care una pentru el și restul pentru cei șaptesprezece tineri. Armele fură împărțite în timpul nopții, una într'un bordeiu, cealaltă într'altul și oamenii le ascunseră în grămada de paie pe care dormeau și între sdrențele cu care se acopereau. Unul câte unul, învăță pe fiecare tânăr de sub comanda lui, cum trebuie să tragă cu pușca, ieșind departe în largul câmpurilor dincolo de oraș. Dacă se întâmpla să-i întrebe cineva, ce fac pe câmp, îi răspundeau că au venit să vâneze.

Pe terenul din apropierea bordeelor, făceau exerciții fără arme și marșuri. Dar acuma umblau cu totul altfel decât înainte. În trupul lor simțeau vigoare nouă, căci fiecare dintre ei se gâdea la arma pe care o are.

În timpul nopții I-wan pleca și se întorcea pe ascuns, prin portița grădinii. Plătise grădinarul, iar acesta îi întinsese răzând o cheie dela poartă.

— A-haaa! Va să zică și dumneata ești ca și I-ko, tânărul meu stăpân, răspunsese grădinarul.

I-wan zâmbise. E mai bine ca bătrânul grădinar să-și închipue despre el că se duce tot la fetele frumoase și casele cu flori, cum făcea fratele său I-ko.



Cât fu toamna de lungă și iarna care veni după aceea,

fiecare dintre ei lucră cu toată tragerea de inimă la însărcinarea pe care o primise. En-lan ştia despre fiecare din grupul de sub comanda lui ce face, dar dincolo de activitatea acestora, nici el nu mai ştia nimic altceva, afară doar de faptul că în oraş mai erau o mulţime de grupări revoluţionare ca a lor şi că toate acestea îşi îndeplineau însărcinările primite. Undeva se găseau cei care erau în curent cu toate amănuntele, dar cine erau aceştia şi unde puteau fi găsiţi, asta nu o ştia niciunul dintre ei. I-wan se simţea întocmai ca o parte infimă din organismul unei fiinţe secrete, prin trupul căreia svâcneşte sângele dătător de viaţă, a cărei inimă o simţeau cum bate, a cărei minte le dădea îndrumări şi totuşi niciunul dintre ei nu era în stare să afle ceva mai mult.

Tot ce în viaţa lui de până acuma i se păruse că are vreo însemnătate, devenise astăzi cu totul lipsit de valoare. La familia lui aproape nici nu se mai gândea, ştiind dinainte că se apropie ziua când va trebui să renunţe cu totul la ai săi şi să nu zică nimica, atunci când le va auzi numele chemat între cei ce sunt trecuţi pe lista condamnaţilor la moarte. Se simţea destul de tare, pentru a putea înfrunta această zi inevitabilă. Când începea să lucreze şi se simţea prins în vârtejul vieţii secrete, ca membru al acestei uriaşe energii specifice care avea menirea să îndrepte toate neajunsurile de care suferea poporul, îşi zicea:

„— De ce ar trebui adecă să cruţ însaşa viaţa tatălui meu, când ştiu dinainte că el ar fi în stare să condamne la moarte oameni ca En-lan, dacă i-ar cunoaşte? Ar fi în stare să mă condamne şi pe mine — până şi pe mine”.

Acum treceau printr-o vreme când legături mult mai

adânci decât legăturile de sânge, legau oamenii unul de altul. Acum erau timpuri când sângele despărțea oamenii unul de altul; oamenii aceștia se despărțeau în două grupuri și între acestea nu mai rămânea nicio punte de legătură: cei care merg înainte pe drumurile cunoscute și cei care trebuie să-și deschidă drumuri noi. După alergăturile acestea zilnice pe care le făcea, simțea cum se adâncește tot mai mult prăpastia dintre el și trecut. Uneori, în nopțile de iarnă, încunjurat de tăcere, sta întins în patul său cu perdelele lăsate și se gândea. I se părea că Oceanul începe să-și despartă apele, pornind din adâncurile fundurilor, așa că deși la suprafață nu se vedea nimica, în adâncurile nevăzute, printre bolțile întunecate, spărtura începea să se lărgască tot mai mult, până când aceasta va deveni într-o zi prăpastia peste care nu va exista nicio punte de trecere, între cele două clase de oameni. Nu va fi neam împotriva altui neam. Nu, va fi cu totul altceva, căci domnul Ranald și domnișoara Maitland, nu vor fi într-o tabără alături de neamul ei de oameni albi. Domnul Ranald și tatăl său, va fi într-o tabără, iar domnișoara Maitland și En-lan va fi în cealaltă. I-ko va fi împreună cu tatăl său, deoarece alături de mama și bunica, se va simți în mai multă siguranță. Iar ființele firave — cum era Peony — ar fi fost o simplă întâmplare, ca atunci când va bate ceasul, să se găsească într-o tabără sau în cealaltă. În răsărit și apus, tot furnicarul acesta de oameni va fi amestecat, în cele două tabere ce se vor înfrunta una pe alta în ceasul de spaimă.

El va fi împreună cu En-lan și cu ei vor fi toți ceilalți, cei din gruparea lor și cei pe care el nu-i cunoaște,

din celelalte grupări. Și cu ei vor fi toți cei săraci, țăranii și lucrătorii din fabrici, ucenicii dela ateliere și magazine — și din toate depărtările pământului vor veni la ei tineri și fete a căror limbă ei nu o vor putea înțelege, dar a căror inimi și gânduri vor fi una cu inima și gândurile lui și ale lui En-lan. În ziua când se va înfăptui această uriașă înfrățire, de ce să se simtă legat de oameni care au acelaș sânge ca și el, dar numai datorită întâmplării? Aceasta va fi ziua când vechile obiceiuri de viață vor înceta să mai existe. Și după astfel de gânduri, I-wan se trezea în fiecare dimineață întocmai ca o sabie pe care ai scos-o din teacă și făcea și pe tinerii din brigada organizată de el, să gândească în acelaș fel.

În timpul iernii, cu toate că băteau vânturi de gheață și ploua destul de des, brigada condusă de el crescua la treizeci și șapte de oameni. Li cunoștea pe toți după nume și știa bordeele în care se adăpostesc, din grămada celorlalte bordee care se așterneau în jurul fabricilor, întocmai ca solzii unui pește uriaș. La început i se păruseră că nu se deosebesc cu nimica unul de altul. Toți erau palizi și cu obrazul scofâlcit, cu aceiaș ochi căzuți adânc în orbite și gurile strâmbate de durere. Până și cuvintele lor i se păreau asemănătoare, căci deși erau născuți în toate părțile țării, veniseră mânați de aceleaș nevoi și nenorociri — războaiele și foametea, birurile grele, slujbași ticăloși și necinstiți — prin urmare aceeaș poveste la care nu se mai adăuga nimica nou. Când unul îi spunea: „Eu sunt fiul cel mai mic al unui agricultor, care n'avea decât două prăjini de pământ, prin urmare cum era să mă mai hrănescă și pe mine? Ceilalți frați

ai mei nu puteau să nu mănânce, din cauză că mă născusem și eu...”, asta în linii generale era cam aceeaș poveste pe care o auzise dela toți. Toți aceștia coborâseră în jos spre litoralul mării, urmând cursul fluviului, dar la gurile lui, orașul Shanghai se întindea în calea lor, întocmai ca un năvod. Când ajungeau la Shanghai, aici erau pe țărmul mării și asta însemna că nu se poate să meargă mai departe. Și așa se întâmpla că trebuiau să se ducă să-și găsească de lucru în fabrici.

Când I-wan află cât li se plătește pentru munca ce dura dinainte de revărsatul zorilor până târziu, în serile de iarnă, iar vara până când soarele cădea dincolo de asfințit, începu să injure, cuprins de revoltă.

— Voin avea noi grijă ca această situație să se schimbe! strigă el.

— Dar cum se vor putea învoi să ne plătească mai mult pentru munca noastră, când sunt atâtea care ar fi gata să primească, chiar atât cât ni se plătește nouă? declară unul dintre ei. Cred că așa ceva nu se va putea.

Aceasta era și ea o slăbiciune înăscută a lor, împotriva căreia trebuia să lupte cu toată ardoarea. Erau oameni grosolani la vorbă și niciunul dintre ei nu știa nici să scrie, nici să cetească, iar viața pe care o duceau, era tot atât de primitivă ca și viața animalelor, așa că până și nevoile și le făceau fără să se mai ascundă unul de altul. Dar se înjoseau și se umileau în fața oamenilor bogați, nu atât de teamă, cât mai mult din proprie sfială, căci erau convinși că zeii pe ei nu-i făcuseră pe o formă cu cei bogați. I-wan își da toată silința ca să înlătorească această credință.

— Sunteți tot atât de buni ca oricare alt om de seama

voastră, striga el indignat. Și aveți aceleaș drepturi pe care le au și ceilalți oameni.

La cuvintele acestea ale lui, oamenii râdeau cu bună-tate și-i răspundeau atât de liniștiți, încât lui I-wan îi venea să scrâșnească din dinți, când se uita la ei.

— Toate aceste cuvinte ni le spui numai din bună-tate, răspundeau ei sfioși, căci dumneata știi foarte bine că noi nu însemnăm nimica.

Totuș i-ar fi fost peste putință să nu-i fie dragi oamenii aceștia, când îi vedea cât să străduiau, ca să învețe dela el tot ce se putea învăța; veneau în grupuri de câte doi și trei inși, iar în timpul acesta tovarășii lor lucrau două sau trei ore în plus pentru ei. Se străduiau din toată inima și pe la sfârșitul iernii făceau marșuri destul de bine și fiecare dintre ei, era în stare să tragă cu arma. I-wan cumpăraseră cartușe din banii lui proprii, ca să poată face exerciții și constată că erau buni țintași. Dar după aceea, întocmai ca niște copii, începură să-i spună că le-ar plăcea să aibă uniforme când vin la exerciții. Li pipăiau uniforma grosolană de student și-l întrebau:

— Va veni oare și pentru noi ziua, când vom putea purta haine tot atât de călduroase ca acestea pe care le ai dumneata?

— Da, răspundea I-wan, vă făgăduiesc că această zi va veni. Veți fi cu toții îmbrăcați în haine călduroase și veți putea mânca tot ce veți dori, până vă veți sătura.

În noaptea aceea rece de iarnă, la lumina lunei, se adunară cu toții în jurul lui. Se simțea rușinat din cauză că-și îmbrăcase giubeaua de iarnă. Ar fi preferat să n'o fi avut, așa ca să sgribule și el de frig, ca lucrătorii

aceștia. Sta în mijlocul lor și-i era cald și era bine îmbrăcat, cu pânțele îngreunat de mâncarea bună, cum ei nu văzuseră în viața lor niciodată, dar cu care el se hrănea în fiecare zi, și-și simți ochii plini de lacrimi. Acuma când se întâmpla să stea de vorbă cu ei, le vedea ochii strălucind de nădejdi. Dar chipurile lor supte de suferință îi frângeau inima, și vânturile care făceau să se sbuciume sdrențele cu care erau îmbrăcați, îi înghețau măduva din propriile lui oase. În adâncul sufletului său simțea cum se ridică strigătul: „Dacă ar fi a mea casa pe care o are tatăl meu, i-aș deschide porțile și i-aș lua la mine!” Pe urmă își zicea: „Dar asta n’ar folosi la nimica, ar veni, ar veni mereu și ar intra în casă, până când n’ar mai fi loc unde să-i ocrotești, dar totuș ei ar continua să vină, milioane de oameni flămânzi și fără adăpost”. Nu, ar fi peste putință; chiar dacă ai deschide toate casele bogaților pentru primirea lor, tot n’ar fi de ajuns, gândea el, ca să poată cuprinde pe toți săracii. Căci întreg pământul este plin de oameni săraci.

— Când va veni ziua cea mare? întrebă unul dintre ei.

I-wan îl cunoștea destul de bine; era un tânăr slab care tușea răgușit și nu mai avea multe zile de trăit. Pentru el niciodată nu putea fi destul de curând, oricât de curând ar fi venit ziua mult așteptată.

— Curând, răspunse el, foarte curând. Poate la primăvară.

Nu, singurul mijloc pentru a putea mântui oamenii aceștia, ar fi fost să creezi o nouă lume pentru ei, o lume care să fie a săracilor și nu a oamenilor bogați — o lume a cărei legi să fie făcute pentru cei mici, a cărei case să fie făcute pentru ei, ale cărei gânduri și

forme să fie adaptată nevoilor lor, așa ca într'ansa să nu se mai găsească nici oameni săraci și nici puternici, pentru a-i putea împila.

— Nu mai întârziați aci în câmp, porunci el oamenilor. Mergeți și întindeți-vă în așternuturile voastre.

— Când începi să vorbești, se auzi un glas din întunec, par'că ne este mai cald și ni se pare că am mâncat ceva.

— Noapte bună — noapte bună! strigă I-wan. Nu era în stare să mai suporte — își simțea sufletul prea încărcat, așa că trebui să plece.

În aceeaș noapte, oricât de târziu ar fi fost, fi fu peste puțină să se rupă de lângă nevoile în care se sbăteau oamenii aceștia și să se întoarcă în casa lor unde toate se găseau din belșug și se făcea și risipă. Rătăci prin noaptea înghețată, în lungul străzilor aproape pustii din această parte a orașului și se îndreptă spre școală. Avea de gând să se ducă și să vorbească cu En-lan.

Îl găsi în cămăruța lui, dar nu în fața cărților deschise, ci descifrând o foaie de hârtie cu scrisul mărunț. Când intră I-wan, ascunse hârtia sub o carte.

— Haide, intră, zise En-lan. De ce ești atât de întunecat?

En-lan nu arăta niciodată întunecat. Ochii lui negri străluceau și părea mereu că nu este în stare să-și stăpânească râsul. De fapt în timpul din urmă spusese că îi vine să râdă de orice, ca și când sufletul i-ar fi fost atât de încărcat de mulțumire, încât nu o mai putea stăpâni și trebuia să se reverse în afară.

— M'am întors dela... începu I-wan. Nu vorbeau nici-

odată cu glasul ridicat despre ceea ce făceau ei acum. Se așeză pe marginea mindirului de fier și întinzând mâna, luă de pe masă un petec de hârtie pe care scrisese: „Când crezi că va veni cu adevărat ziua cea mare?”

— Nu se poate să fie mai târziu decât în a treia lună ce va uma după Anul Nou, răspunse En-lan, scriind ca și el pe hârtie. Pe urmă luă un chibrit și aprinse cele două Petece de hârtie, iar cenușa o răspândi prin cămăruță.

— E lună plină — nu vrei să ieșim la plimbare? întrebă I-wan. Prezența lui En-lan îi da ceva din siguranța și din vigoarea lui. En-lan era o fire neînduplecată și sigură care nu putea fi mișcat de nimica. Se ridică în picioare și-și îmbracă gheba, iar în cap își puse căciula de blană de iupure, așa cum obișnuiau țăranii din partea de miazănoapte. Pe urmă întinse mâna după hârtia pe care o ascunsese sub carte și păturind-o, ca să n'o vadă I-wan, îi dete foc și suflă cenușa prin casă. Apoi ieșiră împreună în stradă.

— Hai să apucăm în partea asta, ca să nu ne bată vântul, zise En-lan. Pe o noapte ca aceasta vântul îți duce vorbele departe, așa că le pot auzi și alte urechi.

Apucară pe o străduță unde mai staseră și altă dată de vorbă împreună, ascunși în umbra zidurilor. I-wan începu numaidecât. En-lan avea calitatea să determine oamenii să vorbească, înainte de a se gândi limpede la ce-i preocupă:

— Cum voi reuși să conving pe cei de sub conducerea mea, că au și ei o valoare? întrebă el. Toată viața am trăit în mijlocul unor oameni care și-au închipuit că sunt oameni de valoare și au dreptul la toate. Făcu o pauză

și se gândi la I-ko. Toată viața lui de până acuma I-ko fusese un nevrednic. Nu făcuse până acuma nimica, decât mâncase și cheltuisese, dar cu toate acestea I-ko își închipuia că el are dreptul la tot ce poate fi mai bun. Oamenii aceștia săraci, continuă I-wan, își închipuie despre ei înșiși, că ei nu merită altoeiva, decât să trăiască în sărăcie. Mi-e peste putință să-i fac să creadă că au și ei dreptul să trăiască. Nu sunt în stare să-i fac nici să urască pe cei bogați. Imi răspund fără încunjur: Unul e făcut să fie bogat — altul sărac, așa cum este el sortit.

Așteptă să audă hohotul de râs al lui En-lan. Dar En-lan nu râse. În lumina lunei obrazul lui părea brăzdat de griji și glasul lui vibră adânc, în clipa când începu să vorbească.

— Mi se pare că ai pus degetul tocmai pe rana cea mai dureroasă. Adevăratele greutăți împotriva cărora avem noi de luptat, nu sunt oamenii bogați. Aceștia pot fi omorâți și averile lor confiscate. Greutatea cea mare este cu cei care s'au născut în mijlocul unei sărăcii atât de cumplite, încât ar fi peste putință ca în sufletele lor să mai tresară o scântee de nădejde. Oamenii aceștia vor să simtă ceva în palmă — mâncare — bani — ceva ce se poate pipăi și despre care să știe că le aparține, înainte de a putea crede în ceea ce le spui. Se opri, apoi adăugă: Dumneata I-wan ești un idealist și tocmai aceasta este slăbiciunea dumitale. Oamenii săraci nu sunt cu nimic mai buni decât cei bogați.

I-wan se uită la el. Ce însemnau vorbele acestea pe care i le spunea En-lan?

— Atunci care poate fi justificarea că noi lucrăm în

interesul săracimii? întrebă el.

Aceasta fu clipa când En-lan începu să râdă.

— Îți închipui dumneata că dacă s'ar întâmpla ca vreunul dintre oamenii aceștia săraci să poată pătrunde în casa tatălui dumitale, ar fi în stare să împartă cu ceilalți ceea ce are? Nu, dragul meu! En-lan scutură din cap, ca să-și arunce părul pe spate. Ar fi mult mai răi decât tatăl dumitale, din cauză că el n'a avut niciodată nevoie să trăiască viață animalică. Pregătește-te, I-wan!

— Pentru ce să mă pregătesc?

— Pentru ziua când sărăcimea va reuși să pună mâna pe ceea ce n'a avut niciodată în viața ei, răspunse En-lan în șoaptă.

— De ce? întrebă I-wan tot așa.

— Pentru că săracii vor fi mai sângeroși decât fiarele sălbatice, răspunse En-lan. În ziua când le vom spune că orașul este al lor, vor omorâ nu numai pe cei bogați, ci vor începe să se ucidă și între ei. Partea cea mai mare a lucrurilor jefuite de ei, vor fi distruse, în lupta pe care o vor da între ei, pentru a le stăpâni. Noi va trebui să stăm de o parte. Furia aceasta va trece.

— Și pe urmă? întrebă I-wan.

— După ce totul va fi terminat și ei se vor speria, constatând că n'a mai rămas nimica ce ar putea fi distrus, atunci vom veni noi și-i vom sili să asculte și să se supună și să primească noua rânduială.

— Ii vom sili? se miră I-wan. Eu credeam că atunci toată lumea va fi liberă.

— Liberă! repetă En-lan cu violență. O astfel de libertate este cea mai mare prostie. Nimenea nu este liber. Noi nu suntem liberi, nici dumneata nici eu. Noi lucrăm

pentru un sistem dinainte conceput. Tot așa și ei. Este un singur om...

— Cine? întrebă el. Conversațiile lor de până acum nu merseseră niciodată atât de departe.

— Unul, răspunse En-lan, un bărbat, un om mare.

— Cine? întrebă I-wan a doua oară.

En-lan se plecă spre el. Ii simți respirația fierbinte pe obraji, când îi suflă abia simțit:

— Chiang Kai-shek!

Acesta era numele celui care comanda armata revoluționară.

— Când va intra în oraș, și respirația grăbită a lui En-lan îi susură la ureche, atunci va veni ziua. Planurile sunt gata. Peste douăzeci de zile se va declara greva generală. Aceasta va da timp de ajuns lucrătorilor, pentru a se întruni și a face ultimele pregătiri ce au mai rămas în vederea organizării. Ei vor porni lupta dinăuntru, iar el va ataca din afară. Toate aceste ordine secrete erau scrise pe foaia de hârtie pe care am ars-o în fața ta. Tot ce am făcut noi până acum, începe să se închege într'o singură acțiune — al cărei scop a fost dinainte urmărit și studiat — o țară nouă — țara noastră cea nouă.

Se opriră și începură să tremure din cauza frigului de afară și a căldurii care clocotea într'ânșii. Luna coborâse în marginea zării, așa că zidurile începuseră să arunce umbre prelungi și puteau sta ascunși în întunec. Privirile lor erau îndreptate spre strălucirea ce trebuia să vină, spre ziua când toate relele de acum vor fi îndreptate. I-wan era în stare să vadă totul, cât se poate de limpede... armata în slujba binelui. Aceasta era

adunată și aștepta gata.

Văzuse o fotografie a lui Chang Kai-shek în uniformă lui simplă de revoluționar. Pe vremea aceea își zisese: „Arată întocmai ca micul En-lan”. Avea aceeași ochi îndrăzneți ca și En-lan și aceeași față puternică de țăran. Gândindu-se la amănuntul acesta, tot elanul lui de idealist se concentrează asupra acestui chip de bărbat. Un astfel de bărbat, atât de tânăr și de puternic, animat de o forță atât de nobilă, care va conduce o armată de tineri puternici... Respiră adânc și simți că-l înecă ceva — un hohot de lacrimi sau un hohot de râs. Se ridică repede în picioare.

— Imi pare bine că mi-ai spus cuvintele acestea, declară el. De aci înainte voi lucra cu și mai multă râvnă. Vom fi gata pentru ziua aceasta.

En-lan nu zise nimica. Se ridică și el în picioare și începură să coboare strada, ținându-se de mână.

— Cât de moale este mâna dumată, se miră En-lan. Se vede că până acuma nu ai lucrat nimica.

— N'am lucrat, răspunse I-wan și se simți rușinat din cauza mâinii aspre a prietenului său, dar după câțiva pași își desprinsese mâna din mâna lui și adăugă. Dar cu toate acestea sunt destul de voinic.

În fața porții Universității, se despărți de En-lan și se îndreptă spre casă. I se părea straniu, când se gândea, cât îi fusese de greu sufletul în seara aceasta, când se dusese la En-lan și cât de ușurat se simțea acuma. Prezența lui En-lan îl făcea întotdeauna să se simtă mai ușurat. Marele lui neajuns este, își zicea el, că se lasă întotdeauna târât de amărăciunile prezentului, ceea ce lui En-lan nu i se întâmpla niciodată. Pentru En-lan

prezentul nu era altceva decât clipa trecătoare și în fața lui nu putea să aibă valoare decât viitorul. En-lan îi deschidea porțile prezentului și-i arăta ce este dincolo de ele, ca să-l facă să înțeleagă pentru ce lucrează ei acum. Acum se putea gândi la oamenii aceia pe care-i bătuse vântul rece în mijlocul câmpului, și se putea gândi cu milă, fără să se mai simtă îndurerat din pricina lor.

„— Bieții de ei, gândi el. Sunt mulțumit că vor fi liberi cel puțin pentru o durată cât de scurtă și vor putea să ia tot ce le place”.

Deschise porțița grădinii și după ce intră în casă, începu să urce scara. I se va părea straniu când încăperile acestea impunătoare se vor umplea de oameni săraci care vor smulge draperiile dela ferești, vor sfâșia covoarele și vor rupe încuietorile ușilor. Se va supăra oare?

„— Nu, își zise el trufaș. De ce să mă supăr? Pe mine nu m’au interesat niciodată astfel de lucruri”.

Pe urmă auzi pe cineva plângând. Se opri și ascultă. Era I-ko, fratele lui care plângea ca un copil mic. Prin grătarul dela ușa bunicului său se strecura o dără de lumină și înainte de a-și da seamă de ceea ce se petrece, văzu că se deschide ușa dela camera lui și Peony iese cu pași ușori.

— Te-am așteptat, zise fata cu glasul stins. Trebuie să te duci îndată la bunicul dumitale. I-ko a făcut o faptă urâtă.

*
* *

Când intră în camera bunicului, i se păru că intră din

nou în celula închisorii. Aerul era cald și stătut. Erau adunați cu toții, afară de bunica lui. Văzu că mama lui plânge încetitor și că obrazul ei rotund este umflat și tremură cutremurat de suspine. Bunicul sta drept în fotoliul său uriaș, între arătător și degetul mare ținând o țigară dintre cele care lui îi plăcea să le fumeze. I-ko sta lângă masă, sprijinit în palme și cu capul plecat. Înainte de a deschide ușa, auzi pe tatăl său strigând. Dar când intră, glasul lui se domoli. Toți se uitară la el, afară de I-ko care nu se mișcă. Tatăl lui însă începu, îndată ce văzu că oel care venise este I-wan.

— Va să zică ai venit — ai venit și tu — unde ai fost până acum? A trecut demult miezul nopții. Dar nu știu ce mă face să cred că fiul meu oel mai tânăr ar putea să fie cu ceva mai bun, decât fratele său mai mare! Unde ai fost?

— Am fost la un coleg de facultate, răspunse I-wan. Putea să vadă pe I-ko în fața lui. Acuma când atenția tatălui său nu mai era concentrată asupra lui, I-ko își scoase batista și după ce își șterse ochii, își suflă nasul. Odată cu sila pe care i-o pricinuia această vedere, I-wan simțea și un fel de milă față de fratele său mai mare. I se părea îngrozitor ca un tânăr să fie atât de slăbănog și de plângăreț. I-ko fusese crescut așa fel, încât nu mai era bun de nimica, dar vina nu o purta numai el. Se gândi ca să atragă atenția tatălui său asupra lui însuși, pentru a fi de folos lui I-ko: Luna este atât de frumoasă, adăugă el. Prietenul meu a ieșit din camera pe care o are în dormitorul facultății și am plecat împreună pe stradă.

— Cred că n'ai de gând să-mi spui că s'a terminat

numai cu atâta? strigă tatăl lui.

— Am stat un timp de vorbă, pe urmă l-am condus acasă și eu m'am întors, adăugă I-wan foarte liniștit.

— Cred că ar trebui să crezi ceea ce spune I-wan, se grăbi mama lui să adauge, cum avea întotdeauna obiceiul. Trebuie să crezi ce spune I-wan, căci el este un băiat bun.

— Intotdeauna îmi spui că fiii tăi sunt băieți buni, se răsti tatăl său la ea. Acum două luni am băgat de seamă că la bancă ceva nu se poate să fie în regulă. Dar nu... tu spuneai că I-ko e băiat bun... nu se poate ca I-ko să fie rău. Așa că toată lumea știa ce s'a întâmplat, numai eu nu știam... Pe mine m'a făcut propriul meu fiu de răs.

În timp ce vorbea, începu să imite glasul pițigăiat al soției lui, iar ea începu să plângă și I-ko plecă din nou fruntea.

— I-ko, strigă bunicul său, stai jos.

I-ko se așeză la masă, fără să ridice privirea.

— Ți dai seamă de fapta ta? întrebă bunicul său. Mi se pare că tu nu ești în stare să-ți dai seamă limpede de fapta pe care ai săvârșit-o.

— Nu cred că este o faptă atât de urâtă, răspunse I-ko îmbufnat și cu glasul mai mult în șoaptă.

— Va să zică nu crezi, începu tatăl său din nou.

— Stai liniștit, porunci bătrânul. Eu sunt cel care vorbește. I-ko, ai luat o mare sumă de bani care nu erau ai tăi.

I-ko nu răspunse numaidecât, pe urmă declară cu glasul tot atât de îmbufnat:

— Vorbești ca și când nu tatăl meu ar fi președintele

acestei bănci.

I-wan constată că tatăl său strânge din fălci, fără să zică nimica.

Pe urmă bătrânul își duse mâna la cap.

— Tu știi ai cui sunt banii dela bancă? întrebă bătrânul. Sunt banii altor oameni — oameni foarte mulți. În bancă sunt și bani de ai guvernului. Lumea are încredere în tatăl tău. A avut încredere în fiul său.

În largul camerei nu se auzea nicio mișcare, afară de glasul supărat al bătrânului.

„— Va să zică I-ko a făcut așa ceva?” se miră I-wan.

— De ce ai făcut o astfel de faptă, I-ko? întrebă el, fără să se mai poată stăpâni. Tu ai avut întotdeauna bani de cheltuială.

Băgă de seamă că I-ko întoarce privirea furișă spre el, dar fratele său nu-i răspunse nimica.

— De ce ai făcut o astfel de faptă, strigă tatăl său la el. Te-am întrebat cu toții, acum te întreabă și I-wan. Ți-am refuzat eu vreodată ceva? N'aveai decât să vii la mine și să-mi spui.

— N'am vrut să vin să-ți mai cer, răspunse I-ko înțepat.

După răspunsul acesta se făcu tăcere. Toți se uitau la el. El se uita dela unul la altul, pe rând.

— Eu... eu... începu el din nou. Se opri, ca apoi să continue dintr'o răsuflare: Ce vă uitați așa la mine? Nu... eu... nu am luat banii aceștia... toți dintr'odată — pentru ceva anume. Tse-li îmi spunea, „hai să facem cutare — sau cutare”, un lucru de nimica — dar el nu avea parale și spunea, „I-ko, tu ai parale de nu mai știi ce să faci cu ele”. Toți prietenii mei spuneau ca și el

și-mi era rușine să le spun, că nu am de loc atâtea parale câte își închipuiau ei... Era gata din nou să plângă. Păruț lui îngrijit îi căzuse peste ochi. Pe urmă se întoarse spre tatăl său: „Dumneata spui, că de ce nu ți-am cerut dumitale — nu ți-am cerut din cauză că dumneata mă ocărăști — m'ai ocărat întotdeauna — de când sunt în stare să-mi aduc aminte. Am preferat să iau singur banii, decât să ți-i mai cer și să te aud țipând la mine, cum faci mereu: „Iară... iară ai venit să ceri!”

— Este adevărat, țipă doamna Wu, adresându-se soțului ei. Ai fost întotdeauna foarte sever cu el!

— Și cine era să aibă grijă de el în toată casa aceasta? strigă tatăl său la ea. O adunătură de femei care l-au răsfățat, care l-au învățat să înșele și să mintă, prefăcându-se că ascultă de mine când sunt acasă! Numai tu porți vina — femei ca tine poartă vina pentru corupția ce bântue această țară. Crezi că eu nu sunt în stare să-mi dau seamă de realitate? Am fost și eu fiul unui om bogat — și am crescut într-o casă plină de femei și de roabe!

I-wan nu scoase nicio vorbă. Viața lui era acum în altă parte și cu toate că astăzi casa lor amenința să se năruiască, el nu se va prăbuși odată cu ea. Dar după ce tatăl său spusese aceste cuvinte, I-wan se gândi la el în calitate de bărbat, cu un fel de curiozitate și se întrebă cum de el nu a ieșit un tânăr rău năvălit, așa cum era I-ko. Ceva intervenise la timp pentru salvarea tatălui său, exact cum fusese el însuși salvat, datorită faptului că întâlnise anumite cărți pe care le citise, apoi pe En-lan și grupul din care făcea parte, lucrătorii dela fabrică și datorită acestora, epoca revoluționară ce se

apropia. Dintr'un anumit punct de vedere revoluția contribuise la salvarea lui.

— Spune I-ko, ce pot face eu acum cu tine? întrebă tatăl său. Glasul i se schimbase și părea că sună mai trist. Ce poate face un părinte cu fiul său care este un netrebnic?

Bunicul său luă cuvântul:

— Totuș este fiul tău și nepotul meu, indiferent de ceea ce a făcut. Va trebui să plătim banii pentru el. Și să-l trimitem la o școală din străinătate, unde va trebui să lucreze și astfel să-l despărțim de tovarășii săi netrebnici de acum.

I-ko nu răspunse nimica. Dar I-wan băgă de seamă că aștepta să vadă ce va spune tatăl său.

— Cred că acesta este cel mai cuminte lucru ce l-am putea face, interveni mama lor, cu acelaș glas grăbit și domol, cum făcea întotdeauna. Nu va afla nimeni de ceea ce s'a întâmplat și în ziua de astăzi sunt atâția tineri care pleacă la învățătură în străinătate. Este exact ceea ce trebuie făcut.

— Cu alte cuvinte să-l acopăr — să mă fac că nu știu nimica, adăugă tatăl său cu amărăciune. Aceasta este calea cea mai bună de ales — nu trebuie să afle nimeni și așa niciodată nu va învăța să facă deosebire între bine și rău.

— Nu voi mai face niciodată astfel de fapte, declară I-ko în șoaptă. Acuma m'am învățat minte. Voi face tot ce-mi veți spune.

Tatăl său se ridică pe neașteptate în picioare.

— Pleacă să nu te mai văd, zise el lui I-ko, fără să se răstească la el, dar glasul lui părea stins și rece.

Adună-ți lucrurile pe care le ai. Vei pleca în Germania la o școală militară și vom vedea ce vor fi în stare să scoată din tine. Îți voi cumpăra biletul de drum, căci altfel ai fi în stare să cheltuești banii.

— Da, tocmai ceea ce trebuie făcut, se învoi bătrânul, aceasta este cea mai bună alegere. Germanii vor scoate om din el.

— Piei din fața ochilor mei, zise tatăl său, întorcându-se spre I-ko.

Fără să mai spună nimica, I-ko se ridică dela masă și ieși din cameră. Il auziră traversând hallul, pe urmă auziră cum se deschide și se închide ușa dela camera lui.

Cei de față nu mai spuseră niciunul nimica. Pe urmă bunicul său scoase un chibrit și-și aprinse în sfârșit țigara, din care trase de câteva ori. Până când va vorbi el mai întâi, nimenea nu putea spune nimica.

— Eu mă duc să mă culc, declară bătrânul și se ridică în picioare.

— Imi dai voie să te însoțesc? întrebă fiul său.

— Nu, răspunse bătrânul. Mă pot duce și singur...

După ce ușa se închise pe urma lui, tatăl lui I-wan se adresă soției sale:

— Vrei să te retragi în camera dumitale? întrebă el.

Doamna Wu înțelese că aceste cuvinte ale lui erau un ordin, așa că se ridică în picioare, își șterse ochii și trecu în camera de alături.

I-wan rămase numai singur cu tatăl său. Când bunicul și mama lui plecaseră din cameră, el se ridicase în picioare.

— Stai pe scaun, porunci tatăl său. Se așază pe scaun și tatăl său se uită la el.

— Vrei să iei locul fratelui tău mai mare? întrebă el pe neașteptate. În mână ținea o jucărie, un compresor pentru hârtie, în formă de pagodă, făcut din metal, cu care se juca fără încetare. Ochii lui I-wan se opriră pe mâinile puternice și fine ale tatălui său. Avea mâinile puternice, deși pielea și mușchii mânilor lui erau tot atât de catifelați ca și obrații lui Peony.

Simțea pe tatăl său atât de aproape de el, cum nu-l mai simțise niciodată până acum. Presimțea adâncurile întunecate ale desamăgirii pricinuite în sufletul tatălui său de purtarea fiului său I-ko și înțelegea că are nevoie de o îmbărbătare. „Ar fi bine să pot spune tatălui meu, tot ce am pe suflet”, gândi el. Dar teama și sfiala ce stăruie între oamenii care se deosebesc între ei ca vârstă, sfiala obișnuită între cele două generații, îl împiedeca. Ii era peste putință să nu-și aducă aminte că tatăl său era aoelaș bărbat care fusese întotdeauna, și dacă se întâmpla să nu-i placă ceva, ar fi fost peste putință să înțeleagă acest ceva, indiferent cât de echitabil și la locul lui ar fi fost. Prin urmare își stăpâni dorința de a se spovedi în fața lui, dar totuși îi era peste putință să refuze pe tatăl său în mod definitiv. Prin urmare îi răspunse:

— Vrei tată, să mă îngădui, până la terminarea anului școlar?

„— Înainte de terminarea anului acestuia de studii, își zise el, va fi cu totul altă lume”.

Tatăl său se uită la el și dete din cap.

— Bine, fie așa, răspunse el. Acum te poftesc să pleci și tu. Nu știu care este pricina că în zilele acestea, bărbații mai doresc să aibă fii. Mai demult părinții își do-

reau fiii, pentru ca la bătrânețe să aibă pe cineva care să-i îngrijească. Dar astăzi cine mai îndrăznește să-și închipue că tinerii se vor îngriji de el la bătrânețe!

Se ridică în picioare și fără să se mai uite la I-wan, ieși și el din cameră. După ce I-wan rămase singur, se întoarse în camera lui. Tatăl său, despre care-și închipuise întotdeauna că este un bărbat mândru care-și poate permite tot ce pofteste, vedea că nu este astăzi nici mândru, nici mulțumit și nici nu putea să aibă ceea ce ar fi dorit. Se gândi îndelung la acest amănunt și-și zise: „Va să zică nu este de ajuns ca să hrănești oamenii și să le dai banii de care au nevoie, pentru a fi mulțumiți”. Lucrătorii din fabrici nu doreau altceva decât hrană și un acoperământ sigur, pentru ca să poată fi mulțumiți. Totuș mai erau o mulțime de oameni care aveau de amândouă și totuș nu erau mulțumiți. În ce fel va putea revoluția soluționa această problemă? Gândindu-se adânc la această întrebare, deschise ușa dela camera lui și când dete să intre, văzu pe roaba Peony că-l așteaptă așezată la masă. Obrazul ei frumos și prelung părea solemn.

— Ce s'a întâmplat? întrebă ea în șoaptă. Nu cumva I-ko a omorât pe cineva?

— Nu, răspuse el, nu este vorba de așa ceva.

— Atunci ce este? stăruie ea. Presimt că este o faptă urâtă. Bunica dumitale a început să plângă. Spunea că tatăl dumitale va omorâ pe I-ko în bătaie.

— Da de unde, nu este vorba de așa ceva, răspuse I-wan supărat. Dar îl va trimite în străinătate.

— În străinătate! strigă Peony mulțumită. Și imediat! I-wan dete din cap.

— Prin urmare a omorât pe cineva! țipă roaba. Sunt sigură că asta trebuie să fie pricina.

— Nu, n'a omorât pe nimeni, răspunse I-wan. Dar a luat o sumă de bani.

— Dela bancă? se miră fata.

— Da, zise I-wan. Care este pricina că-l urăști atât de mult?

— Nu-ți pot spune, răspunse fata. Nu vreau să-ți spun. Dumneata nici nu-ți închipui cât este de greu să fii roabă într'o casă ca aceasta — cu un tânăr ca I-ko care a crescut și care niciodată n'a lipsit de acasă, ca să se ducă la școală.

Fata întoarse capul și se uită în altă parte.

— În casa aceasta n'ai fost tratată ca o roabă, declară I-wan.

— Dumneata nu ști! țipă fata cu patimă. Dumneata nu ști nimica despre mine.

Spre mirarea lui, văzu că fata își acopere obrazul cu palmele și începe să plângă cu hohote.

Rămase încremenit și se uită la ea, fără să știe ce să facă.

— Nu plânge Peony, îngână el. Te rog, nu plânge.

Dar fata începu să-i spună, printre lacrimi:

— Eu n'am fost altceva decât o roabă — una căreia o femeie bătrână îi poruncește să facă cutare și cutare — care mă trezește în timpul nopții, ca să o frec pe picioarele uscate ca niște surcele și să-i pregătesc opiul. Mi se face rău de mirosul acesta...

— Va să zică nici tu nu-i poți suferi mirosul? întrebă el.

— Da, răspunse fata înecată de plâns. Fugeam în

camera mea, căci mi se făcea rău — dar trebuia să mă întorc din nou la lulelele de opiu — și mama dumitale îmi spunea...

— Cum se poate? întrebă I-wan. Prin fața ochilor lui începea să se desfășure întreagă viața casei acesteia, despre care el n'avusese până acuma nicio cunoștință.

Peony se opri din plâns.

— Din cauza lui I-ko, adăugă ea cu glasul stins și supărată. Spunea că trebuie să fac ceea ce spune I-ko — cine sunt eu, spunea ea, decât o roabă.

— Mama a spus așa ceva? întrebă I-wan și se uită la ea mirat, simțindu-și inima că a început să-i bată încet și neregulat.

Fata dete din cap.

— Dar n'ai făcut ce ți-a cerut? întrebă I-wan.

Peony scutură din cap.

— M'am gândit că ar fi bine să înghit o bucată de opiu și să mă omor, răspunse ea. M'am gândit de multe ori la fapta aceasta, I-wan, căci eu nu am pentru ce să mai trăiesc. Nu sunt nici slujnică, pentru ca să pot fi și eu veselă, împreună cu celelalte slujnici de seama mea. Am fost învățată să mă consider ceva mai mult decât o slujnică — dar totuș nu e de ajuns pentru a fi liberă. Cred că acuma îți vei închipui despre mine că ar fi trebuit să fiu recunoscătoare mamei dumitale, din cauză că m'a lăsat să învăț să scriu și să cetesc pe vremea când ai învățat dumneata. Odinioară i-am fost recunoscătoare, dar astăzi nu-i mai sunt. Aș fi preferat să fi rămas o femeie care nu știe nimica — dacă nu m'au lăsat să fiu mai mult decât atâta cât sunt astăzi. În cazul acesta m'aș fi putut mărita — cu cineva care

mi-ar fi plăcut — și aș fi trăit mulțumită. Ce faptă ne-săbuită! continuă ea plângând. Ce răutate, să lași oamenii să bănuiască, așa cum m'au lăsat pe mine, că în viață mai sunt și lucruri frumoase, dar să nu-i lași să se bucure de ele.

Nu fu în stare să-i spună nicio vorbă. Peony trăia de ani de zile în felul acesta și el nu știuse nimica. Își închipuise că e mulțumită și că cei din casă se poartă bine cu ea. Își închipuise că dacă este obligată să-i servească, asta nu este altceva, decât un fel de răsplată pentru purtarea lor față de ea. Dar acum înțelegea ce vrea fata aceasta să spună. Ea nu era liberă. Casa aceasta în care ea avea hrană de ajuns și haine de mătasă, ca să se îmbrace, nu era pentru ea altceva decât o închisoare. „Are și ea nevoie de revoluție, pentru ca s'o elibereze”, își zise el.

În clipa aceasta se hotărâ să spună lui Peony tot ce avea pe suflet.

— Peony... zise el. Inima începuse să-i bată în piept, întocmai ca un ceasornic.

Fata se uită la el.

— Vreau să-ți spun ceva, continuă el.

— Da? întrebă ea. Ce este?

— Peony, tu ai auzit vreodată despre revoluție?

— Sigur că am auzit! răspunse fata. Dar asta nu este ceva bun. Am auzit pe tatăl dumitale vorbind despre ea. Spunea că revoluționarii sunt ca și bandiții.

— Nu, nu sunt ca bandiții! exclamă I-wan.

— De unde ști? întrebă ea.

Acum putea începe să-i spună fără niciun încunjur.

— Pentru că sunt și eu unul dintre ei.

Se uitară unul la altul, dar niciunul nu făcu nicio mișcare.

— I-wan! strigă fata cu glasul stins.

El dete din cap.

— Dacă ar ști tatăl dumitale! Te-ar crede mult mai ticălos decât este I-ko!

Cuvintele ei îl făcură să tresară.

— Cred că ai dreptate, se învoi el.

— Să nu-i spui niciodată așa ceva, protestă fata. Aș fi preferat să nu-mi spui nici mie. Mi se pare acum, ca și când viața dumitale ar fi în mâinile mele. I-wan, vei fi omorât! Cum ai putut să faci așa ceva?

Pe urmă începu să-i povestească în toate amănuntele, cum aflate din cărți că mintea omenească începuse să se gândească și să viseze o lume nouă. Ii povesti despre En-lan și despre grupul revoluționarilor din fabrici. Fata îi sorbea cuvintele, fără să facă vreo mișcare sau să spună ceva. Vorbi cu ea, cum până acum nu vorbise încă cu nimeni, nici chiar cu En-lan, din cauză că față de Peony nu simțea niciun fel de sfială. Partea stranie însă era, că nu vorbea numai cu ea, ci vorbea cu sine însuș. Incepea să dea formă tuturor gândurilor lui și credinței în ceea ce trebuia să vină, și tuturor nădej-dilor lui.

— Când se vor întâmpla toate acestea? îl întrerupse Peony.

— În curând, răspunse el în șoaptă. Imediat ce va sosi Chiang Kai-shek.

O clipă se uită drept la el. Pe urmă dete din umeri.

— Eu nu cred în așa ceva, declară fata.

— Nu crezi... Peony! țipă el. Ți-am spus numai ade-

vărul adevărat.

— Știu, dumneata crezi că este adevărat, ripostă fata, dar dumneata ești un copil. Eu nu pot crede că oamenii ar fi în stare să facă ceva pentru semenii lor, fără să li se dea și lor ceva în schimb. Afară de asta toți revoluționarii dumitale, nu sunt nici ei altceva, decât oameni ca oricare alții?

— Tu nu-i cunoști, stăruie el. Tu nu ai cunoscut decât oameni ca — cei din familia mea. Firește, îți închipui că toată lumea trebuie să fie egoistă. Dar asta numai din cauză că aceștia sunt capitaliști.

— Nu știu ce vrei să înțelegi cu acest cuvânt *capitalist*, răspunse ea nemulțumită. Știu însă un lucru, că dacă se întâmplă ca oamenii să aibă bani, nu sunt împotriva să cheltuiască o parte din aceștia, dar cine a mai auzit până acuma spunându-se despre oameni săraci, că nu ar fi egoiști. Aceștia vreau să acapareze totul numai pentru ei.

— Dar nu înțelegi, țipă I-wan la ea, că de aci înainte nu vor mai fi oameni bogați și săraci!

— O, te rog, nu fi caraghios! ripostă fata.

Eră atât de revoltat împotriva ei, încât ar fi fost gata s'o palmuiască.

— Ar fi fost mai bine să nu-ți spun nimica, declară el supărat. Ți-am povestit toate acestea, convins că-ți va face plăcere — și ca să-ți dau de știre că în curând vei putea fi liberă. După ce va veni Chiang Kai-shek, nu vor mai fi niciun fel de robi.

— O, cât despre el! răspunse fata râzând. El nu este altceva decât un bărbat, nu-i așa? Pe urmă se întristă din nou. Nu, continuă ea, unde m'aș putea duce, chiar

dacă se va întâmpla să devin liberă? Nu cunosc și nu știu nimica, în afară de casa aceasta. Unde aş putea eu găsi adăpost? Nu, eu m'am născut să fiu roabă și sunt o roabă.

Era exact aceeaș desnădejde pe care o constatase și între lucrătorii dela fabrică; aceleaș cuvinte care scăpau de pe buzele rumene ale lui Peony, fetița aceasta mică, îmbrăcată în haina ei de satin și așezată pe scaunul din fața mesei lui. Mânile ei frumoase, cu podoabe de jad și de aur, se jucau cu obiectele de pe masa lui. Oare afară de el și cei de seama lui, erau toți atât de desnădăjduiți? În timp ce se uita la mâinile ei, privirile i se tulburară de tristețe. Se gândi din nou că sâmburele acestor revoluții nu se poate să fie numai hrănirea și îmbrăcarea săracilor ci ceva mai mult. Mult mai mult decât atâta. De pildă ce răspuns ar putea să dea acum lui Peony, când îl întreba, unde va putea găsi un adăpost, după ce va fi liberă? Nu-i putea da niciunul, deoarece el însuș nu știa ce i-ar putea răspunde.

— Cred, zise el cu glasul ridicat și cu oarecare sfială, că într'un fel sau altul, hrana se va găsi pentru toată lumea. Evident, în timpul unei revoluții, nimeni nu va fi lăsat să moară de foame. și e dela sine înțeles că pentru toate acestea se va face o anumită organizare.

Fata nu zise nimica. Când începu din nou să vorbească, el nici nu se aștepta la așa ceva din partea ei. Ridică privirea luminoasă, ca și când și-ar fi uitat cu totul de ce vorbiseră până acum și-l întrebă cu glasul șăgalnic, plin de entusiasm și de curiozitate.

— Haide, povestește-mi despre En-lan acesta — e băiat frumos?

Ii fu silă să-i răspundă. Ca să te gândești la En-lan în felul acesta, însemna să-l insulti. Fetele... cum se poate ca cineva să-și închipuie că fetele ar fi în stare să aibă și minte? Peony nu era pregătită pentru revoluție. Ea era, cum spunea singură, născută să fie roabă — o fată care nu se gândea la nimic altceva decât...

— Nu știu, răspunse el întunecat, apoi se ridică în picioare. Aș vrea să mă culc, Peony. Trebuie să fie aproape ziuă.

Fata se ridică în picioare, încercând să-și ascundă un căscat în dosul mâinii cu palma trandafirie, întoarsă în afară. Ea nu înțelesese nimic din importanța faptelor pe care i le povestise el. Era de asemenea adevărat că el își pusese viața în mâinile ei.

Dar fata se plecă spre el și-l atinse cu degetul pe obraz.

— Să nu crezi că voi uita ceva din ceea ce mi-ai spus, declară ea. Eu nu uit niciodată nimica din ceea ce-mi spui. Toate cuvintele dămitale le închid în adâncul sufletului și nu le scot de acolo, decât atunci când sunt singură, ca să mă gândesc și să cântăresc toate cuvintele dămitale. Asta este comoara mea... O, dar te rog I-wan, bagă de seamă, să nu te prindă, sfârși Peony și-și împreună mâinile strâns una într'alta.

— Nu, sigur că nu mă vor prinde, răspunse el. Afară de asta mai este foarte puțin de așteptat până atunci.

— Eu nu cred în revoluțiile acestea, adăugă ea. Pe mine mă înspăimântă, nimic altceva. Aș fi preferat să nu-mi spui nimica — doar că ceea ce mi-ai spus — mă face să înțeleg ceva.

— Ce anume? Pe chipul ei se vedea acuma cu totul

altă expresie, ceva de liniște.

— Mă face să te înțeleg pe dumneata, răspunse fata, și motivele pentru care ar fi peste puțină ca cineva să se apropie de inima dumatăle. Câteva clipe nu mai zise nimica, pe urmă continuă: I-wan, dumneata ești întocmai ca un preot tânăr. Am băgat de seamă acest amănunt, adineaori când îmi povesteai. Aceasta îmi explică — totul.

Ajunsese acum la ușă și se uită la el zâmbind, o scăpărare de zâmbet trecător.

— Noapte bună! zise fata și închise ușa care-i despărți unul de altul.

Nu înțelegea câtuș de puțin ce a vrut să spună, și-și uită imediat de vorbele ei, din cauză că ar fi fost peste puțină să aibă vreo însemnătate.

*
* *

Când îi spusese Peony că el este întocmai ca un preot tânăr, el nu o auzise, n'ar fi auzit-o, chiar dacă i-ar fi repetat aceste cuvinte cu glasul ridicat, deoarece gândurile lui erau concentrate asupra celor ce-i spunea el. Dar dacă s'ar fi întâmplat să înțeleagă ce i-a spus, el s'ar fi supărat, deoarece planul revoluționarilor era să alunge pe toți preoții din temple, din cauză că aceștia amăgeau poporul. I-wan încercase el însuș să-i alunge din mintea oamenilor care făceau parte din brigada lui. De câte ori i se întâmpla să-i audă spunând: „Cerul ne 'va ocroti”, cum spun oamenii săraci întotdeauna, el protesta: „Cerul nu vă va ocroti niciodată, deoarece nu există cer!”

Întâia dată când i se întâmplă să spună aceste cuvinte, nu-i răspunse nimeni. Era tocmai o sărbătoare, cele trei zile de sărbători ale Anului Nou, care sunt libere chiar și pentru cei săraci, și se adunaseră cu toții pe câmpul care era în afară de oraș. I-wan le cumpărase din banii lui ceaiu și plăcinte cu anis, cum se obișnuște într-o astfel de împrejurare, dela o ceainărie chinezească, și pe urmă ieșiseră dincolo de zidurile orașului.

— Dacă nu există cer, atunci ce este ceea ce se vede deasupra noastră? Întrebă unul dintre oameni și întinse mâna în sus.

— Aer și nori, răspunse I-wan.

— Și dincolo de aceștia? stăruie omul.

— Nu mai este nimica, răspunse I-wan.

Oamenii nu mai ziseră nimica, ci începură să se gândească.

— Va să zică tot ce ne-au spus preoții din temple au fost numai minciuni? Întrebă omul din nou.

— Da! declară I-wan. Dar văzând că nimeni nu mai spune nimica, îi întrebă și el. Ați putea să-mi spuneți un singur caz, dacă s'a întâmplat vreodată, ca atunci când ați cheltuit bani în fața altarelor din temple, zeii să vă fi dat ceea ce ați cerut dela ei?

Începură să se gândească din nou, cum făceau întotdeauna când le spunea câteceva ce nu mai auziseră dela nimeni altul, înainte de el.

— E adevărat, răspunse unul dintre ei, un tânăr care se uita cruciș. De fiecare dată la Anul Nou, m'am rugat zeilor să devin și eu bogat — dar uitați-vă la mine, cât sunt de sărac.

— Nici chiar zeii nu pot face pe nimeni bogat, când

el este născut să fie sărac, adăugă un glas trist din mijlocul lor.

— Atunci ce nevoie mai avem de ei? întrebă cel cu ochii cruciși, fără să mai stea la gânduri. Dacă revoluția aceasta ne va ajuta să devenim și noi bogați, atunci nu mai avem nevoie de zei.

La cuvintele acestea începură cu toții să râdă și fiecare dintre ei par'că se simțea mai vesel și mai îndrăsnit, acum când își simțeau pânțelele îngreunat de mâncarea bună. I-wan se obișnuise de mai înainte, ca atunci când vrea ca oamenii aceștia să-l creadă ce spune, îi va fi mult mai ușor să-i convingă, dându-le înainte de toate să mănânce. De fiecare dată când îi hrănea, oamenii începeau să creadă tot mai mult în revoluție.

— De ce și-ar cheltui banii în felul acesta, ziceau ei, dacă n'ar fi cu gânduri curate și nu ne-ar spune adevărul? Este un tânăr cumsăcade.

Oamenii aceștia îl ajutau și pe el să creadă în propriile lui cuvinte. De fiecare dată când vorbea cu ei, pleca mult mai încredințat de temeinicia afirmațiilor lui, că după revoluție nu vor mai fi nici griji, nici pricini de supărare. De câte ori trecea pe stradă, pe lângă un cerșetor, îi întindea câte un ban și se gândea: „Să mai treacă vreo câteva luni și nu vor mai fi cerșetori — căci nimenea nu va mai duce lipsă”. Astfel trecu iarna aceea.

Intr'o noapte fu trezit de un sgomot ce se auzea din casă și sub fereastra lui se vedeau luminile aprinse în grădină, iar tatăl său striga din toate puterile:

— Legați-l — legați-l! Am trimis să cheme poliția!

Sări repede din pat și după ce-și puse haina pe el și ieși în hall unde aștepta mama lui, care era prea spe-

riată, pentru ca să îndrăsnească să mai coboare.

— Au prins un hoț, murmură ea, în grădină! și tremura toată.

Coborâ în grădină și în mijlocul întunerecului înghețat, găsi pe tatăl său și slugile care se îngrămădiseră în jurul unui omuleț amărât, îmbrăcat în sdrențe care cine știe cum, reușise să sară peste zidul înalt al grădinii; un om slab ca o surcea și mort de foame care tremura de frică să nu-l omoare. Era în genunchi și plângea și gemea, iar grădinarul îl ținea de coada lungă de păr.

— L-am auzit, sbiera grădinarul care făcea pe voinicosul. Am auzit olanele pârâind pe streășina zidului și una a căzut pe stâncile din grădină, așa că am spus soției mele: „Asta pare să fie ceva mai mult decât ceea ce poate face vântul”, așa că...

— Aveți milă, stăpâne, gemea omul. N'am mâncat nimica de două zile. Mă gândeam că poate voi găsi ceva mâncare, pe care au aruncat-o dela bucătărie. Vă jur că nu aș fi intrat în casă.

I-wan era gata să strige:

„— Tată, sunt sigur că omul acesta este flămând”, dar întâlni privirea plină de răutate a omului acestuia care se uita la el cu atâta dispreț, încât îi pieri glasul și nu mai îndrăsni să zică nimica. În aceeaș clipă sosi și poliția și-l luară la închisoare. Se depărtă întunecat, ca și când ar fi fost obișnuit cu astfel de întâmplări.

— Ar fi putut să ne asasineze, declară tatăl său, după ce intrară din nou în casă. Toată lumea se trezise, bu-nicii și slugile și Peony, și cu toți începură să vorbească pe întrecute.

I-wan însă se urcă în pat, dar nu ca să doarmă, ci ca să se gândească, de ce or fi fost oare ochii omului acestuia atât de plini de dispreț. Mai văzuse pe cineva înainte de asta, uitându-se tot așa, și acuma își aducea aminte. Așa se uitase acum câteva zile și I-ko, înainte de a se îmbarca pe vaporul cu care plecase. Se duseseră și ei cu el până în port și a așteptat împreună cu tatăl său, ca să vadă vaporul cum ridică ancora și părăsește cheiul.

— Ar fi peste putință să am încredere în I-ko, declarase tatăl său. E în stare să părăsească vaporul pe ascuns și să înceapă să vagabondeze prin oraș...

I-ko, singur pe bordul acestui vapor și obligat să plece numai singur în țări străine, arăta întocmai ca hoțul pe care-l prinseseră, cu ochii negri plini de dispreț și desnădejde. I-wan se simți din nou cuprins de sfială. Ce se va întâmpla dacă totuș hrana și belșugul nu vor fi de ajuns ca să mulțumească pe toată lumea. Încearcă să nu se mai gândească la acest amănunt și se ferea de fiecare dată să dea vreun răspuns, când gândul acesta îi trecea prin minte. Trebuia să admită că după revoluție într'un fel oarecare, toți vor trebui să se simtă mai bine decât înainte. Trebuia să creadă că Chiang Kai-shek va fi în stare să facă ordine. Totul era atât de simplu ca și deosebirea dintre întunerec și lumină. Când soarele răsărea pe cer, asta însemna că s'a făcut ziua.

El și Peony nu mai discutară despre această chestiune. Din noaptea aceea fata începuse să se ferească de el, și nu mai intra niciodată în camera lui, când el era acasă. De schimbat nu se schimbase nimica, doar atât că nu mai venea la el. Patul era așternut, ceaiul era fier-

binte, în cutia de pe masă erau prăjiturile care lui îi plăceau, în fereastră sau pe masă întotdeauna flori proaspete, dar toate acestea se făceau înainte de întoarcerea lui. Intr'un rând, întâlnindu-se cu el pe scară, fata se plecă spre el și-i simți mireasma florilor de toporași.

— Visezi mereu? întrebă ea și pe buze îi tremură zâmbetul sfios și trist. Când te vei trezi? întrebă fata cu glasul stins și-și văzu de drum.

Nu-i părea rău că se spovedise în fața ei; nu-i părea de loc, deoarece fata asta avea dreptul să știe că se apropie fericirea, chiar dacă nu credea într'ânsa, și mai știa că viața lui era în siguranță, cu toată mărturisirea pe care i-o făcuse. Ea nu-l va trăda niciodată.

Afară de asta timpul ce mai rămăsese era foarte scurt. Erau în a doua lună pe la mijloc, și cu toate că proprietarii fabricilor nu bănuiau nimica până acum, grevele trebuiau să izbucnească peste cinsprezece zile. Nimeni nu știa cât de departe vor merge aceste greve, deoarece nimenea nu bănuia câți revoluționari sunt în oraș. În gruparea lor fiecare se ridica în picioare în timpul consfăturilor și făcea raport despre însărcinarea ce i s'a dat, exprimându-se în cifre; așa că dacă s'ar fi întâmplat ca pereții să aibă urechi, ar fi putut auzi, dar de înțeles nu puteau înțelege nimica. O fată se ridica în picioare și spunea: „Referitor la femeile la care m'ați trimis, șaiszeci și trei, gata optsprezece”.

Aceasta însemna că în grupare sunt șaiszeci și trei de femei și dintre acestea optsprezece aveau arme și știau cum trebuie să le mânuiască. În mișcarea lor nu se făcea nicio deosebire între bărbați și femei, căci femeile trebuiau să fie și ele înrolate ca soldați și să

facă serviciu militar.

Două zile înainte de declararea grevei, își ținură ultima consfătuire. Așa hotărâse En-lan.

— Va trebui să nu ne mai întâlnim, declarase el. Poliția a început să devină atât de vigilentă, încât nu mai putem să ne simțim în siguranță. Nu mai este nici nevoie de consfătuiri. Cunoaștem drumul ce va trebui să-l urmărim, ceas de ceas. Dacă se va întâmpla ca cineva dintre voi să aibă nevoie să vorbească cu mine, face-ți un cerc plin pe o hârtie, pe care mi-o veți strecura în palmă și vă voi indica ceasul și locul unde vom putea vorbi. Incolo nu e necesar să ne mai întâlnim și nici să ne dăm semne că ne-am cunoaște unul pe altul, până când va trece ziua. Fiecare să fie la locul ce i s'a indicat și în ziua hotărâtă voința noastră trebuie să ia viață. Până atunci fiecare dintre noi va umbla numai singur.

Dar a doua zi, la cursurile de limba engleză, în timpul cărora En-lan și el stăteau alături, En-lan făcu un cerc întreg pe carnetul din fața lui și sub acesta scrisse o oră. Astfel se duse cu el în camera lui și En-lan îi deschise ușa dela intrare. După ce intră, En-lan declară numaidecât:

— Mi-e mai teamă de dumneata decât de oricare altul. Vreau să te previn în mod special, ca nu cumva să sufli vreo vorbă cuiva în casa aceea a dumneavoastră. Zilele acestea ce ne-au mai rămas, sunt cele mai primejdioase. Și tatăl dumitale este un om puternic. Viața noastră a tuturor atârână de păstrarea tainei noastre.

— De mine? întrebă I-wan impetuos. Bine dar eu...

— Dumneata ești atât de inocent, încât ai fi în stare să divulgi taina noastră fără să-ți dai seamă, adăugă

En-lan. Dumneata nu știi cum trebuie să te prefaci.

Era gata să protesteze, dar își aduse aminte că vorbele prietenului său erau adevărate. Vorbise cu Peony. Se uită la En-lan și rămase cu gura căscată.

— Mi se pare că ai și vorbit, declară En-lan. Se vede după fața dumitale. Haide să ieșim împreună afară, unde vom putea vorbi liniștiți.

Astfel ieșiră pe stradă și se opreau să cumpere alune și dulciuri, sau ca să se uite după actorii ambulanți și să râdă cu copiii care treceau prin fața lor. En-lan îi puneă tot felul de întrebări, când vedea că nu e nimeni prin apropierea lor și așa află dela el toate amănuntele în legătură cu Peony și tot ce-i spusese.

Până acuma nu văzuse niciodată pe En-lan atât de supărat.

— O femeie și o roabă! murmură En-lan cu glasul stins, dar ochii lui vărsau flacări, întocmai ca ochii unui tigru. Unde s'a mai pomenit un prost ca dumneata!

— Ascultă-mă ce-ți spun, dumneata nu cunoști pe Peony, se grăbi I-wan să-i răspundă. Pentru mine este ca și o soră. Ezită câteva clipe, ca apoi să adauge: Înțelege... fata aceasta pe mine... pe mine mă iubește!

— Nu este sora dumitale, se răsti En-lan, și este cu atât mai rău dacă te iubește. Va încerca să te rănească, din cauză că dumneata nu o iubești — chiar dacă ar fi vorba să te omoare.

— Peony nu este o astfel de fată, protestă I-wan.

O bucată de vreme En-lan nu mai zise nimica. Pe urmă oftă:

— În sfârșit; acum s'a făcut! Pe urmă tăcu și oftă din nou. Mi-e peste putință să mă liniștesc. Eu sunt

responsabil pentru dumneavoastră toți. N'ai putea să-mi trimiți pe fata asta, să mă întâlnesc cu ea undeva, ca să văd ce fel de ființă este și să o oblig într'un fel sau altul să nu vorbească?

— Nu știu ce să zic, murmură I-wan. Dar nu cred că va vrea să vină — cred că i-ar fi rușine să se întâlnească cu dumneata.

— O roabă? întrebă En-lan supărat.

— Nu este tocmai o roabă, ripostă I-wan. Noi nu am trata-o ca pe o roabă.

— Roag-o să vină, stăruie En-lan, apoi adăugă. Aci este vorba de ceva mai mult decât viața dumitale, ține minte ce-ți spun. S'ar putea să fim cu toții arestați și executați.

Era adevărat că acum nu se întâmpla să treacă o singură zi ca poliția să nu aresteze și să împuște pe cei care erau revoluționari. Numele condamnaților nu se publica și oamenii nu mai auzeau nimica despre ei. Dar dela școală și din casele lor erau scoși tineri și fete pe care le ducea poliția și soldații apăruți pe neașteptate ca să-i ridice, iar pe aceștia nu-i mai vedea nimeni și nici nu se putea face nimica pentru a-i salva, după ce fi luau cu ei.

— Bine, o voi ruga, declară I-wan.

Dar în seara aceea Peony nu se arată în fața lui și când îi trimise vorbă să vină la el, fata îi răspunse că bunica lui are nevoie de ea și nu o poate părăsi.

A doua zi fu declarată greva generală. În timpul mesei I-wan auzi pe tatăl său strigând, când începu să-și cetească ziarul.

— Ce se va întâmpla acum? Fabricile de mătăsă au

fost închise.

I-wan lăasă din mână beţişoarele de fildeş cu care mânca. Tatăl său continuă să cetească cu glas tare, furios şi încruntând din sprâncene.

— La fabricile Ta Tuan trei sute de lucrători sunt în grevă. La fabricile Ling I, patrusute douăzeci şi cinci, la Sang Ren... şi lovi cu pumnul în ziarul aşternut pe masă. Am împrumutat bani fiecareia dintre aceste fabrici. Cum se poate ca guvernul să admită aşa ceva? Mi se pare că aci este mâna studenţilor — ei au pus la cale grevele acestea!

— Se vede că guvernul nu execută un număr destul de mare de tulburători, declară bunicul său.

— Ce este comunismul acesta? întrebă mama lui. Până acuma n'am auzit vorbindu-se de el. Este vreo religie străină?

Peony care tocmai atunci aducea castronul de ciorbă fierbinte şi ouăle, se legănă pe picioare şi stropi puţină ciorbă pe jos.

— Eşti o fată nepăsătoare, o certă mama lui. Zi de zi devii tot mai nepăsătoare.

I-wan întâlneşte privirea lui Peony, încărcată de spaimă şi presimţiri, dar încercă să-i zâmbească. Va trebui să-i spună ce însărcinare a primit dela En-lan. Încercă să găsească prilejul, pentru a-i putea vorbi între patru ochi. Tatăl său se ridicase dela masă, fără să fi terminat cu mâncarea.

— Trebuie să mă duc numaidecât la birou, declară el. De unde pot şti ce se întâmplă acolo. S'ar putea să gădesc totul cu fundul în sus. În orice caz va trebui să ne adresăm guvernului. Intru cât mă priveşte pe mine,

eu voi refuza noul împrumut cerut de Ministerul Educației Naționale, dacă nu sunt în stare să stăpânească mișcările studențești.

— Nu mai vrei puțin ceai fierbinte? întrebă Peony, apropiindu-se de el cu ceainicul în mână. Dar el continuă să vorbească, fără să-i dea atenție.

— Stați să vedeți, ce se va întâmpla, când va sosi Chiang Kai-shek, strigă el înfuriat.

I-wan ridică privirea. Peony trecu în jurul mesei și umplu cu ceai ceștile din fața fiecăruia.

— Ce vrei să spui? întrebă I-wan.

Tatăl său râse violent, își bău ceaiul, feri scaunul și ieși din cameră.

„— Vorbește, ca și când ei ar fi în stare să facă ceva lui Chiang!” își zise el mulțumit. Chiang nu se temea de nimeni. Omul acesta își croise drumul victorios, venind din miazăzi și era o fire îmbibată de forța propriei lui integrități. „Lui nici nu-i pasă de bancheri!” gândi I-wan cu mândrie. Pe urmă își aduse aminte din nou de Peony. O uitase aproape cu totul. Dar fata plecase și când se duse să o caute, fu peste puțină să o găsească în casă. Intr'un târziu îi auzi glasul în bucătărie. Deschise ușa și se uită înăuntru. Era aci și sta plecată peste un coș de pești pe care tocmai atunci îi adusese un negustor.

— Peony! strigă el.

Ridică privirea și se uită la el.

— Unde mi-ai pus bereta? Nu o putuse găsi, dar nici nu căutase cu de-a-mănuntul, ca să aibă un motiv ca s'o caute.

— Este în cârligul al treilea din dulapul duminale, răspunse fata și se plecă din nou asupra coșului cu pește.

Nu fu în stare să inventeze nimic altceva, așa că trebui să se întoarcă și să plece la școală. În timpul cursului de limba engleză, se uită la En-lan și clătină încet din cap.

*
* *

După cât știa el, grevele trebuiau să dureze douăzeci și una de zile. Ziua a douăzeci și una era ziua cea mare. Orașul își continua viața obișnuită, ca și când totul s'ar fi desfășurat ca înainte de asta, dar totuș nimic nu mai era cum fusese până acuma. Toți se prefăceau că sunt liniștiți și alergau după treburile lor, cum făceau de obicei, dar greva își făcu loc în redacțiile ziarelor, în marile magazine și în localurile afacerilor. Lucrătorii erau veseli, deoarece primiseră de undeva anumite sume de bani, așa că pentru prima dată în viața lor, de când erau copii, puteau să se ducă și ei la petreceri în timpul zilei, ca să vadă minunățiile de animale învățate să facă tot felul de ghiumbușlăcuri și filmele străine de cinematograf, despre care până acuma auziseră numai vorbindu-se. Noaptea umblau prin ceinării și spelunci de joc. I-wan nu reuși decât cu mare greutate să-și adune oamenii din brigada lui. În timpul zilelor acestora când din cauza emoției nu mai era nici el în stare să doarmă, decât pe apucate și trezindu-se mereu în timpul nopților, oamenii pe care-i instruisese el, deveniseră un fel de copii care nu mai aveau nicio preocupare. Cât era ziua de lungă, trândăveau, iar noaptea nu era în stare să-i adune laolaltă. Intr'un rând veniră câțiva inși, iar când îi în-

trebă unde sunt ceilalți, lucrătorii începură să râdă și făcură semn cu mâna spre oraș.

— Am văzut cu toții ceea ce n'am mai văzut niciodată până acuma, declară unul dintre ei.

— Cât despre mine, adăugă un altul, mie puțin îmi pasă, dacă după asta va mai veni ceva sau nu. Știi ce-am văzut astăzi? Trei maimuțe care erau învățate să se poarte întocmai ca niște pitici. Am râs de m'a apucat durerea de pânțec.

Ii fu peste putință să-i determine să-l asculte, așa că nu-i mai rămase altoeva de făcut, decât să se întoarcă acasă și să aștepte. Era atât de lipsit de orice autoritate în fața lor, încât începu să se teamă, nu cumva în ziua când vor trebui să se adune și să-și facă datoria, ei să refuze să-l asculte. Astfel într-o zi făcu semn lui En-lan și acesta veni să se întâlnească cu el pe terenurile de joc, dar la o oră când majoritatea studenților erau în sălile de cursuri, și I-wan îi spuse:

— Nu știu ce s'a întâmplat cu oamenii din brigada mea. Din ziua când nu se mai duc la lucru, au devenit întocmai ca niște copii fără minte.

Pe urmă continuă să-i spună tot ce a constatat și că oamenii aceștia par să fi uitat cu totul de revoluție. En-lan se uită la el și începu să râdă.

— Ce ți-am spus eu? Dumneata ești un idealist, răspunse el. I-wan, dumneata nu cunoști nimic din viață. Îți închipui că oamenii aceștia care toată viața lor au lucrat, nu vor încerca și ei să petreacă atunci când li se dă prilejul? Lasă-i în pace. În ziua cea mare și așa nu va fi ordine. Va veni întocmai ca o furtună. Nimeni nu-ți va putea spune dinainte, ce putere va avea, ce

formă va lua și nici cât de mari vor fi distrugerile ce vor fi pricinuite. Abia după ce toate acestea vor trece, ne vom putea gândi și la ordine. Pe urmă adăugă cu glasul în șoaptă: Ce este cu fata aceea? O singură vorbă scăpată în timpul zilelor ce ne-au mai rămas și vom fi cu toții pierduți.

— N'am avut prilej să vorbesc cu ea... încercă I-wan să-i spună.

— Încearcă... încearcă și găsește acest prilej, zise En-lan poruncitor. Ce drept ai dumneata să pui în primejdie viețile noastre?

Pe urmă își văzu de drum și lăsă pe I-wan să se întoarcă singur acasă.

Dar nici de astă dată I-wan nu putu face nimic altceva, decât să aștepte. Aerul începuse să se îmbibeze de miresmele primăverii și așteptarea era cu atât mai grea. Intră în casă și auzi pe bunica lui că-l strigă, așa că se duse în camera ei, cu gândurile tulburi și se opri în fața bătrânei.

— Ce este bunico? întrebă el, cum întreba întotdeauna.

— Pe unde ai umblat? Glasul ei subțire și slăbit, era exact cum fusese înainte de asta; totul părea că este exact cum fusese și până acuma, dar cu toate acestea viața dimprejurul lui i se părea tot atât de nesubstanțială ca și un vis din care este pe cale să se trezească.

— Am fost la școală, răspunse I-wan.

Bunica lui începu să tușească, pe urmă să scâncească, ca și când nu i-ar fi răspuns nimic la întrebarea pe care i-a pus-o.

— Durerea asta pe care o simt în încheieturi începe să devină zi de zi tot mai grea. Dar nimănui nu-i mai pasă

de mine. Toți pleacă și mă lasă... fără să se mai gândească. Ce folos de fii și de nepoți? Pe tine nu te mai interesează, dacă eu mai trăesc sau am murit.

„— En-lan ar râde — gândi el — și i-ar răspunde: Ai dreptate, nu ne interesează”.

Lui însă îi lipsea violența vorbelor pe care le întrebuița En-lan. De aceea îi răspunse cu blândețe:

— Ba ne gândim foarte mult la dumneata, bunico.

Se uită îndelung la el. Pe urmă întinse brațul.

— Lasă-mă să-ți pipăi mâna, micul meu I-wan.

Dar deși nu putea suferi gestul acesta, întinse mâna spre ea și bătrâna i-o apucă în amândouă mâinile ei uscate ca niște ghiare.

— Ce mână tânără și fierbinte, murmură ea.

Nu putea suferi să-l atingă cu mâinile, dar cu toate acestea datorită imaginației lui vii, era în stare să-și dea seamă într-o singură clipită, ce înseamnă să fii bătrân și singur și să-ți simți trupul înghețat și slăbit, ca apoi să întinzi mâinile spre cineva despre care știi că are trupul tânăr și fierbinte. Așa că-i fu peste puțină să se smulgă din mâinile ei, cu toate că ar fi preferat să plece.

— Nu-i așa că tu nu vrei ca eu să mor? murmură bătrâna.

— Nu, bunico! răspunse el. Dar cu toate acestea își da seamă că n'ar fi fost nicio pagubă, dacă ar fi murit. Toți bătrânii trebuie să moară, ca să facă loc tineretului, și i se părea că e foarte bine să fie o astfel de rân-rânduială.

La gândul acesta al morții, își smulse mâna din mâinile ei.

— Bunico, trebuie să mă duc să-mi fac lecțiile, îi spuse el, cum făcea întotdeauna. Nu putea suporta mirosul acestei camere care sta zăvorâtă din calea primăverii.

Dar după ce se întoarse și se îndreptă spre ușă, când o deschise, pe coridor era Peony care tocmai atunci aducea un castron cu supă fierbinte pentru bunica. Iși aduse aminte că trebuie să vorbească cu ea.

— Peony, zise el, vino astă seară la mine în cameră. Am să-ți spun ceva.

Fata se uită la el, dete din cap și intră în cameră.

— Firește, prevăd că nu te vei duce să te întâlnești cu el, îi spuse I-wan.

Peony își făcuse de lucru în jurul patului și în timp ce vorbea cu ea, începu să desfacă păturile cu îndemănare, netezi salteaua și asculta la vorbele lui. Pe urmă trase un sertar și scoțând o bucată de mătasă, începu să șteargă masa.

— I-ai spus că nu mă voi duce la întâlnire? întrebă ea, fără să se întoarcă spre el.

— Da, i-am spus, răspunse I-wan. Se așezase în fotoliul străin pe care-l avea. În toată casa aceasta numai paturile erau chinezești, dar și asta numai din cauză că bunicul lui declarase că ar fi peste putință să doarmă pe somiere cu droturi și în puf, cum dormeau străinii. El avea nevoie să-și simtă trupul întins pe scânduri și sub cap un jug de lemn.

— Nu voi spune nimănui despre ceea ce mi-ai povestit, declară Peony, pe urmă stete câteva clipe și adăugă: Dar totuș cred că mă voi duce la întâlnirea cu el.

I-wan se uită mirat la ea. Lui Peony îi fugiseră col-

țurile gurii în sus și ochii îi străluceau vicleni.

— De ce? întrebă el.

— O... pentru că... și începu să-i șteargă cărțile. S'ar putea, declară fata, să fiu curioasă să văd și eu această revoluție despre care mi-ai vorbit — sau probabil din cauză că doresc și eu să se întâmple ceva nou. În casa aceasta pentru mine nu se întâmplă niciodată nimica.

Simți că este cuprins de o tulburare neașteptată. Peony era o fată din familia lui și ar fi fost peste putință să se ducă să se întâlnească cu un bărbat străin. O astfel de purtare ar fi fost împotriva tradițiilor. Dar oare ei toți nu porniseră războiul tocmai împotriva acestor tradiții? Câteva clipe i se păru că se îndoește de el însuș. Oare când revoluția va lovi și casa lor, va fi el destul de tare, ca să nu ridice mâna împotriva ei? Dar căută să alunge gândul acesta.

— Li voi spune mâine lui En-lan că m'am înșelat, declară el. Așa că îți va indica ora și locul unde să vă puteți întâlni.

— De ce să nu ne întâlnim aici? întrebă ea. De ce să nu vină colegul dumitale în casa aceasta? Și de ce să nu vin și eu aci în cameră, ca să vă servesc câte un ceaiu? Cred că aceasta este datoria mea?

Nu-i răspunse nimica. En-lan în casa aceasta! Nu se gândise până acuma niciodată să aducă la el acasă, pe unul dintre colegii lui de școală. Intr'un rând Peng Liu venise cu el până în fața porții, dar nu voise să-l poartească înăuntru. Tot așa din ziua aceea Peng Liu nu mai ținea la el ca mai înainte și se întâlniseră foarte rar. Peng Liu acesta părea să fie un caracter josnic. Toată lumea era de aceeaș părere și En-lan nu-i dădea nicio

însărcinare mai de seamă, dar cu toate acestea ar fi fost peste putință să-l elimine din gruparea lor. Venea și pleca împreună cu ei, deși toți căutau să-l încunjure. Cum se poate ca fiul unui om sărac să devină o creatură atât de respingătoare și de josnică, și în același timp fiul unui alt sărac să devină atât de neînfricat și de bun ca En-lan? Dar mai era și josnicia lui I-ko, ori el era fiul unui om bogat. Dela I-ko primiseră o scrisoare în care spunea că nu poate suferi marea și că n'ajunsesse mai departe de Bombay. Tatăl lui însă îi telegrafiasse: „Continuă-ți drumul spre Germania. Bani i-am trimis acolo”. Astfel I-ko plecase acolo unde-l așteptau banii. De câte ori se gândea la josnicia oamenilor în legătură cu Peng Liu, ar fi fost peste putință să nu se gândească și la I-ko. Oamenii aceștia doi se asemanau oarecum între ei.

Șirul gândurilor lui fu întrerupt de cuvintele roabei Peony.

— Până acuma nu mi-ai spus niciodată, dacă En-lan acesta este sau nu, un tânăr frumos.

— Nu știu, dacă este frumos, răspunse I-wan nemulțumit. Pe urmă se gândi: „Cât am fost de prost, când mi-am descărcat sufletul în fața ei”.

— Ei bine, în cazul acesta mă voi putea convinge singură, declară Peony.

Fata ieși din cameră murmurând o frântură de cântec, iar I-wan își zise: „Ea nu se gândește de loc la revoluție”. Astăzi mai mult decât oricând ar fi preferat să nu-i fi spus nimica. Dar așteptarea aceasta fără sfârșit, i se părea că face ca toate să i se pară așa cum n'ar fi trebuit să fie.

Totuș a doua zi, fără să se mai lase în seama întâmplării, profită de ocazie, ca după lecții, când copiau împreună raportul anual al unei întreprinderi, să-i spună ce-a zis Peony.

En-lan îl ascultă ce spune și continuă să copieze raportul, ca și când n'ar fi vorbit cu el.

— Fata asta nu este de loc proastă, declară el. Pe urmă zâmbi: Până acuma nu am văzut niciodată cum arată pe dinăuntru o casă de oameni bogați. Iar după revoluție așa ceva nici nu se va mai putea vedea. Apoi văzându-și de lucru, adăugă: Prin urmare te voi aștepta la orele patru în fața porții. După cum spunea și ea, nu e nimic extraordinar să te duci să-ți vezi un coleg de școală. Din partea unei roabe, cuvintele acestea sunt foarte la locul lor. Apoi închise caietul: Eu am terminat, declară el și ridicându-se, ieși din sala de cursuri.

*
* *

În ziua aceea I-wan nu se simți de loc la îndemână. Iar acuma când ajunseseră în casa lor, se simțea și mai stânjenit decât înainte de asta. Ochii lucitori ai lui En-lan se uitau în toate părțile, examinând cu atenție și toată liniștea ceea ce vedea împrejurul lui. Imbrăcase o uniformă de școală, curată, și-și netezise părul, iar în buzunar își pusese o batistă albastră de pânză. Uniforma intrase puțin la apă și i se vedeau încheeturile mânilor puternice, iar doi nasturi de pe piept nu se puteau încheia, așa că i se vedea cămașa albastră. Dar și asta era curată. După ce trecură pragul, se opri și

se uită la covorul roșu și gros de pe parchet.

— Trebuie să calc pe el? întrebă En-lan.

— Ți se va părea caraghios, dar cu toate acestea trebuie să calci, răspunse I-wan râzând. Se simțea enervat și înspăimântat de ceea ce va zice En-lan despre ce vede în jurul lui, în casa aceasta.

— Dacă ar fi al meu, eu m'aș acoperi cu el când mă culc, zise En-lan, apoi întinse piciorul și călcă pe covor.

În aceeași dimineață I-wan spusese lui Peony:

— Dacă se va întâmpla ca într-o zi să-l aduc în casa noastră, potrivește lucrurile așa fel, ca să nu trebuiască să mă duc la bunica.

Peony îl ascultase, căci din camera bunicii lui nu se auzi niciun sgomot. Fără îndoială bătrâna adormise, toropită de opiu. Îi simțea mirosul. En-lan se opri în loc, cu nările în vânt.

— Ce este asta! întrebă el cu amabilitate, Mirosul acesta l-am simțit și în satul meu.

— Oamenii de acolo îl întrebuintează și ei? întrebă I-wan mirat. Până acuma el își închipuise că țăranii vând opiul, pentru a-și cumpăra hrană.

— Nu ți-am spus, că atât bogații cât și săracii sunt toți la fel? răspunse En-lan liniștit.

Acum ajunseseră la scară și începură să urce împreună. I-wan spusese lui Peony:

— Dacă se va întâmpla să-l aduc chiar astăzi în casa noastră, potrivește așa fel ca să nu trebuiască să intru în casa bunicului sau a părinților mei...

Nu-l strigă nimeni, așa că se îndreptă numaidecât spre camera lui, urmat de En-lan.

— Am ajuns! zise I-wan și închise ușa. Aci suntem

liberi și poți vorbi despre tot ce poțtești. Slugile nu intră niciodată în camera aceasta, decât atunci când sun. Peony ne va aduce ea înșasă ceaiul, nu peste mult. Vorbea repede, din cauză că nu se simțea de loc la îndemână, văzând pe En-lan aci la el în cameră. Li era rușine de lucrurile pe care le vedea la el.

En-lan nu zise nimica. Se oprise într'un colț al parchetului care era gol și se uita în largul camerei.

— Aceasta este camera pe care dumneata o părăsești în fiecare zi, ca să vii la cursuri? întrebă el mirat.

I-wan era incapabil să suporte mirarea întipărită pe fața prietenului său.

— Eu sunt atât de obișnuit cu camera aceasta, încât nici nu mă gândesc la ea, îngână el.

— În camera aceasta ar intra casa întreagă pe care o au părinții mei, declară En-lan. Pe urmă făcu un pas și se urcă pe covor. Eu voi rămâne întotdeauna convins, că e greșeală să calci în picioare un covor, zise el. Coborâ privirea și se uită la țesătura grea, albastră și catifelată de sub picioare. Cât costă așa ceva?

— Nu știu, murmură I-wan. Nu l-am cumpărat eu — a fost întodeauna în camera aceasta. Pe urmă se întoarse și-și scoase haina și boneta din cap. En-lan continuă să se uite împrejurul lui.

— Acesta este patul dumitale? întrebă el.

— Da! răspunse I-wan.

— Până acuma n'am văzut încă niciodată un astfel de pat, declară En-lan în șoaptă. N'am văzut până acuma niciodată ceea ce văd aici — toate mătăsurile acestea

— la ce le folosești?

— Sunt perdele, răspunse I-wan întunecat. Pe urmă

protestă: Ce vrei să fac! Eu m'am născut în casa aceasta. Nu am văzut până acuma altfel de case.

En-lan se așază pe un scăunel și se propti cu palmele în genunchi.

— Eu nu te condamn de loc, zise el cu glasul domol. Dar mă întreb — dacă m'aș fi născut eu într'o astfel de casă — aș fi fost oare în stare să plec și să devin revoluționar? Nu știu zău. Mi-e peste putință să-mi închipui alt fel de viață, decât cea pe care am dus-o eu — o viață de muncă chinuitoare, fără să ai niciodată de ajuns ca să te poți hrăni. Dacă aș fi fost în locul dumitale — nu știu ce să zic. Se uită la I-wan mișcat: Ascultă, I-wan, acuma sunt în stare să te apreciez mai mult, decât înainte de asta.

— O, nu... te rog, protestă I-wan rușinat. Adevărul este... eu sunt obișnuit cu ceea ce vezi aici... viața pe care o duci dumneata, este mult mai interesantă pentru mine, decât aceasta de aici.

— Dumneata ai din naștere tot ceea ce noi urmărim să câștigăm prin luptă, adăugă En-lan. Prin urmare ce te determină să lupți alături de noi?

I-wan nu-și pusese până acuma niciodată o astfel de întrebare. Avea oare tot ce-i trebuia? De fapt ce-l determina pe el să lupte alături de camarazii lui?

— Ai tot ce dorești... repetă En-lan. Totul, nu-ți lipsește nimica!

— Mă simt neliniștit, declară I-wan. Mi-e peste putință să-ți spun ce simt. Când sunt împreună cu lucrătorii din brigada mea, aș vrea să-i pot aduce aici. Dar cred că nici aici nu s'ar simți bine. Dumitale En-lan, îți place casa aceasta?

Se uitară amândoi în largul camerei. Pentru întâia oară I-wan se uită la camera lui ca la ceva care face parte din viață, nu numai ca la un loc în care să poți dormi și lucra.

— Nu știu ce să zic, răspunse En-lan cu glasul stins. E frumoasă, dar cu toate acestea nu știu nici eu ce să zic despre ea. Covorul acesta moale pe care-l calc în picioare tot timpul — este ceva care te face să nu te simți bine. Dar trebuie să admit că eu nu m'am născut între astfel de lucruri.

— Ai prefera să te fi născut între ele? stăruie I-wan. Câteva clipe En-lan nu-i răspunse. Pe urmă clătină din cap.

— Nu! declară el categoric. Nu! Căci sunt mulțumit că m'am născut așa cum m'am născut. Ce aş avea de făcut aici? Mie-mi place să-mi scot haina de pe mine și să scuipe pe jos.

Lui I-wan i se păru ca și când în fața lui s'ar fi închis o ușă. Simți ca și când ceva l-ar fi despărțit definitiv de En-lan și de toți cei pe care-i reprezenta el. Se simțea exact ca un copil pe care l-au închis într'o grădină, numai singur, iar afară în colbul străzii sunt alți copii care râd și strigă cât îi ia gura, jucându-se împreună. Dar înainte de a putea spune ceva, ușa se deschise și Peony intră, în mână cu o tavă pe care se vedeau aburind ceștile de ceaiu. Nu ridică ochii, ca să se uite la ei. Se îndreptă spre masă și după ce dete la o parte cărțile și hârtiile, așeză ceștile și bețișoarele de fildeș, iar între ele, o farfurie cu pârjoale de carne de porc și una în care era un bulgăre de orez într'un sirop de zahăr ars.

— Am crezut că dumitale și prietenului dumitale vă

vor plăcea mâncările acestea, zise ea cu glasul stins.

I-wan nu se aștepta la așa ceva din partea ei și-i răspunse plin de recunoștință:

— Îți mulțumesc Peony. Pe urmă întorcându-se spre En-lan adăugă: Aceasta este Peony despre care ți-am vorbit, iar fetei îi spuse: Dumnealui este En-lan.

Se uitară unul la altul, pe urmă En-lan se ridică în picioare și începu să-și învârtască șapca în mână, apoi Peony îi spuse cu totul pe neașteptate, cu glasul rece și gâlgâind, ca sunetul unor clopoței de argint:

— Nu e nevoie să te ridici în picioare în fața mea. Eu nu fac parte din familie. Sunt numai cameristă.

— Cât despre asta, interveni En-lan, va trebui să-ți spun că nici eu nu sunt altceva decât un fiu de țăran. Dar până acuma n'am intrat într'o astfel de casă.

Se uitară unul la altul și din nou I-wan se simți, poate mai mult decât înainte de asta, ca un copil care a fost închis singur într'o grădină.

— Ți-ai închipuit despre mine că eu aș fi în stare să vă vând, zise Peony cu glasul domolit, dar eu nu voi spune nimănui nimica.

En-lan se uită la ea și-i răspunse cu acelaș glas domolit și încet, ca și al ei:

— Nu știu ce m'a făcut să cred că ai putea vorbi — poate din cauză că nu te cunoșteam.

Pe urmă Peony se reculese. Își feri privirea din calca lui și se adresă lui I-wan pe acelaș ton ca de obicei:

— I-wan, așează-te și mănâncă, până când mâncările sunt calde. Luați loc, amândoi.

— De ce să nu luăm toți trei, zise En-lan vesel. Dar în anii de când Peony era în casa aceasta, nu

mâncase niciodată la aceeaș masă cu I-wan. El nu se gândise niciodată la așa ceva, așa că rămase mirat și Peony constată imediat starea lui sufletească. De aceea răspunse repede:

— O, eu sunt obișnuită numai să servesc la masă și nu să mă așez alături de stăpânii mei.

— Eu nu mă voi așeza la masă, declară En-lan cu toată căldura, până când nu te vei așeza și dumneata împreună cu noi. În timpul revoluției nu se pomeniște de așa ceva, ca unul să fie servit și celălalt să servească, ce zici I-wan? Suntem cu toții egali?

În mintea lui I-wan se produse o scăpărare de lumină. Cum de nu se gândise la asta mai demult? Se gândise la revoluție, când era plecat de acasă, dar nu se pricepuse cum să o introducă aci, în propria lui cameră. Alungă numai decât sfiala fără temei pe care o simțise cu totul pe neașteptate, aci de față cu Peony.

— Da Peony, încuviință el, stai la masă cu noi. De ce să nu stai?

Mișcându-se printre ei și uitându-se când la unul când la altul, fata se aprinse la față și deveni tot atât de rumenă ca și floarea al cărei nume îl purta. Pe urmă se adresă lui I-wan:

— Dar ce se va întâmpla, dacă tatăl sau mama dumitale vor deschide ușa și mă vor vedea că stau cu dumneata la masă? Ar fi peste putință ca față de ei să proclamăm revoluția!

En-lan se duse până la ușă și întoarse cheia în broască.

— Ia loc, porunci el.

Se așază la masă în fața lor, dar era tot rumenă la obraz și începu, cu gesturi stângace și cam rigide să

le întindă castroanele pline de pârjoale.

— Aşa, zise En-lan uitându-se la ei mulţumit, ce spectacol plăcut! Sunt flămând ca un câine fără stăpân.

Câteva minute I-wan se simţi foarte sfios şi încerca din toate puterile să-şi stăpânească o pornire stranie, pricinuită de prezenţa lui Peony, pe care până acuma n'o văzuse încă niciodată, stând la masă cu el. Pe urmă îşi uită de neliniştea aceasta. Îşi uită şi de gândul că el este întocmai ca un copil singur pe care l-au închis într'o grădină, căci începuseră să mănânce împreună şi-i era şi lui foame. Iar Peony umbla foarte delicat cu beţişoarele, îi lăsa să mănânce un timp, apoi se plecă spre En-lan.

— Mai spune-mi ceva despre revoluţie, zise ea cu glasul grav. Aş vrea să cred în această posibilitate.

Aşa că En-lan începu să-i povestească şi ascultându-l ce spune, în timp ce examina pe Peony care-i asculta cuvintele, I-wan se gândi: „Acum cred şi eu în revoluţie... mai mult decât credeam până acuma”.

I se părea că revoluţia s'a şi produs, i se părea că este aci la el în cameră.

După plecarea lui En-lan, Peony se aşează din nou pentru câteva clipe.

— Până acuma nu mi-ai explicat niciodată destul de limpede, ca să pot înţelege despre ce este vorba, declară ea.

— Tot nu m'ai fi crezut, ripostă el.

— Probabil nu te-aş fi crezut, răspunse ea râzând. E foarte greu să crezi în lucruri atât de mari, pe care şi le spune un copil pe care l-ai cunoscut de pe vremea

când era mic de tot. Dar En-lan acesta — are calitatea să te facă să-l crezi ce spune. Câteva clipe stete pe gânduri și expresia obrazului i se schimbă, după felul în care se gândea. Ii fu peste putință să ghicească la ce se gândește și se simți înfiorat de o ușoară gelozie.

— În orice caz îmi pare bine că ai crezut, declară el. Acum vom putea sta de vorbă împreună. Nu-mi va mai părea atât de grea așteptarea.

Peony se ridică în picioare:

— Totuș va trebui să ne purtăm unul față de altul ca și până acuma, răspunse ea. Probabil bunica dumitale s'o fi trezit.

Incepu să adune castroanele de pe masă.

— L-ai văzut cum mânca! zise fata. Îmi place să văd un tânăr când este atât de bine dispus.

— Să vii din nou, o rugă el. Aș vrea să mai stăm de vorbă.

Când erau împreună totul i se părea real și inevitabil și nimic din ceea ce trebuia să se întâmple, nu putea fi înlăturat nici oprit. Dar fata clătină din cap.

— Nu... astă seară nu voi veni, răspunse ea categoric.

Nimic nu era în stare să oprească marșul triumfal al impunătorului Chiang Kai-shek. Plecase din Hankow și cobora încet în josul fluviului, în fruntea mării lui armate. Kiukiang, Anking, Wuhu — orașele care erau situate pe țărmul fluviului, îi căzură în brațe, întocmai ca niște poame pârguite. Orașul Shanghai se frământa chinuit de așteptare și de teamă. Oamenii pe stradă deveniseră îndrăzneți și gălăgioși. Cei care trăgeau la rickshaw-
le trândăveau și nu voiau să stea de vorbă cu clienții,

iar vânzătorilor puțin le păsa, dacă vor vinde ceva sau nu. Trăgeau cu zarurile pe trotuare și stăteau toată ziua de vorbă.

— La ce să mai lucrăm, dacă vine Chiang Kai-shek? spuneau ei.

Era o veselie generală, ca în zi de sărbătoare. Până și la I-wan acasă servitorii deveniseră nerușinați și leneși. Lipseau ceasuri întregi din casă, iar când doamna Wu fi certa, ei răspundeau numaidecât:

— Ne-am înscris și noi în Uniunea Muncitorească, așa că putem face tot ce ne place.

Se duse să se plângă tatălui lui I-wan și acesta-i răspunse:

— Așa se întâmplă acum în toate părțile. Dar nu se poate să mai continue — noi nu vom tolera așa ceva.

— Cum crezi, tată, că vei putea să faci ceva împotriva lor? întrebă I-wan. În realitate se simțea puțin rușinat, deoarece în intimitatea sufletului său, era și el nemulțumit, când vedea că cina nu este gata, deși el știa că în timpul revoluției, au și slugile drepturile lor și că înainte de asta cu câteva luni el însuși participase la discutarea proiectului Uniunii despre care vorbeau.

— Așa ceva nu se poate tolera, răspundea tatăl său supărat. Cum ar putea să prospere o națiune, dacă s'ar admite ca oamenii ignoranți să facă tot ce le place?

Ar fi vrut să discute cu tatăl său. Dar simți mâna roabei Peony că i se așează pe umăr, ca să-l prevină.

În atmosferă par'că se simțea apropierea furtunii. Poporul începuse să se frământa în adânc, întocmai ca cea dintâi răbufneală de vânt care gonește în largul câmpurilor și înfioară oglinda mării, ca după aceea să ur-

meze tăcere adâncă și liniștea o precede oricărei prăbușiri. I-wan se simți din nou despărțit de toată lumea. La cererea Primăriei orașului școalele se închiseră, ca astfel studențimea să se împrăstie și să nu mai poată ține întruniri. Greva din fabrici continua. En-lan îi spusese să nu se mai apropie, până când comanda orașului nu i se va da lui, căci acum sunt cu toții supravegheați. Nu mai avea deci altceva de făcut, decât să aștepte în mijlocul casei acesteia liniștite și prin grădină. Dar presimțea că sfârșitul acestei așteptări este foarte aproape. Acum era foarte mulțumit că Peony este în curent cu ce se va întâmpla. Din când în când puteau sta de vorbă împreună, în câte un colț, când nu era nimeni prin apropiere, ca să-i vadă. Când se întâmpla să cadă câte un oraș și lumea începea să poarte știrea din gură în gură pe stradă, iar numele acestor orașe erau tipărite cu litere mari peste paginile ziarelor, el se uita la ea triumfător.

Dar niciodată nu putea fi deplin sigur de sentimentele lui Peony. Intr'o zi o întrebă pe față. Fata ieșise în grădina unde toate florile daseră boboci. El tocmai se dusesese vă vadă un spinișor care începuse să înflorească.

— Spune, Peony, ești o revoluționară sinceră? întrebă el blând și întinse mâna după o ramură încărcată de boboci.

— Nu știu nici eu, răspunse fata. Voi mai aștepta să vedem ce este revoluția. Apoi întinse mâna spre o floare roșie.

— Eu aș fi vrut să știu ce crezi? stăruie el. Cred că ai o părere, fie că e bine fie că e rău.

— Eu nu sunt o fire de preot ca dumneata, declară

fata, uitându-se la el. Dumneata crezi în Chiang Kai-shek, ca și când ar fi un zeu. Dar eu știu că și el este un oin ca oricare altul.

— Nu, Peony, eu nu cred în el în felul acesta. Eu nu cred în niciun fel de zei. Dar cred în revoluție.

— Nici revoluția nu este altceva, decât tot o faptă săvârșită de oameni, ripostă fata. Dacă revoluția va aduce ceva bun, atunci voi fi și eu de partea lor.

Presimțea că Peony face o greșală. Căci este o greșală să pui credința ta alături de faptele oamenilor. O faptă poate fi bună sau rea, prin firea ei însăși. Dar îi va fi peste putință să uite cuvintele pe care i le spusese acum. În aceeași noapte își încuie ușa dela cameră și dintr'un colț ascuns al sertarului, scoase o fotografie pe care odinioară o tăiasse dintr'o revistă. Era fotografia tânărului Chiang Kai-shek. Se așază la birou și se uită la ea. Semăna puțin cu En-lan. Avea o privire îndrăgneață, dar în același timp blândă, severă și visătoare.

„— Eu nu-l ador, își zise I-wan, dar cred într'ânsul”.



Toți credeau ca și el, mii de tineri și fete intelectuale, mii de bărbați și femei care nu știau carte și erau săraci. Trecuse foarte multă vreme de când nu mai avuseseră nimica în ce ar fi putut să creadă și în ce și-ar fi putut pune nădejdea. De când cea din urmă dinastie imperială coruptă dela Peking se stinsese, nu mai aveau nimica. Dar mai ales tineretul, dela moartea lui Sun Yat-sen, nu mai avea nimica. Înainte ca numele lui să

poată ajunge la cunoștința lor, acest nume nu mai era altceva, decât o amintire. Prin urmare toate nădejdlile lor erau acum legate de acest tânăr conducător al armatei revoluționare.

Astăzi nu mai rămăsese decât cel din urmă oraș care trebuia să cadă în mâinile lui, înainte de a intra în Shanghai. Era străvechiul oraș Nanking, unde stăpâniseră odinioară cu atâta putere și strălucire împărații din dinastia Ming și unde aceștia își dormeau acum somnul de veci. Porțile orașului din zidurile uriașe care-l încunjurau, erau zăvorâte și soldații guvernului le apărau cu îndârjire. Dar cu toate acestea orașul trebuia să cadă, deoarece în interiorul zidurilor de apărare poporul partizan al revoluției, mișuna întocmai ca un furnicar.

În timpul acestor ultime zile I-wan trăia ca într'un fel de extaz, trepidând de emoția în care durerea alterna cu mulțumirea. Își dădea limpede seamă, că tot ce face acum, va face pentru ultima dată. Știa dinainte ce se va întâmpla. Imediat ce va sosi știrea despre izbânda lui Chiang, el va părăsi casa aceasta pentru totdeauna. Se va duce la cartierul general al revoluționarilor, unde se va întâlni cu En-lan și ceilalți camarazi, pentru a-și face datoria. Toate acestea le spusese și lui Peony, într'o seară, vorbind cu ea în șoaptă, când venise în camera lui. Fata îl asculta, fără să se miște. În timpul ultimelor zile par'că ar fi fost cu totul altfel decât până acum. Începuse să-i fie mult mai dragă decât înainte de asta. Acum nu mai punea mâna pe el, nici nu-l mai necăjea și nici nu mai trezea într'ânsul plăcuta neliniște de care se temea întotdeauna. Părea liniștită și mereu ocupată cu câte ceva, așa că prezența ei nu-l mai supăra când

intra la el în cameră.

— Peony, va trebui să vii cu mine, îi spuse el într'un rând.

— Spune-mi locul unde va trebui să mă duc, răspunse fata. Probabil...

Îi scrisese locul pe un petec de hârtie și fata se uită la el, pe urmă arse hârtia.

— Nu-ți făgăduiesc că mă voi duce, declară ea. Nu-ți făgăduiesc nimica.

Dar cetise numele scris pe hârtie și el știa că ar fi peste puțină ca ea să uite locul de întâlnire.

Se gândea mereu la propria lui plecare din casă. Ar fi vrut să fie sigur că e demult plecat, în clipa când furia poporului se va deslănțui, ca să nu fie de față. Acum își dădea seamă că nu ar fi în stare să vadă revoluționarii intrând în casa lor. Uneori se trezea noaptea și sta tremurând în așternut, ispitit de gândul să se ducă și să prevină pe tatăl său. Dar de fiecare dată când voia să spună ceva tatălui său, se oprea la gândul că tatăl său va stărui să afle toate amănuntele în legătură cu revoluția, și în cazul acesta En-lan și ceilalți camarazi ai lui ar fi fost pierduți. Prin urmare trebuia să tacă, deși era foarte greu să taci într'o astfel de împrejurare.

Pe urmă într'o noapte care urmă la trei zile după chinuitoarea așteptare, în oraș se răspândi vestea că orașul Nanking a căzut. Se culcă foarte devreme, ca să nu fie obligat să asculte ce va spune tatăl său, dar îi fu peste puțină să adoarmă. Aceasta era ultima noapte pe care o petrecea în casa lor. Măine nici el nu știa unde va fi. Svârcolindu-se în așternut, luă hotărârea — sau poate nici de astă dată nu în mod definitiv — ca

înainte de plecare — dar va fi mult mai bine să dea această însărcinare lui Peony — să prevină pe părinții lui despre ce se va întâmpla, dar după ce el va fi plecat din casă, ca astfel să se poată salva. Înainte de amiază ar fi peste puțină să se întâmple ceva. Fusese dinainte hotărât ca revoluția să fie proclamată la amiază. Din zorii zilei, când el va părăsi casa, și până la amiază, vor avea timp de ajuns ca să poată scăpa. Câteva minute începu să se lupte cu propria lui conștiință. Prevenindu-i de ce-i așteaptă, nu înseamnă oare că el trădează revoluția? Bine, dar nu-i va preveni el, ci roaba Peony? Târziu după miezul nopții, căzu într'un fel de somnolență, sbuciumată de vise. Peste câteva ceasuri!...

Se trezi înainte de revărsatul zorilor și văzu pe tatăl său care-l apucase de umeri și-l scutura furios. Deschise ochii și în mijlocul tulburării de lumină din cameră văzu chipul conturat de umbre negre și albe al tatălui său, care sta plecat asupra lui.

— Scoală-te! porunci bătrânul. Glasul lui era rece ca un sloi de gheață, așa că I-wan se trezi.

— Imbracă-te numaidecât, se auzi din nou glasul răstit al tatălui său.

I-wan se dete jos din pat.

— Ce este? Ce s'a întâmplat? întrebă el.

— Fiu tâmpit și netrebnic! strigă tatăl său. Fecior ticălos și fățarnic!

I-wan nu răspunse nimica. Chiar din vremea copilăriei lui se temea de tatăl său dar îl și iubea. I-ko însă nu avea motive decât să se teamă de el. Dar I-wan știa că tatăl său este un om bun și încerca întotdeauna să-i

facă pe voie, chiar atunci când bunica lui și slugile îi spuneau: „N'avea nicio grijă — tatăl tău nu este acasă!”

— Tată, ce s'a întâmplat? întrebă el din nou, deși știa foarte bine despre ce este vorba.

Tatăl său scoase din sân o hârtie. Era o foaie lungă, păturită mărunț. O întinse lui I-wan. Pe hârtia aceasta erau trecute sute de nume. I-wan le ceti unul după altul. Toate erau trecute sub titlul școalelor din care făceau parte, iar între acestea era și al său și al lui En-lan și al celorlalți care făceau parte din gruparea revoluționară. Nu, mai lipsea unul singur — numele lui Peng Liu. Cu totul pe neașteptate își aduse aminte că nu mai văzuse de multă vreme pe Peng Liu. Fusese bolnav și le trimisese vorbă că nu mai poate veni la întrunirile lor. Pe urmă cineva le spusese că s'a întors la el acasă, din cauză că nu mai avea bani ca să-și continue studiile. Dar nimeni nu s'a mai interesat de el, căci nu era nimănui simpatic. Totuș numele lui — numele lui nu era trecut pe listă.

— Știi ce este asta? întrebă tatăl său.

Ridică privirea și-l văzu că se uită la el întunecat.

— Asta n'are importanță, răspunse el.

— Imbracă-te repede. Soldații pot sosi în orice clipă, ca să te ridice. Chiang Kai-shek este în oraș.

I-wan își simțea tot trupul înghețat și i se păru că nu-l mai țin picioarele.

— Chiang Kai-shek... bâlbaie el.

— Este aci în oraș, repetă tatăl său. A venit de ieri.

— Dar Nanking... încercă I-wan să întrebe.

— Nankingul l-a lăsat în grija subalternilor lui, răspunse tatăl său. El a venit de-a-dreptul la Shanghai.

N'auzi, să te îmbraci!

— Nu pot... tată, de unde şti tu toate acestea? Întrebă I-wan. Inima îi bătea în piept ca un ciocan. Cum se poate ca tatăl său să ştie ştirile acestea în legătură cu Chiang Kai-shek? El nu putea să ştie...

— Am vorbit cu el ieri, declară tatăl său.

Işi simţi creierul tresărind de groază, întocmai ca atunci când l-ar fi pătruns o scântee electrică. Va să zică tatăl său şi Chiang Kai-shek...

— A avut o întâlnire cu noi — cu toţi bancherii, continuă tatăl său cu glasul grăbit şi întretăiat. I-am spus că oraşul Shanghai nu trebuie tulburat — afacerile noastre — iar dacă are nevoie de bani, va trebui să se împace cu guvernul de acum. Vrei să te îmbraci sau vrei să fii asasinat?

— Nu se poate ca el să primească o astfel de condiţie! Îngână el. (Cum să dea de ştire lui En-lan şi prietenilor săi — fiecăruia dintre camarazii care...)

— Sigur c'a primit-o, ripostă tatăl său. Omul acesta nu e prost. M'a impresionat şi pe mine — este un bărbat inteligent, puternic şi plin de cumpăt. Totul este aranjat. Va curăţa oraşul de comunişti.

Sângele care-i fugise dela inimă, acum se rezezi cu toată violenţa înapoi. I-wan se simţi din nou tare şi cutremurat de o furie neaşteptată.

— Ne-a trădat, tipă el cu scârbă, pe urmă se întoarce cu spatele spre tatăl său şi începu să plângă cu hohote. Ne-a trădat pe toţi, fără alegere — tocmai pe noi care am crezut într'ânsul! Se rezezi şi-şi luă hainele: Trebuie să plec repede, să mă duc să le dau de ştire — să găsesc pe En-lan — toţi vor fi asasinaţi!

Tatăl său sări în calea lui și-l apucă de braț.

— Nu te vei duce nicăiri, decât de-a-dreptul în docuri — și te vei îmbarca pe un vapor care pleacă în Japonia, declară el. Automobilul te așteaptă — gata...

— Nu voi pleca! protestă I-wan înecat în hohotul plânsului. În clipa aceasta ar fi dorit să-și stăpânească plânsul acesta... căci vedea că se poartă ca un copil.

— Vei pleca! răspunse tatăl său furios. Vei pleca imediat. Nu e vorba numai de tine — ci de toată familia. Mi-am dat cuvântul, că dacă îți vor șterge numele de pe listă, vei părăsi țara, chiar în cursul acestei zile.

Se uită la tatăl său, ca și când i-ar fi pierit glasul.

— Dumneata vrei să mă faci trădător! țipă el și începu să se sbată, dar tatăl său îl ținea strâns. Ii simțea degetele ca niște cângi de oțel, încheștate pe umerii lui.

— Tu ești demult trădător, ripostă tatăl său. Guvernul a osândit toți comuniștii la moarte. Revoluția va fi reprimată. Sunt mii de oameni condamnați la moarte...

Camera începu să se învâртеască încet prin fața ochilor lui, vedea ochii negri ai tatălui său îndreptați spre el. Acum era zadarnic... totul era zadarnic.

— Peony! auzi el pe tatăl său strigând. Peony, vino încoace, repede!

Părea că toate încheieturile trupului i se muiaseră și căzu în brațele tatălui său.

— Unde este Peony? Glasul tatălui său tremura în jurul lui, întocmai ca niște valuri de larmă, venită de departe. Și ca un ecou stins al depărtărilor auzi un slujitor răspunzând:

— A plecat! Nu o găsim nicăiri — Peony a plecat!

PARTEA A DOUA



Vaporul înainta pe lângă măruntele insule, spulberate ca o spuzeală verde împrejurul lui, croindu-și încet drumul prin scăpărarea de unde albastre și clipiri de soare. Aerul era fierbinte și nemișcat, numai la proră se auzea susurul apei care bătea în pieptul vaporului, și în timp ce se strecurau printre insule, vedea flotilele micilor vase de pescari ale japonezilor, cu pânzele albe profilate pe cerul albastru. Sta întins în fotoliul său și se uita la ele, fără să fie în stare să se gândească la ceva. Acesta era singurul mijloc, pentru a putea suporta neagra desna-dejde ce pusese stăpânire pe sufletul lui — să nu se gândească la nimic, să nu-și mai aducă aminte de nimica.

Uneori, sbătându-se în mijlocul pustiului din sufletul său, prin minte îi tresărea vechea dorință, că cel puțin pe En-lan ar fi trebuit să-l prevină — dar numaidecât cobora din nou în mijlocul acestui pustiu, ca să alunge dorința vană. Nu exista niciun mijloc pentru a putea da de veste lui En-lan. Probabil En-lan era acuma demult mort. Nu putea nici cel puțin să-i scrie lui Peony. Peony plecase. Se întreba nepăsător, unde s'o fi dus și când. Își aducea aminte atât de limpede de țipătul mirat al tatălui său: „Cum, Peony a plecat!” Apoi din nou cobora în adâncul pustiului, pentru a-și alunga și această amintire.

Acum totul se destrămase... toate nădejdlile care-i legaseră unul de altul. Simțea o sângeroasă remușcare,

când își aducea aminte de brigada lucrătorilor lui. Fără îndoială se întorseseră cu toții la fabrici, unde începuseră să lucreze, sbătându-se în mijlocul aceleaș desnădejdi, ca și până acuma. Își vor închipui despre el că a fost un mincinos — probabil chiar vor crede că el i-a vândut. Dar poate nu-și vor închipui decât că el a murit. Ar fi preferat să fie așa cum credeau ei... că a murit. Nu dorea să-i mai vadă niciodată, niciodată de aci înainte.

Dar stând așa, între golul dintre cer și apă, urmărind cum insulele aoestea visătoare trec pe lângă flancurile vaporului, reuși în sfârșit să nu mai urască pe tatăl său. Incepuse să-și dea seamă că i-ar fi fost peste putință să mai stea la Shanghai, chiar dacă n'ar fi fost executat; mai ales dacă n'ar fi fost executat. Să fie obligat să ducă aceeaș viață, ca înainte, despoiat de planurile lui, condamnat să facă acelaș drum dintre școală și casa părintească, fără nădejde că va putea interveni ceva nou; să fie condamnat să se întoarcă la bunica lui și la mirosul acela stătut de opiu — nu, așa ceva ar fi fost peste putință. Pe urmă și Peony plecată. În casa lor nimeni nu se va gândi să afle unde este Peony. Tatăl lui se va mulțumi să spună: „Las'o să plece.. nu e altceva decât o roabă. Cumpărați alta, ca să-i țină locul”.

Era cu totul peste putință să se gândească. Inchise ochii și simți că-l ustură pleoapele. Își simțea inima zdrobită de desnădejde. Erau atâtea feluri, în care omul poate să-și simtă inima zdrobită. În toate părțile auzai vorbindu-se de oameni care sunt cu inima zdrobită, dar ceea ce poate zdrobi cu adevărat inima unui om, este

să-i smulgi toate visurile — indiferent ce fel de visuri ar fi.

Sta întins în mijlocul pustiului, resemnat și fără împotrivire. Aerul cald al mării flutura pe deasupra lui. Auzi undeva un marinar care striga și glasul lui răsună ca o muzică în mijlocul acestei tăceri. Acuma nimica nu mai putea să aibă semnificație. Inchise ochii din nou. Noaptea se vor scutura pe deasupra lui și zilele vor trece pe lângă el, fără să le bage în seamă.



Ar fi preferat ca toată viața să rămână pe vapor, dar firește, așa ceva nu era cu putință. Peste câteva minute vaporul trebuia să ancoreze în docurile dela Nagasaki și biletul lui nu era valabil mai departe de atât. Avea în buzunar instrucțiunile scrise ale tatălui său și le scoase, ca să le cetească din nou. Acuma, când nimic nu-l mai putea interesa, îi era foarte ușor să le urmeze. În docuri, spunea scrisoarea tatălui său, va fi așteptat și dus în casa negustorului Muraki. „Domnul Muraki este un vechiu prieten”, spunea tatăl său, „și te va primi în casa lui. L-am rugat să-ți dea o slujbă în întreprinderea lui. Firește, nu vei fi obligat să trăiești numai din ce vei câștiga. Să-mi scrii când vei avea nevoie, după ce vei cheltui ce ți-am dat la drum. Dar vreau să te așterni pe lucru și când voi constata că nu mai e nicio primejdie, te vei putea întoarce acasă”.

„— Nu mă voi mai întoarce niciodată”, își zise I-wan stând singur în cabina lui. Dacă nu se va putea întoarce

într'o țară, așa cum a visat-o el, va rămâne pentru toată viața un surghiunit. Nu mai avea patrie. Iși închise geamantanul și luându-l în mână, se urcă pe covertă. Era aproape de amiază și vaporul își încetinise mersul, ca să ancoreze în apele golfului.

Țara aceasta i se părea stranie. Un șir prăpăstios de munți se repezea până aproape de apele mării, dar la poalele lor se întindea un orașel, prelung și îngust. Casele erau colțuroase și pitice. Acoperișurile joase de olane străluceau în soare, și pe deasupra creștelor atârnavă nori grei și negri de ploaie. Imprejurul vaporului începură să mișune bărcile de cărbuni, și culacii japonezi mici de statură și groși, bărbați și femei, se înșiraseră ca să-și treacă de pe umăr pe umăr, sacii de cărbuni. Ii putea auzi cum vorbesc între ei, dar nu i se părea de loc straniu, din cauză că era incapabil să înțeleagă ce spun. Acuma nimic nu i se mai părea straniu — i se întâmplaseră atâtea până acuma și trecuse prin toate încercările.

Iși luă geamantanul în mână și începu să coboare împreună cu ceilalți, scara șubredă, în șalupa acostată la flancurile vaporului. Pe vapor nu vorbise cu nimenea și nu cunoștea pe nimeni. Majoritatea călătorilor erau americani, veniți în excursie. Felul lor de a vorbi englezește îi era aproape necunoscut, deoarece el era obișnuit cu felul în care vorbea domnișoara Maitland și domnul Ranald. Când își aduse aminte de domnul Ranald, se gândi la Peng Liu care într'un rând stăruise ca numele domnului Ranald să fie trecut pe lista celor condamnați la moarte. Lista aceea, cu numele celor care trebuiau executați. Dar în orice caz lista fusese modificată și

înlocuită cu numele altor oameni. Se gândi cu indiferență: „Peng Liu este cel care ne-a vândut”. Pe urmă încercă din nou să tragă zidul de pustietate în jurul său. Peng Liu nu avea nicio însemnătate. Fără îndoială domnișoara Maitland și domnul Ranald își continuau lecțiile, ca de obicei, doar că acum în sala de cursuri erau câteva locuri neocupate... En-lan o fi oare mort? Nu va putea afla niciodată.

Șalupa luneca pe oglinda liniștită a apei. Apoi cu totul pe neașteptate și deși soarele strălucea pe cer, începu o răpăială de ploaie argintie și rece.

— Adevărată vreme de Nagasaki, se auzi glasul unui american.

— Ce importanță are așa ceva, când aici se găsesc cele mai mărețe grădini din lume, răspunse un altul.

Pe deasupra lor norii întisese brațele întunecate spre soare. Peste câteva clipe soarele dispăru și ploaia încetă. Șalupa intrase în docuri și I-wan coborâ împreună cu ceilalți călători. Pământul i se păru că-i tremură sub picioare. Se opri în loc și se uită împrejurul său. Pe urmă văzu un tânăr japonez, îmbrăcat europenește, venind spre el, și-i auzi glasul vorbind pe chinezește, cu un puternic accent:

— Dumneata ești Wu I-wan?

— Da, vă rog, răspunse I-wan, eu sunt umilul care poartă acest nume.

— Eu sunt fiul domnului Muraki, adăugă tânărul și mă chiamă Bunji. Tatăl meu te invită în casa lui.

Zâmbi arătându-și dinții albi și ochii lui luceau de o lumină plăcută la vedere. Își scoase pălăria din cap și părul aspru i se văzu ridicat în jurul frunții, ca o perie

sbârlită, în formă de semicerc.

— Uite ce, zise tânărul, n'ar fi mai bine să vorbim englezește? Pentru mine e mult mai ușor, deși chiar această limbă o vorbesc destul de prost.

— Da, poftim, răspunse I-wan, dacă-ți face plăcere.

Pe urmă se urcă într'o mașină mică, alături de Bunji Muraki, și se gândi că de aci înainte nu dorește să mai vorbească niciodată limba lui. Ar fi vrut să se rupă cu totul de viața lui din trecut și să înceapă alta nouă. Nu va mai visa visuri despre lumea aceasta, nu va mai nădăjdui nimica și nu va mai avea încredere în nimeni. Va trăi pentru clipa care trece și dincolo de aceasta nu se va mai gândi la nimica. Cu gândurile acestea se așază alături de Bunji Muraki și pleacă împreună.

Se opriră în fața unei porți acoperite cu papură, tăiată într'un zid scund de cărămidă. Bunji deschise ușa mașinii și coborâ. Mișcărilor lui păreau de o preciziune calculată, ca și când mușchii i-ar fi fost obișnuiți să se miște ritmic ca la numărătoare: unu-doi-trei-patru.

— Noi stăm în casa aceasta, zise el și din nou dinții îi luciră, și zâmbi, uitându-se la el. Pe urmă întinse mâna după geamantanul lui I-wan.

— Nu, te rog, îl voi duce eu, protestă I-wan.

— Nu-nu-nu, e datoria mea, răspunse Bunji.

Sfârșiră prin a-l duce amândoi, ținând unul dintr'o parte, celălalt din cealaltă, până în fața unei porți unde un bătrân pipernicit, îmbrăcat într'o haină scurtă de pânză, li-l luă din mână.

— Acesta este grădinarul nostru, zise Bunji. Lasă-l să-l ducă el.

Apucă înaintea lui printr'o grădină care era un fel de peisagiu de lacuri și dealuri în miniatură. Un podeț șubred, văpsit în roșu, îi trecu peste un mic pârau și apucară pe o alee dela cotitura căreia, tocmai în fund, se vedea casa. Era o clădire joasă ale cărei ferești cu grătare acoperite de hârtie albă, luminau prin frunzișul întunecat al copacilor în floare. Totul în grădina aceasta era atât de desăvârșit, încât ar fi fost peste putință să nu-ți faci plăcere ceea ce vedeai. Pe mușchiul de sub copaci nu se vedea nicio frunză scuturată, și niciun colț de stâncă din albia râulețului cu apele gâlgâind peste cascade artificiale, nu părea să fie ne la locul lui.

— S'ar putea spune că grădina tatălui meu este celebră, declară Bunji. Apoi făcu un semn cu mâna: Iată și tatăl meu.

I-wan văzu în depărtare un bătrân svelt, îmbrăcat într'un kimono de mătăasă de culoarea argintului, stând sub ramurile unui cireș înflorit. Plecase o ramură spre el și se uita la boboci. După ce se mai apropiară, se întoarse spre ei.

— Hah! se adresă el fiului său. Ai sosit! Vorbea limba japoneză. Dar când Bunji îl lămuri: „Acesta este mosa-firul nostru”, bătrânul începu să vorbească o limbă chinezească veche și greoaie, probabil așa cum o învățase din cărți: În această căsuță, fiul vechiului meu prieten este mai bine venit decât oricare.

Lui I-wan îi plăcu omul acesta, dela prima vedere. În cealaltă viață a lui, înainte de a fi stăpânit de pustiul ce-l apăsa acuma, En-lan spusese: „După ce vom crea lumea noastră cea nouă, va trebui să luptăm împotriva japonezilor, pentru a intra din nou în stăpânirea bunu-

rilor pe care le-au luat dela noi". Din ziua când fuseseră formulate cele Douăzeci și Unu de Puncte, era un fel de datorie să urăști pe japonezi și să vorbești despre războiul împotriva lor, care într'o bună zi va trebui să vină. Totuș îi era peste putință să urască pe acest băbătrân gentilom. Obrazul lui era palid ca aurul, sub cununa de păr alb. Dar ochii lui erau negri și lucitori, ca ai unui tânăr. Era atât de mic, încât I-wan trebuia să se uite la el de sus în jos, ca la un copil. Cine ar fi putut să fie împotriva unui astfel de om?

— E foarte amabil din partea dumneavoastră, să mă primiți în această casă. Eu nu sunt vrednic de cinstea pe care mi-o faceți, zise el.

— Da de unde... tatăl dumitale mi-e prieten și tot ce avem noi aici, este și al dumitale, răspunse domnul Muraki care mai ținea și acuma în mână ramura de cireș, pe care o aplecase spre el. Ia te uită, adăugă el, cireșii vor începe să înflorească în curând. Ai sosit tocmai la timp. Peste șase zile toată Japonia va fi în floare.

— În fiecare primăvară tatăl meu trăește în așteptarea florilor de cireș, declară Bunji, și în fiecare toamnă, pentru florile de chrysanteme.

Steteră câteva clipe sfioși și nu mai ziseră nimica. Domnul Muraki se uita zâmbind la fiul său.

— Eh, adăugă bătrânul și respiră încet și adânc, va fi mai bine Bunji, să-l poștești în casă să se răcorească.

Dete din cap și se întoarse spre cireșul său, ceea ce însemna că pot să plece.

— Tatăl meu, zise Bunji apucând din nou pe alee, s'a retras din afaceri. Întreprinderea lui este acuma con-

— dusă de cei doi frați ai mei, care sunt mai în vârstă.

— Dar dumneata? întrebă I-wan.

— O, eu nu sunt decât funcționar, răspunse Bunji râzând. Controlez expediția și facturările. Afacerea pe care o avem noi este de import și export.

Ajunseră în fața ușii largi și văzură două servitoare drăguțe, îmbrăcate în kimonouri cu flori luminoase, care tocmai ieșeau. Bunji se opri și întinse un picior. Una dintre fete se lăsă în genunchi și începu să-i desfacă șireturile dela ghetete. I-wan auzise de obiceiul acesta și când văzu pe cealaltă fată că îngenunchiază în fața lui, încercă să nu i se mai pară straniu, că este servit de o femeie. Simți că-i scoate ghetetele din picioare și-l încălță cu papuci moi de paie. Pe urmă urcă scara împreună cu Bunji și intră în casă. Până acum nu văzuse nicio casă de felul acesteia. Erau o mulțime de camere, dar nu erau toate despărțite între ele, de uși făcute din grătare de șipci acoperite cu hârtie albă, care în realitate erau numai paravane. Ți se părea că ai intrat în interiorul unui uriaș stup de albine. De sub rogojinile peste care treceau se simțea un miros, ce se desprindea din mireasma lemnului nevăpsit. Și prin toate camerele simțai răcoarea parfumată a grădinii care se îmbrăca în straiu de primăvară.

— Tatălui meu îi place să trăiască în întregime după vechile obiceiuri japoneze, declară Bunji. Prin urmare — după cum vezi — în camera dumatăle am așezat și un scaun. Tot așa am un scaun și eu. Totuș fratele meu Shio, care este căsătorit, are scaune în fiecare cameră a casei lui din Yokohama. El este om modern.

Bunji răsă înveselit, iar I-wan începu să zâmbească.

Sufletește se simțea mereu și cu desăvârșire absent. Încetul cu încetul începea acum să se învioreze din nou. Situația aceasta nouă i se părea plină de haz, dar nimic nu-l mai putea impresiona, oricât de straniu ar fi fost.

— Aceasta este camera dumitale, zise Bunji. Este alături de a mea și dă spre grădină!

Dete la o parte un paravan cu grătar și I-wan văzu o cameră mică, de formă patrată. În cameră nu era pat, nimic altceva decât un scaun de bambus și o masă, iar într'un alcov era atârnat un rulou de papirus pe care era scris un poem și la picioarele acestuia o ramură de spinișor înflorit, într'un vas verde. Alte podoabe nu mai erau, dar tânărul Bunji dete la o parte alt paravan și descoperi un colț de grădină. Peretele zidului era abia la câțiva metri, și la poala lui, un frasin cu mugurii roșii, iar sub ramuri, o dulbină de cel mult doi metri patrați, sub un colț de stâncă.

— Pe aici nu trece nimeni, decât grădinarul, declară Bunji. Grădina este numai a dumitale. Când vei vrea să te culci, bate din palme și va veni o servitoare, ca să-ți întindă așternutul pe rogojină. Prânzul dumitale va fi gata peste jumătate ceas și o servitoare îți va aduce apă să te speli. Eu plec, dar mă voi întoarce. Cu o mișcare grăbită, cum fac străinii, întinse brațul și I-wan îl întinse pe al lui, ca să-și strângă mâna.

După plecarea lui Bunji, se așeză pe scaun și se uită în jurul său. Casa era tăcută. Totul părea adormit. I se păru că undeva departe se aude fâșăitul ușor al unui paravan pe care cineva îl ferește din cale, și un murmur de glasuri ce trebuiau să fie undeva nu prea aproape. Casa era îngrijită ca o grădină. În nicio parte nu se

vedeau urme de praf. Colțișorul de grădină părea că face parte din casă. Petecul de iarbă era verde și tuns și părea un covor lucitor, întins ca o continuare a dușmelor lustruite, dincolo de prag. Se simțea învelit de liniște. Viața de aici avea formele ei, dinainte stabilite. Era lumină, limpezime și curățenie absolută, și cu toată fragilitatea din jurul său, un sentiment straniu de străveche stabilitate i se furișea în suflet. Se vedea limpede, că până acum generații întregi trăiseră aceeași viață pe care o trăia el aici.

Se simțea mulțumit că venise. Acum nu mai avea niciun plan al său deosebit. Probabil nu va mai avea niciodată, de aci înainte. La ce bun să mai aibă planuri, când toate planurile și toate nădejdlile pot fi spulberate într'o singură noapte, de par'că ar fi trâmbe de neguri? Se simțea foarte obosit și se așeză pe marginea pragului, cu picioarele pe așternutul de iarbă verde, cu privirea îndreptată spre apa dulbinei, cu gândurile pribege și sufletul liniștit.

Intr'un târziu auzi o tuse ușoară în dosul paravanului, și după ce strigă „intră”, văzu pe Bunji, îmbrăcat într'un kimono ușor, de mătăasă întunecată. Părea cu totul altul decât cel de adineaori, mai distins și oarecum mai indicat să fie fiul domnului Muraki. Pe braț aducea o bucată de mătăasă de culoarea purpurei.

— M'am gândit că poate ți-ar face plăcere să îmbraci haina asta, zise el.

Desfăcu bucata de mătăasă și I-wan constată că este tot un kimono. Dar I-wan nu dorea să-l îmbrace.

— Dacă nu te va supăra grosolănia purtării mele, aș

vrea să îmbrac o haină pe care am adus-o cu mine.

— Te rog, răspunse Bunji. Eu am vrut numai să te scutesc de rigiditatea hainelor străine, care sunt bune atunci când ești la lucru, dar nu sunt bune, pentru a te simți la îndemână, și începu să râdă. Pe urmă se întoarse și se uită în grădină, în timpul cât I-wan își îmbracă halatul de mătăasă albastră, pe care-l adusese cu el. Ultima dată îmbrăcase halatul acesta în casa lor.

— Haide, c'am terminat, zise el.

Bunji se întoarse. Se uitau unul la altul, doi tineri care semănau unul cu altul, care aveau acelaș păr și ochi negri, dar totuș erau atât de deosebiți. I-wan era mai înalt cu un cap decât Bunji, era mai svelt, avea obrazul mai oval, mâinile și picioarele mult mai delicate. Dar trupul lui Bunji era mai puternic și mai rezistent.

— În realitate îmbrăcăminteă noastră, zise Bunji, nu se deosebește prea mult. Haina cu care sunt eu îmbrăcat este îmbrăcăminteă străveche a poporului nostru. A dumitale este haina modernă care se poartă astăzi. Dar eu n'am văzut până acuma așa ceva. Este plăcută la port? Da, văd că este. Ți se potrivește strâns pe trup și nu are mânecile atât de largi. Mie tocmai amănuntul acesta nu-mi place — mânecile prea largi pe care le purtăm noi. Dar în orice caz hainele noastre sunt foarte frumoase, când le îmbracă fetele. Stai să vezi pe sora mea. Ea este moga — asta va să zică fată modernă — dar numai sufletește, căci tatăl meu nu este de acord cu așa ceva. Sunt și eu de părere că în haine străine nu este atât de drăguță. Haide — trebuie să fii flămând. Eu sunt flămând întotdeauna.

Bunji acesta, orice ar fi spus, trebuia să sfârșească

râzând. Apucă înainte și intrară într'o cameră mare, tot de formă patrată, care da în grădina principală. În fața ușii se opri și se prosternă în fața părinților săi, care erau de față.

— Mamă, acesta este I-wan, zise el.

I-wan se prosternă în fața doamnei Muraki și se gândi: „Până acuma n'am văzut nicio femeie atât de frumoasă”. Nu semăna de loc cu mama lui care părea greoaie. Era sveltă, cu chipul trist și cu ochii luminați de o stranie îngăduință resemnată. Deși era trecută de cinzeci de ani și părul ei pieptănat pe creștetul capului, era cărunț, obrazul îi era neted și era îmbrăcată într'o haină suplă de mătăasă grea, de culoarea purpurei. Când își plecă trupul delicat, păru că se frânge din mijloc peste apele mai întunecate ale eșarfei dela cingătoare, ca apoi să se îndrepte din nou, întocmai ca o floare pe care a bătut-o vântul.

— Ah, murmură doamna Muraki, sunt foarte mulțumită că ai venit. Vrei să iei loc? Și treci cu vederea felul meu stângaci de a vorbi englezește, căci eu n'am avut ocazie să învăț limba chineză.

— Cred că eu voi reuși să învăț foarte curând limba japoneză, declară I-wan. Pe urmă doamnă, voi putea vorbi în limba dumneavoastră.

— Hah! exclamă ea și zâmbi. Era un fel de aprobare și un fel de ecou.

Se așezară pe rogojinile de culoare argintie, la o masă joasă, întinsă în fața grădinii. Nici în camera aceasta nu erau podoabe, afară de paravanele cu grătare, de sulul de papyrus dintr'un alcov la picioarele căruia era un vas prelung și scund, plin de narcise. Aerul răcăros și

proaspăt și toată atmosfera camerei părea luminoasă și tremurând de veselie. O fată tânără cu obrazul ca un trandafir, intră în cameră cu o tavă plină de castroane. Nimeni nu vorbi cu ea. Fata puse în fața fiecăruia câte un castron și plecă. Imediat ce plecă, Bunji izbucni într'un hohot de râs care făcu pe părinții săi să zâmbescă.

— Aceasta este sora mea, declară el. Este sfioasă, și astăzi nu va mânca la masă cu noi. Dar se va obișnui.

— Pot să vorbesc cu sora dumatăle? Aici este acest obicei? întrebă I-wan zâmbind, căci pentru a fi politicoș, nici nu se uitase la ea.

Doamna Muraki spuse câteva cuvinte cu glasul catifelat, pe care I-wan nu le putu înțelege, dar Bunji i le traduse.

— Mama spune: „Așteaptă până mai târziu. Va trebui să vină din nou”. Pe sora mea o cheamă Tama.

Dar fata nu se mai arătă. Bunji râse din nou, când o altă fată aduse al doilea fel de mâncare, de pește.

— Tama știe că ți-am spus cine este, așa că nu va mai veni.

Începură să râdă cu toții și cu totul pe neașteptate I-wan se simți liniștit. Va încerca să nu se mai gândească. Nu mai are de ce să-și aducă aminte. Aerul din casa aceasta era plăcut și curat, lumina năpădea din toate părțile, iar din lemnăria lustruită de vreme și nevăpsită, se desprindea o subtilă mireasmă pe care o simțeai în fiecare cameră. Totul era deschis și curat și fiecare dintre ei râdea mulțumit, ca și când n'ar fi avut nicio grijă.

— Ți place mâncarea noastră săracă? întrebă doamna Muraki întorcându-se spre el.

— Imi plac toate oele, răspunse I-wan. Pe urmă se aprinse la față, gândindu-se că probabil a răspuns prea entusiasmat.

— Hah, interveni domnul Muraki, acesta este felul în care trebuie să simți tineretul.

Domnul și doamna Muraki zâmbiră din nou cu blândețe și-i simți că se uită la el cu drag. Constatarea aceasta îi făcu plăcere.

Cu toate că la masă se vorbea puțin, totuș nimenea nu se simțea intimidat. Se părea că fiecare în parte știe dinainte ce trebuie să facă și făcea exact ce trebuia. Masa se termină cu castroanele de orez, pe care-l scoteau dintr'un vas de lac, pe urmă ceaiu și după aceea doamna Muraki se plecă în fața celor de față, înclinându-se întocmai ca un fluture când își închide aripile, și plecă din cameră. Ca și când Bunji ar fi prevăzut dinainte această plecare, se întoarse spre tatăl său și domnul Muraki se adresă lui I-wan.

— Tatăl dumitale mi-a scris că dumneata ai vrea să înveți felul afacerilor noastre. Dacă îți va face plăcere, m'am gândit ca dumneata să-ți petreci jumătate din timpul pe care-l ai, în biroul acestei afaceri. Dimineața vei avea un loc alături de Bunji. El te va ajuta. După amiază poți să studiezi sau să te distrezi.

— Vă sunt foarte recunoscător, răspunse I-wan. Da, era foarte mulțumit să constate că viața lui i-a fost luată din mână de către alt cineva, care se va gândi în locul lui, ce va trebui să facă ceas de ceas. Acesta era exact felul în care ar fi dorit să trăiască de aci înainte.

Domnul Muraki se ridică în picioare.

— Va să zică ne-am înțeles, declară el. Dacă nu te

vei simți mulțumit, îmi vei spune. Cuvintele lui erau pe jumătate întrebare, pe jumătate ordin, dar părură foarte blânde.

— Totuș sunt convins, domnul meu, că voi fi mulțumit, răspunse I-wan.

— Îmi place ca toți cei din casa mea să fie mulțumiți, murmură domnul Muraki. Pe urmă se îndreptă spre grădină, ezită o clipă și murmură din nou: Stânjeneii aceștia ar trebui răriți, căci sunt prea deși. Coborâ pe așternutul de mușchiiu, coti pe alee și dispăru din vedere.

— Acum, zise Bunji și ochii lui luciră șireți, Tama va intra din nou. Cum te vei purta față de ea, I-wan? Ca un mobo — asta va să zică tânăr modern — sau ca un tânăr de modă veche?

I-wan se simți pe jumătate speriat, pe jumătate sfios.

— Ea cum ar prefera să mă port? întrebă el. Dar fără să știe de ce, nu se simțea de loc emoționat, din cauza acestei tinere fete. Nici nu ridicase privirea, când apăruse în cameră.

— Nu, eu nu-ți voi spune, răspunse Bunji. Va trebui să ghicești singur. Dar să începem să vorbim.

Câteva clipe niciunul nu zise nimica, pe urmă Bunji începu din nou să râdă.

— Despre ce să vorbim? întrebă el.

— Nu sunt în stare să mă gândesc la nimica, răspunse I-wan și fără să se mai poată stăpâni, începu să râdă și el împreună cu Bunji.

— O, cât suntem de caraghioși! declară Bunji, ștergându-și ochii. Haide, să încercăm să fim serioși.

— Îi va plăcea să ne vadă serioși? întrebă I-wan. Își simțea inima sburdând la aceste nebunii. Nu mai fusese

atât de vesel din ziua când el și Peony râdeau împreună, cu mult înainte de a auzi pomenindu-se despre revoluție.

— Șiiit, făcu Bunji. O aud venind. Iși dresе puțin glasul și deveni serios. Problema schimburilor străine, prin ea însaș — începu el — este o chestiune foarte serioasă. Uite cum vine. Când se întâmplă să primim o comandă mai mare, hai să zicem din Statele-Unite, va trebui să ne asigurăm împotriva riscului scăderii cursurilor care ne-ar măcina toată posibilitatea de câștig.

Paravanul se feri într'o parte și Tama apăru în fața lor, sfioasă. I-wan ridică privirea. Văzu o fată îmbrăcată într'un kimono trandafiriu, încălțată în papuci japonezi și ciorapi albi imaculați. În jurul mijlocului avea o eșarfă de brocard cu fir de ar. Dar părul ei nu era pieptănat pe creștet, după obiceiul japonez, nici dat cu ulei. Era pieptănat strâns spre ceafă, fără să fie uns de loc, descoperindu-i obrazul rotund și trandafiriu, și era strâns într'un coc. Se înclină în fața lor, ca un fluture oprit din sbor, întocmai cum făcuse și mama ei. Doamna Muraki ținea fruntea întotdeauna în jos, dar Tama, după ce se înclină în fața lor, rămase dreaptă.

— Bunji, te rog, începu ea în englezește.

— Dumneaei este sora mea Tama, zise Bunji și ochii începură să-i lucească șireți. Și dumnealui, Tama, este domnul I-wan.

I-wan se ridică în picioare, ca să se încline în fața ei, dar Tama se apropie de el cu mâna întinsă.

— Să ne strângem mâna, nu-i așa? întrebă ea cu glasul catifelat și grăbit. Bunji mi-a spus că dumneata ești mobo — nu-i așa? Imi place și mie să fiu modernă, deși tatăl meu nu este de acord cu așa ceva. Eu urmez

cursurile Universității din Kyushu.

Ii luă mâna mică și puternică în mâna lui și după ce i-o strânse, o lăsă să cadă. Fata nu mai părea acum sfioasă, dar cu atât mai sfios părea el. Nu se uită la ea în timp ce se apropie grațioasă de masă și pipăi ceainicul.

— Acum vom bea împreună un ocaiu fierbinte, zise ea șăgalnică. Ce spuneai adineaori, Bunji? Înainte de asta nu te-am auzit niciodată vorbind despre schimburi!

Incepură toți trei să râdă.

— O vezi cum este, zise Bunji adresându-se lui I-wan. Dar trebuie să știi că Tama reprezintă două fete, într'una singură. În fața părinților noștri este foarte cuviincioasă și timidă...

— Bunji! murmură fata. Nu trebuie...

— Iar cealaltă Tama, continuă Bunji, fără să țină seamă de ea, este o moga îndrăzneată, nerușinată care vorbește cu tinerii dela Universitate...

— Nu-i adevărat... nu sunt! protestă fata. Să nu-l crezi ce-ți spune!

— Nu voi crede decât ceea ce-mi spui dumneata și nimeni altul, declară I-wan.

Se simțea încântat de veselia aceasta și de prezența acestei fete frumoase, care se aprindea la față și era atât de firească, așa că pentru moment își uită de toate grijile pe care le avea. Până acuma nu stase niciodată cu o fată tânără într'o cameră — afară de Peony, dar aceasta fusese numai cameristă.

— Sunt un om cu noroc! declară el. Mă simt foarte mulțumit că am venit în casa dumneavoastră. Mi-ar fi peste putință să vă spun cât mă simțeam de desnădăjduit — îmi închipuiam că în viață nimic nu poate să

mai aibă preț. Iar acum singur faptul că mă găsesc în casa aceasta, mă face să mă simt fericit.

Il ascultară cu delicată înțelegere. Tama oftă.

— Știu — uneori mi se întâmplă și mie să fiu copleșită de melancolie. Dar nu pentru lungă durată.

— Cred că aici ar fi peste putință ca cineva să fie melancolic, declară I-wan.

Ii văzu că amândoi se uită unul la altul, preocupați de acelaș gând. Bunji îi răspunse, dar după chipul său, lui I-wan i se păru că este mult mai îngândurat decât până acum:

— E adevărat că în casa aceasta, noi suntem fericiți, declară el. Nu este așa, Tama?

— Da, răspunse Tama și debe din cap, apoi adăugă: Dar în orice caz nu există casă unde femeile să fie atât de fericite ca bărbații.

— Tu ești mai fericită decât multe femei, ripostă Bunji. Ai mare noroc, fiindcă ești singura fată din familie și toată lumea te alintă.

— Tocmai acesta este motivul pentru care sunt uneori melancolică, răspunse Tama și oftă.

Timp de o clipă, niciunul dintre ei nu mai spuse nimic. Asupra lor păru că s'a lăsat un fel de umbră, ceva ca un fel de ceață care se cernea încet, ceva ce știau amândoi, dar niciunul n'ar fi vrut să spună nimica lui I-wan. Apoi cu totul pe neașteptate Bunji declară:

— Tama, cred că ar fi timpul ca noi să pîfecăm. Akio mă așteaptă la birou și eu am lipsit toată dimineața. Akio este fratele meu al doilea, zise el, întorcându-se spre I-wan.

— A... da! exclamă Tama și se ridică în picioare, în

semn de încuviințare.

— Vom avea timp destul ca să putem sta de vorbă, căci I-wan va locui la noi, continuă Bunji.

— Și eu am să-ți pun o mulțime de întrebări, în legătură cu țara dumitale uriașă, zise Tama, adresându-se lui I-wan. Par'că atitudinea ei se schimbase într'un fel de politețe elegantă. Noi japonezii, datorăm țării dumneavoastră tot ce avem.

I-wan nu zise nimica, dar se gândi: „Nu vreau să vorbesc despre țara mea”, totuș nu răspunse la cuvintele fetei. Umbrele dintre ei par'că deveniseră mai vizibile. Râsul se stinsese. Păreau foarte politicoși.

— Ești gata? întrebă Bunji.

— Da... dar costumul? răspunse I-wan.

— Trebuie să mă schimb și eu, zise Bunji.

— Va să zică la revedere, când vă veți întoarce acasă, încuviință Tama. Se înclină, cum avea obiceiul, și mai curând dispăru, decât plecă. Uitându-se la ea, I-wan își zise că n'a văzut până acuma nimic mai frumos, decât felul în care se înclinase fata asta, afară doar de felul cum își purta capul, când și-l ridica.

Bunji însă nu se uitase la ea, iar acuma se întoarse spre el și-i spuse repede:

— Ei, acuma la lucru!

Părea cu totul alt om, probabil din cauză că atunci când vorbea de lucru, nu mai râdea.



În biroul firmei Muraki Sons, nu se râdea. Clădirea

lungă și joasă de beton armat, care se ocupa de activitatea a șase magazine de curiozități din principalele orașe ale Japoniei, era atât de aproape de țărmul mării, cum nici nu s'ar fi putut să fie mai aproape, pentru a fi în vecinătatea docurilor. I-wan trecu pragul porții împreună cu Bunji și traversară o curte betonată.

— Am încercat să convingem pe tatăl meu să plece la Yokohama, zise Bunji, dar nu l-am putut convinge decât cel mult să trimită în orașul acela pe fratele meu mai mare, Shio. Tatăl meu a fost născut în casa în care locuim, tot acolo a fost născut și bunicul său și nu vrea să plece din insula Kyushu. Este foarte neplăcut, mai ales de când vapoarele de mare tonaj au început să ardă păcură, așa că nu se mai opresc aici pentru încărcătura de cărbuni, cum făceau înainte de asta. Acuma aproape nu mai facem afaceri cu turiști, deși înainte făceam afaceri foarte bune cu americanii. Dar ce ar putea să facă fratele meu și eu? Nu vrea să plece. Așa că noi facem toate afacerile ce se pot face aici, afară de vânzarea în magazine.

Deschise ușa și intrară. Interiorul clădirii era foarte curat și foarte urât. Pe jos, în toate părțile era numai ciment. Nu se vedea să fie nicăiri vreo rogojină, nici altceva ce ar fi putut acoperi podmolul și pereții cenușii, cu excepția câtorva hărți. Intr'o sală mare douăzeci de tineri lucrau la birouri, încunjurați de completă tăcere. Toți erau îmbrăcați după moda apuseană.

— Serviciul nostru de contabilitate și înregistrări, declară Bunji. Aci e și biroul meu și un timp va fi și al dumitale. Dar înainte de toate, va trebui să te duc la fratele meu mai mare, Akio.

Bătu la o uşă închisă şi ascultă.

— Intră! se auzi un glas.

Bunji deschise larg uşa.

— Akio, acesta este Wu I-wan, zise el.

Un bărbat îmbrăcat în costum japonez, sta aşezat în faţa unui birou jos. În tot biroul acesta era singurul bărbat pe care I-wan nu-l văzuse îmbrăcat în haine străine, afară de curierii care erau îmbrăcaţi în costume de culaci. Ridică privirea şi fără să zâmbească, dete din cap; I-wan văzu obrazul unui om straniu, melancolic şi foarte vioiu. Avea tâmpilele căzute şi umerii obrazului repeziţi înainte, o gură foarte frumoasă şi tristă. Nu semăna câtuş de puţin cu Bunji.

Poftim înăuntru, zise el pe englezeşte. Imi pare rău că nu vorbesc limba chineză. Dar dumneata vei învăţa foarte curând japoneza.

Glasul lui era plin de vibraţii, ca şi când ar fi trezit ecouri.

— Sper că voi reuşi, domnul meu, răspunse I-wan.

— Fără îndoială, murmură Akio.

Steteră câteva minute, fără să mai spună nimica.

— Să-l duc şi să-i arăt biroul său? întrebă Bunji cu îndoială.

— Da, cred că ar fi foarte bine, răspunse Akio. Pe urmă ca şi când s'ar fi temut că a fost nepoliticos, se ridică în picioare şi se înclină: Sper că totul va fi aşa cum vă va place dumneavoastră, zise el cu sfială.

— Cred că este chiar de pe acuma, aşa cum am dorit, răspunse I-wan.

Dar Akio părea că nu-l mai aude. Se aşezase din nou la birou şi privirile lui par'că se stinseseră.

— Haide, zise Bunji și după ce închiseră ușa biroului, își continuară drumul. În timp ce treceau în lungul coridorului, oftă și-i spuse cu glasul încet: Fratele meu are o nemulțumire — el și tata nu se prea înțeleg. Intr'o bună zi, după ce ne vei cunoaște mai bine, îți voi spune ce s'a întâmplat.

I-wan nu știa ce să-i răspundă, așa că tăcu. În orice caz, Akio părea că nu face parte din casa aceea veselă.

— Acesta este biroul dumitale, zise Bunji.

Intrară într'o cameră patrată și cam pustie, în care erau două birouri și câteva scaune cu spătarul drept. Dar pe una dintre mese era o ramură de spinișor.

— Masa dumitale este cea de colo, declară Bunji. Am așezat-o așa fel ca să ai vederea spre mare. I-wan se uită pe fereastră și la o mică distanță văzu linia stâncoasă a mării care făcea o cotitură ascuțită în interior. Pe coama stâncilor erau câțiva pini, cu ramurile răsucite și repezite în jos din cauza vânturilor. — Dacă ai putea vedea departe în linie dreaptă, dela această fereastră s'ar vedea țara dumitale, adăugă Bunji.

I-wan întoarse capul. Țara lui n'a fost niciodată și nu va fi nici de aci înainte. El se despărțise de ea pentru totdeauna.

— Ce am eu de făcut aici? întrebă el întunecat. Pe birou se vedeau o mulțime de dosare.

— Aci sunt dosare, răspunse Bunji. La dorința tatălui meu le-am adus aci ca să le examinezi. Se refer la afacerile încheiate în ultimii zece ani. Dacă vei vrea să le cercetezi timp de câteva zile, vei înțelege numaidecât principiile pe care se întemeiază afacerea noastră și felul cum s'a dezvoltat. Fratele meu Akio, continuă el, este

cel mai bun om de afaceri dintre noi. Cu toate că șeful titular al afacerii tatălui meu, este Shio, fratele meu cel mai mare, totuș Akio este oel mai activ. Shio este mai mult artist. El este expertul mărfurilor noastre și oel care este însărcinat cu achiziționarea antichităților. Uneori se întâmplă să nu mai vrea să le vândă și atunci Akio se duce să vadă ce s'a întâmplat. Ei, ești gata?

— Da, răspunse I-wan — căci îi era indiferent fie că face asta, fie că face altceva.

Iși scoase pălăria și haina, și începu să examineze primul dosar. Un om de serviciu îi aduse niște mânecare de hârtie și-i arătă cum să și le pună. Bunji și le puse și el. Se așezase la birou, cu un umbrar peste ochi și în față cu un abac de calculat, pe partea dreaptă, iar cu stânga urmărea o coloană de cifre. Părea îndemnativ și foarte atent, iar buzele i se mișcau, în timp ce repeta cifrele. Chipul lui nu mai părea acum zămbitor. În magazinele din Shanghai I-wan avusese destule ocazii să vadă abace pe vergelele cărora erau înșirate bilele de calculat și se pricepea și el cum trebuie întrebuințate. Dar până acum nu i se întâmplase să vadă la cineva atâta îndemânare ca la Bunji. Mâna lui mică și grasă alerga cu o iuțea amănunțită, mânuind bilele. Pe urmă lua stiloul și scria cifrele care ajungeau la mii de yen.

I-wan feri dosarele de pe masă și începu să cetească încet primele scrisori. La început își zisese: „Asta este o treabă de tâmpit”. Pe urmă se adânci în descrierile foarte amănunțite ale tuturor afacerilor încheiate de casa Muraki — tablouri și mătăsuri, mobilier de lux și porțelanuri, broderii și lucrări în fildeș, obiecte de argint filigranat și vase încrustate, bronzuri și lacuri și covoare.

Afacerea aceasta era tocmai ca un năvod uriaș pe care-l aruncaai departe, ca pe urmă să-l aduni și să-l ridici cu toate comorile dintr'ânsul în localul acestei clădiri, unde comorile erau alese, vândute și expediate. Deveni foarte curios și începu să răsfoiască dosar după dosar, pentru a se convinge de felul în care se lucrează. Năvodul acesta era aruncat departe asupra Indiei, a Chinei și a Mărilor din Miazăzi, iar mărfurile se revărsau din nou spre apus, dar mai ales în America. Cetea și în minte încerca să rețină numele chinezești pe care le cunoștea — fildeș de Canton, abanos și lemn de teak de Canton, argint și jad de Canton, aripi albastre de pescăruși din Foochow, tablouri și icoane vechi din Fukien, olărie de Kiangsi și curiozități din Szechuan, suluri cu inscripții din palatele imperiale dela Peking.

Rămase înspăimântat. „Cum pot să obțină astfel de obiecte?” se miră el. Cine vinde sulurile cu inscripțiile pe mătasă din palatele imperiale? Acestea erau tezaure naționale și nu puteau să fie vândute. „După ce voi cunoaște pe Bunji mai bine, îl voi întreba, își zise el.

Se simțea oarecum indignat. Dar cu toate acestea i-ar fi fost peste putință să condamne întreprinderea lui Muraki. Ei plăteau mărfurile pe care le primeau, chiar dacă se întâmpla să le vândă cu câștiguri mari. Era gata să înceapă cercetarea problemei câștigurilor realizate, când auzi pe Bunji spunând:

— I-wan, e timpul să ne întoarcem acasă. Ai stat vreme de trei ceasuri la masă, fără să te miști. Te interesează dosarele?

— Mi-am uitat cu totul de timp.

Ridică privirea. Bunji avea dreptate. Razele prelungi

ale luminei de soare tremurau acuma deasupra apelor mării. Se întoarseră împreună pe jos și intrară în grădină. În depărtare văzu o fată îmbrăcată într'un kimono albastru, stând în picioare pe podețul aruncat peste o dulbină mică. Se uita în apă.

— Tama s'a întors înaintea noastră, zise Bunji. O strigă, dar fata nu-l auzi. De, zise el liniștit, probabil se gândește la ceva.

Intră cel dintâi în casă și I-wan îl urmă de aproape. Fără să-și poată da seamă de motive, își simți sufletul mai înviorat, și după ce intră în camera lui, se întinse pe rogojini și începu să se uite în grădină. Fiecare pietricică din grădina aceasta era pusă la locul ei. Șuvița de apă fusese îndreptată spre o lespede, ca să cadă în șopot ritmic, tocmai în dulbina minusculă. Oglinda apei era atât de redusă și totuș comparată cu proporțiile celorlalte obiecte din apropiere, îți dădea iluzia că este destul de mare. Stete întins și se gândi la ea.

I se părea straniu când își aducea aminte că după ce petrecuse aci abia câteva ceasuri, reușise să se simtă ca în casa lui proprie. Aci era un fel de siguranță calmă în mijlocul căreia ar fi dorit să se acomodeze și el. Era o lume de basme — nu ceea ce ar fi visat el, dar ceva destul de delicat, dacă se întâmpla să renunți la propriile visuri exagerate pe care le făurești. Ori el era tocmai omul care renunțase la toate visurile lui.



Camera aceasta a lui deveni pentru el un fel de re-

fugiu. Se gândea cu plăcere la ea, în timpul cât lucra la birou. După terminarea lucrului, se întorcea aci, ca să stea singur și mulțumit. Își cumpăraseră câteva cărți, dintre acelea cum el nu cetise niciodată înainte de asta: poeme și romane în limba engleză. În prăvălioara anticarului la care le găsisese, nu căutase niciodată cărți în genul celor pe care el și En-lan erau obișnuiți să le cetească. Dar de fapt nici nu se găseau. Anticarul n'ar fi îndrăsnit să le vândă, deoarece vânzarea acestor cărți era oprită.

Astfel se întâmplă că în locul acestor cărți, I-wan ceti pentru întâia dată în viața lui, povestiri de dragoste și pasiune, oferită și primită fătîș. Sta întins pe rogojina din camera lui și cetea, pe urmă se uita în grădină și se gândea la ce a cetit. Mai era și o altfel de lume decât cea pe care o visase el și En-lan. Se gândi la I-ko. Dar I-ko ar fi fost incapabil de o dragoste atît de pură și nestăvilită, ca cea din cărțile acestea. Se simțea încântat de cărțile lui.

Pe urmă într'o zi de vară, fără să știe de ce, începu să se simtă neliniștit. Era de patru luni în Japonia și se obișnuise cu obligațiunile zilnice. În ziua aceasta era aproape timpul cinei și după ce se ridică, își schimbă hainele de pe el și se duse în sufragerie.

Văzu că în cameră mai este cineva, care așeza niște flori în vase. Când se întoarse, constată că era Tama.

— O, mi se pare că am venit prea de vreme, murmură el și-și simți tot trupul scăldat de o sudoare rece de spaimă. Fata își va închipui că a venit anume mai de vreme, ca să o găsească singură. Făcu o mișcare stângace și vru să se retragă din cameră.

— Nu, te rog, nu face nimica, se grăbi fata să-i spună. De ce să-ți fie teamă că ai venit.

I-wan constată mirat, că fata era mult mai liniștită decât el și nu se sfia de loc din cauza prezenței lui. Dar despre ce vor putea vorbi împreună, dacă vor sta numai singuri? Nu era în stare să se gândească la nimica. La ce s'o fi gândind oare o fată? Nu era în stare să bănuiască. De fapt în viața lui de până acuma nu vorbise cu nicio fată, afară de Peony, dar de Peony ar fi fost peste putință să țină seamă.

Fata luă o ramură înmugurită și o așază într'un vas verde.

— Cât este de frumoasă! murmură I-wan.

Luă o pereche de foarfeci și tăie câteva rămurele.

— Pe noi fetele japoneze ne învață toate aceste amănunte, zise ea. Pe urmă adăugă nemulțumită: Dar nimenia nu mă învață ceea ce aș vrea eu să știu cu adevărat.

Era gata s'o întrebe: „Ce anume?”, când un paravan se dește la o parte și apărură domnul Muraki care se uită la ei.

— Hah! exclamă el ușor și se opri mirat.

Fata se înclină în fața lui, cu o mișcare repede, puțin cam rigidă și făcu semn spre vasul de flori.

— Tată, e bine așa? întrebă ea.

Chipul domnului Muraki se întoarse și-și uită de mirarea lui. Luă foarfecile și începu să taie repede rămurelele, în timp ce ei doi se uitau la el. După ce termină, din ramura încărcată de muguri nu mai rămase decât un fel de surcea despoiată și grotescă pe care se vedeau câteva flori, întocmai ca niște ornamente extrem de

delicate.

— Hah! oftă el și privirile lui străluceau de mulțumire. Poftim; așa trebuie să fie... fără niciun fel de exuberanță, Tama. Aceasta este o lege a artei și a vieții.

Nu s'a întâmplat nimica, își zicea I-wan în seara aceea, după ce se întoarse în cameră — ceva mai puțin decât o clipă trecătoare. Dar pentru el fusese tocmai de ajuns, ca să-și simtă inima bătând repede, cuprinsă de un sentiment necunoscut înainte — un sentiment sfios și încântător. Ii venea și lui să râdă, când își aducea aminte.

„— Probabil asta vine din pricina povestirilor de dragoste”, gândi el. „Am cetit prea mult”.

Totuș mulțumirea era reală. Aceasta stărui și era aproape împăcat cu gândul că va continua în felul acesta.



Da, această mulțumire continua și în timpul zilelor și făcea ca totul să i se pară plăcut. Nu era nicio legătură între această mulțumire și Tama, dar știind că ea face parte din viața casei acesteia, mulțumirea lui începea să prindă adâncime.

O întâlnea rare ori, dar niciodată nu o mai văzu singură și n'ar fi vrut nici să abuzeze de dreptul ospitalității, încercând să se întâlnească cu ea. Partea cea mai mare a zilelor ea o petrecea la școală și se întâmpla de multe ori ca el, cu Bunji și domnul Muraki să mănânce seara numai singuri. Totuș uneori venea și doamna Muraki și în astfel de cazuri venea și Tama cu ea.

Astfel lunile se înşirau tihnite una după alta, ca să facă anul. I-wan începea să-şi dea seamă că acum cunoaşte destul de bine acest oraş pe care-l văzuse în timp de o vară şi o toamnă, dar mai ales în timpul înfăţişării lui celei mai frumoase, acoperit de aşternutul subţire de zăpadă ce se topea foarte repede. În locul străzilor aglomerate din Shanghai, aci erau potecile înguste şi curate, care şerpuiau în jurul dealurilor stâncoase, trecând peste poduri pe deasupra râpelor, ca apoi să iasă din nou la lumină, în faţa insulelor. Potecile acestea urcau în sus pe munte, spre temple şi parcurile publice, sau coborau spre ţărmul mării. Nicăiri nu era îngrămădire de lume. Oamenii îşi vedeau de treburile lor şi aveau loc de ajuns şi totul împrejur era curat.

Trebuia să admită o mulţime de lucruri. Înainte de toate ţara aceasta era foarte curată, mult mai curată decât ţara lui. Nu întâlnea cerşetori şi nici oameni care să pară extrem de săraci. Sau poate aici şi oamenii care erau foarte săraci, umblau foarte curat îmbrăcaţi. Un kimono de pânză, înflorit ca o grădină primăvara, costa numai câţiva gologani. Nimenea nu părea să fie sărac şi nimenea nu părea să fie bogat. Până şi bogaţii umblau cu picioarele goale în papuci de lemn, când zilele erau blânde. Intr'o zi, când tocmai se aşternuse zăpada, văzu ceva ce nu văzuse încă în viaţa lui. Doi băieţi dela restaurant, încălecaţi pe biciclete, trecând repede unul pe lângă altul, se ciocniră cu atâta violenţă încât coşurile în care erau castroanele cu mâncări şi pe care le purtau pe creştetul capului, se duseră de-a-dura. Aştepta să-i audă înjurându-se şi luându-se la ceartă, cum s'ar

fi întâmplat în orice parte. Dar aceştia doi se proster-nară unul în faţa altuia şi înclăştând din dinţi, respirară încetişor, fără să zică nimica.

— Eu sunt vinovat, zise unul dintre ei.

— Nu-nu, nu se poate să admit aşa ceva; vina este numai a mea, răspunse celălalt.

Se opriră amândoi şi fiecare începu să adune coşul celuilalt, ca pe urmă să-şi continue drumul. I-wan stete în loc şi se miră. Până acuma nu i se întâmplase să vadă o purtare atât de curtenitoare.

Adevărul era că el începea să se simtă atras de această mică ţară care părea simplă şi ordonată, până în cele mai mici amănunte. Incepuse să îndrăgească totul — nopţile când dormea pe o rogojină groasă şi curată din camera lui, învelit în pătura curată de mătăsă, dimineţile când se trezea în aerul proaspăt al mării şi auzea susurul molcom al paravanelor ferite din calea uşilor. Prânzul îl lua numai singur în camera lui, după ce se spăla. Pe urmă se ducea la birou.

După amiaza, de două trei ori pe săptămână, după ce se făcu din nou primăvară, se ducea împreună cu Bunji la baie, şi înotau într'un uriaş bazin de formă patrată, după ce mai întâi erau frecaţi şi săpuniţi de un om care turna găleţi întregi de apă pe ei. În bazin erau şi femei, amănunt care lui I-wan i se păruse nesuferit. Tocmai de aceea fi spuse lui Bunji:

— Aşa ceva nu s'ar putea întâmpla în nicio altă ţară. Bunji făcu ochii mari şi se uită la el.

— Cum adecă? se miră el. Un gentilom nu se uită niciodată la o femeie, când se întâmplă să facă baie. Dacă eu m'aş uita aici la o femeie, ea ar considera fapta

mea drept o insultă.

I-wan nu zise nimica. Oamenii aceştia erau străni. Trebuie să fie un neam de oameni robuşti şi buni, care s'au ridicat mai presus de pornirile trupului, gândi el; capabili să-şi stăpânească pornirile deslănţuite, care pe el acuma începuseră să-l tulbure mai mult decât oricând, după ce neliniştea din sufletul său se potolise.

Cu toate acestea mai era şi Akio. Akio venea şi pleca în fiecare zi, tot atât de liniştit, ca şi când n'ar fi aparţinut acestei familii. La cină era întotdeauna de faţă, foarte solemn, tăcut şi răspunzând numai la întrebările ce i se puneau, dar fără să vorbească niciodată cel dintâi. Totuşi trecură luni întregi, până când Bunji începu să-i spună povestea lui Akio.

— Akio, spunea el cu glasul liniştit, s'a îndrăgostit de o curtezană, şi tatăl meu este supărat din cauză că el vrea să se căsătorească cu ea. Akio este foarte încăpăţânat — sau împlinit aproape cinci ani dela întâmplarea asta. Tatăl meu l-a logodit de multă vreme cu fiica unui prieten. Aşa că acuma se simte foarte stânjenit. Akio însă nu vrea să audă de nicio fată care să-i fie soţie, afară de Sumie. E adevărat că Sumie este o femeie foarte bună acolo unde este, dar nu o femeie care să poată intra în casa noastră. Cred că tatăl meu are dreptate. A sosit timpul ca Akio să se căsătorească. Dar nu vrea. Mi se pare caraghios...

„Îţi spun toate acestea, adăugă Bunji, ca să nu te miri, din cauză că Akio este atât de melancolic şi că nu-ţi dă nicio atenţie. El nu dă atenţie niciunuia dintre noi. Mi se pare atât de străniu, când îl ştiu cât munceşte la birou, cât de priceput este în afaceri şi de ascultător

față de tatăl nostru în toate celea, afară de căsătorie.

— Dumneata ai văzut-o? întrebă I-wan. Dragoste... Akio îndrăgostit! Da, Akio ar fi în stare să iubească, așa cum scria în cărțile pe care le cetise el.

— Da, răspunse Bunji. Pentru situația ei este o femeie destul de corespunzătoare. Dar eu nu mă prea pricep la așa ceva. Deși sunt destul de mare, eu încă n'am început să mă gândesc la astfel de lucruri. Asta înseamnă pierdere de timp și de bani. Pe urmă eu sunt mobo și foarte mulți mobo, nu se gândesc la așa ceva. Probabil mă voi căsători cu o moga și ei nu-i va plăcea să afle despre mine așa ceva. Evident femeile de modă veche nu se supără din cauza asta. Incepu să râdă: Tocmai acesta este motivul pentru care tatăl meu este supărat pe Akio. El este logodit cu o fată care nu este moga. Pentru ea este o rușine că Akio nu vrea să se căsătorească.

Incepând din ziua aceea de fiecare dată când I-wan vedea obrazul liniștit și ochii triști ai lui Akio, își aducea aminte de ceea ce-i spusese Bunji. Se simțea oarecum fascinat de acest Akio, mai aproape de el și totuși mai departe, deoarece Akio nu făcea parte din lumea lui. În casa aceasta era un amestec straniu de severitate și stăpânire. Dintr'un anumit punct de vedere Akio își avea felul lui de a se purta și de multe ori lipsea de acasă, dar nimeni nu-l întreba unde a fost. Nu se întâmpla însă niciodată, cel puțin pentru o privire străină, să poată constata că între el și părintele său ar putea să fie o lipsă de curtoazie cât de mică. Fiecare dintre ei înțelegea că ei nu se înțeleg și nici nu se vor putea înțelege niciodată. Orice și-ar fi spus unul altuia, fusese demult spus, așa

că nu mai era nevoie să-și spună înc'odată. Viața își continua mersul ei.

Cât despre I-wan, chiar în mijlocul acestei mulțumiri, era incapabil să-și dea seamă de golul vieții lui interioare. Nici noutatea vieții lui de acum nu putea să-l facă să-și dea seamă de ea, și avea momente când presimțea că toată lectura și visurile lui nu fac altceva decât să-i intensifice dorințele nelămurite. I-wan era din fire un temperament care simțea nevoia, să adore pe cineva, dar astăzi nu avea pe cine adora. Viața lui de până acum fusese plină de lucruri importante, prietenia cu En-lan, rolul pe care-l avusese în pregătirea revoluției, nădejdea care-l lega de Chiang Kai-shek, conducătorul mișcării — dar toate acestea îi fuseseră luate. Nu-i era cu putință nici să-și închipue că En-lan mai este în viață. Se cerceta pe sine cu toată superstiția, ca să se convingă, dacă are vreo presimțire în legătură cu En-lan. Dar nu simțea nimica și acest nimica era o indicație că En-lan trebuie să fie mort.

Până și Peony fusese probabil cuprinsă în vârtejul morții. Ziarele de aci din Nagasaki erau pline de știrile relative la represiune. Nu se publica numele executaților ci numai numere. Mii de tineri și fete fuseseră executați. Între aceștia era și el; ar fi trebuit să fie și el mort demult. Fusese salvat numai datorită influenței tatălui său, influență pe care el o disprețuise cu atâta înverșunare, din cauză că era influența banului. Trădase revoluția, împotriva voinței lui, așa cum fusese și el trădat. Ce va fi cu făgăduințele pe care le făcuse lucrătorilor din fabrici? Par'că-i vedea că s'au întors din nou la munca lor chinuitoare, împăcându-se cu soarta ce le-a

fost hărăzită și spunându-și unul altuia în șoaptă, că după cele ce-au văzut acum, pentru ei nu poate să existe nicio schimbare în mai bine.

Nu-i mai rămăsese nimic de adorat. La suprafață zilele pe care le trăia, puteau să-i aducă o emoție, datorită țării acesteia noi și obiceiurilor pe care le vedea, râsului nestăpânit al lui Bunji, ocupației lui dela birou și adevărata mulțumire pe care i-o pricinuia casa aceasta. Dar totuș marele gol din sufletul său, era prezent și nu știa ce ar trebui să facă. Când era numai singur, ar fi fost peste puțină să nu se gândească la el. La ce i-ar putea folosi aceste visuri treze pe care continua să le însăileze, după ce termina cu lectura cărților lui? Și ce ar putea să reprezinte pentru el o nouă nădejde în situația lui de acum?

Presimțea că de aci înainte nu-i va fi cu puțină să mai nădăjduiască nimic cu adevărat, pentru el însuș. Scrisorile tatălui său le citea cuprins de o neînțeleasă tristețe, ca și când ar fi fost scrise demult și de cineva care era mort. Veneau în mod regulat, odată pe lună, dar nimic într'ânsele nu i se părea real, deși tatăl său îi spunea că totul revine încet la starea în care a fost mai înainte. Afacerile se îmbunătățeau văzând cu ochii, mai ales acum după ce se aflase că noul guvern nu va face schimbări prea mari. Creditul în străinătate fusese restabilit. Străinii erau dispuși să acorde împrumuturi în vederea refacerii. Socialiștii fugiseră în debandadă. Incepuseră să se acorde și să se plătească despăgubiri pentru cei câțiva străini care fuseseră uciși anul trecut, în timpul luptelor de stradă din Nanking. Totul începe să se liniștească; vechea liniște și ordine va fi restau-

rată în curând. Familia este ca de obicei. I-ko e tot în Germania. Luase măsuri de prudență, ca I-ko să nu poată obține banii pe care-i trimite, decât dela școala militară. Mama lui se simte singură, departe de fiii ei, dar sunt foarte mulțumiți că mai sunt amândoi în viață, când te gândești că atâția tineri au murit. Bunicul său e bine și sănătos. Numai bunica nu se simte bine, din cauză că nu găsesc pe nimenea care să ia locul lui Peony. Servitoarele de acum erau leneșe și nerușinate. Cât despre el, I-wan, va trebui să învețe meșteșugul afacerilor și într'o bună zi tatăl său va interveni pe lângă guvern, ca să-i permită să se întoarcă în patrie. Dar înainte de toate va trebui să se convingă că s'a vindecat definitiv de ideile lui socialiste.

Pătura scrisorile acestea și le rupea în bucățele mici, apoi le arunca.

— Nu vreau să mă mai întorc acasă, scria el tatălui său. Țara aceasta îmi place de ajuns, pentru ca să pot sta aici.

În cazul acesta va deveni cel puțin un om de afaceri priceput. Pe la începutul anului al doilea de slujbă, trebui să lucreze toată ziua la birou, cum făcea și Bunji și nu era liber decât în timpul sărbătorilor, exact ca și ceilalți funcționari. Într'o seară domnul Muraki îi spuse în timpul mesei:

— I-am scris tatălui dumitale cât de bine reușești în slujba pe care o ai.

Se prosternă în fața lui, și-i mulțumi, dar în acelaș timp simți ochii cuiva îndreptați asupra lui. În seara aceea era și Tama de față. Din partea cealaltă a mesei, fata se uită la el și-i văzu ochii negri și limpezi. Fata

se feri din calea privirilor lui, și băgă de seamă că gândurile lui încep să se desfășure mai încete. Pe tatăl său nu-l mai ura acum.

Nu, căci începuse să-și dea seamă că probabil tatăl său și domnul Muraki au dreptate. Pe domnul Muraki nimic nu-l putea scoate mai mult din fire decât chestiunile comuniste. Când oțeta în ziare că guvernul a arestat vreun student comunist, I-wan respira printre dinți cu dispreț: „Visători!” Domnul Muraki însă murmură: „Vorbești ca și când s’ar putea îndeplini ceva cu ajutorul visurilor!” Probabil el și En-lan greșiseră. Totuș gândul acesta nu putea liniști pe I-wan. Dimpotrivă, poate contribuia la desnădejdea lui și-l făcea să nu mai aibă încredere în realitatea pentru care odinioară își riscase viața. Dar îi era peste putință să vadă limpede situația, așa că sfârși prin a nu se mai gândi la această problemă. Încerca din toate puterile să-și urmeze drumul cel nou. Zilele acestea pe care le trăia acum, erau și ele un fel de viață pentru el.

Viața, își zicea I-wan, în înlanțuirea statornică a zilelor pe care le trăia, își urmează cursul ei firesc. Dacă se întâmplă ca cineva să i se împotrivească, nu viața va fi înfrântă, ci acel care îi stă împotrivă. Uneori în timpul lucrului, când era numai singur, sau în timpul lecturii sau al plimbărilor, căci viața lui avea numeroase clipe de singurătate, în mijlocul acestei case liniștite, i se părea că tot ce s’a întâmplat înainte de venirea lui aici, a fost ceva ce n’a existat în realitate, ci numai a visat.

Și scrisorile tatălui său continuau să vină. Totul era așa cum fusese și înainte, îi scria tatăl său mereu. Chiang Kai-shek era un bărbat cu foarte mult bun simț și a

rupt toate relațiunile lui cu revoluționarii care vor fi respinși în interiorul țării și nu vor avea voie să se apropie de orașele prospere de pe malurile fluviului, în orice caz nu vor avea voie să se apropie de Shanghai. Tocmai din cauza aceasta bancherii erau din toate puterile sprijinitori ai guvernului. Totul era pe cale să ia o întorsătură fericită, chiar mult mai fericită decât se crezuse la început, deoarece acest Chiang, cu strania lui putere pe care o avea în mijlocul poporului, preferase să aleagă drumul înțelepciunii, în loc de cel al nebuniei.

*
* *

I-wan spuse lui Bunji de două sau trei ori:

— Cred că n'ar trebui să stau mereu în casa aceasta. Acum s'au împlinit doi ani de când sunt aici. Ar trebui să-mi caut un apartament în oraș.

Dar de fiecare dată Bunji protestase și spusese tatălui său, așa că domnul Muraki profită de ocazie să vorbească cu I-wan între patru ochi și-i spuse foarte delicat, cum avea obiceiul:

— Nu părăsi casa mea. Imi place să văd pe fiul prietenului meu în casa mea.

Astfel I-wan își petrecu două ierni în casa lui. Se trezise în multe dimineți, și de sub păturile calde ale așternutului său văzuse grădinița acoperită de zăpada moale și groasă care părea că nu se poate să fie rece. Ceața mării oprea gheața și gerul, așa că dacă ninge, zăpada începea să se topească pe de desubt, din cauza căldurii pe care o da pământul. Casa cu grătarele de șipci la

ferești, care în timpul verii ținea răcoare, putea ține și căldură în timpul iernii. În mijlocul camerei, în dușumele, era o adâncitură și în aceasta se puneă o oală sau o căldare cu jăratice peste care se așternea un strat de cenușă, peste aceasta se puneă un grătar, iar pe deasupra o saltea groasă, pe care se așeza seara, când nu pleca împreună cu Bunji la vreun local de distracții, așa că-și simțea picioarele și tot trupul cuprins de o căldură binefăcătoare. Uneori seara venea și Bunji și-și băga picioarele sub saltea, apoi începeau să cetească sau să stea de vorbă împreună. Altădată în camera cea mare era așezată o căldare mare cu cărbuni și toți se așezau cu picioarele sub saltea, ca în jurul unei mese, și stăteau de vorbă. Numai Tama se întâmpla să nu fie întotdeauna de față. Spunea mereu că are lecții de învățat, mai ales că acesta era ultimul an ce-l mai făcea la școala de fete.

Dar câte odată se întâmpla să vină și ea și în astfel de cazuri I-wan sta mult mai liniștit, decât atunci când se întâmpla să nu fie de față. Nu se uita la ea, dar totuș o vedea în timp ce întorcea capul spre domnul Muraki sau spre Bunji, când vorbeau. De așezat nu se așeza niciodată lângă el. Știa că așa ceva nu se poate. Tama se așeza întotdeauna lângă mama ei, cu ochii lucitori și îndrăsneți, în mijlocul obrazului liniștit și rumen de căldură. Acum știa că este fată frumoasă, deși nu se uita niciodată la ea. În toată această libertate aparentă, nu era totuș libertate adevărată. Se obișnuise acum și cu asta. Domnul Muraki își putea scoate hainele și și-le putea schimba, de față cu ceilalți. Dar se întorcea cu fața la perete și asta însemna că între el și ceilalți din cameră a fost trasă o perdea. Slujnicile și ceilalți mem-

bri ai familiei întorceau capul ca să nu-l vadă.

Tot așa era și cu Tama. Pleca și venea când îi plăcea, sau cel puțin așa se părea, dar acumă I-wan știa, fără să-i fi spus nimenea, că dacă datorită unui singur gest sau unui singur cuvânt, ar da cuiva să înțeleagă că o consideră liberă să poată vorbi sau să poată pune mâna pe ea, va trebui să părăsească imediat această casă, unde el putea veni și pleca în toată libertatea, dar numai atâta timp, cât nu-și permite niciun fel de libertate.

Pe la începutul verii din acelaș an, Tama părăsi școala. Lui I-wan nu-i spusese nimeni despre asta, dar o vedea că e toată ziua acasă. Dimineața avea obiceiul ca înainte de a pleca la școală, să îmbrace o rochie simplă după moda străină. Dar acumă umbla toată ziua în rochia ei suplă de mătăasă, făcută după moda japoneză. Tot așa când I-wan venea dela birou, nu o găsea niciodată acasă, căci ea nu se întorcea înainte de a se insera. Acumă însă era întotdeauna acasă la întoarcerea lui, dar fără să-l aștepte sau să-i dea ocazie să poată vorbi cu ea.

Totuș știa că este acasă. O vedea uneori în grădină, tăind o ramură înflorită, sau o vedea așezând flori într'un vas sau câte un tablou în alcovul unei camere. Dacă se întâmpla să se întâlnească în cale, fata îi zâmbea, dar i se părea că zâmbetul ei este trist. Evident părea mult mai liniștită acumă, când nu se mai ducea la școală și mult mai amabilă decât înainte de asta. Era foarte mulțumit că o știa acasă, dar nu înțelegea care să fie motivul că este atât de liniștită. Nimeni nu-i spunea nimica. Totuș părea că este dela sine înțeles, că pe el nu-l interesează, dacă Tama se mai duce la

școală sau stă acasă. Nu era nici chestiune, în care ar fi putut să se amestece el. Dar îi fu peste putință să nu întrebe pe Bunji, într'o zi ploioasă, când plecară de acasă împreună:

— De ce Tama pare atât de schimbată, de când a terminat școala?

Bunji nu se opri, ci-și continuă drumul, stropind cu noroi împrejurul lui.

— Acuma stă acasă și-și face pregătirile pentru căsătorie, răspunse el cu indiferență.

— Pentru căsătorie! se miră I-wan. Are de gând să se căsătorească?

Până acuma nu se gândise niciodată că Tama s'ar putea căsători. Dar era evident că fata trebuia să se căsătorească — era aproape de vârsta lui, deși părea atât de tânără.

— O, încă nu s'a hotărât nimica, răspunse Bunji. Vântul care bătea cu furie îi întorsese umbrela neagră de bumbac și se lupta cu ea. Dar la noi este obiceiul ca după ce o fată a terminat școala, rămâne acasă și-și face pregătirile ca să se mărite — cred că ști și dumneata — gospodăria, gătitul, cusutul, felul în care trebuie așezate florile prin casă — cu un cuvânt tot ce poate fi în legătură cu casa și soțul. Inchise umbrela și o păтури, stropindu-se cu apa de ploaie pe obraz: Ce umbrelă! exclamă el nemulțumit. Umbrelele cele vechi de hârtie cerată, erau mult mai bune decât acestea moderne.

— Tama se va mărita? întrebă I-wan și în aceeaș clipă își simți cerul gurii uscat ca o iască.

— Sigur că da! răspunse Bunji. Dar nu imediat. Mai

are foarte multe de învățat, cred că înțelegi, mai ales în legătură cu bărbații. Asta este marea nenorocire a unei moga. Astfel de fete nu cunosc propriu zis aproape de loc bărbații. Uite de pildă Sumie — ea este în stare să facă pe Akio să se simtă pe deplin fericit. Și este foarte mulțumită să-l asculte și să-i satisfacă dorințele. Tama are o mulțime de idei moga — dar tata spune că va uita de toate acestea, înainte de a fi pe deplin pregătită pentru a se căsători. Va lua lecții dela vreo geishă mai în vârstă, care nu mai iese în lume. Aceasta face parte din educația ce trebuie să o aibă orice fată.

I-wan ascultă cuvintele acestea, cu un sentiment de groază care-l sperie și pe el. Ce-l interesa pe el așa ceva? Și totuș i se părea peste putință ca Tama să se devoteze cu totul exclusiv preocupării de a distra, de a mângâia un bărbat, un oarecare bărbat... ce fel de bărbat? Acum începea să-și dea seamă, că deși el nu o vedea aproape de loc, totuș ea făcea parte din viața acestei case și prin urmare din viața lui. Își aduse aminte de obrazul ei rotund și frumos, de purtările ei atât de plăcute și de gesturile delicate pe care până acum i-ar fi fost peste putință să știe că el le-a băgat în seamă. Acum însă vedea limpede că el cunoștea toate aceste amănunte în legătură cu ea.

— Ești sigur că nu e logodită? întrebă el, deși știa că n'ar fi trebuit să pună o astfel de întrebare, și că până și Bunji își va da seamă că nu ar trebui să-l întrebe așa ceva.

— Nu este o chestiune care să mă intereseze pe mine, răspunse Bunji. Pe urmă se întoarse și se uită la I-wan. Ploaia curgea șiroaie în lungul obrazului său

bucălat, pe gulerul ridicat și în lungul pelerinei lui de mușama. Totuș îți voi răspunde, I-wan. Dumneata îmi ești ca și un frate. Tatăl meu dorește ca ea să se căsătorească cu generalul Seki.

I-wan era acum de vreme destul de lungă în orașul acesta, pentru ca să poată ști cine este acest general Seki. Era cunoscut de toată lumea pe această insulă, deoarece Kyushu era orașul său natal și toată lumea era mândră de el, deși nimenea nu s'ar fi gândit să-l și iubească. Era un bărbat trecut de vârsta mijlocie, a cărui soție murise acum doi ani și-i făcuse o înmormântare impunătoare. Puțin după sosirea lui, I-wan avusese ocazie să vadă convoiul funerar. În mormântarea o văzuse toată lumea, deoarece până acum nu se întâmplase ca străzile orașului să fie parcurse de un astfel de cortegiu de îngropare. Generalul Seki mergea în frunte, condus într'un automobil care înainta încet, acoperit de trandafiri și stegulețe de pânză groasă. Sta chircit și gras, întocmai ca un broscoiu, cu capul ras, intrat în gulerul tunicii și pieptul plin de panglici și de decorații. Toată lumea se uita la el, iar în urma lui venea o mașină mai mică, cu o slujnică în vârstă care ducea în brațe o urnă. În urnă era o mână de cenușă omenească. Aceasta fusese credincioasa lui soție.

— Nu cred că fetele tinere ar trebui să se mărite cu oameni în vârstă și grași, murmură I-wan, aducându-și aminte de spectacolul acesta. I se făcea rău, când se gândea că Tama va fi obligată să învețe cum să distreze și să îngrijească de un bărbat bătrân și gras.

— Generalul Seki este un vechiu prieten al tatălui meu, ripostă Bunji. Pe urmă începu să râdă. I-wan nu

te mai gândi la astfel de lucruri, stăruie el. Așa ceva nu se poate să facă bine nimănui. Și nu te lăsa rob de dragoste... gândește-te la Akio!

— Eu nu mă gândesc la dragoste, răspunse I-wan cu glasul stins. Mă gândesc la Tama.

Și se gândi pentru întâia oară, ce ar fi dacă aceste două noțiuni ar fi una și aceeași? Dar până în clipa aceasta nu se gândise cu adevărat, că el ar putea să fie îndrăgostit de Tama.

*
* *

Evident, ar fi fost peste putință ca s'o iubească, își zicea el. Nu trăise alături de ea în aceeași casă, timp mai bine de doi ani, fără să se fi gândit la așa ceva? De fiecare dată când se întâmpla să o vadă, se uita la ea pe ascuns, ca să se convingă despre temeinicia acestui fapt. Cât fu vara de lungă, își zise mereu că ea este prea scundă, cu umerii prea colțuroși și că are buzele prea pline. Nu era nici cel puțin atât de frumoasă ca Peony.

Nu, dar mai era oarecare deosebire. Nu dorise niciodată să pună mâna pe Peony. Totuși tânjea de dorința de a pune mâna pe Tama. În fiecare zi când se uita la ea, își uita tot mai mult de defectele obrazului ei, ale trupului, ale mâinilor și nu dorea altceva, decât să poată pune mâna pe ea. Ochii ei erau atât de luminoși, în adâncul lor de alb și negru, și buzele ei prea groase, atât de roșii.

Intr'un rând când se gândi la ea, i se păru, că în

toată lumea aceasta nu se mai găsește nimica la ce ar merita să se gândească. Lucrările lui dela birou, cărțile pe care le cetea, totul i se părea lipsit de importanță, în raport cu gândul ce-l preocupa acuma: iubește oare pe Tama? La început se gândi să lase această întrebare, pentru a fi judecată și cântărită în toată liniștea. Pe Tama ar putea-o sau n'ar putea-o iubi. Dacă o iubește, atunci va trebui să se căsătorească cu ea. Căsătoria era ceva foarte serios. Să se căsătorească cu Tama — dar de ce să nu se căsătorească? El nu dorise niciodată să se mai întoarcă acasă. Iși va putea clădi un cămin al lui, în țara aceasta plăcută, unde fusese îngrijit cu atâta bunăvoință. El și Tama își vor clădi un cămin nou.

Incepu să viseze treaz. Dar dacă Tama face pregătirile acestea pentru el? Când se gândi la acest amănunt, totul i se păru schimbat. Dacă este vorba de el, atunci e foarte firesc ca Tama să părăsească școala, ca să învețe cum trebuie să prepare mâncarea, să așeze florile în vase, pentru a le da o semnificație, cum să cânte din guzlă pentru soțul ei și cum să-l alinte. Văzu, undeva în adâncul norilor tulburi, o căsuță mică nouă și pe el însuș împreună cu Tama în casa aceasta.

La început această căsătorie nu va fi pe placul tatălui său. Dar pe urmă probabil se va împăca, deoarece el și domnul Muraki sunt vechi prieteni. Domnul Muraki îi vorbea mereu despre tatăl său:

— Este un bărbat cu voință de fier — un bărbat distins, murmura el când se pomenea numele domnului Wu. Acesta este felul bărbaților de care China are nevoie — de care orice țară are nevoie — un prieten al Japoniei.

Domnul Muraki va fi fericit să aibă de ginere pe fiul unui astfel de bărbat. Cât despre Tama, ea ar trebui să fie indignată până și de posibilitatea gândului unei căsătorii între ea și generalul Seki. Dar firește, ea nici nu se gândea la posibilitatea unei astfel de căsătorii. Probabil nici nu știa despre planul acesta. Primejdia cea mare ar fi, dacă ar considera că este datoria ei să se căsătorească cu el. Fata asta era un amestec atât de ciudat, de încăpățănare și simț al datoriei.

Cât fu vara de lungă și toamna ce urmă după aceea, I-wan se sbătu fără încetare în mijlocul acestor îndoeli. Uneori era convins că iubește pe Tama și lua hotărârea categorică să vorbească el însuș cu domnul Muraki, despre fiică-sa, în felul în care i-ar vorbi un om modern, dar de fiecare dată când se întâmpla să vadă pe domnul Muraki, își dădea seamă că nu va fi în stare niciodată să facă așa ceva. În omulețul acesta era atâta demnitate, încât te înspăimânta. Prea multă îndrăzneală, ar fi însemnat să strice totul și imediat. Dar cum ar fi putut de altfel să vorbească cu el, când el nu știa nimica în legătură cu sentimentele lui Tama? Pentru ea s'ar putea ca el să fie un om nesuferit. Uneori, stând în fața oglinzii pe care o avea în camera lui, și examinându-și chipul, își zicea că trebuie să fie respingător la vedere. Obrazul lui era prelung și întotdeauna palid. Nu făcea destulă mișcare. Nu-i plăcea să umble pe jos, cum îi plăcea lui Bunji, dar va trebui să se plimbe mai mult decât până acuma. Pe urmă sperându-se de sine însuș, nu prea știa nici el singur dacă o iubește — dacă ea nu-l iubește pe el, atunci cu siguranță nici el nu o va iubi pe ea. Dar fie că el va iubi sau nu va iubi pe Tama, era

hotărât să-i spună cel puțin că ea nu trebuie să se căsătorească cu generalul Seki. Va găsi probabil prilejul ca să-i poată spune cel puțin atâta, și după ce-i va spune, se va simți mult mai ușurat.

Un astfel de prilej însă nu era tocmai ușor de găsit. O vedea, după cât i se păruse până acum, cu multă ușurință, pentru câte o clipă, dar de fiecare dată când voia să vorbească ceva cu ea mai pe îndelete, constata că e peste putință. Se întâmpla ca întotdeauna să fie și o servitoare de față, sau doamna Muraki apărea ca din întâmplare și se oprea ca să spună câteva cuvinte amabile, ca apoi la plecare să ia și pe Tama cu ea, pentru cine știe ce motive neprevăzute. Sau o vedea când toată familia era de față și atunci el era întotdeauna primul care pleca.

Totul i se părea că este simplă întâmplare, dar după săptămâni întregi de încercări, ca să poată vorbi cu ea, începu să-și dea seamă că ar fi peste putință ca toate acestea să fie simplă întâmplare. Nu doreau ca Tama să vorbească numai singură cu el. La început, când își dăde seama de acest amănunt, începu să se frământa. Nu cumva oamenii aceștia nu aveau încredere în el? Până acum situația părea că nu s'a schimbat de loc. Toată lumea se purta față de el ca și înainte de asta, așa că se putea foarte bine ca el să-și fi închipuit numai, că ei nu doresc să-l vadă vorbind cu Tama.

Se întâmplă ca venind acasă într-o după amiază, să o găsească plecată peste colțul unei stânci din marginea unei dulbini din grădină. Începuse din nou să fie frig și pe deasupra apei se prinsese o pojghiță de gheață. Se apropie repede de ea. Acum o găsisese stând numai sin-

gură. A doua oară nu i se va mai oferi o astfel de ocazie.

— Vreau să-ți spun... îngână el. Acum putea vorbi destul de bine limba japoneză. Aș vrea să-ți spun...

Se întoarse spre el și-l privi cu ochii negri și mirați, cu mâna mereu proptită de colțul stâncii și potrivit o bucată de piatră în așternutul ei de gheață. N'ar trebui să stea cu mâna în apă rece — își zise el — apoi continuă, îndemnat de privirile ei catifelate și blânde.

— Nu trebuie să te măriți cu un om bătrân, zise el în șoaptă. Ascultă-mă, Tama, te rog...

Înainte de a mai putea scoate o singură vorbă, văzu pe doamna Muraki ieșind din casă cu o lopată pe umăr și apropiindu-se de ei, mult mai grăbită, decât o văzuse umblând până acuma. Era gata să plece, dar se opri în loc. De ce să plece? Nu făcea niciun rău. Dar Tama văzând pe mama ei, se ridică și se apropie de ea. Înainte de plecare, mai avu timp de ajuns, ca să-i poată răspunde:

— Nu ești de părere că am dreptul să mă mărit cu cine-mi place? Chipul ei blând și privirea duioasă, i se întunecaseră. Își simți sufletul inundat de o fericire neașteptată, întocmai ca un val de lumină.

O văzu că se oprește în fața mamei ei și stau câteva clipe de vorbă. Nu putea auzi nimica, dar văzu pe Tama clătinând din cap, odată, de două ori, de trei ori, privitor la ce-i spunea mama ei. Se întoarse în camera lui și-i venea să râdă, simțindu-se mulțumit, fără niciun motiv anume, doar cel mult din cauză că putuse constata încăpățânarea fetei.

Educația femeilor era un amănunt de mare folos.

Era convins de utilitatea ei. Le făcea să fie autoritare. Intră în camera lui și se așază, fără să-și fi scos pălăria din cap. Zâmbea și se gândea la chipul ei, cum o văzuse plecată peste dulbină. Nu se putea spune că ar fi o fată cu adevărat frumoasă. Asta o putea constata și el. Nu era de o frumusețe delicată, cum fusese Peony. Erau zile — și-și aducea aminte de ele — când văzuse limpede că rochiile pe care le purta Tama la școală, nu erau de loc drăguțe, în colorile simple și liniile drepte, după moda străină. Dar astăzi nu mai purta rochiile acestea. Acuma umbla îmbrăcată în rochiile ei japoneze de mătasă, luminos înflorite, cu cîngători late și din gulerul suplu al acestora, chipul ei rumen și tineresc apărea tot atât de frumos, cât i-ar fi dorit inima. Dar afară de asta pentru o căsătorie mai trebuie ceva, nu numai frumusețe. Auzise pe mama lui vorbind despre nurori.

— Femeile trebuie să fie frumoase, dar nu prea de tot frumoase, spunea ea întocmai ca un oracol. Extremitățile nu sunt bune niciodată, iar o femeie prea frumoasă, este o nenorocire pentru toată lumea și chiar pentru ea.

Repetase aceste cuvinte de nenumărate ori, în fața lui I-ko, pentru motive pe care I-wan nu și le putea explica. Acuma însă vedea ce a înțeles mama lui pe vremea aceea. Un bărbat trebuie să poată avea încredere în soția lui. Acesta era amănuntul care se ascundea dincolo de frumusețea lui Tama, ceva în care putea să aibă încredere — dacă o iubea.

Oare era el cu adevărat îndrăgostit sau nu era? Simțea dorința să fie aproape de ea — asta se numește iubire? Când se întorcea acasă, ar fi vrut să o găsească

și pe ea — oare asta era iubirea?

„— Dacă aș putea sta cu ea de vorbă, numai singur — fie chiar numai pentru un ceas, m'aș convinge numai-decât", își zicea el.

Pentru așa ceva însă nu se oferea niciun prilej. Era întocmai ca o pasăre cu piciorușul legat de un fir nevăzut, care putea sbura de colo până colo. Dar numai în lungimea firului cu care era legată.

Se ridică în picioare și după ce-și scoase pălăria și haina de pe el, își aprinse luleaua japoneză. Incepuse de curând să fumeze lulea. Auzise pe domnul Muraki spunând că obiceiul acesta este liniștitor. Coborâ în grădinița lui din fața camerei și se opri să se uite la ochiul de apă al dulbinei. Totul în grădinița asta i se părea atât de odihnitor și de curat. Era obișnuit cu felul acesta de a o vedea. Dar de astă dată constată că dela ultima ploaie care trecuse, a venit cineva și a spălat pietrele. Fuseseră ridicate din albie, spălate și puse la locul lor. Scoase una dintre pietre din învelișul ei de gheață și se uită la ea. Până și partea de dedesubt era curată. Se mai vedeau pe ea câteva firicele din năsipul în care fusese așezată. O așeză cu multă grijă la locul ei. În casa aceasta ar fi băgat de seamă numaidecât, chiar dacă ai fi schimbat numai poziția în care era așternută o piatră într'o dulbină. Se hotărâ să aștepte. Va aștepta până în ziua când își va putea cunoaște adevăratele sentimente față de Tama.



— Aș vrea să mă duc în munți, zise Bunji pe neașteptate, într'o zi de primăvară, ridicând privirea de pe registrul din fața lui. — Cred că am putea pleca? De la Anul Nou n'am mai avut nicio zi de vacanță. Simt că au început să mi se moaie picioarele.

I-wan era acum obișnuit cu dispozițiile acestea neașteptate ale lui Bunji. Săptămâni și luni întregi Bunji robotea, ca și când în viața lui n'ar mai fi existat nicio altă preocupare, decât munca. Pe urmă într'o bună zi, tocmai atunci când nici nu te așteptai, lăsa tocul din mână și începea să bată cu pumnii în birou.

— O plimbare în munți, striga el, exact pe acelaș ton pe care-l întrebuințase și altă dată.

I-wan se uită la el și zâmbi. Ii trebuise foarte mult timp, ca să se poată obișnui să se urce în munți, împreună cu Bunji, chiar după ce se hotărâse să plece cu el. Cu picioarele lui grosolane, strânse în pulpare și încălțate în bocanci grei, era în stare să urce pereții muntelui, cu o iuțeală de care I-wan ar fi fost incapabil, oricât ar fi încercat. Se obișnuise să-l vadă urcându-se în patru labe și să se oprească departe în fața lui, pe câte un colț de stâncă, pentru a-l aștepta.

— Măine, zise Bunji categoric, azaleele vor fi încărcate de flori. Vom pleca la Unzen. Se opri și zâmbi lui I-wan, pe urmă adăugă, ca și când ar fi fost un lucru de nimica: Ce zici, să luăm și pe Tama cu noi? Înainte de venirea dumată, avea obiceiul să plece de fiecare dată cu mine.

I-wan întinse mâna după lulea: nu trebuia să se trădeze că este emoționat. Când o ținea între dinți, avea și mâinile ocupate. Și-o putea aprinde și se prefăcea că se gândește la ceva.

— Crezi că va veni? întrebă el cu indiferență. Tre-cuseră atâtea luni de așteptare, așa că astăzi era în stare să-și stăpânească atât glasul cât și privirile.

— Nu știu, răspunse Bunji. Se uită la I-wan cu pri-viri șirete. Depinde dacă ei îi va face plăcere. (I-wan nu zise nimica și Bunji continuă). Vreau să spun, dacă-i face plăcere să înfrunte furtuna ce va urma după aceea.

— Ce vrei să spui... Ar fi fost peste putință ca I-wan să nu-l întrebe.

— Tatăl meu, zise Bunji, fără să mai adauge nimica.

— Ooo! murmură I-wan.

— Să vedem, zise Bunji liniștit. În orice caz eu o voi invita. Ea poate să facă tot ce pofteste.

Apoi începu să râdă cu hohote.

— De ce râzi? întrebă I-wan, cu toate că știa motivul.

— Fără niciun motiv, răspunse Bunji șiret. Mie nu-mi place generalul Seki, asta-i, și nimic mai mult.

I-wan îi întoarse spatele și nu mai zise nimica, apoi începu să fluere, fără nicio melodie. Se apucară din nou de lucru și nu mai ziseră nimica. Dar căldura asta, își zise I-wan, pe care o simt aci în piept, nu poate fi alt-ceva decât dragoste. Apoi dintr'odată își dete seamă că ziua de mâine i se va părea îngrozitoare, dacă se va întâmpla să nu vie și Tama cu ei. Dacă nu va veni, va inventa vreun motiv, pentru a spune că nu se duce nici el, din cauză că nu se simte bine. Va sta în camera lui și cine știe, stând toată ziua împreună cu ea acasă...

Dar s'ar putea să vină și ea.

Continuă să lucreze cu toată râvna. Ar fi fost peste putință să spună sau să facă ceva, cu ce să grăbească sosirea zilei următoare. Va veni sau nu va veni. Nu, ceea ce simțea el acuma în inima lui, era nădejde. Nădăjduia din tot sufletul — dar nădejdea aceasta era nebunească. Va veni sau nu va veni. S'ar putea să și plouă. Ploaia nu va opri pe Bunji, dar pe o fată ar putea-o opri. El cunoștea foarte puțin pe Tama. Era ea oare o fată care după ce s'a hotărât să plece în munți, va pleca fie că plouă, fie că nu?

Gândul că ar putea ploua, deveni pentru el un fel de obsesie. I se păru că în timpul celor trei ani pe care-i petrecuse în casa Muraki, așteptase mereu și numai ziua aceasta care era mâine. După ce termină cu lucrul, plecă de la birou și se plimbă pe malul mării. Ploile veneau din spre mare — adecă atunci când nu veneau din spre munte. Se uită în zarea munților. Fie de pe mare fie din munți, dar în orice caz nu se vedea urmă de nor din nicio parte. Se întoarse acasă, ceva mai liniștit.

În timpul nopții însă se trezi, convins că a auzit ploaia ciocănind pe acoperiș. Se uită în partea unde era grădina. Dar nu se vedea nici urmă de ploaie. Lumina lunii de primăvară tremura în spațiul îngust al grădinii și ceea ce auzise el, era murmurul neostenit al micii cascade, murmur care în visurile lui chinuite de teamă i se păruse că e ploaie. Se cutremură de un oftat și se duse din nou să se culce.

Totuș a doua zi dimineța, când se întâlni cu ea, i se păru că el tot timpul zilei din ajun, știuse dinainte

că va veni. Părea foarte drăguță și amabilă, cum o văzuse de atâtea ori până acuma. Era îmbrăcată tot în rochie japoneză, dar de astă dată era o rochie de pânză, cu flori albastre și albe, ca rochia unei fete de țăran. Dintre clinurile dela piept i se vedea gâtul delicat și când îl văzu, obrazul ei fu inundat de o culoare caldă, trandafirie, și ochii îi luciră de plăcere.

„— Vrea să vină și ea”, își zise el și se simți atât de emoționat, încât nu fu în stare să spună nimica. Dar după ce se salutară, fata părea destul de liniștită, așa că se liniști și el. La urma urmelor erau prieteni, căci trăiseră un timp atât de îndelungat în casa aceasta împreună.

— Bunji, unde sunt bastoanele? întrebă fata. Am luat de mâncare și câteva perechi de tălpi de pâslă, pe care să ni le legăm peste ghetetele de piele, ca să nu alunecăm pe stânci.

Plecară, întocmai ca doi frați și o soră, așa că lui I-wan toate gândurile care-l sbuciumaseră în timpul ultimelor zile, în legătură cu ea, i se părură nebunești și lipsite de realitate. Fata aceasta era prea viguroasă, prea firească și stăpână pe tot ce făcea, pentru a putea fi îndrăgostită de el. Fete îndrăgostite — fără să vrea își aduse aminte de ceea ce-i spusese I-ko despre fetele îndrăgostite. Ea nici nu se gândea la el.

Din cauza aceasta se simți câteva clipe foarte abătut. Dacă l-ar fi iubit, nu trebuia să fie atât de veselă și de sprintenă.

Dar pe o zi ca asta, ar fi fost peste puțină să se simtă abătut pentru un timp mai îndelungat. Oamenii ieșiseră la lucrul câmpului și le strigau veseli în cale,

iar copiii le zâmbeau văzându-i trecând și costișele verzi ale dealurilor ce străluceau în soare.

— De când am venit în Japonia, n'am avut încă parte de o zi ca aceasta, declară I-wan.

— În Japonia nu se întâmplă să fie multe zile ca aceasta, răspunse Tama, și cred că nu sunt multe nici în restul lumii.

Era o zi în timpul căreia tot ce vedeau împrejurul lor, li se părea desăvârșit și frumos, anume făcut să fie acolo unde se găsește și să se potrivească în limpedele netulburat de vânturi al zilei însorite. Era încă destul de dimineată, când ajunseră la picioarele munților, după ce trecuseră departe dincolo de holdele cu sămănături. Puțin după aceea ajunseră la o cotitură unde poteca intra între dealuri și aci deteră de o șuviță de apă care se repezea peste muchea stâncilor într'o dulbină, ande găsiră o fată de țaran care se scălda. Era goală și apa îi ajungea numai până la glesne; începuse să se spele și părul negru și-l răsucise pe creștetul capului. I-wan o văzu cu totul pe neașteptate și fără să vrea, o privi drept în luminile ochilor, înainte de a se putea stăpâni. Dar deși el se simți rușinat de această apariție, fata nu păru de loc sfioasă și nici în luminile ochilor ei negri nu tremură nicio umbră de spaimă. Se uită la ei foarte inocentă și le strigă un salut obișnuit în timpul primăverii. Bunji nu scoase nicio vorbă, dar Tama îi răspunse la urare.

— Unde vă duceți? strigă fata după ei.

— La izvoarele calde, răspunse Tama.

— Ați nimerit o zi frumoasă, adăugă fata.

Iși continuară drumul și I-wan începu să se simtă

rușinat în fața lui Tama. Dar fata continuă să vorbească încântată:

— Cât era de frumoasă, cu picioarele în apă, până la glesne și cu trupul ud.

— Da, era drăguță, încuviință Bunji.

Pe urmă spectacolul acesta i se păru și lui I-wan că a fost frumos și indicat pentru frumusețea acestei zile, deși el nu-l putea înțelege destul de limpede.

Pe la amiază ajunseră în vârful muntelui, unde era un han și aci găsiră băile izvoarelor calde. I-wan se gândi: „Dacă Tama va face baie împreună cu noi...” Iși aduse aminte de țărancă aceea drăguță și goală și fără să-și dea seamă, se lăsă în voia gândurilor. Acestea se repezeau spre el întocmai ca valurile unei muzici, în clipe când nici nu te aștepți să auzi muzică, și-și simți obrazul dogorând. Par'că dorea ca Tama să facă baie împreună cu ei, și par'că tot nu ar fi dorit. Nu era în stare să întrebe nimica pe Bunji. Nici nu putea participa la conversația lui. Tama le făcu semn cu mâna și apucă pe o potecă, iar Bunji se abătu în altă parte. Dacă ar putea vedea pe Tama în mijlocul dulbinei cu apa caldă, de un albastru limpede și făcând bășicuțe argintii la suprafață, cum se repezea din pământ, acesta ar fi pentru el cel mai încântător spectacol din lume. Ar fi dorit să o vadă, dar se și temea de gândul acesta. Se va putea stăpâni oare, ca să nu se uite la ea.

Când apăru împreună cu Bunji în mijlocul luminișului, cu trupul înfierbântat și umed, constată că ea nu era nicăiri. Intrară în dulbină și Bunji începu să țipe de plăcere:

— Ai mai simțit vreodată oeva ce ar putea să se ase-

mene cu această plăcere? Nu ți se pare că ești curat și ușor ca un fulg?

— Este o senzație mai presus de tot ce am cunoscut eu până acuma, răspunse I-wan. Incepură să sburde în mijlocul apei limpezi, întocmai ca doi copii, stropindu-se unul pe altul și alergând. Totuș I-wan se simțea tremurând de așteptare.

Tama nu se arătă. După ce ieșiră din apă și se îmbrăcară, se duseră în grădină și o găsiră acolo. Era rumenă la față și cu părul ud.

— Ai făcut o baie bună? întrebă Bunji.

— Da, răspunse fata. Am găsit o mică dulbină, unde eram numai eu singură.

Da, exact așa trebuia să fie. I-wan era mulțumit că se întâmplase așa. Ii părea bine că nu făcuse baie împreună cu ei. La urma urmelor, el nu era japonez. Se simțea purificat, plin de sănătate și stăpânit de o mulțumire neașteptată. Totuș nu știa nici el motivul acestei mulțumiri. Mai fuseseră și alte zile până acuma, zile pline de soare și tot atât de luminoase, când se simțise tot atât de bine și gata să sburde. Dar astăzi totul i se părea mult mai desăvârșit decât până acuma, mai desăvârșit decât tot ce văzuse. Aerul de munte era limpede, hanul curat și bătrânul hangiu desculț, foarte prevenitor.

— Veseliți-vă, stăpânii mei — zise bătrânul — până când eu vă voi pregăti de mâncare. Stâncile acestea ciudate pe care le vedeți, le-am adus eu cu mâna mea, de pe țărmul mării.

Astfel, până să se așeze la masă, începură să alerge printre colțurile de stânci din grădină și se minunau ca

niște copii, văzând formele stranii, roase de ape ale acestor pietre. Le venea să râdă de tot ce vedeau; de stâncile roase, în formă de obraze vârgate de crețuri, de racul din dulbină care încerca să se ascundă, când îi simți că se apropie și se uită la el, dar mai ales le venea să râdă de tot ce spunea Bunji. Și de fiecare dată Tama și I-wan începeau să râdă când se uitau unul la altul. La început ochii lor se întâlneau întrebători, ca și când ar fi vrut să spună: „Cât e de caraghios!” Dar de fiecare dată când privirile lor se întâlneau, senzația era atât de plăcută, încât I-wan profita de orice ocazie, pentru a se uita în adâncul ochilor ei negri, și i se părea că de fiecare dată când se uită la ea, ziua aceasta i se pare tot mai desăvârșită.

Pe urmă auziră un glas care-i chema și se întoarseră la han, ca să se așeze la masă. Hangiul așezase o masă joasă în marginea camerei și luară loc împrejurul ei. Bătrânul stete câteva clipe și se uită la ei, pe urmă le spuse.

— V'am așteptat să veniți de bună voie, declară el, ca în timpul acesta eu să pot termina cu împodobirea camerei. Ia uitați-vă la ea!

Așteptă până când văzu că se întorc spre el, apoi dete la o parte paravanul. În fața lor, întocmai ca un tablou, se vedea coasta muntelui cu frasinii par'că încinși de flăcări și trunchiurile de un roșu blând, profilat pe cerul albastru. Privirile lui I-wan se întoarseră spre Tama și constată că ochii ei așteptau pe ai lui. Privirile fetei nu mai scăpărau acuma de veselia râsului. Erau catifelate și sfioase. Părea adorabilă! Își simți inima svâcnind pe neașteptate, par'că ar fi sărit din loc și sângele îi năvăli

în obraz. Ca să-și ascundă emoția, încercă să vorbească:

— Haide Tama, așează-te aici, ca să poți vedea mai bine, zise el și-i împinse perna spre locul de unde putea vedea coasta muntelui.

— Voi sta unde vrei, răspunse fata.

O văzu că este supusă și se simți ușor amețit de senzația aceasta. De obicei Tama nu se purta niciodată în felul acesta. Obiceiul ei era să se poarte așa cum înțelegea și cum dorea și să aranjeze chiar și cele mai mici lucruri așa cum îi plăcea. Când îi văzu capul cu părul netezit și negru repezit în jos, cum sta îngenunchiată, nu se mai simți în stare să spună nicio vorbă.

Bunji începuse să facă tot felul de caraghioslăcuri. Luă în mână bețișoarele și se prefăcea că-i este foame, apoi le întindea castronul și cerea de mâncare, întocmai cum fac cerșetorii. Dar I-wan nu mai era în stare să râdă. Incepuse să tremure din cauza lui Tama. Sta îngenunchiată și-și făcea de lucru cu castroanele și ceștile, întorcându-se din când în când, ca să se uite la coasta muntelui. Ar fi vrut să-i treacă ceva prin minte, ce să le poată spune, un vers pe care să-l citeze, sau vreun proverb străvechiu, dintre cele pe care le învățase. Dar nu-și aducea aminte de nimica. Toate gândurile lui se destrămaseră ca fumul, afară de unul singur care se concentrase asupra felului în care Tama îi umplea clipa aceasta. Se pomeni spunând, fără nicio legătură:

— Nu e așa Tama, că spectacolul e măreț? (Cât sunt de tâmpit! își zise el. Mă va disprețui din pricina tâmpeniei mele. Ce s'a întâmplat cu mine?) Toată dimineața vorbiseră unul cu altul, fără să se simtă de loc intimidați.

Dar văzu pe Tama că dă repede și mulțumită din cap,

și pentru o clipă, privirile lor se întâlneau din nou. Pe urmă îi luă castronul și i-l umplu cu orezul fierbinte și alb, apoi i-l întinse. Il luă cu amândouă mâinile și i se păru că această clipă este plină de semnificație pentru amândoi. Dar nu știa ce fel de semnificație ar putea avea.

— Tama... începu el. Și când îi pronunță numele, i se păru că o rachetă măreață s'a repezit spre cer și începe să împrăștie puzderie de stele. Evident, prezența ei făcea ca ziua aceasta să i se pară atât de frumoasă, căci prezența acestei fete era în stare să înfrumusețeze totul. Când își dădea seamă de acest amănunt, deveni serios. Se simțea aproape înspăimântat de această constatare. Dar totuși, nu era oare tocmai această certitudine, ceea ce el așteptase cu atâta nerăbdare?

Tot drumul spre casă Bunji încercă să-l distreze.

— Ce s'a întâmplat cu dumneata, I-wan? Ai devenit atât de tăcut, de par'că ești un moșneag. Tama, mi se pare că bătrânul hangiu din munte l-a vrăjit.

— Bunji, nu spune astfel de vorbe, zise Tama. Știi bine că în munte sunt duhuri.

Coborau repede coastele de stâncă ale muntelui, pe cărarea ce se repezea în vale. Tama mergea în frunte. Mergea în fața lor mereu, de când părăsiseră hanul. O urmărea cum înaintează cu pași repezi. Picioarele ei erau atât de sigure, încât nu i se întâmpla niciodată să lunece. Bunji luneca mereu peste bucățile de stâncă presărate în lungul potecii. Era încălțat cu bocancii grei militărești pe care-i întrebuițase la marșuri, pe vremea când își făcea armata.

— Singurul lucru bun cu care m'am ales din timpul serviciului militar, sunt bocancii aceștia, spusese el în

dimineata aceea, când plecaseră la drum.

— Bunji, protestă Tama. Te rog, știi foarte bine că datoria fiecărui bărbat este să lupte pentru țara lui, în caz de nevoie.

— Eu nu voi lupta niciodată, împotriva nimănui, răspunse el categoric.

— Vei lupta, dacă va trebui, zise Tama, cu blândețe. Pe urmă începu să le spună despre duhurile munților.

— Nu se poate să crezi așa oeva, Tama, interveni I-wan.

Se întoarse spre el și-și feri părul negru de pe frunte. Vântul și soarele făcuseră ca obrazul ei să pară de un roșu întunecat.

— Dimpotrivă, eu cred, răspunse ea.

— Totuș asta nu te împiedecă să afirmi că ești moga, adăugă Bunji și începu să râdă.

— Da, sunt moga, declară fata. Dar cred și în duhuri.

— În cazul acesta nu mai ești moga, stărui Bunji.

— Ba sunt... să ști că sunt! protestă fata și o luă la fugă, ca să se depărteze de ei. Cobora în goană pe poarta repezită și rochia îi flutura în vânt, apoi fără să-și dea seamă ce face, I-wan se repezi după ea, pe mijlocul acestei strălucitoare lumini de după amiază. Pe urma lui putea auzi pașii grei ai lui Bunji. Dar în clipa aceasta I-wan se simțea tot atât de ușor și de sigur pe picioare, ca și Tama. Alerga, apropiindu-se tot mai mult de ea, cu fiecare salt. Când băgă de seamă că aleargă după ea, fata se întoarse spre el și se opri. Dar I-wan trecu pe lângă ea ca vântul, fără să fie în stare să se oprească, așa că fata întinse brațul după el și I-wan o apucă din toate puterile.

— De ce alergați așa! zise Bunji apropiindu-se de ei gâfăind.

Începură să râdă toți trei și din cauza râsului acestuia, crezu că poate ține pe Tama câteva clipe de mână, fără să-i dea drumul. Până astăzi nu i se întâmplase nici odată să pună mâna pe ea. Acuma, cu toate că râdeau împreună, el nu era în stare să se gândească la altceva, decât la mâna ei pe care o simțea puternică și totuș catifelată, în mâna lui. Fără să vrea, își aduse aminte de Peony, care din când în când își așeza mâna în mâna lui. Era o mână prelungă, mică și delicată, cu palma fierbinte și cu degetele tremurând. Intr'un rând îi spusese: „Peony, mâna ta mă face să mă gândesc la o păsărică pe care o țin în palmă și o simt cum tremură”.

Dar mâna lui Tama era puternică și rece. Când o ținea în mâna lui, nici nu tremura, nici nu se sbătea. Mâna ei se înțeșta și ea pe mâna lui. Înainte de a încerca să se gândească mai limpede la acest amănunt, ea își retrase mâna și începură cu toții să alerge din nou. Apoi cu totul pe neașteptate se pomeniră c'au ajuns la poala muntelui și în fața lor era linia de autobuze, așa că așteptară se treacă primul vagon.

— Mi-e foame din nou, zise Bunji și începu să caște. Uf, cum mă dor picioarele!

— Pe dumneata te dor, Tama? întrebă I-wan.

Fata clătina din cap:

— Eu sunt obișnuită să umblu pe jos, răspunse ea. Glasul ei părea calm, dar totuș trepida din tot trupul de nerăbdare. Simțea că sufletul fetei este încărcat de o mulțumire ascunsă pe care nu o putea înțelege.

— Ți-a făcut plăcere ziua de astăzi? întrebă el.

— Da! răspunse fata, fără să mai stea pe gânduri.

— A fost cea mai frumoasă zi din viața mea, declară el. Așteptă să o audă spunând ceva, dar după ce văzu că nu zice nimica, adăugă: Dar pentru dumneata?

— Nu știu ce ar putea însemna ziua aceasta pentru viața mea, răspunse Tama, dar n'a fost asemănătoare cu niciuna dintre celelalte zile.

Înainte de a mai putea răspunde ceva, autobuzul apărură cu sgomot la cotitura drumului și se urcară toți trei. Ajunseră din nou acasă. Aci era casa lor, casa aceea de lemn lustruit, fără văpsea, în mijlocul pinilor din grădina lor. Când intrară, lumina se vedea clipind prin grătarele acoperite cu hârtie de orez dela ferești.

Ziua se terminase. Și cu toate acestea ar fi fost peste puțină ca vreodată să se termine. În camera lui găsi o scrisoare care-l aștepta. O dete la o parte, căci nu se simțea îndemnat să o cetească. Nu era ceva care să facă parte din ziua aceasta. Astăzi reușise să se cunoască pe sine însuși. Iubea pe Tama și ar fi vrut să se căsătorească cu ea. Acuma când își dădea seamă de acest amănunt, începu să se mire de prostia lui și se revolta împotriva propriei lui nehotărâri. Cum de nu a fost în stare să înțeleagă din primul moment când a văzut-o.



— Tatăl meu e supărat pe Tama, îi spuse Bunji a doua zi.

I-wan sta în fața biroului său, cuprins de vraja visului din ajun. În timpul nopții fusese trezit de ploaia

care ciocănea pe acoperișul casei. Las' să plouă, își zise el, stând întins în mijlocul întunerecului. „O aude și ea”, gândi el și ascultând mulțumit ciocăneala ploii, adormi. Când se trezi, văzu grădina din fața casei, verde și proaspătă, cu ierburile și frunzele picurând de ploaie. „O vede și ea”, își zise el. Abia aștepta să o poată vedea din nou.

Nu se putea să întrebe de ea. Ar fi fost o purtare lipsită de bunăcuviință. „O fi obosită și doarme”, gândi el. I se părea că-i vede chipul ars de soare și adormit sub păturile înflorite de mătasă. Când plecă de acasă, împreună cu Bunji, ploaia mai stăruia încă, cernându-se mărunț, așa că o slujitoare veni și după ce se prosternă în fața lor, le dete câte o umbrelă mare de mușama. Visul de ieri nu se destrămase încă. Acum va trebui să-și facă planul, cum să procedeze. Va trebui să vorbească domnului Muraki, nu el însuș, ci unul care să fie un fel de mijlocitor între ei.

Stând la biroul său, tocmai se gândea că poate ar fi bine să vorbească chiar cu Bunji, dar în aceeaș clipă îl auzi vorbind. I-wan ridică privirea și tresări, auzindu-l că pomenește de numele lui Tama.

— E supărat pe Tama? repetă el.

— Da, răspunse Bunji. Dar să ști că eu mă așteptam la așa ceva. Mașina cu bilele de calculat se auzea țacă-nind și degetele îi lunecau în josul unei coloane de cifre. E nemulțumit, din cauză că eri a plecat împreună cu noi, continuă Bunji. A certat-o... hah, ce a mai certat-o noaptea trecută. Ochii lui Bunji străluceau: Astăzi sunt în stare să râd, dar aseară nu-mi venea de loc. Spunea că eu trebuia să-mi dau seamă mai bine decât ea. Tânărul

își țuguie buzele: Înțeleg foarte bine ce voia să spună, adăugă el.

— Ce anume? întrebă I-wan și-si simți trupul inundat de o sudoare fierbinte.

— Acum este hotărât ca Tama să se căsătorească cu generalul Seki, declară Bunji și adăugă: Seki spune că nu vrea să mai aștepte.

I-wan simți că a început să-i vâjaie capul.

— Dar nu se va căsători cu el nici peste o mie de ani, declară Bunji liniștit. Aduna cifre de mii și le trecea în registru: Jucăriile acelea mici de fildeș... pe care le-am trimis în America, zise el, cinsprezece mii de bucăți.

— Ea nu vrea să se căsătorească cu el? întrebă I-wan și-si simți gura uscată ca o iască.

— O, asta este o poveste veche, răspunse Bunji. Nici unuia dintre noi nu-i place. Nici chiar mamei mele nu-i este pe plac, dar ea fiind o femeie de modă veche, nu se poate împotrivi. Se mulțumește să amâie răspunsul, de fiecare dată. Când tatăl meu începe să-i spună: „Acum va trebui să luăm o hotărâre în această chestiune”, ea găsește de fiecare dată câte ceva și-i răspunde: „Acum sunt foarte ocupată — toate mobilele familiei trebuie curățite, așa că va fi mai bine să așteptăm până luna viitoare”. Dar el a început să-și piardă răbdarea.

— Va să zică luna viitoare! murmură I-wan.

— O, Tama nu se va învoi niciodată — cu siguranță va prefera să se sinucidă, zise Bunji înveselit. Noi știm cu toții că acesta va fi sfârșitul, dar tatăl meu nu vrea să creadă că s'ar putea și așa ceva. Deși pare un om atât de amabil, este foarte încăpățânat. Dar ea este tot

atât de încăpățânată ca și el, deși tatăl meu nu crede.

Bunji deschise un sertar și scoase un alt registru.

— Cum adecă — vrei să spui că toate acestea se întâmplă sub ochii dumneavoastră — și dumneata... Bălbâi I-wan

— În ziua de astăzi neînțelegerile în familie, din cauza dragostei, sunt foarte obișnuite, răspunse Bunji râzând. Astăzi aproape fiecare tânăr are de luptat împotriva dificultăților pricinuite de dragoste. Bătrânii țin la păstrarea obiceiurilor și respectul voinței lor — tineretul vrea dragostea pe care și-o alege. Numai eu, și încep din nou să râdă, eu nu am nicio grijă, căci nu sunt îndrăgostit de nimeni.

Dar de astă dată I-wan nu se simți în stare să râdă împreună cu el.

— Cum se poate ca acest Seki, dintre toate femeile, să nu dorească decât pe Tama? întrebă el.

— O, generalul este un om puternic și bogat, răspunse Bunji, ținând cu bilele aparatului de calculat. Din neam de Samurai — ca și tatăl meu — care reprezintă tradițiile de măreție ale Japoniei. Vrea o femeie tânără care să-i nască fii. Tama este o fată atât de robustă — și tocmai din cauza aceasta vrea să se căsătorească cu ea. Iar tatăl meu spune că țara are nevoie de sângele bătrânului Seki și sănătatea lui Tama. Crede-mă, generația tatălui meu adoră țara și pe Împăratul.

— Crezi, va să zică... întrebă I-wan în șoaptă.

— Eu nu cred, răspunse Bunji repede. Ți-am spus I-wan că eu nu cred nimica. Nu face să mă gândesc la așa ceva. Pe vremea când eram la școală, o parte dintre colegii mei începuseră să se gândească și ei la anumite

probleme, dar după aceea nu i-am mai văzut niciodată. Intr'o zi au intrat soldații în școală — și aceștia erau soldați de ai lui Seki — și i-au ridicat. Seki nu admite să se întâmple nimica în teritoriul pe care trăește el. Prin urmare eu sunt hotărât să mă bucur de viață.

I-wan se gândi că studenții pe care-i întâlnea în fiecare zi pe stradă, nu păreau să ascundă nimica dincolo de obrazele cu înfățișare tâmpită și cu ochelarii de os.

— Vrei să spui că aici sunt revoluționari? întrebă el.

— Sfiit! făcu Bunji speriat. Nu pronunța acest cuvânt, căci te-ar puteau auzi cineva!

Ușa era închisă; totuș se ridică dela birou, se duse până la ușă, o deschise și se uită afară. Dar prin fața ușii nu se vedea nimeni trecând.

— Eu nu vorbesc despre astfel de lucruri, adăugă el grăbit. Nici nu vreau să ascult la așa ceva. Trebuie să termin lucrul pe care-l am.

Se întoarse din nou la birou și se așternu pe lucru, iar I-wan se întoarse cu spatele și se plecă zăpăcit asupra registrelor lui. Gândurile începuseră să i se învâlmășească. Se ridică dintr'odată în picioare, gândindu-se să inventeze un pretext, pentru a se putea întoarce acasă la Tama — să-i spună — cum de nu se gândise ieri ca să-i spună ceva mai mult? Dar se simțise atât de fericit, încât își uitase de toate. Se gândi să se adreseze din nou lui Bunji.

— Ascultă Bunji, aș putea... n'ai putea să mă ajuți ca să o văd astăzi...? Trebuie să vorbesc cu ea...

Bunji ridică privirea și se uită la el.

— Cu Tama? întrebă Bunji. Tatăl meu i-a poruncit să nu mai iasă din camera ei timp de trei zile.

— Trei zile! repetă I-wan. Va să zică nu va mai putea vedea pe Tama trei zile!

— S'a mai întâmplat odată înainte de asta, că i-a poruncit să stea în camera ei, trei zile la rând, adăugă Bunji. Asta a fost iarna trecută, când a declarat că se va căsători cu generalul Seki, pentru a nu se împotrivi dorinței tatălui nostru, dar că după aceea se va sinucide cu un pumnal. A crezut-o că va fi în stare să se sinucidă, dar era atât de supărat, încât a trebuit să o pedepsească.

— Asta s'a întâmplat pe vremea când îmi spuneai că este bolnavă? întrebă I-wan, căci își aducea aminte că s'a întâmplat într'un rând și așa ceva.

— Da, acesta a fost motivul, răspunse Bunji. Tama nu se împotrivește, când este vorba de lucruri mărunte — ci numai când e vorba de ceva important, cum ar fi de pildă când nu se învoiește să se căsătorească cu generalul Seki.

Ușa biroului se deschise și apărură Akio. Părea obosit și trist, cum era aproape întotdeauna.

— A venit o scrisoare dela un client al nostru din Paris, zise el adresându-se lui Bunji. Se plânge că pedestalurile de abanos, pentru călușeii aceia de teracotă, au fost sfărâmate în timpul drumului făcut cu vaporul. Le-ai împachetat așa cum ți-am spus?

— În paie de orez, măcinate, răspunse Bunji și sări în picioare.

— Ți-am spus că înainte de a le pune în paie, va trebui să le învelești în hârtie undulată, zise Akio.

— De asta mi-am uitat, răspunse Bunji, cutremurat de spaimă.

— Ah, exclamă Akio, mi-am închipuit numaidecât

— va trebui să le înlocuim. Asta va costa sute de yen.

— Aș fi în stare să mă împușc, țipă Bunji cu glasul stins. Nu sunt bun de nimic!

— Prea ai multă poftă de răs, răspunse Akio.

Ieși din birou și închise ușa. Bunji se așează pe scaun și-și plecă fruntea în palme.

— Nu voi reuși niciodată să devin și eu bun de ceva, declară Bunji mâhnit. Totdeauna mi se întâmplă să uit tocmai partea cea mai importantă. Akio mi-a spus, dar se vede că eu mă gândeam tocmai atunci la altceva.

— Crezi că ar fi vreun mijloc, pentru ca să pot vedea pe Tama? întrebă I-wan cu sfială.

Bunji făcu ochii mari și se uită la el.

— Ce însemnează asta? întrebă el.

— Trebuie să o văd, repetă I-wan.

— De ce? întrebă Bunji mirat.

I-wan nu răspunse ci continuă să se uite la Bunji, fără să clipească și-și simțea sângele cum i se urcă în grumaji și de aci în obraz. Bunji se uita mirat la el.

— Cred că nu... așa ceva nu se poate... cum adecă... bâlbaie el.

— Sunt convins că da, răspunse I-wan.

Bunji rămase cu gura căscată. Pe urmă începu să râdă pe neașteptate și din toată inima. I-wan aștepta.

— De ce râzi? întrebă el nemulțumit.

— Oh... mi se pare atât de caraghios, îngână Bunji. Grozav de caraghios! Casa noastră a devenit — un cuib de îndrăgostiți — Akio — Tama — dumneata — și bietul tata amestecat în toate acestea — încearcă să... joace rolul de dictator...

— Nu este de loc caraghios, răspunse I-wan cu glasul

rece și așteaptă ca Bunji să se liniștească.

— În sfârșit, declară Bunji, dacă vrei să te amesteci în afacerile lui Seki, încearcă și vorbește cu Tama, căci altceva nu-ți mai rămâne de făcut.

I-wan ezită, dar privirea cu care se uita Bunji la el, îi tăie curajul de a mai adăuga ceva.

Dincolo de fereastra lui vedea valurile cenușii ale mării care se frământa sub cerul și mai cenușiu. Va trebui să se mai gândească... Dar deși stete toată ziua și se gândi, nu reuși decât să ajungă la concluzia că acuma este îndrăgostit de Tama și că nu mai avea niciun motiv să se îndoiască de acest sentiment.

*
* *

Erau în sufragerie, exact în aceleași atitudini ca în orice seară de până acuma; totuș părea că e altfel, deoarece și sentimentele lor unul față de celălalt, erau altele. I-wan presimțea că se poartă cu totul altfel față de el. Până și Bunji par'că era mai rezervat. În timpul mesei par'că pe deasupra celor de față se lăsase o liniște stranie. Doamna Muraki se scuză și se retrase foarte devreme. Pe urmă se ridică și Akio ca să plece.

— Akio, ai terminat cu inventarul ce se face în fiecare lună? întrebă domnul Muraki puțin cam răstit. Toată seara nu spusese nimica. Din cauză că noaptea era răcoroasă și umedă, poruncise să i se aducă un cazan deschis, cu cărbuni aprinși și se așezase în apropiere, ca să fumeze din luleaua lui scurtă de bambus.

— Da, tată, răspunse Akio cu glasul liniștit. Tatăl

și fiul se uitară unul la altul, îndelung și fără să clipească. Domnul Muraki întoarse capul.

— Foarte bine, zise el într'un târziu și Akio ieși din cameră.

I-wan și Bunji rămaseră numai singuri cu el. De obicei lui I-wan îi plăcea să audă pe domnul Muraki vorbind, iar când se întâmpla să nu spună nimica, era adevărată plăcere să te uiți la el și să-l vezi cum stă liniștit și fumează. Până acum i se păruse bunătatea întrupată. Dar astă seară I-wan nu știa ce să creadă despre el. Bătrânul acesta cu înfățișare blândă îi ținea dragostea în captivitate. Undeva în casa aceasta, în propria ei casă, Tama era ținută în dosul ușilor încuiate. Dar nu, casa aceasta n'avea uși care să poată fi încuiate. Paravanele sunt deschise în partea dinspre grădină. Dar din ordinul tatălui ei, ușile acestea erau tot atât de bine zăvorâte pentru Tama, ca și când ar fi fost zidite. Apoi cu totul pe neașteptate se auzi glasul domnului Muraki:

— Bunji, du-te în camera ta, porunci el. Vreau să vorbesc cu I-wan. Am primit știri dela tatăl său.

Bunji tresări și se uită la I-wan. Dar nu-i rămânea altceva de făcut, decât să se prosterne în fața tatălui său și să plece, astfel că I-wan rămase numai singur cu bătrânul. Simți că inima a început să-i bată grăbită.

În timp ce se uita la chipul indiferent al domnului Muraki, încercă să-și facă curaj: „Nu trebuie să-mi fie frică de el”. Dar simțea că a început să-i fie frică. Chipul omului acestuia părea atât de sigur de sine și pe el se vedea o încăpățănare de par'că ar fi fost tăiată în stâncă, și hotărârea de a duce înainte felul de viață cu care era obișnuit. El nu va lua niciodată cunoștință de

altă viață care ar putea să existe dincolo de a lui. Odi-noară își închipuise că va putea vorbi cu domnul Muraki. Dar de astă dată renunță pentru totdeauna la gândul acesta. Trebuia să se apropie de sufletul omului acestuia, în conformitate cu tradițiile pe care le cunoștea bătrânul acesta, sau altfel nu va avea niciodată ocazie să se apropie de el. Va trebui din nou să aștepte. Rămase nemișcat și tăcut.

— Tatăl dumitale este încântat de progresul pe care-l faci, declară domnul Muraki cu glasul domolit. I-am scris că reușești foarte bine în slujba pe care o ai. Făcu o pauză, ca și când ar fi vrut să-și aprindă din nou luleaua, cu un ochi de jăratie pe care-l apucă cu un clește.

— Vă mulțumesc, domnule, răspunse I-wan.

— Tatăl dumitale îmi scrie, continuă domnul Muraki, că în China a început o îmbunătățire simțitoare a situației. Elementele revoluționare au fost stârpite. Comuniștii au fost alungați în provinciile din interiorul țării. Ordinea a fost aproape restaurată.

I-wan nu răspunse. Nu era sigur dacă domnul Muraki cunoaște sau nu motivul pentru care tatăl său îl trimisese în străinătate.

— Ordinea trebuie să fie întotdeauna mai presus de orice, continuă domnul Muraki pe acelaș ton calm și uniform. Acesta este amănuntul pe care trebuie să-l învețe și tinerii — nu dorințe, nici încăpățănare, nici porniri bune — față de nimica. Acestea trebuiesc împiedecate. Drumul dreptei orândueli trebuie urmat cu severitate... pe urmă după câteva clipe adăugă: pentru binele tuturor. Apoi își dresă glasul și continuă ceva

mai tare: Astfel I-wan, după ce ai reușit atât de bine și ai învățat aici atât de multe, am hotărât să te trimit la Yokohama, pentru a fi de ajutor fiului meu Shio care este în birourile de acolo. A sosit timpul ca să cunoști și restul afacerii noastre. Afară de asta la Yokohama este o Universitate bună și probabil vei avea poștă să mai studiezi. Nu vei locui în casa lui Shio, ci într-o pensiune unde locuiesc și ceilalți tineri funcționari.

— Da, domnul meu, răspunse I-wan în șoaptă. Ii venea să strige în gura mare: „Știu ce urmărești — vrei să mă trimiți departe de Tama! Dar în acelaș timp îi venea să strige: „Dar de ce să nu ne căsătorim împreună?”

Dar nu fu în stare să spună niciun cuvânt. În atitudinea acestui bătrân care sta alături de cazanul cu cărbunii aprinși, era atâta demnitate, încât nu fu în stare să facă altceva, decât să se învoiască — să murmure deocamdată un fel de consimțământ.

— De vreme ce eu am obiceiul ca imediat după ce hotărâsc ceva, să pun în practică ceea ce am hotărât, declară domnul Muraki, mâine dumneata vei pleca. Tocmai acum Akio se întâmplă să se ducă la Yokohama, pentru consfătuirea lunară ce o are cu fratele său. Ai mai făcut vreun drum cu aeroplanul? întrebă domnul Muraki și ridică sprâncenele ca să se uita la I-wan.

— Nu, domnule, murmură I-wan. Va să zică mâine!

— Ah, în cazul acesta îți va face plăcere să sbori, declară domnul Muraki. Aeroplanele japoneze sunt foarte bune. Așa... hah!

Ultima lui exclamație făcută cu glasul blând, ar fi vrut să-i spună că poate pleca. Dete din cap și I-wan

vru să răspundă ceva. Ar fi vrut ca într'un fel sau altul să-și exprime mulțumirea, dar nu se simțea în stare. Cuvintele de recunoștință l-ar fi înecat.

— Noapte bună, domnul meu, zise el.

— Noapte bună, răspunse domnul Muraki.

În fața ușii văzu că-l așteaptă Bunji.

— Ce ți-a spus? întrebă el.

— Va trebui să plec la Yokohama, răspunse I-wan. Se uitară unul la altul.

— Mi-am închipuit imediat că trebuie să se întâmple ceva, declară Bunji. În clipa când am intrat astă seară în casă — totul era atât de desăvârșit și la timp făcut — dar până și servitoarele presimțeau că tata este supărat. Toată lumea se teme de el.

I-wan nu zise nimica. Împotriva propriului său tată se putea revolta. Patria lui era plină de revoltați — copiii împotriva părinților, poporul împotriva stăpânirii. China era obișnuită cu încălcările de lege și tulburările poporului care era dornic de libertate. Dar în țara asta nici frunzele în grădini nu puteau să crească, acolo unde prezența lor nu era dorită de nimenea. Foarfecile neostenite le ciunteau și le potriveau până în cele mai mici amănunte, pentru ca să ia forma dinainte calculată. Incepu să-și dea seamă că marea mulțumire a acestei case, aleasa ordine a fiecărui lucru cât de mic, era rezultatul unei cruzimi care nu cunoștea hotar.

— Ce să facem acum? întrebă Bunji.

— Nu știu. Dar mi-e peste putință să mă duc la culcare...

— A început să plouă, căci altfel ne-am putea duce să ne plimbăm, zise Bunji.

— Puțin mă interesează ploaia, răspunse I-wan desnădăjdut. (Tama nu va putea să iasă din camera ei, înainte de poimâne. El va trebui să plece, fără să o mai poată vedea).

— Pune-ți pelerina aceasta de ploaie, zise Bunji.

Iși luară pelerinele de mușama din dosul unui paravan și ieșiră amândoi în ploaia liniștită de afară. Străzile inundate erau pustii și nu se vedea nimeni, afară de o servitoare care plecase de acasă pentru ceva și un rickshaw luptând împotriva șuvoiului de ploaie. Coborâră spre țărmul mării, trecând prin băltoace. Prin întunec auzeau mugetul valurilor frângându-se în diguri. Dar tumultul era oprit și în mijlocul portului, apele mării erau tot atât de liniștite, ca și apa unei dulbine.

Până acuma nu schimbaseră nicio vorbă, dar aci Bunji începu să vorbească.

— Aproape nici nu-ți vine să crezi că într'o zi, în timpul fluxului, un val de douăzeci de metri înălțime a trecut peste diguri și repezindu-se în port, a făcut câteva vase uriașe să se ciocnească între ele, iar pe cele mai mici le-a smuls și le-a aruncat în largul mării.

— Digurile nu pot opri valurile? întrebă I-wan distrat.

— Când marea e furioasă, nu le mai pot opri, răspunse Bunji. În astfel de cazuri nimic nu poate opri furia deslănțuită a mării.

— Aproape nu-ți vine să crezi, declară I-wan cu indiferență.

Iși continuară drumul, fără o țintă dinainte stabilită. I-wan simțea ploaia bătându-l în obraz. Părul îi era ud

și simți o dâră de apă lunecându-i în lungul spinării. Dar se gândea: „Probabil nu o voi mai revedea niciodată”. Pe urmă se întrebă: „Ce se va alege oare de ea?”

Bunji se opri în fața unei căsuțe de formă patrată, așezată exact în mijlocul unei grădini de aceeași formă.

— I-wan, zise el.

— Da, ce este? întrebă I-wan.

— Aceasta este casa lui Akio, zise Bunji.

— A lui Akio?

— Casă în care trăește Sumie, lămurii Bunji.

Din adâncul gândurilor sale I-wan apăru o clipă la lumină. Akio, omul acela misterios, atât de straniu și de stăpânit, aproape ca o mașină, trăește în casa aceasta.

— N'ai vrea să intrăm? întrebă Bunji.

— Putem intra? întrebă I-wan. Casa aceasta era ceva ce el nu văzuse până acuma niciodată. Astfel de lucruri e adevărat că puteau să existe, dar nimenea nu bănuia existența lor și nici nu-și dădea seamă când le întâlnea.

— Sigur că da, răspunse Bunji și-și scutură apa de pe pelerină. Eu vin de multe ori aici. Eu și Sumie suntem foarte buni prieteni. Ea e o femeie cumsecade. A vizitat-o și mama.

— Cum vrei, răspunse I-wan cu îndoială, și se gândi cum se va purta acuma, de față cu Akio? Cât despre Sumie — abstracție făcând de vârsta lui — nu avusese până acuma ocazie să vadă o astfel de femeie. Tatăl său îi spusese: „Ferește-te de astfel de femei!” Dintr'un anumit punct de vedere femeile acestea purtau vina destrăbălării lui I-ko. Dar pe vremea aceea el se ocupa de mișcarea revoluționară și nu avea timp pentru altceva. Iar de când venise în Japonia — nu dorise să se a-

proprie de nicio japoneză. Toate dorințele lui erau numai pentru Tama.

Bunji bătu în fața unei uși și paravanul se feri numaidecât la o parte.

— Bunji, dumneata ești? se auzi un glas din mijlocul întunerecului.

— Eu sunt și cu prietenul meu chinezul, răspunse Bunji. O flacăra de lumină jucă pe mâinile lor și I-wan văzu o femeie scundă și grasă, care nu mai era tânără, dar părea și acuma destul de frumoasă, stând în fața lor și uitându-se la ploaia de afară.

— Intră, intră, stărui ea și apucă pe Bunji de mâneca hainei.

— Oh, cât ești de ud! se miră femeia. Acesta este I-wan? Mi-a spus Akio. Imi pare bine. Scoateți-vă peletinele. Da, și ghețele din picioare. V'ați udat la picioare? întrebă ea și după ce Bunji își scoase ghețele, se plecă și-i pipăi picioarele: Oh, cât ești de ud! Am în casă o mulțime de ciorapi de ai lui Akio. Va trebui să vă schimbați — băieți răutăcioși ce sunteți.

Glasul ei era atât de stăruitor, de blând și de firesc, încât trebuia să admiți că este o femeie încântătoare. I-wan se simți mai ușurat și pentru întâia oară în ziua aceasta își simți sufletul mai împăcat. Intrară cu ea într-o cameră luminată, în care ardea un cazan cu jăratic. Alături de cazan era Akio și cetea un ziar. Dar era un Akio pe care I-wan nu-l văzuse niciodată, un Akio înveselit care ridică privirea ca să le spună:

— Intră Bunji! Și dumneata I-wan, ești bine venit. Se ridică în picioare, ca în fața unor mosafiri:

— Sumie, te rog mai adu două cești!

Femeia trecuse în camera de alături și-i auziră glasul blând răspunzând:

— Da, da, vin numaidecât! Aduc tot ce trebuie, nerăbdătorule!

Akio începuse să râdă. Până acuma I-wan nu avusese niciodată ocazie să-l vadă râzând.

Cât ai clipi, apăru în fugă, dar cu pași nesimțiți pe rogojinile groase, în mână cu două cupe de vin și pe un braț cu două perechi de ciorapi uscați și curați. Aci în plină lumină părea mult mai frumoasă, îmbrăcată în kimonoul ei de mătăasă, de culoarea caiselor și cu flori albe pe păr. Părul ei era și acuma negru și pieptănat după vechea modă japoneză, în forma aripelor de fluture. Obrajii ei erau rotunzi și buzele moi și roșii.

— Ei, v'am adus tot ce trebuie. Haide Akio, grăbește-te și toarnă-le *sake*, iar voi doi, schimbați-vă ciorapii, înainte de a răci.

Peste câteva minute erau toți așezați în jurul vasului cu cărbuni aprinși și sorbeau *sake* fierbinte, le era cald, se simțeau în siguranță și liberi. Intre pereții acestei case, indiferent de ceea ce era ea, simțeau un fel de libertate. Akio începuse să vorbească, el care acasă nu vorbea niciodată. Bunji îl asculta, cu toată atenția și fără să mai râdă. Sumie se ridică foarte liniștită și aduse o cutioară de lac din care scoase o broderie de mătăasă și după ce-și puse un degetar, se așeză din nou, ceva mai la o parte, și începuse să brodeze. Din când în când se uita la Akio, îi umplea cupa sau vedea de foc.

La început I-wan nu fu în stare să spună nimica, simțindu-se stăpânit de viața aceasta tăinuită a cărei ușă i-o deschisese Bunji. Camera era japoneză. Putea repre-

zenta interiorul oricărui japonez din clasa mijlocie — pe duşumele era o lădiţă de lemn lustruit în care erau câteva cărţi; în alcov atârna un sul de papirus, cu flori simple, iar de desubtul lui, un vas cu doi stânjenei roşii şi două frunze lungi care ieşeau din alt vas cu gâtul în formă de sticlă. Rogojinile pe care erau aşezaţi, străluceau de curate. Numai ziarul pe care-l cetise Akio părea că este în desordine. Când începuse să vorbească, îl lăsase din mână — ca să poată vorbi despre lucruri, care lui I-wan i se păreau acum foarte depărtate, în legătură cu războiul.

I-wan nu fu în stare să-şi mai aducă aminte după aceea, despre ce vorbise Akio. Dar n'avea importanţă. Minunea pe care o vedea, era însuşi Akio, care vorbea foarte liniştit şi liber, în mijlocul acestei camere încălzite şi luminate. În interiorul celulei despre care I-wan şi închipuise că este Akio, mai era acest bărbat care trăia cu adevărat şi care era Akio el însuşi. Spunea ceva despre războiu şi despre nebunia lui, dar cu toate acestea sunt anumite împrejurări, când bărbaţii sunt obligaţi să facă şi lucruri nebuneşti, din cauză că niciun om nu este în stare să judece, decât cel mult faptele în legătură cu el însuşi.

— Războiul? se auzi glasul mirat şi blând al lui Sumie. Noi n'avem de luptat împotriva nimănui. Se găsesc şi alte mijloace pentru a lupta împotriva cuiva.

De câte ori o auzea vorbind, Akio se oprea ca s'o audă ce spune şi zâmbea împăcat, ca şi când ceea ce spune ar avea puţină importanţă, de vreme ce el o poate auzi.

— Ai dreptate, Sumie, încuviinţă Bunji. Când se în-

tâmplă să ajungi până aici, se găsește întotdeauna un alt mijloc, la care ai putea să recurgi. Dar nu cred că cineva ar dori să se lupte cu noi.

Sumie se ridică în picioare și luă ulciorul de *sake*.

— Acum vă rog să nu mai vorbiți despre astfel de lucruri, zise ea în glumă. E urât să vorbiți despre așa ceva. Nu, nu vorbiți despre războiu. Bunicul a murit înainte de a mă naște eu, în timpul războiului nostru din China, și după moartea lui noi am sărăcit. Totuș victoria a fost câștigată atât de repede, încât el nici n'a putut să ia parte la ea. Când toată lumea ieșise pe străzi, ca să ureze bună venire soldaților care se întorceau acasă, bunica mea a stat acasă și a tras paravanele în fața intrărilor casei, ca să poată plânge... Uite ce, eu am să vă cânt, în timpul cât voi veți bea. E atât de bine să te simți fericit!

Așa că se duse și aduse o mică guzlă, apoi se așeză pe dușumele și începu să cânte cu glas limpede și plăcut, un cântec despre florile de prun, acoperite de zăpadă.

— L-am învățat în satul în care am crescut eu, zise Sumie.

I-wan se simțea liniștit și împăcat, în casa aceasta pe care domnul Muraki nu voia să o admită. Dar cu toate acestea casa era aci și o vedea în fața lui.

Intr'un târziu își luară rămas bun și el se întoarse spre casă, împreună cu Bunji. Tot drumul I-wan se gândi la ultima clipă dinainte de plecare, când văzuse pe Sumie prosternându-se la intrare. Se gândea la simplitatea zâmbitoare, la neastâmpărul ei copilăresc și la Akio care se oprise alături de ea și părea atât de deosebit de Akio pe care îl cunoscuse înainte de asta.

— Este adevărată rușine, murmură el, adresându-se lui Bunji.

— Da, dar n'ai ce-i face, încuviință Bunji.

— E o femeie cumsecade, stăruie I-wan.

— Da! încuviință Bunji din nou. Știm cu toții, dar ea n'a fost ursită să se nască pentru a fi soția lui Akio.

— Crezi că oamenii sunt sortiți să se nască unul pentru altul? întrebă I-wan.

— O, sigur că da, răspunse Bunji cu convingere; așa spune mama. Nu pentru a se iubi, firește, căci iubirea este altă chestiune. Dar e sigur că doi oameni se nasc sub aceleaș stele și sunt sortiți să se căsătorească unul cu altul. Căsătoria lor în astfel de cazuri este reușită și folositoare. Vezi dumneata, tocmai aci este greșeala lui Akio. El nu vrea să se căsătorească cu fata care i-a fost sortită.

— O cunoști cine este? întrebă I-wan.

— De sigur, ripostă Bunji. Este fiica unui prieten al tatălui meu. Toată lumea spune despre ea că este o fată bună și credincioasă. Dar Akio încearcă să-și înfrunte destinul. Tatăl meu spune că încăpățânarea lui va aduce nenorocire asupra noastră a tuturor. O, la început a fost foarte greu, mai ales că Akio este un băiat atât de bun — tatăl meu a rămas mirat de neascultarea lui, mai mult decât de orice.

După ce ajunseră din nou în casa lor liniștită, își urară noapte bună și I-wan se întoarse în camera lui. Paravanele fuseseră trase în fața ușilor, ca să împiedece intrarea umezelii în timpul nopții. Un sentiment neașteptat îl făcu să i se pară că stă închis. Intinse brațul și feri paravanul din fața ușii. Grădina era plină de

ceață, albă și grea, de par'că ar fi fost ea însaș o perdea care-l închidea aci, numai singur, în camera lui.

*
* *

Nu știa tocmai limpede când se gândise pentru întâia dată, în timpul nopții, că ar trebui să vadă pe Tama. Adormise — sau mai bine zis, nu era pe deplin adormit. Dar după ce stase ceasuri lungi numai singur, începu să-și dea seamă că totul e numai deșertăciune și prostie. Singur Akio era un înțelept, în neascultarea lui față de bătrânul său părinte.

— Adecă de ce să nu mă duc la ea? se întrebă el. Se ridică pe marginea așternutului. De ce? Dacă va putea vedea pe Tama o singură clipă, se va duce mult mai liniștit la Yokohama.

În clipa când se gândi la această eventualitate, își dete seamă că va trebui să o vadă numai deocamdată. Știa în ce parte este camera ei, deși nu o văzuse niciodată. Era în cealaltă parte a casei, dincolo de camerele părinților ei. Știa că domnului Muraki îi este teamă de aerul rece al nopții. Vorbiseră într'un rând despre asta și domnul Muraki îi spusese că aerul nopții este otrăvitor, mai ales pentru bătrâni. Dar Tama răspunsese: „Intrucât mă privește pe mine, eu noaptea deschid întotdeauna paravanele”. Doamna Muraki se întorsese spre ea și-i spusese cu glasul blând: „Siiit, Tama! Nu se cade ca tu să vorbești despre noapte”. Într'un rând Tama îi spusese mai mult din întâmplare: „Anul trecut de ziua nașterii mele tatăl meu m'a întrebat, ce aș vrea; i-am

spus că-mi doresc mai presus de orice, camera care dă spre cascada cea mică. Astfel adorm și mă trezesc în șopotul apei care trece peste colțurile de stâncă.

I-wan se gândise la ea, cum stă și ascultă căderea apei. Acum își zise, că dacă va ieși în grădină, șopotul apei dela această cascadă i-ar putea conduce pașii prin întunerec și ceață, până sub fereastra camerei ei. Și de ce să nu se ducă? Își aduse aminte de Akio care-și vedea foarte liniștit de drumul său. În aceeaș clipă înțelese că va trebui să se ducă la Tama.

Se ridică și punându-și halatul, ieși în grădină. Iarba era moale și udă, iar pașii lui erau ușori. Urmele lui nu se vor cunoaște. Paravanele camerei domnului Muraki vor fi închise. Se va simți în mai multă siguranță. Trecu prin fața lor, dar cu toate acestea după ce trecu pe după colțul casei și coti la dreapta, se opri în mijlocul ceței și ascultă. Prin noapte se auzea șopotul cascadei. Ii putea auzi clipocitul melodic și se îndreptă în partea aceea, cu mâinile întinse prin întunerec, pipăindu-și drumul printre copaci și tufe. Pe urmă simți pietrele sub talpa picioarelor. Aceasta era cărarea care ducea dela casa de vară, până la cascadă — asta însemna că este aproape. Șopotul apei se auzea limpede. Ajunse în fața ei și întinzând mâna, simți stropii de apă.

Acum se va întoarce cu spatele spre ea și va fi cu fața spre camera lui Tama. Nu se vedea nicio lumină. Dacă va fi adormită, va sgâria ușor cu unghia pe grătarul dela fereastră, pentru a o trezi. Dar va trebui să fie cu cea mai mare grijă, să meargă în linie dreaptă, altfel se va rătăci. Ce se va întâmpla, dacă va nimeri la fereștile camerei domnului Muraki? Incepu să numere:

— Unu, doi, trei... Marșul acesta tâmpit, ca de găscă, îi va fi de astă dată de folos, căci îi va ajuta să meargă în linie dreaptă. De emoție începu să râdă pe ascuns. Aceasta era o distracție... dar probabil o distracție cât se poate de primejdioasă. Fără îndoială ar părea foarte caraghios, dacă l-ar vedea Tama. Noroc că e ceață. Simți că a călcat pe ceva și întinse mâna. Era marginea terasei de lemn. Pipăi în sus cu amândouă mâinile și i se păru că paravanele sunt deschise.

Era gata să înceapă să sgârie, întocmai ca un șoarece, dar se gândi: „Va fi mai bine să mai ascult puțin”.

Da, cascada era exact în dosul lui. Prin urmare asta era camera lui Tama. Sgârie ușor paravanul. Ncaptea era liniștită, așa că nu îndrăzni nici să o cheme nici să tușească.

Ce va zice Tama? Acum când era în fața ușii, începuse să se îndoiască de ea. Să zicem că ea nu are câtuș de puțin intenția să nu asculte pe tatăl ei? Fata asta era un amestec atât de ciudat de lume veche și lume nouă. Nimenea nu ți-ar fi putut spune, când este Tama o japoneză de modă veche și când este o moga.

La început nu auzi nimic. Odăița era atât de tăcută, încât părea că înăuntru nu e nimenea. Pe urmă auzi un oftat adânc și un fâșăit, ca și când prin întunec cinea ar fi dat la o parte păturile unui așternut. Probabil adormise. Dar nu se poate, căci auzi un gemăt ușor, pe urmă un oftat, dar de astă dată mai limpede.

Începu să bată de mai multe ori, bătăi ritmice pe marginea fereștii. Pe urmă așteptă câteva clipe și bătu din nou. O flacără pâlpoi palid din dosul unui paravan interior care era întins în jurul patului ei. Dincolo de

țesătura subțire de mătasă a acestuia văzu umbra lui Tama, cu părul lung lăsat pe umeri. Se ridică din patul așternut pe dușumele și ascultă. I-wan bătu din nou. Acum Tama înțelese că cineva este la fereastră. Îi vedea umbra mișcându-se nehotărâtă, făcând un pas în largul camerei. Probabil îi era teamă.

— Tama! zise el cu glasul stins, și în clipa următoare fata răsări alături de el, strângându-și haina lungă cu amândouă mâinile în jurul trupului.

— I-wan! suflă ea înspăimântată.

— Tama, stărui el, trebuia să vin — voi fi trimis la Yokohama — chiar mâine, Tama! Nu știu când mă voi întoarce. Bunji mi-a spus că tatăl dumitale e supărat pe dumneata. Cum aș putea pleca de aici în felul acesta?

— Bine, dar nu-ți dai seamă — tatăl meu te va trimite înapoi în China, dacă te va găsi aici!

— Nu mă va găsi, răspunse I-wan. Tama, te rog, ajută-mă!

— Să te ajut?

— Nu fi japoneză, Tama — să fim ce suntem noi, dumneata și eu — doi prieteni buni. Nu-ți aduci aminte ce bine am petrecut în munți? Asta s'a întâmplat abia ieri.

— Da — da — am...

— Tama, astă seară m'am dus în vizită la Akio — împreună cu Bunji — la Akio și Sumie. Niciodată până acuma n'am admirat pe Akio atât de mult. E atât de frumos din partea lui că iubește în felul acesta pe Sumie. Oamenii trebuie să aibă curaj, când știu că au dreptate.

Tama își aduna părul cu o mână și și-l ținea la ceafă. Sta și se uita la el, îmbrăcată în halatul ei trandafiriu,

și-l asculta, fără să înțeleagă.

— Nu ți se pare... nu știu nici eu ce să zic... încep eu să îngâne.

— Nu vreau să intru, răspunse I-wan repede. Voi sta aci. Dar vino până în marginea grădinii, ca să fii mai aproape de mine, să putem sta puțin de vorbă. Te rog... eu mâine va trebui să plec de aici.

Nu-i răspunse, dar în loc de răspuns, făcu o mișcare grăbită și stinse lumânarea.

— Mă tem că ar putea să te vadă cineva, zise ea în șoaptă. Pe urmă o auzi mișcând alături de el. Se așezase pe marginea terasei, așa că întinzând brațul, îi atinse umărul.

— Tama, șopti el. Inima începuse să-i bată cu violență. Ar fi vrut să întindă brațul după ea și să o cuprindă strâns. Dar fata se feri din calea lui, așa că nu mai îndrăсни să facă nicio mișcare.

— Stai lângă mine, se auzi glasul ei, atât de stins, încât abia o putea înțelege. Nu, I-wan, ceva mai încolo. I-wan, dacă ne va auzi cineva, să ști că mă așteaptă o pedeapsă îngrozitoare. Trebuie să te grăbești.

— Da, mă voi grăbi, răspunse I-wan.

Ceea ce spunea fata, era adevărat. Dacă se va întâmpla ca cineva să dea de urma lor, pedeapsa cu care trebuia să fie loviți, ar fi fost îngrozitoare. Intr'un rând, chiar în China, auzise pe bunicul său spunând, că una dintre surorile lui fusese omorâtă la porunca tatălui său, din cauză că o găsiseră stând de vorbă — destul de inocent — cu iubitul ei în grădină. Iar domnul Muraki era mult mai sever, decât orice om din China.

— Tama, zise el grăbit. Vreau să-ți vorbesc despre

generalul Seki. Spune, nu-i așa că nu te vei învoi niciodată?

— Niciodată! răspunse ea categoric. Acum era atât de aproape de ea, încât li se atingeau umerii unul de altul.

— Mi-ar fi peste putință să suport așa ceva, Tama. Mă voi întoarce din nou, fie într'un fel, fie într'altul. Vei vedea...

— Eu voi fi tot aici, răspunse ea în șoaptă.

— Să nu te căsătorești... cu nimeni... înțelegi..., o rugă el. Ar fi vrut să adauge: „Să nu te căsătorești decât cu mine”, dar nu fu în stare să mai pronunțe aceste cuvinte.

I se părea că ar fi o declarație enorm de îndrăzneată. Ei doi erau atât de tineri și în calea lor erau atâtea piedeci. Iar declarația lui ar fi fost împotriva oricărei legiuri obișnuite.

După câteva clipe îi auzi șopotul vorbelor fluturându-i la ureche.

— Nu doresc să mă căsătoresc cu nimeni.

Iși simți sufletul înecat de atâtea fericire, încât numai cu mare greutate era în stare să stea liniștit lângă ea. Se plecă și-i spuse la ureche.

— Ce minunată este ceața asta, și glasul îi gâlgâi ca un hohot de râs. Este întocmai ca o perdea, în care ne putem ascunde.

— Ne-a trimis-o un duh al binelui, răspunse Tama tot în șoaptă.

— Imi dai voie să-ți scriu? întrebă I-wan. Aș avea să-ți spun atât de multe. Dar cum să ți le scriu — unde aș putea să-ți trimit scrisorile?

— La Sumie, răspunse fata. Sumie mi le va păstra. Din când în când mă duc pe la ea. Ii spuse aceste cuvinte atât de repede, ca și când s'ar fi gândit de mai demult la planul acesta.

— Cum se potrivesc toate! exclamă el mulțumit. Astă seară nici nu m'am gândit care este motivul că m'am dus la Sumie. Nu plănuisem nimica dinainte!

— Asta așa a fost sortit să se întâmple, răspunse fata cu glasul solemn. E soarta noastră.

— Mă întreb acum, cum va fi această soartă, zise I-wan.

— Nu putem ști dinainte, dar ea ne așteaptă.

Ii venea să strige: „Eu știu cum va fi! Ne vom iubi unul pe altul!” Dar nu putea striga.

Până acum nu pronunțase niciodată în viața lui, acest cuvânt cu glasul ridicat și nici nu-l auzise pronunțat de alții, în legătură cu vârtoarea dragostei pe care o simțea acum ridicându-se din sufletul său. Era ceva atât de nou, de adânc și de nemărginit, încât i-ar fi fost peste putință să vorbească despre acest sentiment, în grabă și tocmai în aceste clipe atât de primejdioase. Va trebui să aibă timp, ca să poată vorbi despre așa ceva. Acestea nu erau cuvinte care să poată fi spuse pe măsura clipelor ce treceau în goană.

— Nu se poate nici să grăbim nici să ne ferim de soarta ce ne așteaptă, continuă Tama.

— Crezi și dumneata... că doi oameni trebuie să fie născuți unul pentru altul... pentru a se căsători? întrebă el cu glasul sfios.

— Da! răspunse fata.

Tăcură amândoi. Stăteau unul lângă altul prin întu-

nerec și numai umerii li se atingeau. Simți un fior cum îi fuge în lungul brațului, până jos la degetele mâinii, apoi mișcă mâna și o apropie de a ei; în clipa următoare mâinile lor tresăriră și se încheștară una într'alta.

— Acum va trebui să pleci, zise fata cu glasul grăbit. Îți voi scrie și eu, îndată ce-mi vei da adresa — și ne vom întâlni din nou — dacă va fi soarta noastră să ne mai întâlnim.

— Soarta noastră așa va fi! declară el categoric.

Câteva clipe mânilor lor rămaseră încheștate. Pe urmă fata se ridică în picioare și numaidecât după aceea se nuziră paravanele cum lunecă încet la locul lor. Se ridică și el și începu să-și pipăie drumul pe mijlocul ceței.

În sfârșit, acumă putea să plece, chiar la Yokohama... Era atât de emoționat, încât îi va fi peste puțină să doarmă. Va sta treaz și se va gândi la ea... Dar după ce se întinse în așternut, adormi imediat.

*
* *

Era împreună cu Akio în aeroplan. Plecaseră din Nagasaki, luând un uriaș avion cu trei motoare. Akio spunea că imediat ce vor trece brațul de mare dintre insule, vor lua un aeroplan mai mic. Avionul acesta uriaș îl întrebuițau numai pentru absoluta siguranță în timpul trecerii peste mare. Din cabina lui se uită acumă în jos spre insula Kyushu.

„— Tama trebuie să fie acolo”, gândi el și privirile îi fugiră în lungul insulei acoperite de verdeață.

În zorii zilei ceața se ridicase cu totul. Din somnul adânc și plăcut, se trezi ca să constate că lumina soarelui începuse să-i inunde camera. Noaptea trecută se furișase tiptil, până la Tama, ocrotit de ceața care venise ca un dar de sus. Acum era dimineată și nu mai aveau nevoie de ceață. Totul era limpede între ei.

Akio se uita în jos cu un binoclu.

— Vezi linia aceea de clădiri cenușii și de fortificații? Ia uită-te la ele, zise el și-i întinse binoclul. Privind în jos, I-wan văzu o linie șerpuită de fortificații care se întindeau dela răsărit, spre miazăzi și spre apus. Începu să râdă.

— S'ar părea că așteptați sosirea dușmanilor, din toate părțile, declară el.

— Când se întâmplă să fie o națiune mică, în mijlocul altor națiuni mai mari, trebuie să fie apărată din toate părțile, răspunse Akio.

— Bine, dar cred că nu vă așteptați la un războiu? întrebă I-wan.

— Mi se pare, declară Akio cu oarecare sfială, că noi japonezii ne așteptăm mereu la un războiu. Chipul lui devenise foarte grav: Cel puțin așa ni s'a spus și așa am învățat întotdeauna.

I-wan aproape nu-l mai auzea. Cerceta insula cu binoclul, pentru a descoperi casa de unde plecase. Oamenii se mai puteau vedea... poate va reuși să o vadă în grădină. Dar era peste putință, căci aparatul începuse să urce repede, sburând spre largul mării. Tama era undeva acolo, ascunsă în mijlocul insulei verzi, întocmai ca o podoabă de preț, podoaba sufletului său. Se întoarse spre Akio și-i întinse binoclul.

În dimineața aceasta Akio părea un tovarăș foarte plăcut. Niciunul dintre ei nu aduse vorba despre seara trecută, dar cu toate acestea tocmai din cauza serii acesteia, acum se cunoșteau unul pe altul, cum nu se cunoscuseră încă. Akio avea poftă de vorbă. Dar I-wan se lăsase în spătarul fotoliului din fața ferestruicii și-l asculta, uitându-se la strălucirea mării albastre ce fugea pe de desubtul lor. Sburau atât de sus, încât un vapor uriaș de jos li se părea că se târăște ca un melc, pe suprafața mării, cu dâra de spume după el, fluturând întocmai ca o coadă. Akio ridică binoclul și se uită curios.

— Este un vapor de războiu, declară el, un vapor japonez care se îndreaptă spre apus — probabil spre China, adăugă el.

— Spre țara mea? întrebă I-wan cu indiferență. Acum i se părea atât de lipsită de importanță declarația pe care o făcuse odinioară En-lan: Pentru ce să între vapoarele de războiu ale străinilor în apele noastre? Noi nu trimitem astfel de vapoare în țări străine?"

I-wan nu se putuse împotrivi ispitei de a-i răspunde:

„— Noi n'avem astfel de vapoare!"

„— Asta este o altă chestiune care nu interesează. În orice caz, dacă noi am avea vapoare de războiu, nu le-am trimite în ape străine!"

Aducându-și aminte de scena aceasta, I-wan se gândi, distrat: „Oare dacă am avea, nu le-am trimite și noi? Oare faptul că le avem, nu ne-ar îndemna să le și întrebuințăm?"

— De ce trimiteți vapoare de războiu în China? întrebă el pe Akio cu glasul ridicat.

— Pentru protejarea conaționalilor noștri, răspunse Akio, apoi adăugă: Cel puțin nouă așa ni se spune.

— Aici eu nu sunt protejat de nimeni, declară I-wan și încercă să zâmbească.

— Ei bine, dar aici dumneata ești în deplină siguranță, răspunse Akio. Noi te tratăm bine — tratăm pe toată lumea bine — apoi după o clipă de ezitare, continuă: mai bine zis, mie uneori îmi vine să cred că pe toată lumea o tratăm mai bine, decât tratăm pe japonezi. Noi japonezii suntem foarte brutali față de noi înșine. Ființa noastră este măcinată de sentimentul datoriei.

Dar cuvintele acestea aproape nu trezeau niciun ecou în mintea lui I-wan. Tocmai se gândea: „Ce drăguță era noaptea trecută, cum sta cu lumânarea în mână și cu cealaltă ținându-și părul adunat pe creștetul capului!” I se părea că ar fi în stare să se gândească o veșnicie la felul în care arătase Tama.

Începu să viseze cu ochii deschiși. Nu-i părea rău că a trebuit să plece — în orice caz nu-i părea prea rău — de vreme ce ea îi va scrie și el îi va putea spune tot ce se sbate în sufletul său, în scrisorile pe care i le va trimite. Prin scrisori își vor putea spune mult mai multe, căci nu vor fi împiedecați de apropierea fizică, menită să le preocupe gândurile... Timpul trecea foarte repede, cu visurile acestea ale lui. Aproape fără să-și dea seamă, aeroplanul începuse să coboare repede spre un colț de țărnam care se vedea de desubtul lor. Peste câteva minute aterisară și fură îmbarcați de oameni voinici, îmbrăcați în haine albastre, în cabina unui aeroplan mai mic. Decolară cât ai clipi, dar de astădată aparatul sbura atât de jos, încât puteau vedea țărani

care ieşiseră să adune recolta aurie de orez de pe câmpurile care erau atât de strânse unele lângă altele, încât păreau că sunt bucăţele dintr'un joc de distracţie.

— Acesta este un aeroplan care poate fi transformat în aparat de vânătoare, declară Akio pe neaşteptate şi se întoarse spre el.

— Care este motivul că faceţi atâtea pregătiri de războiu? întrebă I-wan.

— Aceasta este filosofia vieţii noastre, răspunse Akio.

— Dumneavoastră urmăriţi provocarea unui războiu? întrebă I-wan curios.

— Nu, răspunse Akio, apoi ezită, cum făcea de obicei, îşi scoase ochelarii şi după ce şi-i şterse bine, şi-i puse din nou pe nas. — Eu sunt Budhist convins şi nu sunt adept al principiilor care propagă ridicarea vieţii, declară el.

— Dar dacă vei fi chemat să iei parte la un războiu.

— În această privinţă n'am luat încă nicio hotărâre, răspunse Akio şi se uită la el atât de tulburat, încât I-wan se grăbi să-i spună:

— Nu e nevoie să iei vreo hotărâre; întrebarea mea a fost ne la locul ei.

Akio nu mai zise nimica şi nici I-wan nu băgă de seamă tăcerea lui. Întrebările lui erau simple motive pentru a lega o conversaţie, dar gândurile îi erau concentrate demult asupra primei scrisori ce o va trimite lui Tama.

Dacă îi va scrie în limba chineză, Tama va înţelege, deoarece limba clasică japoneză este identică cu chineza, iar Tama o vorbea admirabil — într'un rând o văzuse scriind un poem pe un evantai şi mânua cu price-

pere penelul de păr de cămilă și tușul. În orice caz nu va întrebuința vechile formule ale stilului chinezesc pentru corespondență. Va începe foarte simplu: „În timp ce mă ridicam în sus, despicănd albastrul cerului în sbor — inima mea întocmai ca o pasăre rănită, nu părăsise niciodată pragul camerei dumitale”. Va trebui să-și scrie amândoi în felul acesta, cuvinte pornite de-a-dreptul dela inimă...

Pe urmă aparatul începu din nou să se repeadă în jos, întocmai ca o frunză luată de vânturi, și ajunseră deasupra orașului Yokohama. Fu trezit imediat din adâncul visurilor lui...

Yokohama era un oraș sgomotos, care se frământa încontinuu. Aci nu era nicio grădină adormită și nici casă umbrită de paravane. Se pomeni într'un autobus plin de lume care se îndrepta repede spre oraș, în lungul străzilor pustii și urâte, ca să se oprească în fața unei case, întocmai ca un mușuroiu de furnici, clădită din beton armat.

Geamantanele lor fură coborâte pe trotuar și Akio împreună cu el, se opriră alături de ele. Un portar în uniformă ieși din casă și le luă în mână.

— Aci sunt birourile noastre, zise Akio. Probabil Shio ne așteaptă.

Intră împreună cu Akio pe poarta deschisă.

— Până acuma n'am văzut încă o astfel de casă.

— Este o clădire care poate rezista cutremurelor, îi răspunse Akio. Întreg orașul Yokohama are acuma astfel de clădiri, de când s'a întâmplat marele cutremur.

Intrară într'un birou pustiu și nou. O tânără femeie le ieși în cale.

— Domnul Shio Muraki vă poștește să luați loc, zise femeia care părea că șueră puțin printre dinții din față, când vorbește. Lui I-wan i se păru foarte urâtă, când o văzu îmbrăcată în fusta simplă de culoare neagră și bluza albă, ca o uniformă. Fusta era scurtă și i se vedeau picioarele groase, îndoite în afară, cu ciorapii groși de lână și pantofii de piele neagră. Dar femeia asta urâtă și cu oclari părea că-și dă toată silința pentru a fi cât mai amabilă.

— Vă rog, continuă ea și din nou se auzi șuerând printre dinți, dumnealui tocmai acuma discută cu un domn din America.

Se așezară pe scaune, ca și când ar fi fost clienți. Dar Akio părea că este obișnuit cu situația aceasta și începu să vorbească:

— În anul când am fost în America, pentru o afacere — nu-mi mai aduc aminte ce a fost — a, da... era vorba de un dulăpior de lac aurit, din palatul Imperial dela Peking pe care un colecționar american avea intenția să-l cumpere, împreună cu alte obiecte. M'am dus personal și l-am luat cu mine, căci tatăl meu se temea să trimită un obiect de valoarea acestuia. Avea în acelaș timp și alte motive, pentru care dorea ca să mă trimită pentru un timp departe de Japonia. După ce am plecat, m'am oprit la bastingajul vaporului și m'am uitat la Yokohama. (Făcu o pauză de câteva clipe, apoi continuă). Sumie venise cu mine până în port. Am urmărit linia zării rămasă în urmă, foarte lungă vreme, după ce pe ea o pierdusem din vedere, și puteam vedea clădirile care se profilau pe cer. Erau o mulțime de clădiri foarte frumoase și înalte. Iși aprinse o țigară și

trase câteva fumuri. Pe urmă s'a produs cutremurul. M'am întors în mare grabă. Dar la sosire nu se mai vedea nicio linie a zării.

— Nicio linie a zării? se miră I-wan.

— Totul era neted ca în palmă, lămurii Akio. Toate clădirile se prăbuşiseră. Mă uitam cu ochii ieşiţi din orbite şi nu-mi venea să cred. Nu mai rămăsese nimica. Nu ştiam nimica nici despre Sumie care trebuia să mă aştepte la Yokohama.

Akio începu să râdă pe neaşteptate.

— Dar când vaporul s'a apropiat de ţărm, am văzut o femeie mică de statură şi grasă care sta în picioare printre dărâmăturile docurilor. Era Sumie! Restul nu mă interesa.

Începură să râdă amândoi.

— Imediat după aceea, continuă Akio, toată lumea a început să reclădească oraşul, aşa că avem din nou linia zării. Noi japonezii cunoaştem soarta care ne aşteaptă... noi nu suntem laşi.

Uşa se deschise şi apăru funcţionara:

— Acum poftiţi, vă rog!

Din cameră ieşi un american voinic şi pe urma lui apăru un bărbat mai mic şi delicat, îmbrăcat într'un costum de lucru cenuşiu. Acesta era Shio. Arăta întocmai cum ar fi arătat domnul Muraki, dacă ar fi putut deveni din nou tânăr.

— Foarte bine, Muraki, spunea americanul cu glasul sonor şi nestăpănit, fie aşa cum ai spus. Şaptezeci şi cinci de mii de dollari, bani buni U. S. — dar răspunzi de riscul transportului şi de spargerii.

— Obiectele nu se vor sparge, se auzi glasul limpede

și subțire al lui Shio.

— În sfârșit, asta este treaba dumitale, răspunse americanul. La revedere, mi-a făcut plăcere să pot încheia o afacere cu dumneata, crede-mă... Intinse o mână enormă și roșie, în care Shio împotriva voinței lui, își lăsă mâna mică și cafenie, pentru o singură clipă. După ce ușa se închise pe urma americanului, Shio făcu un gest furiș, ca să-și șteargă mâna cu batista.

— Hah! exclamă el, adresându-se lui Akio și zâmbetul lui descoperi un șir de dinți strălucitor de albi, sub mustața lui mică-neagră.

— Dumnealui este Wu I-wan, zise Akio și zâmbi și el.

— Hah! făcu Shio mulțumit. Tatăl meu mi-a scris despre dumneata. Mi-a vorbit foarte frumos. Vă rog să mă iertați, din cauză că m'ați găsit ocupat.

— Nu face nimica, răspunse I-wan cu amabilitate.

Cu totul pe neașteptate, începu să se simtă intimidat. Shio acesta semăna prea de aproape cu domnul Muraki.

— Vă rog, intrați în birou, îi pofti Shio.

Intrară împreună cu el în biroul urât la vedere, cu pereții cenușii de beton și mobilă incomodă de lemn, vopsită în galben, iar femeia de adineaori le turnă câte un ceaiu. Dar nu avu timp să se uite împrejurul lui. Shio începuse să despacheteze ceva dintr'o hârtie, pe biroul său.

— Ia uitați-vă încoace, zise el.

Era o statueta de fildeș din China și reprezenta Zeița Milei. Sta în picioare, dreaptă și mândră și din înfățișarea ei liniștită, din privirile ochilor și din faldurile rochiei ei de fildeș, se desprindea o împăcare desăvârșită. Statueta trebuia să fie foarte veche, deoarece fil-

deșul avea o patină gălbuie.

— Ah, în sfârșit! exclamă Akio.

— În sfârșit! repetă Shio și se uită la statuia frumoasă din fața lui. Niciunul dintre ei nu scoase nicio vorbă. Pe urmă se auzi glasul tremurând de părere de rău al lui Shio: Cel puțin dacă am putea-o păstra! Dar va trebui să plece în America, împreună cu celelalte obiecte. Colecția a fost cumpărată în întregime de un muzeu.

— Marea colecție Li, din Peking? întrebă Akio mirat.

Shio dete din cap. Pe urmă adăugă cu glasul scăzut:

— Spune-mi ce mai este în casa tatălui meu?

— Toate sunt destul de bine, răspunse Akio. Ezită și I-wan băgă de seamă că s'a întors spre el, ca și când ar fi preferat ca el să nu fie de față. Așa că întinse mâna după un ziar care era pe o masă de alături de el și începu să cetească, ca să nu mai audă ce spune Akio fratelui său despre chestiunile lor familiare.

Dar în timpul cetețului, fără să vrea îl auzi spunând:

— Așa că acum este foarte supărat și spune că va da de știre generalului Seki, pentru ca nunta să se poată face fără întârziere.

I-wan auzi cuvintele acestea și le înțelese imediat. Tresări și se simți zăpăcit, așa că rămase uitându-se la zeița de pe birou, fără să fie în stare să mai scoată o singură vorbă. Statueta se uita la ei, binevoitoare, enigmatică, venită din altă lume, o zeitățe eternă. Se uită la ea, căci acum era și el desnădăjduit. Oamenii puteau să facă tot ce poftesc cu statueta acestei zeițe. Dar aci în Japonia, în America, oriunde ar fi fost și orice i s'ar fi întâmplat, ea va rămâne ce este și neschimbată. „Sunt nebun, își zise el, să mă gândesc la zeități de fildeș...

El vrea ca această căsătorie să se celebreze imediat..."

— Te vei duce înainte de toate în camera dumatăle, ca să te odihnești, auzi el pe Shio spunându-i cu blândețe.

— Da, dacă-mi dați voie, răspunse I-wan. Glasul său i se păru stins și venind de foarte departe.

— Să nu te grăbești de loc, adăugă Shio. Ia masa, căci în timpul acesta eu vreau să stau de vorbă cu frațele meu. Măine-ți voi arăta biroul unde trebuie să lucrezi. Tocmai acum se întâmplă să avem foarte mult de lucru. Din partea de miazănoapte a Chinei au început să ne sosească adevărate tezaure.

„— Ce va să zică asta?" se întrebă I-wan.

— Pe aici, vă rog, se auzi glasul femeii. Iși luă geamantanul și trecu strada, împreună cu ea, îndreptându-se spre o clădire lungă-cenușie, cu un singur etaj. Aceasta era hotelul.

— Clădirea rezistă la cutremure, îi spuse femeia cu mândrie.

El conduse la un birou unde un funcționar îi trecu numele pe o cartelă.

— Camera cinzeci și unu, zise funcționarul.

Ajunse în fața numărului cinzeci și unu și după ce deschise ușa, se pomeni în mijlocul unei camere mici, ca o celulă. Avea un pat, un scaun, o masă și un lighean. Podmolul și pereții erau de ciment cenușiu.

Se așază pe scaun și-și propti fruntea în palme. Va trebui să-i scrie imediat lui Tama. Deschise geamantanul și scoase hârtia și tocul pe care le luase cu el azi dimineață. Casa lor liniștită i se părea că este la o mie de mile și-l desparte de ea veșnicia de o mie de ani.

— Tama, începu el, am auzit ceva îngrozitor. Akio spune... Incepu să scrie, fără alegere și fără nicio legătură, încercând să-i spună ce să facă... dar în realitate ce ar fi putut el să-i spună? Amână... prefă-te că ești bolnavă... încearcă totul. Spune Tama, nu s'ar putea să fugi de acasă? Caută și găsește ceva, și scrie-mi. Nu voi fi în stare nici să mai dorm, nici să mai mănânc, până în ziua când voi primi veste dela tine.

Sigilă scrisoarea în grabă, îi puse marca pentru poșta aeriană și coborâ repede la portar ca s'o expedieze. După ce o predebe, se simți sfârșit. Va trebui totuș să mănânce ceva.

Intră într'un restaurant și comandă o supă de mazăre și o bucată de pește. În timpul cât așteptă să-i aducă mâncarea, își aduse aminte de scrisoarea la care se gândise să o scrie lui Tama, în timpul sborului. Cât de mult se deosebea de aceasta, scrisoarea pe care i-o trimisese acum și care se îndrepta spre ea, probabil cu acelaș aeroplan cu care venise el azi dimineată. Simți o tresărire stranie, ca și când ar fi fost înfiorat de groază. Își aduse aminte de tatăl său, cum îl văzuse plecat asupra patului, în dimineata aceea, scuturându-l de umeri. În clipa aceasta se simți din nou, ca și când cineva l-ar fi trezit din adâncul unui vis.

*
* *

A doua zi dimineată, când deschise ochii, pe coridorul din fața ușii auzi hohote vesele de râs. Tineri funcționari strigau și râdeau. Îi auzi apropiindu-se de ușa lui și

trecând, iar râsul se stingea, pe măsură ce se depărtau. O mașină de piață se auzi cotind pe sub fereastră și scârțâind din frâne. Un vânzător de raci striga:

— Hai la raci proaspeți, de reflux, hai la raci!

Stete câteva clipe și se gândi la starea sufletească de seara trecută, când se culcase. Spaimile lui continuaseră și în timpul somnului, când visă că se ducea să întâlnească pe Tama, dar nu era în stare să o găsească nicăiri. Dar nici temerile nici visurile nu sunt reale. Totul se va termina cu bine. Putea să aibă toată încrederea în ea... în încăpățânarea ei calmă și durabilă.

Razele soarelui, strecurate printre perdelele de bambus, jucau valuri de lumină pe peretele din fața lui. Se dete jos din pat. Va lucra cu atâta râvnă, încât Shio va trebui să spună tatălui său cât este de vrednic, așa că probabil domnul Muraki tot se va învoi ca el să se căsătorească cu Tama. E adevărat că bunicul său ar fi preferat să se căsătorească cu o chinezoaică, dar auzise pe tatăl său spunând de multe ori, că China și Japonia ar trebui să fie aliate și prietene. În timp ce-și pieptăna părul cu multă grijă în fața oglinzii, începu să râdă încet. Era și el cu totul de aceeaș părere, ca și tatăl său.

Tama va primi astăzi scrisoarea lui. Probabil nu se va aștepta să primească o scrisoare dela el, atât de repede, așa că nu se va duce la Sumie, ca s'o ridice? Se opri cu mâna pe clanța ușii, încercând să-și formuleze în minte textul unei telegrame. Nu, ar fi fost peste putință să-i telegrafieze. Avea toată încrederea că se va duce la Sumie, ca să-i spună că îi vor sosi scrisori pe adresa ei. În Tama putea să aibă toată încrederea.

Se îndreaptă spre restaurantul său, aproape înveselit. Dacă-i va răspunde tot cu o scrisoare expediată cu avionul, va putea primi răspunsul ei chiar mâine. Mâncă un orez și un ou, câteva legume sărate și bău un pahar de lapte bătut american, fără să știe ce mănâncă și ce bea, apoi se ridică dela masă, plăti socoteala și trecu drumul, ca să intre în clădirea Muraki.

Ușa dela biroul lui Shio era deschisă, așa că I-wan se opri în fața ei și tuși încetșor.

— Intră! răspunse Shio. Glasul lui semăna atât de bine cu glasul domnului Muraki încât I-wan se simți ușor intimidat. Shio era la biroul său, un bărbat mic de statură, cu înfățișare foarte îngrijită, cu ochelari și o mustăcioară subțire neagră. Înainte de a-i vedea ochii, îți făcea impresia unui mic funcționar fără importanță. Dar dincolo de lentilele groase ale ochelarilor, ochii lui erau destul de mari pentru un japonez, și privirile lor erau tot atât de naive și de blânde, ca și ale unui copil. Rigiditatea lui însă se manifesta numai la suprafață, din cauză că fusese la o școală militară, cum trebuie să facă orice japonez. — Bună dimineața! zise el cu glasul blând. Dacă vrei să te adresezi secretarei mele, dumneaei îți va arăta biroul în care trebuie să lucrezi. Te rog controlează listele de mărfuri pe care le găsești anexate la frahturnile mărfurilor predate ce le așteptăm să ne sosească astăzi din China. Pe urmă te rog, ajută la despachetarea obiectelor și controlează-le din nou. Dacă nu vei înțelege ceva, te rog să vii la mine și să-mi spui. Sunt gata să te ajut, cu toată plăcerea. După ce obiectele primite vor fi toate despachetate, voi veni chiar eu să le examinez cu de-a-mănuntul.

— Vă mulțumesc, domnul meu, murmură I-wan.

Omulețul acesta trepida de o autoritate calmă, deși ochii lui erau tot atât de inocenți ca și ai unui copil, așa că fără să vrei, trebuia în mod instinctiv să-l asculți. Shio întinse mâna spre sonerie și funcționara cea cu picioarele groase, cu fustă neagră și bluză albă, apărui numaidecât. I-wan o urmă de aproape și intră după ea într-o sală de formă patrată în care lucrau zece funcționari la birourile lor.

— Poftim aici, vă rog, zise funcționara, susurând încet printre dinți. Se opri în fața unui birou din apropierea fereștii și după ce se înclină ușor, ieși din sală.

I-wan se pomeni că se uită într-o stradă largă și curată, fără niciun fel de verdeață, pe margini cu case pitice și prăvălii deschise. Dincolo de acestea se vedea largul albastru al portului în care ancoraseră vapoare. În camera aceasta nimenea nu făcea nicio mișcare în jurul lui. Era liniște absolută. Când se uită împrejurul său, văzu priviri grăbite, îndreptate cu coada ochiului spre el. Se simți pentru prima dată străin în mijlocul acestor japonezi și absența lui Bunji începu să-l chinuiască.

Aici nu cunoștea pe nimeni. Toate frunțile erau plecate asupra registrelor. Nimenea nu se mișca, decât cel mult pentru a deschide un sertar sau pentru a întinde mâna după un toc. În sala aceasta domnea o atmosferă de disciplină rigidă. Câteva clipe stete nemișcat, pe urmă privirile i se îndreptară spre ușa care era deschisă și în fața ei un bărbat care sta în picioare și se uita la el.

— Ți s'a spus care este însărcinarea dumitale, domnule Wu? întrebă străinul.

— Da, domnul meu, răspunse I-wan.

— Hah! făcu străinul.

Acesta era un ordin, pentru ca să se apuce de lucru și I-wan deschise dosarul din fața sa. În cameră niciunul dintre funcționari nu întoarse capul.

*
* *

La trei zile după aceea, când intră în camera lui, găsi scrisoarea dela Tama.

— Așteaptă, scria Tama; va trebui să așteptăm amândoi. Așteptarea ne va arăta care va fi soarta noastră.

Da, gândi el, dar ce vor face cu graba tatălui ei, care ținea numaidecât, ca ea să se căsătorească. Ochii lui fugeau în lungul rândurilor din scrisoare: „Mama știe cum trebuie să procedeze, când vrea să amâie ceva ce nu-i este pe plac”, spunea Tama. „A amânat căsătoria aceasta de multe ori și o va amâna din nou — o va amâna mereu — până când..” Doamna Muraki, femeia aceasta atât de tăcută, care aproape nici nu se vedea... i se părea straniu ca tocmai ea să fie aceea de care depinde soarta lui și a lui Tama. Cu toate acestea, când se gândea la ea, se simțea mai liniștit. Tama nu era singură în casa tatălui ei.

Ii scrisese tot anul acela, de multe ori cu nerăbdare, uneori supărat, altă dată în timpul zilelor mohorâte de iarnă, chinuit din cauza întârzierilor și a desnădejdiei. Acum știa că nu-și putea ridica întotdeauna scrisorile, după ce soseau la Sumie. Uneori spunea ea, se adunau câte cinci-șase, până când avea prilejul să se ducă după

ele și să le ridice din casa lui Akio, ca apoi să aștepte până se face noapte, și să le poată cetti. Scrisorile ei însă, erau întotdeauna la fel. Scurte, chiar atunci când ale lui erau lungi, dar de fiecare dată îi repeta aceleaș cuvinte categorice: „Vom afla care este soarta noastră. Și mama amână mereu”.

Prin urmare va trebui să fie mulțumit, din cauza acestor amânări, își zicea el... Anul acesta pe care-l petrecu la Yokohama, fu cel mai lung din viața lui.

*
* *

Ceasuri întregi stase cu creionul în mână și controlase obiectele pe care funcționarii ceilalți le scoteau cu multă grijă din rumegușul de ferestruu și paiele de orez în care erau împachetate — olărie și obiecte de fildeș, agate cu sculpturi fine și cuarț trandafiriu, cristaluri și vase încrustate, sculpturi de abanos și acaju, obiecte de argint filigranat și încrustate cu pene albastre de pescăruș regal. Dar nu da atenție niciunuia dintre ele.

Cât durase primăvara și vara, își dase toată silința să se mulțumească cu întârzierea pe care o mijlocea doamna Muraki, dar acum în primele zile ale acestui început de toamnă, se simțea chinuit din nou de grija pe care i-o pricinuia Tama.

Nu se mulțumea să constate că scrisorile ei au devenit foarte prudente. Era ceva mai mult decât atât. Săptămâna trecută primise dela ea o scrisoare, în care îi spunea să nu-i mai scrie atât de des și să fie mai prevăzător. Ce putea să însemneze asta... decât cel mult

că-i era frică de ceva și că s'a schimbat? Iși aduse aminte că ea nu-i spusese până acuma niciodată, că se va căsători cu el, orice s'ar întâmpla, așa era hotărât să nu mai aștepte „soarta” despre care vorbea Tama. Trebuia să afle care este motivul că s'a schimbat față de el. Se așezase la masă și-i scrisese despre toate temerile lui, rugând-o să spună tatălui ei care este situația reală și să-l roage să-i dea voie să se întoarcă. Ii spunea că va aștepta răspunsul ei timp de patru zile. Aceasta era a patra zi de când expediasc scrisoarea. Dacă răspunsul nu va sosi nici astă seară, mâine va pleca la Kyushu. Abia aștepta să vadă arătătoarele cearnicului c'au ajuns să marcheze ora șase, dar când le văzu oprite asupra acestei ore mult așteptate, nu-i venea să creadă.

Ușa se deschise și apărură Shio.

Comorile sosite erau așezate pe mese lungi. Shio le examină în extaz, una după alta.

— Hah! murmură el înduioșat, hah... toate acestea... aci în fața mea...

Degetele lui grăsulii pipăiau, cu mișcări tot atât de ușoare ca și o adiere, fiecare obiect în parte. Cunoștea toate obiectele, și trecând pe lângă ele, murmură: „Acesta este un vas alb din epoca Sung — iar acesta este unul verde, cum nu s'a mai făcut de pe vremea dinastiei Ming — și... da, iată-l și peisagiul de jad — oh, m'am sbătut timp de zece ani, ca să-l pot obține!” Intinse mâna după o bucată de jad sculptată în forma unui munte. Începu să râdă și ochii îi erau plini de lacrimi, din cauza mulțumirii ce i-o pricinuia vederea lui. „E aici! exclamă el. Nu sunt în stare să-ți spun ce reprezintă acesta, pentru

mine! Nu l-aş vinde niciunui american, chiar dacă mi-ar oferi pentru el un milion! Va rămâne aci în Japonia! Astfel de obiecte aparţin Japoniei. Numai noi suntem în stare să le apreciem...

I-wan se uita la el mirat. I se părea că Shio este ca şi nebun. Incepuse să mângâie bucata de jad, să geamă şi să murmure. E revoltător, gândi I-wan; e oribil! Pe urmă tresări şi prin minte îi trecu o întrebare, care i se păru că-l cutremură întocmai ca pocnetul unui biciu pe care-l aude pe neaşteptate. De unde veneau obiectele acestea?

Stete o clipă nemişcat, pe urmă se întoarse şi ieşi încet din depozit. Îşi făcu loc printre funcţionarii care tocmai începuseră să părăsească birourile, ca să se îndrepte spre autobuze. Toţi râdeau şi erau veseli, în timpul cât îşi desbrăcau hainele de lucru şi-şi scoteau mânecarele de hârtie. Dar el plecă repede, trecu drumul, intră în hotel, traversă hallul şi deschise uşa camerei sale... Dacă i-a sosit o scrisoare, o va găsi pe masă. Constată imediat că nu-l aşteaptă nicio scrisoare. Dar în patul lui văzu pe Bunji, întins şi dormind foarte liniştit.

Primul lui îndemn fu să strige: „Bunji, oe cauţi tu aici?” Dar se stăpâni. Până acumă nu se gândise niciodată la felul în care arăta Bunji. Ştia doar atât, că Bunji nu este băiat frumos. Până şi el însuşi făcea haz de felul în care arăta.

— Eu arăt exact ca o paiată dintr'o panoramă de bălci, spunea el, întotdeauna, înveselit. Dar ce vrei să fac? Din cauza asta nu-mi fac nicio grijă — fetele moga nu

mă vor iubi niciodată — așa că voi putea să mă căsătoresc cu o femeie liniștită.

Spunea mereu că el se va căsători cu cea mai urâtă fată pe care va fi în stare să o găsească, așa că soția lui fiind mai urâtă decât el, va fi foarte fericită când va putea constata, cât este el de frumos în comparație cu ea. Nimeni nu se gândea la felul în care arăta Bunji, când îl auzea râzând și făcând glume, deoarece era adevărată plăcere să te uiți la el, cu toate că avea nasul lat și fără șea, ochii mici și lucitori ca niște mărgele și gura largă, mereu zâmbitoare.

Dar trecuseră luni de zile, de când I-wan nu-l mai văzuse și până astăzi nu i se întâmplase încă să-l vadă dormind. Bunji, cufundat în somn adânc, părea cu totul alt om. Obrazul lui părea că e cu fruntea prea îngustă, maxilarele prea puternice și gura prea mare. Acum I-wan putea să-și dea seamă că Bunji este japonez adevărat. Trupul lui era scurt, brațele lungi, mâinile mici, dar foarte puternice. Până și picioarele lui care acum erau fără încălțăminte, i se păreau scurte și groase, afară de degetele care erau caracteristice japoneze. La Shanghai I-wan auzise copiii pe stradă strigând după un japonez: „Maimuță — maimuță!” Cuvântul acesta îi trecu acum prin minte. Dar Bunji deschise ochii, se uită la el și sări în picioare, râzând.

— I-wan! strigă el.

— Cum de ești aici? întrebă I-wan cu glasul liniștit. Iși da toată silința să se convingă pe sine însuș: „Este acelaș Bunji, ca și înainte de asta!”

Bunji începu să caște sgomotos și se freca la ochi cu pumnii.

— Nu știu nici eu, răspunse el vesel. Singurul amănunt pe care-l cunosc, este că lui Akio și mie ni s'a poruncit să ne ducem la Tokio și să ne prezentăm la cartierul general al armatei. Am sosit prea târziu, pentru a ne mai putea continua drumul astă seară. Așa că mi-am zis: „Eu mă duc să găsesc pe vechiul meu prieten I-wan, ca să ne mai distrăm odată împreună”.

— Unde este Akio? întrebă I-wan.

— Firește, a venit și Sumie cu noi, așa că ei trebuie să fie undeva împreună, probabil s'au dus să vadă Fuji-san pe lumină de lună, sau ceva asemănător! răspunse Bunji râzând. Îi știi cum sunt ei doi. Dar afară de asta, lor le place Fuji. În fiecare vară fac amândoi câte o excursie, până la Fuji...

— Care este motivul că cei dela cartierul general din Tokio, au trimis după dumneavoastră? întrebă I-wan.

Bunji începuse să se încălze.

— Tocmai această întrebare le-o voi pune și eu, răspunse el vesel. În fiecare an noi ofițerii de rezervă suntem obligați să ne prezentăm, pentru cazul când s'ar declara un războiu... generalii sunt ca niște babe care nu se gândesc la altceva, decât la războiu.

Acum era în picioare și-și trecea mâinile prin păr.

— La Yokohama sunt localuri foarte bune cu geishe, declară el râzând. Haide, I-wan. La urma urmelor, au trecut luni de zile de când nu ne-am mai văzut.

I-wan stete câteva clipe pe gânduri. Bunji ar fi putut să-i spună ceva despre Tama...

— Bine, vin, răspunse el.

Teatrul strălucea de lumina felinarelor și toate locurile erau pline de lumea îmbrăcată în haine de sărbătoare; mâncau dulciuri și privirile lor mulțumite și senine erau îndreptate spre scena plină de lumină. Pe scenă se desfășura un dans străvechi, plin de eleganță, de pompă și de semnificație istorică, un dans pe care I-wan nu era în stare să-l înțeleagă. Dar toți ceilalți din jurul lui, păreau că-l înțeleg. După ce se termină, lumea începu să aclame și să strige mulțumită. Bunji se propti în spătarul scaunului, strălucind de mulțumire și obrazul îi era scaldat de nădușeală din cauza plăcerii pricinuite de spectacol.

— Până acuma n'am văzut dansul acesta niciodată atât de bine executat, exclamă el. Și mica Haru San cea care era la mijloc — este o celebritate. Toată lumea o cunoaște. Am auzit și eu vorbindu-se de ea, dar până acuma n'am văzut-o niciodată.

— Eu n'am prea ascultat, declară I-wan.

Toată lumea din jurul lor începuse să vorbească și să râdă, iar unii se plimbară, până când cortina se ridică din nou.

— Este o poveste despre fata unui mare samurai, care s'a îmbrăcat în haine bărbătești și a condus armata tatălui ei, în locul lui, îi explică Bunji. Pe generalul armatei dușmane îl prinde și-l duce în robie, ca pe urmă să se îndrăgostească de el. Inima o îndemnă să-i cruțe viața. Lupta ce se dă în sufletul ei, este cumplită. Dar dragostea de țară este mai puternică și-l omoară cu sabia tatălui ei. După ce-l vede mort, se sinucide și ea. Bunji își șterse obrazul, dar cât ai clipi, fu din nou înecat de sudoarea pricinuită de emoție: E ad-

mirabil... zise el oftând și se uită împrejurul său. Este un spectacol celebru. Toată lumea îl cunoaște, dar cu toate acestea vin să-l vadă mereu. Peste chipul lui rotund și caraghios, păru că trece o umbră de sfială și-l auzi spunând: Dacă aș avea curajul, declară el, m'aș duce la Haru San... ca să-i spun... cât sunt...

— De ce nu te duci? întrebă I-wan zâmbind.

Bunji se aprinse la față.

— Pentru că eu știu cum arată obrazul meu, răspunse el cu sfială. Mi-ar fi peste puțină să-i cer să se uite la mine.

I-wan începu să râdă cu hohote. Fie că era maimuță, fie că nu, ar fi fost peste puțină ca acest Bunji să nu-ți fie simpatic. Se simți cuprins din nou de vechea lui afecțiune față de Bunji și când se întoarseră acasă, îl întrebă ce ar fi vrut toată seara să-l întrebe, dar nu-l întrebasese, din cauză că senzația stranie a acestei zile părea că l-a despărțit cu totul de cei dimprejurul lui.

— Bunji, întrebă el, imediat ce ajunseră din nou în camera lui, ce este cu Tama?

Era la masă și începuse să scrie. Bunji se așeză pe marginea patului și se uită la el mișcat.

— Îți voi spune, zise el, și începu să se scotocească în buzunar. Ți-am adus și o scrisoare pe care mi-a dat-o la plecare, dar mi-a spus: „Să nu i-o dai, până când nu-i vei spune mai întâi totul”. Bunji scoase din buzunar un plic prelung și îngust, pe care se vedeau flori roșii, foarte delicate, cu care I-wan era acum obișnuit. Intinse mâna după el, dar Bunji o feri din calea lui. — Mi-a spus... continuă el pe același ton.

— Lasă-mă numai să pun mâna pe ea, se grăbi I-wan

să-i spună, când îl văzu că se uită la el cu îndoială.

— Bine, încuviință Bunji. Întinse lui I-wan plicul și se uită câteva clipe la el. Iși dresе glasul, pe urmă începu: Uite ce este cu Tama. I-wan aștepta, căznindu-se din toate puterile, să-și stăpânească nerăbdarea. Bunji era încet la gândire și se va face ziuă, înainte să termine ce va avea de spus. Stăi să vedem, începu Bunji îngândurat și cu glas încet, acum două zile părea că este ca de obicei. Începuse să pună flori proaspete în vase și să scuture prin camere. În sfârșit, după ce am rămas numai singuri, mi-a spus să duc vorbă lui Akio, că pe înserat se va duce la Sumie. S'a dus la Sumie. Nu știu din ce pricină, dar mi se pare că ele două au ceva împreună... Asta însă s'a întâmplat după aceea.

— Cum, după aceea? gemu I-wan.

— După ce a venit generalul Seki la tatăl meu, declară Bunji.

— A venit la tatăl dumitale? strigă I-wan.

Bunji dete din cap.

— Tatăl meu a chemat pe Tama în camera lui și au început să vorbească amândoi cu ea, și vorbeau de credeam că nu mai sfârșesc. În seara aceea m'am întors și eu târziu, din cauză că mă dusesem să văd un film american cu titlul — nu-mi mai aduc aminte cum îi zice.

— Pentru numele cerului, lasă filmul! gemu I-wan.

— Așa e, ai dreptate, răspunse Bunji înveselit — n'are nicio importanță, dar s'a întâmplat să-mi aduc aminte de el, era vorba de o fată drăguță, în dormitorul căreia s'a ascuns un bandit, despre care constată mai târziu că este un tânăr pe care l-a cunoscut înainte de asta,

așa că se căsătoresc împreună — era — dar să revin la Tama — când m'am întors eu acasă, în cameră mai ardea lumina și ei vorbeau cu ea. Așa că...

— Primise scrisoarea dela mine? interveni I-wan.

Bunji se uită la el și ochii lui erau plini de întrebări. Dar I-wan nu avea acum timp să-i dea explicații. Rupse plicul scrisorii primite dela Tama.

— Încă nu ți-am spus... începu Bunji.

— Nu mai pot aștepta, răspunse I-wan întunecat.

— În sfârșit, eram aproape pe terminate, adăugă Bunji zâmbind și se trânti din nou pe pat. Toate nebuniile acestea cu dragostea... și începu să râdă.

Dar I-wan nu-l mai auzea, căci toată ființa lui începuse să soarbă cuvintele de pe hârtia înflorită:

„I-wan, ți-am spus că nu vreau să mă căsătoresc cu nimenea, fi scria Tama. Dar tatăl meu mi-a spus că vom avea războiu cu China și astfel totul se va schimba. Până și mama îmi spune că acuma este datoria mea să mă căsătoresc cu generalul Seki, deoarece el se duce să lupte pentru patria noastră. Acum nu mai stăruiește nici ea să amâie. Văd că este datoria mea. Aceasta este soarta. Tama”.

Tăiase un cuvânt pe care-l scrisese în fața numelui ei. Dar el știa care a fost cuvântul acesta. Li scrisese „A dumitale Tama”. Pe urmă tăiase cuvântul „a dumitale” Datoria! Cuvântul acesta era un obstacol între ei, un fel de otravă cu care se hrăneau toți. Dar dacă doamna Muraki... Nu mai are nicio clipă de pierdut.

— Cu ce aş putea ajunge mai repede, cu trenul sau cu aeroplanul? întrebă el pe Bunji.

Bunji se ridică de pe pat.

— Unde s'ajungi?

— La Kyushu! se răsti I-wan.

— Tatăl meu nu-ți va da voie să vorbești cu ea, răspunse Bunji și clătină din cap, uitându-se la el cu milă.

— Va trebui să găsesc un mijloc, pentru ca s'o pot vedea, zise I-wan scrâșnind din dinți.

— De, adăugă Bunji, în orice caz trenul de seara a plecat și cred că ai putea să ajungi mai repede cu aeroplanul, decât cu trenul care pleacă dimineața, dacă vei reuși să-l mai prinzi. Dar se poate să fii apucat de furtună sau să ai vreun accident.

I-wan deschise fereastra dela cameră și constată că pe cer nu se vede nici urmă de nori și noaptea era luminată de lună.

— Se vede Fuji-san! exclamă Bunji mirat.

— Voi pleca mâine cu aeroplanul, declară I-wan. Dar fi mai rămânea o parte din noaptea aceasta pe care nu știa cum o va petrece.

— Eu mă voi culca, declară Bunji categoric.

— În cazul acesta n'ai decât să dormi în patul meu, căci mie mi-ar fi peste putință să dorm, ripostă I-wan.

Se așeză la masă și-și plecă fruntea în palme. Ce să facă... ce să facă acuma?

— Dacă aș putea, te-aș ajuta cu dragă inimă, adăugă Bunji cu bunătațe, dar eu mâine trebuie să mă prezint la Marele Cartier.

— Aeroplanul care face legătura între insule, nu pleacă până la amiază, murmură I-wan abătut.

— Nu pleacă, răspunse Bunji. Dar de cumva Shio nu va avea nevoie de mine, după ce mă voi prezenta, aș putea să mă întorc și eu cu dumneata. Dacă s'ar în-

tâmpla să-i scrii o scrisoare sau să-i spui ceva și dacă nu se va putea să o vezi, i-aș putea-o da eu.

— Da, exclamă I-wan ridicând privirea, ideea aceasta este foarte bună. Bunji, dumneata îmi ești un prieten atât de bun!

— Hah! exclamă Bunji. Dar de... mie-mi placi... nu știi, sfârși el și începu să se desbrace.

Dar I-wan scosese tocul și cerneala. Va încerca să vadă pe Tama, și dacă-i va fi peste puțină să vorbească împreună, Bunji îi va putea da această scrisoare. Li scrisese până târziu, rugând-o, stăruind și mărturisindu-și dragostea în cuvinte înflăcărâte.

„Draga mea Tama, chiar dacă țările noastre vor porni războiu, una împotriva celeilalte, repeta el mereu, asta nu are nicio legătură cu noi. Tu și eu, suntem cu totul aparte. Noi ne aparținem unul altuia. Este o simplă întâmplare, că guvernele... (Față de guvernul care stăpânea acum China, nu se simțea obligat la niciun fel de supunere, căci nu era guvernul pe care l-ar fi dorit el).

Legănat de respirația tihnită a somnului sănătos în care se cufundase Bunji, scrise lui Tama tot ce găsi de cuviință. Pe urmă se apucă și receti tot ce scrisese. Când într'un târziu pătri paginile scrisorii, luna apusese și întunerecul care precede zorile, puse stăpânire pe tot ce era în jurul lui. Stinse lumina din cameră și se culcă așa îmbrăcat cum era, alături de Bunji și adormi întocmai ca un om trudit de drum care se împiedecă și cade în adâncul unei gropi întunecate.



Se trezi imediat ce simți pe Bunji că a început să se miște.

— Cât e ceasul? întrebă Bunji somnoros.

În cameră își făcuseră loc cele dintâi raze de soare.

I-wan se uită zăpăcit la ceasornicul pe care-l avea la mână.

— A trecut de opt și jumătate, răspunse el.

Bunji trecu peste el și coborâ din pat.

— Akio și eu va trebui să luăm trenul care pleacă la orele nouă! exclamă el. Incepu să se îmbrace în grabă și se repezi la ligheanul cu apă, apoi începu să se spele pe obraz și-și udă părul. — Vom avea de făcut drum lung, așa că va trebui să-mi cumpăr ceva de mâncare pentru drum.

În timp ce vorbea, începuse să-și întindă părul cu o perie aspră.

— Mă voi întoarce imediat ce voi fi liber, declară el. Dacă se va întâmpla ca Shio să nu aibă nevoie de mine, voi pleca. Își legă cravata, încheindu-și haina cu cealaltă mână și alergând să-și găsească pălăria; toate acestea dintr'odată. Ajunsese în fața ușii, unde se opri. Hah! va să zică așa; ne-am înțeles!

I-wan se ridică încet din pat, dar se simțea obosit, deși dormise, puțin. Se desbracă și după ce se spală, își schimbă rufe. Pe urmă se așeză pe scaun și începu să recetească foarte atent scrisoarea pe care i-o făcuse în ajun și cea pe care o primise dela ea. Apoi ca și când ziua aceasta nu s'ar fi deosebit cu nimica de celelalte,

se duse la restaurant, mănca și plecă la magazin.

Peisagiul de jad pe care Shio îl admirase atât de mult, nu se vedea nicăiri. Fără îndoială Shio îl dusesese la el acasă. Se simți cuprins de o nemulțumire neașteptată, ca și când el însuș ar fi pierdut o comoară. Dar cu toate acestea se așternu pe lucru cu râvnă și începu să controleze cifrele frahțurilor ce le avea în fața lui. Acum nimic nu-l mai putea interesa, decât întrebarea: va putea oare să ajungă la timp, ca să vorbească cu Tama, și dacă va ajunge, va reuși oare să o convingă?... Pe urmă se întrebă: despre ce anume să o convingă? Ce va spune lui Tama să facă? Unde o va putea duce? Făcu o pauză și se uită la o bucată de rădăcină veche de cireș, sculptată și lustruită de vreme, care reprezenta un obraz cu trăsături diabolice. Când coboră ochii spre ea, i se păru că ochii acestei sculpturi, se uită la el batjocoritori, întocmai ca ochii unui bătrân înveselit și cinic. Unde va putea găsi în toată lumea aceasta, un locșor care să-l primească pe el și pe Tama!

Dar înainte de a răspunde la această întrebare, auzi pe cineva plângând și strigându-l pe nume. Era Bunji. Deschise ușa și-l văzu că este cu ochii împăinjeniți și obrazul strâmbat din cauza plânsului.

— I-wan, gemu el. Shio... unde este Shio?

— Nu l-am văzut, răspunse I-wan speriat și sculptura care reprezenta chipul bătrânului, îi scăpă din mână. Bunji... te rog... ce este...

— Akio... gemu Bunji. Akio... Akio...

Și întinse lui I-wan un petec de hârtie. Pe aceasta se vedeau liniile delicate ale penelului lui Akio care scria:

„Aceasta este pentru părintele meu și pentru frații mei: M'am gândit îndelung la pasul pe care-l fac acum. Știu de ce am fost chemat să mă prezint din nou la regiment. Vom fi trimiși ca să luptăm în China. Dar în viața aceasta pentru mine nu există nimica ce m'ar putea obliga să lupt. Și înainte de orice, eu nu aș vrea să fiu părtaș la asasinarea oamenilor din niciun fel de rasă. Cu toate acestea ar fi peste putință să nu ascult porunca Impăratului, afară doar de singurul mijloc de nesupunere pe care mi l-am ales eu acum. Când scrisoarea aceasta va ajunge acolo unde a fost sortită, eu mi-am dat trupul vulcanului Fuji-san. Iar cu mine, ca întotdeauna, este și Sumie”.

— Când... când... îngână I-wan.

— Când am ajuns la gară și m'am dus să-mi iau foaia de drum, gemu Bunji înecat de plâns, după ce le-am spus cum mă cheamă, mi-au dat scrisoarea asta și mi-au spus că a lăsat-o cineva pentru mine. Am luat-o și am cetit-o, pe urmă am început să plâng... ofițerul mi-a luat-o din mână și a cetit-o și el — era foarte furios — spunea... spunea că Akio este un trădător... și că n'avea acest drept... n'avea dreptul să se sinucidă... tocmai atunci când Impăratul are nevoie de oameni, sfârși Bunji și lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraz.

— Shio a aflat? întrebă I-wan cu glasul stins.

Bunji clătină din cap.

— Haide! zise I-wan. Intinse mâna după Bunji și-i simți mâna mică și puternică, în mâna lui delicată. Pe urmă, fără să mai zică nimica, intrară în biroul lui Shio. Il găsiră în fața mesei. Înainte de a face sau a spune ceva, I-wan îi întinse scrisoarea lui Akio. Shio o

ceti, începu să clipească din ochi, trăsăturile obrazului i se schimbară din mirare în spaimă și pe urmă când înțelese despre ce este vorba, începu să tremure și lăsă hârtia pe masă.

— Am bănuț întotdeauna, că într'o bună zi Akio va face o astfel de faptă, declară el cu glasul încet. Se sbătea mereu între viață și moarte. Moartea i se părea tot atât de plăcută ca și viața... făcu o pauză și înghiți în sec. Pe vremea când eram copii — dacă se întâmpla ca ceva să nu iasă așa cum ar fi vrut — spunea întotdeauna că ar prefera să moară. (Pe urmă niciunul dintre ei nu mai zise nimica). Intr'un târziu Shio continuă cu glasul grav: Bunji, va trebui să te întorci imediat acasă. Eu voi încerca să văd, poate se mai găsește vreo urmă din trupurile lor. Se întâmplă câteodată... ca oamenii să nu poată sări din vârful stâncilor... de-a-dreptul în crater...

— Eu nu pot să mă întorc, răspunse Bunji. Va trebui să mă prezint la datorie, chiar astăzi după amiază. Mi s'a acordat numai câteva ceasuri de răgaz...

Se uită amândoi speriați la el.

— Peste trei zile va trebui să mă imbarc și să plec în Mandjuria.

Rămaseră încremeniți și se uitau unul la altul, fără să știe ce să mai zică.

— În calitate de japonez, declară Bunji categoric, eu sunt obligat să plec.

— Știu, răspunse I-wan cu glasul stins. Înțeleg.

Se întoarse spre Shio. Chiar în clipa aceasta prin minte îi fulgerase un gând:

— Dacă vrei să ai încredere în mine, declară el, mă

voi duce eu în locul lui Bunji și voi da de știre tatălui dumitale.

O stranie presimțire i se furișase în suflet și i se părea că aci a intervenit soarta care pune lucrurile la cale în locul lui. Dar dacă totuș s'ar putea să existe și așa ceva?

— În cazul acesta cred că va fi bine să te duci, răspunse Shio. Și roagă pe tatăl meu să nu fie prea supărat pe Akio.

Astfel mâna morții se întinse și-i deschise porțile drumului care ducea spre Tama.



Sta ingenunchiată și tăcută, ceva mai încolo, în urma părinților ei, în timpul cât el le povesti ce s'a întâmplat. La început domnul Muraki îl primise fiind numai singur în cameră. După ce-l ascultă și după ce ceti scrisoarea pe care i-o adusese, rămase o vreme fără să zică nimic. Pături scrisoarea cu grijă, făcând-o un pătrățel mic pe care-l băgă în buzunarul mânecii dela haină. Pe urmă îi spuse:

— Cheamă pe fiica mea și pe mama ei la mine!

I-wan ieși din cameră și găsind o slujitoare, îi spuse ce-a poruncit domnul Muraki, și se întoarse din nou la el. Văzu că nu s'a mișcat din loc. În timpul cât I-wan se așeză din nou în fața lui, bătrânul nu scoase nicio vorbă.

Peste câteva clipe ușa camerei se deschise și apărură doamna Muraki. I-wan se ridică în picioare, fără să

se uite la ea. Ar fi fost nepoliticos să se uite la ea, așa că se întoarse puțin într-o parte. Dar știa și simțea că Tama este și ea în cameră. Pe sub ploapele coborâte îi putea vedea poala kimonoului. Cel puțin acum era aproape de el.

— Stai jos, porunci domnul Muraki.

Se așezară cu toții pe dușumele. Domnul Muraki scoase din mâneca hainei scrisoarea lui Akio. Făcu o pauză, în timpul căreia i se auziră dinții clănțănind și-i tremurau mușchii obrazului. Pe urmă începu să cetească liniștit și limpede, tot ce scria Akio. După ce termină, pături din nou scrisoarea și o băgă în buzunarul mânecii. Tăcură cu toții. O singură clipă lui I-wan i se păru că aude un hohot de plâns, repede stăpânit. Dar înțelese imediat că plânsul acesta fusese al lui Tama. Ridică repede privirea. O văzu că-și mușcă buzele și mâinile îi erau încleștate strâns. Doamna Muraki sta nemișcată, numai lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraz. Ridică brațul și cu mâneca kimonoului își șterse lacrimile, dar nu zise nimica.

— Pe un fiu care a fost neascultător față de Împăratul și față de tatăl său, nu avem nicio pricină să-l jelim, decară domnul Muraki pe acelaș ton liniștit cu care le cetise și scrisoarea. Prin urmare nimenea nu va jeli în casa mea.

Mâinile lui, sprijinite pe genunchi cu palmele în sus, începură să tremure ușor și tuși.

— Atât este tot ce-am vrut să spun, adăugă el. Pe urmă se întoarse spre I-wan. Probabil înainte de a te întoarce, ai vrea să te odihnești o noapte, declară el. Camera dumitale te așteaptă, ca întotdeauna.

— Vă mulțumesc, domnul meu, murmură I-wan.

Dincolo de mânăirea aceasta stăpânită, își simți inima bătând cu furie. Acuma cunoștea drumul spre cascada care gâlgâia în fața ușii lui Tama. Astfel că nu mai avea nevoie de scrisoarea pe care i-o făcuse.

— Vă rog să ne scuzați, domnul meu, zise doamna Muraki cu glasul stins.

Domnul Muraki dete din cap și I-wan se ridică din nou în picioare. Ridică repede pleoapele, o singură dată. Întâlni ochii plini de lacrimi ai lui Tama, și ochii aceștia îl implorau cu toată căldura, așa că-și dete seamă că-l va aștepta.



Puțin după miezul nopții se opri în fața ușii ei și tupilându-se în umbra streășinei largi, îi făcu semnul obișnuit, sgâriind cu unghia pe șipcile grătarului dela fereastră. Cât ai clipi paravanul se feri într-o parte și o văzu că apare în fața lui. Îi văzu obraul palid în lumina de lună. Tama își duse un deget la buze, ca să nu facă sgomot și simți în jurul său mireasmă de trandafiri. Rămase nemișcat, aproape nici nu mai respira și nu se mai gândi decât la ea.

— Intră în umbra terasei!

Murmurul ei părea mai ușor decât svâcnirea nesimțită a aripilor unei păsări în sbor. Fără să se simtă, trecu de pe așternutul de mușchiu, pe rogojina întinsă de Tama în calea lui, ca să-i amuțească pașii. Se opriră față în față, uitându-se unul la altul și fără să zică ni-

mica. Pe urmă întinse brațele spre ea. În viața lui de până acuma, nu i se întâmplase niciodată să întindă brațele după o femeie, ca s'o cuprindă. Nu știa nici cum ar putea să fie forma trupului unei femei. Dar o ținea strâns și din adâncul negurilor dragostei lui, gândurile-i tremurau mirate, cum de se poate lipi atât de strâns trupul unei femei de trupul unui bărbat, așa cum o simțea pe ea acuma, și cum se poate că deși se deosebește atât de mult de el, totuș se potrivesc unul cu altul și fata asta par'că face parte din ființa lui. Rămaseră așa, unul lângă altul, fără să facă nicio mișcare.

Pe urmă fata se despărți de el.

— Oh! exclamă ea ușor. Și eu care-mi ziceam, că nu voi... dacă va veni, nu voi admite să-l văd.

— Te-aș fi găsit, ori unde te-ai fi dus, declară el solemn. Nicăiri nu se poate să te ascunzi de mine.

— Nu, I-wan, te rog.

— Da, Tama, te voi căuta în toate părțile.

— Știi... că se va face războiu?

— Între noi doi nu se va face niciodată!

— Nu pot... nu sunt în stare... pentru noi nu este nicio posibilitate de scăpare. Eu trebuie să-mi fac datoria.

— Înainte de asta... la început... nu te-ai gândit niciodată... că ar fi datoria dumatăle... să te căsătorești cu un om bătrân pe care nu-l poți suferi! îi răspunse el în șoaptă.

— Nu m'am gândit înainte, dar astăzi totul s'a schimbat. În timpul unui războiu bărbații japonezi trebuie să se lupte și femeile japoneze să nască și ele copii, răspundea ea.

— Tama... tocmai dumneata, care ești o fată modernă! protestă el.

— Da, dar totuș așa este... ce altceva ne-ar rămânea de făcut?

O strânse mai tare la piept și simți un junghiu în inimă, din cauza bățăilor repezi.

— Nu se poate, răspunse el repede, dumneata nu poți face așa ceva. Noi doi, vom fugi împreună, undeva unde nu sunt războaie... unde nu ne va putea găsi nimeni... unde nimeni nu se va mai gândi că eu sunt chinez și dumneata japoneză.

— În lumea aceasta nu se găsește pentru noi un astfel de loc, gemu Tama.

— Se găsește... îl vom găsi... declară I-wan. Numai să-mi făgăduiești că nu te vei căsători cu el. Mă voi gândi și voi face un plan de fugă... apoi te voi înștiința...

Prin noapte se simți sgomot ușor de pași. O ramură se auzi pârâind. Câteva clipe rămaseră îmbrățișați, încremeniți de spaimă. Văzură pe domnul Muraki cotind pe după colțul casei. Tama îl apucă de mâni și-l trase după ea în cameră, fără să facă niciun sgomot. Rămaseră în picioare, în dosul paravanelor, la o depărtare de cel mult zece metri de tatăl ei. Bătrânul se oprise în fața cascadei și sta cu fruntea plecată în pământ. Li puteau vedea părul alb cum strălucește în lumina de lună. În mână ținea o ramură încărcată de flori de myrt, pe care o rupsesese, când trecuse pe lângă copacul din grădină. Întârzie atât de mult, încât cei doi tineri începuseră să-și simtă trupurile înțepenite. Pe urmă domnul Muraki se plecă și aruncă ramura înflorită în dulbina dela picioarele cascadei. Il auziră oftând și-l văzură că pleacă

încet și se pierde în largul grădinii.

Nu îndrăsniră să mai întârzie. I-wan se plecă spre obrazul lui Tama. Mirosea întocmai ca o caisă proaspăt ruptă de pe ramură și pe obrazul lui îi simți obrazul catifelat, întocmai ca fulgul de piersecă.

— Făgăduște-mi! stărui el în șoaptă.

— O, te rog... trebuie să pleci, suflă Tama.

— Făgăduște-mi numai că vei aștepta! o rugă el. Cel puțin până atunci, când vom putea afla, dacă se va face cu adevărat războiu sau nu. S'ar putea să nu fie nimica.

Ii simți buzele mișcându-se moi și fierbinți, pe obrazul său.

— Pleacă... pleacă, zise fata în șoaptă. Mi se pare că aud ceva.

Ieși în lumina lunii de afară și se îndreptă spre camera lui. Cu siguranță, își zicea el, nu se poate ca în largul mării să nu se găsească vreo insulă, care să fie departe de toate războaiele și tulburările pricinuite de oameni. Se întinse în așternut și rămase cu ochii deschși. Nu se poate să nu se găsească astfel de insule. Pe urmă își aduse aminte că Tama nu-i făgăduise nimica.

*
* *

— Dumnealui este generalul Seki, zise domnul Muraki.

I-wan prânzise numai singur în camera lui și pe urmă, fără să știe dinainte care dintre planurile lui încă neformulate, va începe să ia ființă, intrase în camera pe care familia o numea salonul modern. Ii

plăcea și astăzi să se așeze mai bucuros pe un scaun, decât pe o rogojină întinsă pe dușumele, și în camera aceasta erau scaune rigide, tapițate cu un pluș verde-deschis. Cu ani de zile în urmă, înainte de transferarea centralei lui la Yokohama, domnul Muraki văzuse mobilierul acestei camere la un magazin și-l cumpărase în întregime, pentru a-și aranja o cameră în care să poată primi clienții americani și europeni care veneau la el. Astăzi camera aceasta o foloseau foarte rar, și uneori când I-wan simțea nevoia să cetească sau să fie numai singur, în casa aceasta cu paravanele ce se fereau din fața ușilor, căci salónul acesta avea pereți și uși după moda apuseană.

Dar în dimineața aceasta, abia se așezase într'un fotoliu și-și aprinsese o țigară, când văzu că ușa se deschide pe neașteptate și apare domnul Muraki, iar pe urma lui un bărbat mic de statură și gras, îmbrăcat în uniformă. I-wan se ridică în picioare. O clipă domnul Muraki păru foarte încurcat. I-wan se prosternă în fața lor. I se păru că tot sângele i se repede spre creier și începe să vâjâie frenetic, lăsându-i trupul rece și molesit.

— Iar dumnealui, adăugă domnul Muraki, este fiul bancherului chinez, Wu Yung Hsiu.

Generalul Seki dete repede din cap și se uită la I-wan.

— Tocmai mă pregăteam să plec, domnul meu, se adresă I-wan domnului Muraki.

— Nu, interveni generalul Seki. Vei rămâne cu noi. Se așeză cu greutate, din cauza uniformei lui rigide și sabia i se lovi de picioarele scaunului.

— Cum doriți, răspunse domnul Muraki, adresându-se generalului Seki.

Astfel I-wan trebui să se așeze pe marginea unui scaun de lemn, foarte incomod și cu spătarul drept. Din tumultul pe care-l simțea în creier, câteva gânduri începeau să i se limpezească. Ce desgustător la vedere este omul acesta cu gâtul gros. Semăna foarte de aproape cu o broască țestoasă, cu capul ca o ghiulea, fără gât, ascuns în gulerul larg al tunicii. Avea un obraz patru unghiular și lătăreț, cu mustața țepoasă și căruntă. Totuș nu pare să fie bătrân, își zise I-wan și începu să-l afurisească în gând. Deși nu mai era tânăr, părea un bărbat viguros, crud și autoritar.

— S'ar putea ca dumneata să-mi dai câteva informații, zise generalul Seki întorcându-se spre el. Poți să-mi spui, în ce orașe din Mandjuria are sucursale banca tatălui dumitale?

I-wan se gândi imediat: „Nu-i voi spune nimica”. Își aduse aminte de En-lan care spunea că japonezii pun mereu tot felul de întrebări și caută să afle chestiuni mărunte care de multe ori par fără nicio însemnătate. Ce prostie din partea lui să-și închipue...

— Eu nu știu, răspunse el.

— Mi se pare straniu, ca dumneata să nu știi, declară generalul Seki după un moment de gândire. Se uită întunecat la I-wan: Dar n'are nicio importanță. Informațiile acestea le găsesc la cartierul meu general. Te-am întrebat numai ca un amănunt privitor la conversația ce o voi avea cu domnul Muraki. Probabil în cazul acesta vei putea să-mi spui, cam câte ceasuri de drum sunt dela Peking până la Harbin?

— Eu mi-am petrecut partea cea mai mare a vieții în orașul Shanghai, răspunse I-wan.

O vinișoară subțire și roșie începu să svâcnească repede pe tâmpla generalului Seki. Se întoarse spre domnul Muraki și declară cu glas puternic:

— Să lăsăm planul așa cum l-am stabilit. Nu va fi un războiu adevărat... trei săptămâni vor fi tocmai de ajuns pentru a sdrobi câțiva chinezi revoltați. Acum am foarte puțin timp. Trebuie să plec imediat. Dar când mă voi întoarce, îmi voi lua un concediu — și făcând o pauză, rânji hidos — va fi cel mai fericit concediu din viața mea.

I-wan rămase nemișcat și se uita la bărbatul acesta. Incepea să-și dea seamă că generalul Seki vrea să-l pedepsească, din cauză că el era chinez, sau în orice caz vrea să-l sperie. Își simți tot sufletul clocotind de revoltă. Apoi dintr'odată își simți capul pe deplin limpezit. E oare posibil ca pentru așa ceva să fie de ajuns trei săptămâni? Înainte de asta cu câteva minute ar fi fost gata să declare că i-ar fi peste putință să urască Japonia. Dar în clipa aceasta descoperise ceva în această Japonie care i se părea odios... amănuntul acesta era omul din fața lui, militaristul acesta arogant, închipuit, individul acesta din fața lui care-și lua aere de tiran atotputernic și care voia să se căsătorească cu Tama.

— Nu vă așteptați la niciun fel de împotrivire? întrebă el cu glasul liniștit.

— În cazul când chinezii se vor împotrivi, răspunse el cu dispreț, îi vom bate cu tunurile și vom arunca bombe...

I-wan simți că toată ura de care era capabil, i se

repede spre inimă. Se ridică în picioare. Pentru el amănuntul cel mai important nu era ura care-l îneca, ci faptul că nu va fi războiu.

Se întoarce și ieși din cameră, legănându-se puțin pe picioare, apoi închise ușa. Câteva clipe se opri în fața acestei uși închise. I se părea că toată casa a început să se învâртеască cu el și i se tăia respirația. Totuș gândurile i se limpeziseră pe deplin. Va trebui să găsească pe Tama și să-i spună că însuș Seki a declarat, că nu va fi un războiu adevărat.

Văzu o slujitoare trecând cu un vas de formă prelungă, plin cu flori.

— Unde este Tama-san? întrebă el.

Fata se uită la el mirată.

— Pe terasa dela răsărit; este ocupată cu aranjarea florilor, răspunse slujitoarea și-și continuă drumul.

Până acuma nu vizitase niciodată interiorul casei, deoarece nu era obiceiul ca bărbații să intre în camerele acestea. Dar de astă dată se îndreptă spre partea de răsărit, după ce trecu prin bucătărie. Dincolo de aceasta, în mijlocul unei terase patrate și mici, găsi pe Tama numai singură, cu o mulțime de ierburi și flori îngrămadite pe o masă din fața ei. Alesese un mănunchi de ierburi cu frunzele argintii pe care le așeza într'un vas, în jurul unor stânjenei roșii, tigrați, dar când îl văzu, se opri numaidecât.

— I-wan... dumneata... exclamă ea.

Dar el îi tăie vorba:

— Tama, țipă el... Este un om îngrozitor la vedere.

O văzu că se oprește cu frunzele argintii în mână și pleacă ochii.

— Da, e un bărbat îngrozitor, răspunse ea în șoaptă. L-am văzut ieri, după ce...

— Nu va fi războiu! o întrerupse el din nou. Seki spune că nu va fi războiu! Ii spuse ce-a auzit, pe urmă se gândi la tatăl său și-l condamnă fără rușine: Bărbați ca tatăl meu, nu vor admite niciodată izbucnirea unui războiu cu Japonia. Și tatăl meu, Tama, este un om puternic, enorm de puternic... puterea banului...

Simți cum se ridică într'ânsul o umbră din vechea lui mândrie. Cât l-ar disprețui En-lan pentru astfel de cuvinte. Dar En-lan n'ar fi niciodată în stare să înțeleagă sentimentele lui pentru această mică japoneză, nici cât o iubește. Lui En-lan i-ar fi peste putință să înțeleagă cum de cineva este în stare să iubească o japoneză.

— Evident, dacă se va întâmpla să nu fie războiu... declară Tama cu glasul stins, atunci totul se schimbă. Dacă va fi o simplă încercare, din partea tatălui meu care vrea să mă silească...

— Îți jur că nu va fi niciun războiu! declară el.

Slujitoarele începuseră să mișune în jurul lor, prefăcându-se că scutură și șterg praful.

— Nu vreți să vă ajut, stăpâna? întrebare ele una după alta.

Se uită la ele întunecat.

— Fetele acestea îmi aduc aminte de un roi de viespi, zise el lui Tama. Se vede că sunt hotărâte să nu ne lase nicio clipă singuri. Dar nu te voi părăsi până când voi fi convins că ești în siguranță... înțeleg, până când nu voi vedea că ești pe deplin liniștită. Căci sunt sigur că dacă vei lua o hotărâre...

Se uită la el, cu ochii mari și negri. Era grozav de

palidă. Din cauza emoției nu băgase până acuma de seamă.

— In cazul când nu va fi războiu, declară ea, atunci firește, eu nu mă voi căsători cu el.

In sfârșit, îi făgăduise!

— In cazul acesta eu mă voi adresa tatălui dumitale și te voi cere în căsătorie. Te rog să ții seamă de asta. Voi fi tot atât de om de modă veche, cât va vrea el. Voi căuta pe cineva care să-i vorbească în numele meu și voi aduce darurile de cuviință. Până când totul va fi aranjat, nu vei mai afla nimica despre această chestiune.

Tama își duse frunzele de iarbă argintie la obraz și nu zise nimica. Se înclină adânc în fața ei, o privi în luminile ochilor și plecă. Dar în fața ușii se opri, ca să o mai vadă odată, după ce slujitoarele începură să foiască în jurul ei. Pe doamna Muraki o văzu trecând prin grădină atât de repede, încât rochia i se înfășura în jurul picioarelor, de zorită ce era. Dar amănuntul acesta nu-l mai interesa. Tot ce trebuise spus, fusese spus și restul n'avea nicio însemnătate.

Fără să-și mai ia rămas bun și fără să se mai întâlnească cu nimenea, părăsi casa și se întoarse la Yokohama.



Ziarele scriau și lumea se auzea strigând pe străzi, că nu se va face războiu în Mandjuria. Ziarele scriau — exact cum bănuise și el — că se va încheia o „înțelegere”. Se spunea că a fost convocată Liga Nați-
oanelor.

nilor. Asta însemna că Chiang Kai-shek nu dorește să se bată. I se părea că vede pe tatăl său, trăgând sforile, în favoarea păcii.

Încercă să-și alunge gândurile — n'avea niciun rost să se gândească la astfel de amănunte pe care el nu le putea nici înlătura, nici schimba. Pacea! Pentru el pacea însemna Tama — Tama și anii lungi și fericiți pe care-i vor petrece împreună. Era foarte mulțumit că dragostea lui pentru Tama nu fusese năvalnică și nici neașteptată, ci că ajunsese să o iubească după patru ani de cunoștință, de prietenie și de dragoste. Avusese tot timpul să se gândească la toate amănuntele, înainte de căsătoria lor. Acuma, când aceasta va veni, și fiind pace, va trebui să vină, căsătoria aceasta a lor va fi veșnică. Își va trăi viața lui cu totul aparte, lucrând, învățând și bucurându-se împreună cu Tama, ani de-a-rândul, ani de mulțumire și împăcare. Națiunile n'au decât să se ocupe singure de soarta lor. În lumea de astăzi ar fi peste putință ca un om inteligent să poată crede în viață, decât cel mult atunci când va trăi într-o lume cu totul aparte, o lume minusculă, pe care și-a creat-o el singur.

Nu spuse nimănui nimica ci începu să-și limpezească planurile pe care și le făcuse în legătură cu Tama. Găsise un vechiu profesionist care se ocupa de căsătorii, așa că se duse la el și omul acesta consimți ca în schimbul unei recompense, să se ducă la domnul Muraki și să-i prezinte cererea lui.

— Va trebui să-mi dai și fotografia! declară bătrânul.

I-wan era gata să-i răspundă: „Ei mă știu cum arăt”, dar tăcu. Mai bine să lase ca totul să-și urmeze cursul, așa cum era obiceiul. Prefăcându-se că se conformează

obiceiurilor, însemna că este în mai multă siguranță. În viața lui de până acuma avusese destule cazuri de rebeliune. Dar toate acestea nu-i folosiseră la nimica. Ieși în oraș și se fotografie și când fu gata — plătise pentru ca să i-o facă repede — se duse cu ea la omul său. Se gândi că nu este nimic neobișnuit în fotografia pe care i-o dase. În hainele lui străine, arăta palid, solemn și banal, iar fotografia japonez încercând să o retușeze, îi dase o foarte ciudată înfățișare de japonez. Ochii lui păreau ieșiți din orbite și colțurile gurii repezite în jos, așa că nu mai semăna cu ce a fost înainte, dar amănuntele acestea n'aveau nicio importanță.

— Îți voi aduce și fotografia ei, declară bătrânul și se uită la el șiret.

— Nu e nevoie, răspunse I-wan repede; eu am văzut-o cum arată.

— Nu e, dar ai dreptul la o fotografie, stărui bătrânul. Afară de asta, la o fotografie te poți uita cât poțestești. Și e mult mai bine, decât dacă te-ai uita la ea.

Încerca să-l convingă în toate felurile, care sunt drepturile lui în calitate de client al său, așa că I-wan îl ascultă cu bunăvoință și pe urmă plecă.

Nu va fi războiu! Viața este foarte sucită, gândi el, în timp ce trecea în lungul străzilor, vesele și înguste. Se opri și cumpără un ziar, pe care-l ceti pe drum, dar nu reuși să înțeleagă nimica. Acum știa că ziarele nu scriu altceva, decât ceea ce le dau voie să scrie oameni ca generalul Seki. Erau articole cu titluri care spuneau că sunt mai multe batalioane de renegați, un fel de bandiți, care provoacă tulburări, din cauză că nu vor să se predea japonezilor. Dacă En-lan ar mai fi în viață, fără

îndoială ar fi și el printre aceștia. Dar cu siguranță En-lan era demult mort. Din cauza acestor bandiți, spuneau ziarele, armata japoneză a reușit numai cu mare greutate să restabilească ordinea și siguranța cetățenilor săi. Ar fi fost peste putință să înțeleagă ce însemnează aceste cuvinte: ordine și siguranță!

În orice caz ele trebuiau să însemneze cel puțin pace, și mai mult decât orice, el avea acum nevoie de pace și de siguranță. Avea nevoie ca Tama să devină soția lui și să facă împreună cu el un cămin. Renunțase la toate celelalte gânduri. Când totul va fi terminat, va scrie și tatălui său. Aruncă ziarul pe care vântul îl prinse numai-decât și începu să-l poarte ca pe un smeu, târându-l în josul străzii.

*
* *

Nu se aștepta ca bătrânul său mandatar să termine repede, așa că un timp așteptă cu toată răbdarea. Noaptea când se trezea, sta și se gândea prin întunec, înfiorat de gândul că prea legase multe nădejdi de succesul acestei întreprinderi și că poate Tama nici nu era atât de sigură de ea însaș, cum i se păruse lui. Dar după ce se făcea ziuă, își aducea din nou aminte, cât de sigură fusese în ziua când se despărțise de ea. În purtarea ei nu era nimica din ușurința cu care proceda Peony, pentru a-l necăji. Dacă se întâmpla ca Tama să-i spună că va face ceva, atunci putea fi dinainte sigur, că va și face ceea ce i-a spus. Își va face datoria, întocmai cum ar fi fost gata să se căsătorească și cu generalul Seki, de-

oarece ea fusese crescută în simțul datoriei împlinite. Totuș nu era câtuș de puțin o femeie din vechea clasă japoneză, care acorda bărbatului putere nețărmurită asupra ei. Aceeaș încăpățănare care putea duce pe 'Tama într'o direcțiune, o putea și abate din drumul apucat, dacă se întâmpla ca ei să i se pară că e mai bine așa. Avea toată încrederea în ea și se simțea liniștit, așa că-și putea vedea de ocupațiile lui dela birou.

În fiecare zi soseau transporturi noi și altele plecau. Începuse să se obișnuiască, văzând cum se despachetează lăzile în care soseau tot felul de comori artistice din China. Se obișnuise cu Shio care se oprea în fața obiectelor și alegea pe cele care ar fi dorit să le păstreze. Shio avea un instinct sigur. Orice obiect care i se părea că e neprețuit, îl reținea pentru el.

— Oamenii aceștia albi, spunea el lui I-wan ca un fel de scuză, nu sunt în stare să facă deosebire între ceea ce este o raritate și ceea ce este unic și desăvârșit. Tot ce este desăvârșit, voi păstra în Japonia. Aparține acestei țări și aci este locul unde trebuie să rămâie. Cu timpul tot ce se va găsi desăvârșit în lume, își va găsi locul aci la noi. Nimeni nu apreciază frumusețea, în măsura în care o apreciem noi.

I-wan nu răspundea. El nu răspundea lui Shio niciodată. Era adevărat că până acuma nu văzuse pe nimeni care să fie atât de ahtiat după obiecte frumoase, ca Shio. Părea că omul acesta ar fi în stare să trăiască și să se hrănească numai admirând frumusețea porțelanurilor și a obiectelor de fildeș, a tablourilor și covoarelor pe care le adora. Când se întâmpla să fie obosit, ori el obosea foarte ușor, deoarece lucra ceasuri multe, mânca puțin

și din fire era un om foarte șubred, îi era de ajuns să stea câteva clipe și să mângâie un obiect de jad, să pipăie un vas de porțelan sau o cupă, ca apoi să se simtă liniștit și înviorat, ca după o masă bună. În palma mâinii ținea fără întrerupere o bucată de jad alb, poleit din cauza mânilor care-l pipăiseră ani îndelungați, și tot atât de cald ca și trupul unui om viu. Când sta în fața biroului, făcând socoteli și repetând cifrele, își propunea obrazul în palma în care avea bucata de jad. Spunea că atingerea aceasta de o clipă, îl face să-i treacă durerea de cap.

Uitându-se acum la el cu o curiozitate necunoscută înainte, I-wan nu era în stare să descopere în obrazul lui palid, nimic din ce i-ar fi putut aduce aminte de obraji rotunzi și sănătatea lui Tama. Totuș își ziceau frate și soră, erau din acelaș sânge și probabil copiii ei vor avea ceva din ființa lui Shio. În orice caz omul acesta era inofensiv și dacă era încântat de frumusețe, se mai găseau și alții care se încântau de mult mai puțin decât atâtă. Toată țara aceasta, își zicea I-wan, suferă de mania frumuseții. Oameni săraci care abia câștigau atât ca să-și poată cumpăra pentru hrană un pumn de orez rece, găseau totuș câțiva gologani cu care să-și poată cumpăra un ghiveciu pentru flori și câteva semințe pentru sămănat. Tama îi va împodobi întotdeauna casa cu flori, căci ea fusese învățată să considere o cameră că este goală, dacă nu are podoabe de flori.

Insărcinatul său nu se întoarce decât în a optsprezecea zi a lunii viitoare și I-wan sta nopți întregi de veghe, întrebându-se ce s'o fi întâmplat cu el. Se hotărâse să plece el însuș, pentru a se convinge, când într'o

seară după ce se întoarse acasă, găsi pe bătrân în camera lui, așezat în fotoliu și fumându-și luleaua destul de liniștit.

— Hah! exclamă el când văzu pe I-wan că intră, și ridicându-se în picioare, se înclină în fața lui.

— Unde ai fost până acum? întrebă I-wan grăbit.

— După însărcinarea mea, răspunse bătrânul liniștit, după însărcinarea pe care mi-ai dat-o. A fost o însărcinare destul de grea. Mai era și vechiul pretendent... și dete din cap. Omul acesta trebuia împăcat. Dar tânăra fată s'a priceput foarte bine să potrivească lucrurile. Părintele ei s'a împotrivit, pe temeiul jignirilor ce s'ar putea aduce pretendentului fetei, dar ea a reușit să-l convingă.

— Cum? întrebă I-wan.

— Amenințându-l că se va sinucide, răspunse bătrânul liniștit. Da, și a încercat numaidecât. Am fost de față. După ce a făcut această declarație, a scos un cuțit pe care-l avea la cingătoare și și l-a trecut peste încheieturile mânilor, în fața ochilor noștri...

— Nu se poate! protestă I-wan.

Bătrânul dete din cap cu gravitate:

— Și-a trecut cuțitul peste încheietura unei mâni și se pregătea să-și taie arterele și dela cealaltă, dar mama ei care plângea, a leșinat văzând-o, așa că bătrânul a rugat-o să se oprească. Fata s'a oprit, dar sângele curgea din rană și îmbibase rogojina.

Bătrânul părea că simte adevărată plăcere, în timp ce-i povestea cele întâmplate, dar I-wan rămase incremenit de groază și nu era în stare să scoată nicio vorbă.

— Mama ei și-a revenit în fire și a început să geamă,

că acuma nu mai are niciun copil. Mi se pare îmi spuneai că are și fii?

— Unul a murit de curând, răspunse I-wan, iar cel mai tânăr, la care ținea mai mult, a plecat împreună cu armata în China.

— Așa, va să zică! răspunse bătrânul care asculta cu gura căscată. — Așa că tatăl ei mi-a spus: „Mai așteaptă și vom vorbi din nou despre această afacere”. Prin urmare am așteptat, și găsind vechiului pretendent o altă fată, fiica unui baron dela o prefectură din regiunea Kioto, care se simțea foarte onorat să aibă un general drept ginere, mai ales că logodnicul fiicei sale plecase cu o lună în urmă și se căsătorise cu o moga; le pricinuise o rușine care nu putea fi uitată, mai ales că-și făcuseră și hainele de nuntă, așa că umblau să găsească pe cineva, care să-i scoată din încurcătură. Am fost pentru ei adevărată mană din cer, care le aducea un general, indiferent că era bătrân și gras. Asta înseamnă că am aranjat amândouă afacerile dintr'un singur drum și mai cu una, mai cu alta, lucrurile au ieșit așa cum le-am plănuit; dumneata va trebui să pleci acuma, dar nu te vei duce la ei acasă, ci te vei duce la hotelul care este pe țărmul mării și aci te vei întâlni cu familia și veți lua ceaiul împreună, așa cum se obișnuiește. Pe urmă se va hotărâ și ziua cununiei, foarte curând, așa cum este obiceiul, dar asta este o afacere ca și făcută.

— Dar mâna ei? întrebă I-wan care nu putea să uite încheietura mâinii ei însângerate.

— Rana a fost destul de gravă, răspunse bătrânul. Dar cu toate acestea fata știa că numai în cazul când va încerca să se sinucidă, îi va putea convinge să se

invoiască. Bătrânul nici nu vruse să audă de așa ceva, până când a văzut cuțitul. Dar când a văzut că fata își taie vinele, și-a dat seamă că este mai încăpățânată decât el... Acuma după ce afacerea asta este ca și terminată, aș vrea să-ți dau un sfat. Nu întârzia să te împaci cu felul ei de a fi, înainte ca ea să bage de seamă ce ai de gând să faci, deoarece când se întâmplă ca o femeie să fie încăpățânată, nici chiar oceanul nu poate să fie atât de sigur de puterea valurilor lui, ca ea de voința ei.

Tuși și după ce scoase un petec de hârtie din mâneca hainei, scupă într'ânsul și păturindu-l, îl puse sub masă de unde servitorul îl scotea afară când mătura. Pe urmă așteptă să i se dea și restul onorarului.

I-wan începu să râdă și se ridică în picioare, ca să-i plătească:

— Îți voi da înc'odată pe atâta, în ziua când se va face cununia, zise el.

Bătrânul luă banii, îi păтури frumos și-i băgă în chimir.

— Voi chinejii, zise el, nu vă gândiți niciodată mai departe de ziua de mâine. Dar ziua de mâine nu este altceva decât începutul vremii. Și cununia nu este altceva decât începutul căsătoriei. O, da... așa este.

Se ridică în picioare tușind și dând din cap, apoi plecă. Pentru el toate acestea nu însemnau nimica. El își câștiga existența din astfel de afaceri și de astă dată fusese o simplă întâmplare, că fata preferase să se sinucidă, decât să renunțe la tânărul acesta care-i dase însărcinarea să plece în pețite.

Dar după plecarea lui, I-wan începu să-și împacheteze cele mai bune haine pe care le avea. Măine dimineață se

va duce la Shio și-i va cere învoire să lipsească timp de câteva zile și-i va spune care este motivul că trebuie să plece. I-ar fi fost peste putință să-și închipuie că Shio s'ar putea interesa de afacerea asta nici pe jumătate cât s'ar fi interesat de un obiect de jad pe care l-ar fi descoperit. Totuș va trebui ca de aci înainte să considere pe Shio drept fratele său mai mare și să se poarte față de el cu toată atenția cuvenită. Era gata să facă orice pentru Tama — această Tama care era dispusă să și moară pentru el.



De dragul lui Tama se duse la întâlnirea ce trebuia să fie la hotel, unde ca și când ar fi fost un om cu totul străin, se întâlni cu domnul Muraki și chiar cu doamna Muraki, amândoi îmbrăcați așa cum nu-i văzuse niciodată, în haine negre de ceremonie, din mătăasă grea. Cu ei veniseră prieteni și rude pe care nu-i văzuse până acuma niciodată, iar printre aceștia cât ai clipi, apăru și Tama, o Tama pe care tot așa nu o mai văzuse înainte de asta. Părul ei era uns cu uleiuri și pieptănat după vechea modă japoneză, iar obrazul îi era vâpsit în roșu și alb. Când se prosternă în fața lui, zâmbi cu acelaș zâmbit vag, caracteristic fecioarelor japoneze, dar el nu știa ce ar trebui să-i spună. Numai după ce-i întâlni privirile, când mișcă din pleoape — o singură dată — se simți mai liniștit. Ochii ei străluceau luminoși și plini de tremurul râsului.

„— Va trebui să jucăm și comedia asta”, par'că ar fi

vrut să-i spună ochii aceștia zâmbitori.

Astfel că de dragul ei, își jucă rolul până la sfârșit. Nu zise nimica, nici în clipa când auzi pe domnul Muraki spunând, că vor trebui să aștepte scrisoarea tatălui său în care să-și dea consimțământul pentru această căsătorie, căci era sigur că el va consimți. Tatăl său se va grăbi să-și dovedească prietenia pentru Japonia. Se va gândi că în fond I-wan va rămâne tot chinez și că o femeie, fie că e japoneză, fie că nu, este un amănunt de puțină importanță, ori Tama interesa mai ales în calitate de noră, nu de japoneză.

Când sosi scrisoarea, aceasta fu exact așa cum își închipuise și I-wan că va fi. Domnul Wu scria domnului Muraki că se simte profund onorat, de adâncirea noii păci între cele două țări. „Noi avem datoria să legăm una de alta aceste două țări surori, scria el, și care ar fi mijlocul cel mai bun, pentru a realiza acest scop, decât această căsătorie dintre copiii noștri?”

Lui I-wan îi scria:

„În lume nu există femei care să fie mai bine pregătite, decât femeile japoneze. Sunt femei ascultătoare, umile, supuse și casnice. Vei duce o viață de familie fericită. După ce va mai trece o bucată de timp, o vei aduce la noi să o vedem. Dar nu acuma... lumea de aici este revoltată, deși fără temei, împotriva japonezilor, din pricina ultimelor tulburări. Dar oamenii de jos au fost întodeauna ignoranți și au greșit. Situația din Mandjuria se va limpezi, cât mai curând posibil. Cu toate acestea va fi mai bine să aștepti câțva timp, înainte de a te întoarce în China cu o soție japoneză”.

Păturind scrisoarea tatălui său, I-wan începu să zâm-

bească. El nu avea de gând să se întoarcă acasă, nici cu, nici fără Tama. Dar în orice caz nu se va întoarce acasă fără să o ducă și pe ea.

*
* *

Ca să facă pe voie lui Tama, așteptase fără să o mai vadă, până în ziua nunții care fusese hotărâtă să se țină îndată ce va sosi răspunsul tatălui său. Pe urmă se duse la nuntă și aceasta se ținu în acelaș hotel unde fusese publicată și logodna lui. În încăperile reci și ceremonioase ale acestui hotel, pe jumătate japonez, pe jumătate străin, întâlni aceiaș oameni pe care-i văzuse și la logodnă. Imediat după aceea sosi domnul Muraki și doamna Muraki, Shio și cu el o femeie liniștită și cu obrazul pământiu care era soția lui, și la urmă de tot, Tama. Băură vinurile amestecate și ascultară poruncile pe care bătrânul agent nupțial le recită în fața lor.

Câteva clipe se simți stăpânit de o neînțeleasă senzație de singurătate, deși Tama era alături de el. Dar Tama aceasta era o fată tăcută și cu obrazul boit, pe care el nu o cunoștea, și de săptămâni întregi nu-i mai auzise nici glasul și nici nu o văzuse așa cum era ea cu adevărat. Cu toate că-i simțea umărul îmbrăcat în haina grea de mătăasă, alături de umărul său, trebuia să recunoască fără încunjur, că fata de alături de el, era ca însaș și că reușise să o câștige, numai datorită faptului că se conformase vechilor obiceiuri. Căci domnul Muraki nu l-ar fi primit în niciun caz de ginere, dacă ar fi procedat așa cum ar fi crezut de cuviință și s'ar fi căsătorit

cu Tama așa cum i-ar fi plăcut lui, simplu și fără ceremonie, ca și când ar fi fost o căsătorie care-i interesează numai pe ei doi. Ar fi fost peste putință, deoarece căsătoria aparținea familiei.

După terminarea ceremoniei, se uită în jurul său, la toți cei de față, la oamenii aceștia mici de statură și curtenitori, pe care-i vedea înșirați dincolo de domnul Muraki și de doamna Muraki, mătuși și unchi și verișori care toți se uitau la el, zâmbind intimidati și sfioși. I se păru că toți seamănă unul cu altul. În clipa aceasta până și Tama seamănă cu ei, își zise el. Se gândi cu totul pe neașteptate, că el nu s'a căsătorit cu Tama, ci cu Japonia. Și fără să înțeleagă cum și de ce, în clipa aceasta simți că a trădat pe cineva, cu ceva, într'un fel oarecare. Pe urmă auzi glasul agentului nupțial alături de el.

— Acuma, dacă vrei, schimbă-ți hainele; mireasa te așteaptă, zise bătrânul cu glasul fără nicio nuanțare. Automobilul este în fața intrării.

Cuvintele acestea îl făcură să-și aducă aminte. Hotărâse să plece după căsătorie în munți, la micul han dela izvoarele calde, și împreună cu Tama să-și petreacă aici prima săptămână de căsătorie. În prima clipă de zăpăceală, își uitase cu totul ce avea de făcut. Nunta se terminase. Acum când în sfârșit el și Tama vor fi numai singuri, va începe cu adevărat viața lor de căsătoriți. La gândul acesta își uită de toate și se repezi în camera lui de hotel, unde chiar azi dimineată, înainte de a se îmbrăca în hainele lui de ceremonie, își întinsese cu multă grijă pe pat, costumul cel nou albastru închis, pe care și-l cumpăraseră. Obiceiul era ca după cununie mirele să îm-

brace haine de care purtau cei din apus. Totul era nou și până și cravata roșie de mătasă, era așezată alături de costum. Se îmbracă repede și luându-și pălăria cea nouă, coborâ scările în fugă. Tama îl aștepta. O găsi în mașina închisă și cu perdelele lăsate. Cineva îi deschise ușa și intră, ca imediat după aceea ușa să se închidă pe urma lui. Mașina porni și fură repeziți unul în brațele altuia. Tama începu să râdă și când îi auzi glasul, cât ai clipi totul în jurul său i se păru din nou prietenos și real.

— Tama! exclamă el.

Își spălase obrazul de văpseaua roșie și albă, iar părul îi era pieptănat spre ceafă, ca întotdeauna; îmbrăcase o rochie verde-închisă și în picioare avea pantofi de piele.

— Mă mai cunoști? întrebă ea râzând.

Se uită la ea și-i văzu fața brună, cu trandafiri în obraji și drăguță cum fusese întotdeauna.

Întise brațele, fără să zică nimica, și-i simți pentru a doua oară trupul voinic și svelt, tremurând alături de el. Apropierea aceasta era mult mai reală, decât tot ce i-ar fi putut oferi viața. Amănuntul caracteristic al soției lui, era tocmai realitatea aceasta a unei personalități puternice. Ea nu întrebuinta niciodată parfumuri. Își apropie obrazul de al ei și simți un miros de apă proaspătă și de săpunul cu care se spălase. Din păr se desprindea mirosul plăcut de ulei de pin cu care-și netezise părul.

— Tama, zise el în șoaptă și se simțea înecat de fericire, suntem căsătoriți cu adevărat?

Fata dete din cap și-i simți înșecarea grăbită și ener-

gică a frunții.

— Da, sigur că suntem căsătoriți, răspunse ea simplu și fără încunjur.

I-wan nu mai zise nimica. În brațe simți tremurul neașteptat al trupului ei care trepida de afirmația pe care i-o făcuse.

* *
*

— Ascultă I-wan, zise ea cu glasul sever, va trebui ca în timpul căsătoriei noastre să-ți aduci întotdeauna aminte că eu sunt o moga.

Începu să râdă și o văzu că se întoarce spre el, cu privirile ochilor strălucind de șiretenie.

— Va să zică nu mă crezi? întrebă ea.

— Ba da... ba da, te cred, răspunse el repede. Despre tine cred orice.

— Ah, răspunse Tama, va să zică este destul de bine pentru început.

Începu din nou să râdă și rămase pe marginea patului uitându-se la ea. Tama își pieptăna părul lung și negru. Mai era și acuma ud, după baia pe care o făcuseră împreună în dulbina cu apă caldă, deși și-l răsucise pe creștetul capului, ca să nu-i cadă în apă. Dar sburdaseră și se stropiseră tot timpul unul pe altul.

Acum erau din nou în camera lor și I-wan concediase servitoarea, ca să poată rămânea numai singur cu Tama. Vedea că toate servitoarele se uită râzând la el, dar puțin îi păsa. Le dăduse un bacșiș ca să nu lase pe ceilalți vizitatori să se apropie, până când el și Tama își

vor termina baia. Până acuma nu-i spusese, dar după ce intrară în apă, luase hotărârea ca Tama să nu facă niciodată baie în prezența altora, decât cel mult a lui. El era chinez și nu admitea așa ceva.

Acum era în fața lui, complet goală și începuse să-și pieptene părul. Vedea că nuditatea aceasta era tot atât de inocentă, ca și a fetei aceleia de țăran pe care o văzuseră în ziua când veniseră aici împreună cu Bunji. I se părea că ea nici nu-și dă seamă că ar putea să fie vreo deosebire între faptul că este goală sau îmbrăcată. Se simți înfiorat de o ușoară gelozie, din pricina acestei inocențe. Ii era peste putință să suporte gândul că ar fi putut să stea în felul acesta chiar în fața slujitoarelor. Dar i-ar fi fost peste putință să-i explice situația. Presimțea că ea nu va fi în stare să înțeleagă.

— Lasă-mă să-ți văd încheietura mâinii, zise el pe neașteptate.

Se apropie de el și întinse brațul. La încheietură se vedea o cicatrice lungă, roșie. Iși lipi obrazul de ea.

— Se întâmplă de multe ori ca fetele moga să-și taie arterele, pentru ca să poată face ceea ce și-au pus de gând? întrebă el.

Dacă i se va întâmpla vreodată să se simtă enervat din cauza lui Tama — deși i se părea că așa ceva ar fi peste putință — dar dacă totuș se va întâmpla, îi va fi de ajuns să-și aducă aminte de încheietura mâinii ei.

— Era singurul mijloc pentru a determina mai ușor pe tatăl meu să înțeleagă, răspunse ea cu glasul liniștit. Când am ridicat cuțitul, a înțeles că hotărârea mea, de a mă căsători cu tine, este nestrămutată.

Acestea sunt cuvinte destul de plăcute, gândi el, ca

să poată mulțumi un bărbat. Dar el ar fi vrut ceva mai mult.

— Chiar dacă s'ar fi întâmplat să fie războiu, zise el ca să o necăjească, tu tot cu mine te-ai fi căsătorit — știu că așa s'ar fi întâmplat.

Se uită la ea, ținând-o de mână, căci voia să-i vadă ochii, când îi va răspunde.

Dar ea clătină din cap și privirile ei erau prea inocente, ca să se poată îndoi de temeinicia răspunsului ei.

— Nu, I-wan, nu m'aș fi căsătorit cu tine, răspunse ea. Dacă s'ar fi declarat războiul, eu m'aș fi căsătorit cu generalul Seki. Nu știi, dorr ți-am mai spus?

I-ar fi fost peste puțină să creadă, deși îi vedea privirile ochilor.

— Nu pot să te cred, răspunse el.

— Atunci nu ești în stare să înțelegi nici acum, răspunse ea cu glasul grăbit. Dacă războiul s'ar fi declarat, atunci, I-wan, eu nu mai eram stăpână pe mine, ci aparțineam țării mele. În timp de războiu toată lumea aparține patriei sale.

— Bătrânul Seki nu poate fi patria, declară el supărat.

Mâna ei mai era și acum în mâna lui, dar i se părea că este cu totul altfel decât înainte. De ce-și tăiașe arterele? Acum câteva clipe i se păruse atât de impresionantă dâra aceasta roșie, pe încheietura catifelată a mâinii ei de culoarea chihlimbarului.

— Este un general de mare vază, declară ea, și Împăratul are multă încredere în el.

Când pronunța cuvântul „Împăratul”, îi făcea impresia că pomenește numele tuturor zeilor. Se simți din nou înfiorat de gelozie, împotriva a ceva ce el era

incapabil să înțeleagă.

— Va trebui să mă iubești numai pe mine, zise el. O lăasă de mână și ridicându-se, întinse brațele după ea și o cuprinse de mijloc. Pe obraz îi simți pântecul catifelat și vârtos și-i auzi bătăile inimii.

— De iubit te iubesc numai pe tine, zise ea cu glasul liniștit și-i luă capul între palme. Te voi iubi întotdeauna.

— Atunci de ce spui: „Dacă ar fi fost războiul...”

Ar fi vrut să o audă răspunzându-i că legătura dintre ei ar fi fost aceeaș, chiar dacă lumea s'ar fi despărțit în două, la picioarele lor.

— Amănuntul acesta n'ar fi avut nicio legătură cu dragostea mea pentru tine, răspunse Tama. Începu să-l mângâie pe creștetul capului: Ascultă, I-wan — în calitate de japoneză, este datoria mea...

— Taci! zise el, căci nu voia să o audă vorbind despre datorie. Datoria ta sunt eu, numai eu singur, în colo nu ai nicio altă datorie.

O apucă din nou de mână și pipăi cu vârful limbii linia aspră a cicatricei, ca să o poată simți cu toată ființa lui.

— Nu mai spune nimica, zise el în șoaptă, să tăcem amândoi.

Nu mai dorea altceva, decât să simtă, căci simțind, între ei nu mai exista niciun fel de obstacol. Sângele lor svâcnea în acelaș ritm și spre aceeaș dorință. Acesta este amănuntul esențial între un bărbat și o femeie, numai acesta. Ea îl ascultă, fără să răspundă nimica, și cu mișcări și gesturi delicate se lipi mai strâns de el. Dar imediat după aceea, la o mișcare pe care o făcuse cu mâna, I-wan se feri din calea ei și rămase aproape consternat. Se gândi că e straniu, da... nici nu s'ar putea

să fie altfel, ca o tânără fată, căsătorită de câteva ceasuri, să fie în curent cu astfel de lucruri. Se retrase și murmură ceva neînțeles.

— Ce-ai spus? întrebă Tama.

— Te întrebam... cum se poate ca tu să știi de așa ceva.

Cum sta întinsă alături de el, ridică ochii și-l privi mirată și inocentă.

— Bine înțeles, am luat lecții, dela o geishă foarte bună și bătrână, răspunse ea. Mama i-a plătit ca să mă învețe.

Părea atât de lipsită de prefăcătorie, de inocentă în naivitatea ei, încât rămase fascinat și îngrozit în acelaș timp. Se ridică într'o rână și stete o clipă, luptându-se cu sine însuș, fără să înțeleagă care va fi pornirea cea mai puternică în lupta ce se încinsese într'ânsul.

— Ce este, I-wan, ce s'a întâmplat? întrebă Tama.

— Realismul tău... reuși el să îngâne. Pe mine mă... îngrozește. (Pe urmă se gândi: probabil ea nici nu este în stare să înțeleagă ce spun eu).

Dar ea îl înțelese destul de bine. Câteva clipe se uită la el în tăcere. Pe urmă îi spuse pe acelaș ton simplu și liniștit.

— Dragul meu soț, stai și te gândește puțin. Crezi că ar fi bine ca o fată tânără să se căsătorească, fără să fie informată despre amănuntele care pot face plăcere soțului ei? Am fost învățată să-ți fac hainele, să-ți prepar mâncarea care-ți place, să îngrijesc de casă și de copii. Crezi că asta înseamnă că nu trebuie să știi nimica relativ la felul în care trebuie să te iubesc, după ce rămânem numai singuri? Bine, dar aceasta este tocmai

partea care reprezintă inima vieții noastre. Când inima este sănătoasă, nu se poate ca trupul să nu fie sănătos.

— Da... dar este ceva ca o purtare de curtezană, murmură el.

— Oh, nu! răspunse ea repede și-și retrase mâna. Apoi se dete jos și își luă rochia, așa că-și dete seamă că e rândul ei să fie consternată de cuvintele lui. Ce deosebiri stranii existau între ei! Ce însemnau acestea? Își aduse aminte de ziua când văzuse pentru întâia oară femeii desbrăcate la o baie publică și cât fusese de consternat de acest spectacol, dar Bunji îi răspunsese că singurul amănunt care putea să te consterneze, ar fi fost să te uiți la o femeie goală. Pe vremea aceea nu înțelesese cuvintele lui, dar le acceptase. Acuma Tama era departe de el. Se oprise în fața fereștii și-și strângea haina în jurul trupului, legându-și eșarfa. Ii putea vedea mâinile tremurând, în timpul cât făcu nodul. Era cu spatele spre el.

„Nu este câtuș de puțin... purtare de curtezană, adăugă ea cu glasul înecat de lacrimi. Eu sunt soția ta. Eu sunt cea care va trebui să-ți nască ție copii”.

Apucă între degete mâneca rochiei și-și șterse repede ochii, pe urmă își netezi părul de pe frunte.

Stând așa în fața fereștii, cu umerii repeziți în jos, i se păru dureros de impresionantă și de copilăroasă, ca un copil care proceda așa cum a fost învățat de alții. Se apropie de ea cu pași grăbiți.

— Va trebui să mă ierți, zise el. Îți poruncesc, adăugă el.

O văzu că se îndreaptă din umeri.

— Nu trebuie să-mi poruncești, răspunse ea fără să se

întoarcă spre el. La urma urmelor cred că eu sunt o moga? Unei moga nu-i place să i se poruncească, nici chiar de către soțul ei. Dar afară de asta, eu nu vreau să fac altceva... decât ceea ce-ți va face plăcere.

Ii văzu buzele tremurând. Cu totul pe neașteptate se simți îndemnat să rădă. Femeia aceasta îi era dragă, cea mai dragă ființă de pe pământ. Nu-l interesa ce este ea și nici că ideile și purtările ei îi erau inexplicabile. Nu-l interesa dacă el o va putea înțelege sau nu și nici ce gândește ea. Știa un singur lucru, că toată ființa lui o primește așa cum este.

— Întoarce-te la mine, zise el categoric.

Tama întoarse capul și ochii ei se furișară încet spre ai lui, ca apoi să se uite unul la altul. Pe urmă din adâncul ochilor ei văzu cum se ridică la lumină un zâmbet, întocmai ca fiorul unei unde pe oglinda unei ape. O clipă se uită la el, și fără să răspundă nimica, în timp ce el o aștepta, începu să-și desfacă eșarfa pe care abia adineaori și-o încinsese atât de strâns în jurul trupului.

*
* *

Când încerca să nu se gândească la ea, se străduia ca să ridice și mai sus în sufletul său, zidul de izolare care-i despărțea de restul lumii. Se rupsese de propria lui țară, și căsătorindu-se cu ea, o despărțise și pe ea în aceeaș măsură de cei de o seamă cu ea. Erau două ființe, cu totul aparte de ceilalți, cum se cade să fie doi inși care s'au despărțit de semenii lor. El chinez

și ea japoneză, erau străini unul pentru altul. Sângele străbunilor lor nu fusese același sânge. Nici oasele trupului lor nu erau la fel. Înțelegea când se uita la trupul ei și la trupul lui, întinse unul alături de celălalt, că nu sunt făcute din același lut. Se întâlniseră și acum trupurile lor se amestecau între ele. Oricât de mult i-ar fi fost drag de trupul ei și oricât de aproape ar fi fost de al lui, carnea lor nu putea să fie aceeași. Scheletul trupului său era lung și svelt, al ei era scurt și puternic. Ea nu era grasă, dar cu toate acestea nu va putea deveni niciodată atât de sveltă ca el. O iubea tocmai pentru aceste calități pământești ale trupului ei, care lui îi lipseau, întocmai cum o iubea și pentru simplitatea ei de care îi venea de multe ori să râdă.

O iubea pentru simplitatea ei, cu atât mai mult, cu cât știa că el însuși este o fire complexă. Nu exista nimica ce el ar fi făcut, fără să fie în stare să facă același lucru în mai multe feluri, câtă vreme pentru Tama nu exista decât un singur fel de a îndeplini ceva și acest fel era cel pe care-l învățase. Până și mândria ei de a se crede independentă și modernă, contribuiau în realitate la determinarea ei să facă un anumit lucru așa cum a fost dinainte învățată să-l facă. Când încerca să facă glume pe socoteala ei din cauza aceasta, ea nu era în stare să-l înțeleagă ce vrea să spună, cum se întâmplase și în seara aceea, când așezase masa pentru ospățul lor din camera de hotel. Era ultima zi din cele șapte pe care le destinase plăcerilor căsătoriei. A doua zi trebuiau să se întoarcă la Nagasaki. Domnul Muraki hotărâse ca el să ia locul lui Bunji. Ziua următoare el și Tama se vor instala în căsuța cea mică pe care o

cumpăraseră, pe coasta muntelui din marginea oraşului. Prin urmare seara aceasta era un prilej de sărbătoare, așa că Tama comandă o masă specială și când sosi momentul, Tama apropie masa de paravanele deschise ale intrării, spre celălalt capăt al camerei, care avea vederea spre vale și pe deasupra munților și până departe sub cerul înnoptat în fundul căruia clipeau luminile de pe marginea mării. Nu-l lăasă să pună mâna pe nimica.

— Nu, I-wan te rog, îi spusese ea, este datoria mea să aranjez totul.

Prin urmare se așezase pe scaun și se uita la ea să vadă ce face, dar în timpul acesta zâmbea pe ascuns. Părea atât de serioasă și de preocupată de cel mai mic amănunt. Toată după amiaza o petrecuseră împreună pe câmp și ea adunase anumite flori și ierburi cu care avea de gând să împodobească masa în timpul ospățului. După ce se întoarseră acasă, își pierdu aproape un ceas cu aranjatul florilor, din care aruncă cea mai mare parte, iar pe cele care îi mai rămaseră, începu să le taie și să le potrivească cu toată grija și cu fundată într-o profundă tăcere. Dar i-ar fi fost peste putință să nu recunoască forma desăvârșită a tot ce făcuse. Câteva fire de iarbă argintie, așezate în vas, păreau atât de subtil aranjate între funzele lungi și grațioase, încât dacă nu ar fi văzut-o cum le-a așezat, i-ar fi venit să creadă că le-a scos de-a-dreptul din pământ și le-a transplantat în vasul de formă patrată din cameră. Toată străduința și arta pe care o învățase, se rezuma numai la acest amănunt: ca ceea ce face să nu pară un obiect de artă, ci numai ceva firesc. Amănuntul acesta, își

zise el, explică în mare măsură caracterul lui Tama.

Astfel aranjă masa și vasele, împreună cu florile, plănuiind dinainte cum se vor așeza și cum vor fi servite felurile de mâncare. Abia după ce termină totul, fără să lase nimica ce n'ar fi fost dinainte prevăzut, începu să râdă și bătu din palme.

— Sunt gata, zise ea veselă. Acum avem dreptul să fim fericiți.

— Bine Tama, dar tu ai fost fericită și până acum, răspunse el și se uită la ea râzând. Te-am urmărit făcând pregătirile și am constatat că ai fost fericită tot timpul cât au durat aceste pregătiri.

Se uită la el, peste măsuța la care se așezaseră, pe rogojinile groase și așternute pe jos.

— Ce vrei să spui? întrebă ea. N'am făcut nimic altceva, decât ceea ce trebuia făcut.

— Nu, interveni el, ai făcut ceea ce ți-a plăcut. Crezi că e nevoie să faci toate acestea? Mâncarea ne-o puteau aduce și am fi putut-o mânca și fără asta, zise el înveselit.

— Oh, I-wan, exclamă ea cu glasul plin de amărăciune. Dar în viață sunt anumite reguli cărora trebuie să te conformezi de fiecare dată, când faci ceva, chiar în cele mai simple lucruri. Eu am fost învățată cum trebuie să procedez, când mătur într'o cameră, ca astfel să mi se pară că ceea ce fac este ceva mai mult decât un simplu măturat, am învățat cum trebuie să servesc ceaiul, cum să...

— Moga... moga! exclamă el înveselit.

Tama se opri și se uită la el.

— Vrei să spui că... în calitate de moga... îngână ea.

Nu e necesar... probabil, adăugă Tama cu glasul stins. Cred că, din anumite puncte de vedere, eu tot mai sunt o femeie de modă veche. E adevărat — probabil mai sunt — chiar mai mult decât îmi închipui eu că aş putea fi.

Îşi dete seamă că atitudinea lui a jignit-o. El nu reţinuse decât partea hazlie din micile ei pregătiri şi din cauza aceasta se condamnă pe sine însuşi.

— Nu, te rog, nu, stărui I-wan. Imi face plăcere; îmi place tot ce faci tu. Nu te supăra, sufletul meu, din pricină că eu încerc să te necăjesc. Dar de aci înainte nu te voi mai necăji niciodată.

— Ba dimpotrivă, să mă necăjeşti, dacă-ţi face plăcere, răspunse ea grăbită. Mă voi învăţa şi cu felul acesta, de a fi necăjită de tine.

Vorbea pe un ton atât de serios, încât aproape fi era peste putinţă să nu întindă mâna spre ea, peste masă. În orice caz ar fi întins-o, dacă nu se întâmpla ca tocmai atunci să intre o slujitoare care aducea peştele. Imediat după aceea Tama îşi uită de discuţia dintre ei.

— Uite peştele, I-wan! exclamă ea. L-am ales astăzi chiar eu, din dulbină. Va trebui să-ţi placă, I-wan, căci este un peşte foarte frumos şi la bucătărie l-au preparat după reţeta pe care le-am dat-o eu.

— Imi va plăcea, declară I-wan şi e foarte frumos. Desfăcu peştele cu o pereche de beţişoare de argint, pe urmă el fi întinse castronul ca să-i dea partea lui, şi după ce i-l umplu, îl luă şi se uită la ea.

— Voi primi tot ce-mi vei da, zise I-wan.

O văzu că se aprinde la faţă şi în privirile ei con-

stată, sau i se păru că a constatat, un fel de spaimă.

— Știi foarte bine că eu nu vreau să-ți dau decât ceea ce-ți va face plăcere, răspunse Tama.

— Da, știu, declară el. Iși dete seamă că va trebui să procedeze cât se poate de prevăzător și de delicat față de soția lui. Ea era un amestec de modă veche și nouă, de copil și de femeie, toate luate împreună. Va trebui să se poarte față de ea, cum s'ar purta față de fiecare în parte și față de toate împreună.

În clipa următoare începu să râdă din nou și se uită la el. Vorbiră despre Bunji și despre felul în care el s'ar fi bucurat de un astfel de ospăț și cum dintre toate cunoștințele lor, el ar fi fost acum cel mai bine venit între ei. Unde era acum, nu știa niciunul dintre ei, doar atât că trebuie să fie undeva în China. Pe urmă Tama îl întrebă:

— Spune-mi ceva despre China. Seamănă cu țara noastră?

La început I-wan clătină din cap, pe urmă îi răspunse:

— Da seamănă... sau mai bine zis, nu seamănă... dar nici n'aș putea să-ți spun. În orice caz nu seamănă cu țara aceasta.

Se gândi la puternicele deosebiri de rasă, pe care le constatasese între trupul lui și al lui Tama. Deosebirile acestea se manifestau și în privința concepției, a felului de gândire și simțire. Se vor jigni din nou unul pe altul și se vor jigni mereu, din pricina acestor deosebiri.

Așteptă ca Tama să-l mai întrebe ceva, dar ea nu mai întrebă nimica. În loc de asta, se ridică dela masă și stinse toate luminile, afară de una singură. Slujitoarea scosese ultimele castroane de pe masă și le adusese

ceaiul fierbinte, așa că acumă după ce terminară cu ospățul, Tama își luă ceașca și veni să se așeze alături de el. Își uitase cu totul de China și de tot ceea ce putea să se asemene cu ceea ce ea știa sau nu știa.

Privirile îi rătăceau acumă pe fereastra deschisă, pe deasupra munților și toată ființa ei părea împăcată și mulțumită. Intoarse și el privirea în partea unde se uita ea și timp de câteva minute niciunul nu zise nimica. În mijlocul acestei tăceri se șterseră toate deosebirile dintre ei, ca să poată sta alături, soț și soție. Legătura aceasta dintre bărbat și femeie — era cea mai adâncă legătură din viață — mult mai adâncă decât orice deosebire dintre străbuni și rasele oamenilor. Nu se temea de viitorul căsătoriei lui. Se va dedica în întregime vieții acesteia de om căsătorit, căci pentru el, ea reprezenta toată lumea lui. Nu avea o lume aparte, în care să poată trăi, dar va încerca să se apropie cât mai mult de lumea ei. Dar lumea reală va fi pentru ei, lumea cea nouă pe care o vor crea împreună. O lume nouă... Încercă să alunge gândul acesta care pentru el era o amintire dureroasă. Nu, nu va fi ceva atât de mare și de important, cum ar putea să fie o lume nouă. Ceea ce va crea el și Tama, va fi un locșor sigur, dar destul de mare pentru a-i încăpea pe ei doi și pe copiii lor. Copiii lor vor fi ca și ei, fără să aibă o patrie specială. Prin urmare vor avea cu atât mai multă nevoie de siguranța calmă a unui mic cămin. În clipa aceasta se gândi, că poate copiii lui nu vor fi de loc mulțumiți că el le este tată. Probabil ar fi preferat ca părintele lor să fie un bătrân general. Își aduse aminte că la Shanghai existau oameni de origine amestecată, dar aceștia nu însemnau nimica. Aceștia

erau născuți din amestec de sânge alb și de sânge galben — ceea ce era un amestec inadmisibil. Copiii lui și ai lui Tama vor avea cel puțin avantajul că nu vor fi ca aceștia.

— Tama, întrebă el pe neașteptate, la ce te gândești?

I se păru că simte nevoia să-i audă glasul.

— Mă gândesc la casa noastră, răspunse ea cu glasul liniștit. Mă gândeam tocmai la felul în care va trebui să o aranjez.

— Oh, aș prefera să nu mai coborâm niciodată de aci din munte, zise el mulțumit. Ne-am simțit în siguranță și liniștiți — am stat aci împreună, numai singuri, ca și când în toată lumea asta n'ar mai fi existat nimenea afară de noi.

În clipa aceasta i se părea că toată lumea rotește în vârtejuri, împrejurul acestui singur colțișor, unde ei stăteau acum alături, învăluiți în liniștea înserării.

— Oh, n'aș vrea să-mi petrec toată viața pe vârful unui munte, răspunse Tama. Ar fi prea greu.

— Greu? se miră el.

— Da, ar fi greu să ne procurăm carnea, legumele, cărbunii și toate celelalte lucruri de care avem nevoie în fiecare zi.

— A, da — aprobă el îngândurat — sigur că ar fi greu.

Lui nu-i trecuseră prin minte măruntele probleme de fiecare zi.



Zilele goneau una după alta, atât de repede, încât înainte de a se putea gândi la plăcerile ce i le pricinuia una, cealaltă apărea numaidecât. Nu se ducea nicăiri decât cel mult la slujba lui și numai din când în când, în vechiul birou unde odinioară lucrase împreună cu Bunji, dar unde astăzi era numai singur. Dela birou se întorcea întotdeauna la Tama, în casa lor cea mică și îngrijită. Zilele treceau și se făceau luni, dar nu doreau nicio schimbare, el pentru că era mulțumit să aibă casa lui și pe femeia aceasta ca soție, iar ea nu dorea nicio schimbare, căci știa că *Tama* este zeița vieții de fiecare zi. I-wan se gândea: „Până astăzi eu n'am reușit să o cunosc cu adevărat”.

Acum începea să-și dea seamă că soția lui pare mult mai mulțumită în timpul îndeplinirii obligațiilor ei zilnice. Cât staseră împreună pe munte, soția lui fusese desăvârșită, poate chiar mai mult decât atâta, își zicea el. I se părea că ea își făcuse dinainte un plan pe care încerca să-l urmeze în toate amănuntele. Astăzi însă, în străduința de a îngriji de casă și a face totul așa cum dorea el, își uita uneori să-și mai netezească părul cu ulei și să-și strângă eșarfa în jurul mijlocului, fără să și-o boțească. Acuma alerga de colo până colo, îmbrăcată într'un kimono de pânză și încinsă cu un brâuț îngust, în loc de eșarfă; mânecile largi și lungi și le lega la spate, cum făcea și slujitoarea, iar când venea acasă dela slujbă, i se întâmplase în mai multe rânduri să o vadă cu părul desfăcut și pe obraz sau pe nas cu pete

de funingină dela cărbunii cu care prepara mâncarea la bucătărie.

Seara găsea întotdeauna câte ceva bun de mâncare, căci după cât putea vedea, soția lui se pricepea la bucătărie și-i plăcea să gătească. Il aștepta o supă, care varia în fiecare zi, și cel puțin două feluri de mâncare. Fiecare fel din acestea, era pentru el o surpriză. Era profund emoționată, când ridica în fața lui capacul castroanelor, ca să-i arate câte o mâncare de pește, bulgărașe de carne, sau câte o friptură de pui, gătită în aburi și înotând în sosurile delicate sau mazăre verde.

— Cum se face că ști să prepari atâtea feluri? întreba el mirat.

— Nici nu bănuiești câte feluri mai știu, în afară de acestea, răspundea ea cu mândrie. Mai sunt încă o mulțime de bucate pe care nu ți le-am gătit încă.

Până acuma se gândise întotdeauna că mâncarea pe care o mănânci, nu are nicio importanță. Trăind numai singur, se obișnuise să mănânce cum se întâmpla și era foarte mândru de această indiferență care pentru el era un fel de ispășire conștientă, pentru risipa ce se făcea în casa tatălui său. De multe ori intra în câte un restaurant și se așeza în fața unui castron cu găluști și bucățele de carne, cum aveau obiceiul să mănânce cei care trăgeau la rickshaw-le, și-și zicea: „Mâncarea aceasta este destul de bună pentru oricine”.

Bucatele de acuma însă era mult mai bune. Tama părea destul de frugală, pentru ca el să poată fi mulțumit. Gătea mâncare de ajuns, ca el să se poată sătura, dar cu toate acestea nu făcea niciodată risipă. Ii venea să râdă, când o vedea că stă cu sprân-

cenele încruntate și face socoteala cantităților de care va avea nevoie mica lor slujnică. În casa tatălui său, slugile jefuiau cămarile, dar nimeni nu se sinchisea. Era mulțumit când se gândea că în casa lui, mânilor îndemânatoare și priceperea lui Tama, țin socoteală de toate cele. Uneori își aducea aminte de En-lan și ar fi dorit ca prietenul său să-l poată vedea acum. Astăzi în casa lui nu era nimica de ce s'ar fi putut rușina, nici în fața oamenilor bogați, nici a celor săraci.

Casa aceasta mică, ridicată pe o terasă stâncoasă de pe coasta muntelui, în afară de oraș, i se părea că este tot ce poate fi mai desăvârșit pe pământ. Era atât de simplă, de curată și de liniștită! Dușumelele erau acoperite cu rogojini, albe ca argintul, iar camerele erau formate din paravane cu grătare, acoperite cu hârtie de orez, pe care în timpul zilei le fereau la o parte, pentru ca să aibă mai mult loc. În timpul nopții paravanele erau adunate din nou, ca să formeze despărțituri mici și plăcute. Între acestea era una în care el își avea cărțile și unde putea ceti și fuma, în timpul cât Tama pregătea masa, iar alta era camera în care dormeau ei doi, somnul adânc și liniștit al celor care vor fi etern îndrăgostiți unul de altul. În jurul casei era o grădiniță, cu pământul plin de mușuroaie și de gropi, unde în timpul zilelor de sărbători, lucra împreună cu Tama și unde se așeza domnul Muraki — când se întâmpla să vină la ei — și începea să le dea tot felul de sfaturi.

Dincolo de casa lor era marea.

— Marea, murmura domnul Muraki, după lungă gândire; grădina va trebui să fie îndreptată cu vederea

spre mare, căci marea este peisagiul anume menit pentru ea. Prin urmare privirea nu trebuie să fie oprită de nimica, ci să poată trece dincolo de ea, peste apele care se întind până la capătul zării.

Venea în fiecare Duminică și-l vedeau urcând poteca stâncoasă spre casa lor, așa că plantară împreună grădina, de la fiecare firicel de iarbă, până la cel din urmă colțisor de piatră. În ceasurile acestea de liniște plină de mulțumire pe care le petreceau împreună, ar fi fost greu să-ți aduci aminte că bătrânelul acesta emoționat, este același bărbat sever care poruncise ca fiul său mort să nu fie jelit, sau cel care fusese gata să-și sacrifice singura fată pe care o avea.

Dar în sufletul acestui om bătrân, bunătatea de acum și severitatea cea dinainte de asta, trăiau alături. Niciuna dintre aceste două sentimente nu se puteau împăca între ele, ci trebuia să le primești, cum primești orice lucru de toate zilele. Mânile lui pricepute dădeau formă definitivă ramurilor și vrejurilor din grădină. Aceste mâni îndemânatice, tăiau, tăiau fără încetare, până când I-wan începea să se gândească înspăimântat: „Din copăcelul acesta nu va mai rămâne nimica. Dar la urma urmelor grădina mea este atât de mică”.

După ce sfârșea cu potrivit, băga de seamă că domnul Muraki a avut dreptate. Din copăcelul la care lucra, rămăsese numai ceea ce era esențial. Și de fapt abia după ce termina de tăiat, puteau să-și dea și ei seamă de ceea ce este cu adevărat esențial. Ramurile le tăia așa fel, încât copăceii păreau răsucii și repeziți în jos, în atitudini de stranie frumusețe, ca și când marea însăși le-ar fi dat forma aceasta.

— Ia veniți încoace, zicea el cu obrazul scăldat de nădușeală și emoționat. Veniți în fața casei.

Se opreau alături de el, în fața ușii cu paravanele ferite. Grădina se așternea în calea lor, întocmai ca o alee în fundul căreia copăceii erau despărțiți unul de altul, ca și când vânturi năpraznice i-ar fi despărțit, ea să deschidă o poartă spre marea dela picioarele lor.

*
* *

Toamna veni atât de repede, încât lui I-wan nici nu-i venea să creadă că a sosit. Dar într-o dimineată când se treziră, Tama îi spuse:

— Noaptea trecută a brumat.

Când plecă la birou, Tama ieși cu el și în grădină văzură ierburile încărcate de chiciură, iar în jurul pietrelor ochiurile de apă prinseseră pojghiță de gheață. Când se întoarse acasă, târziu după amiază, o găsi tot în grădină, măturând primele frunze scuturate.

— A sosit toamna? întrebă el cu îndoială.

Tama dete din cap înveselită. Obrazul îi era îmbujorat din cauza lucrului în mijlocul aerului rece și purificat, așa că părea mai tânără decât până acum — cum era de altfel și când își aducea aminte cu totul pe neașteptate de ceva și se supăra.

— Chrysantemele au început să înflorească și poți distinge colorile. Dar două dintre ele mi se pare că nu sunt ceea ce ar trebui să fie, declară ea.

Chrysantemele acestea pe care le plantaseră împreună din ghiveciuri, le cumpăraseră luna trecută dela un vân-

zător. Erau șase de toate, exact atâtea câte ar fi avut loc în colțul grădinii lor. Tama îl luă de mână și-l duse să le vadă.

— Cele două de colo, sunt de culoare galbenă, zise ea, deși noi am fi vrut să fie toate roșii și aurii.

— Probabil vânzătorul avea prea multe din felul acesta, zise el și zâmbi, văzând-o cât este de supărată.

— Dacă îl voi mai vedea, îi voi cere banii înapoi, declară Tama revoltată.

În timp ce vorbea, începuse din nou să măture frunzele.

— Sunt sigur că-i vei cere, răspunse el râzând. Stai să mă duc să iau și eu o mătură.

Intră în mica lor bucătărie și aduse o mătură, apoi începură să măture împreună. Tama se așează imediat pe banca de bambus, ca să se odihnească.

— Ai și ostenit? întrebă el și rămase mirat când văzu pe Tama că dă din cap, în semn de afirmație. Ea nu avea obiceiul să fie obosită niciodată.

— Te simți bine? întrebă el din nou.

— Foarte bine, răspunse femeia.

I-wan continuă să măture grădina și din când în când se uita la ea. De fiecare dată o vedea că se uită în largul oceanului adormit.

— Ce vezi acolo? întrebă el și se apropie de ea, să vadă la ce se uită.

— Aș vrea să cunosc pe părinții tăi, răspunse ea pe neașteptate. Aș vrea să știu ce fel de oameni sunt părinții tăi și cum arată casa voastră de dincolo de mare, și întinse brațul spre largul oceanului.

El nu se mai gândise de luni de zile la părinții lui.

După căsătorie le scrisese și cu această scrisoare le trimisese și o fotografie a lui și a lui Tama, îmbrăcați amândoi în hainele de ceremonie, iar tatăl său îi răspunsese foarte curtenitor. Mama lui nu scria niciodată scrisori, dar le trimisese daruri, mățăsuri și satinuri brodate. Tama le admirase și le păstra împreună cu sulițele prețioase și icoanele primite în dar, de ziua cununiei.

În clipa aceasta i se păru că vede departe, dincolo de ape, strălucind în lumina asfințitului, casa lor cea mare de formă patrată, în care-și petrecuse copilăria. Simțea în nări mirosul acestei case, acelaș miros care-l aștepta întotdeauna, când se întorcea dela școală, desprins din opiul pe care-l fuma bunica, din draperiile lungi și vechi ale ferestrelor, din covoarele groase și prăfuite, din lemnul lustruit și vechiu al mobilelor. Respiră adânc aerul proaspăt și sărat al oceanului, ca să alunge mirosul acesta pe care-l simțea în nări și-i stăruia în amintire.

— Care este pricina că ai vrea să-i vezi? întrebă el.

— Pentru că sunt pe cale să devin cu adevărat o membră a familiei tale, răspunse ea cu glasul solemn.

La început nu fu în stare să înțeleagă ce vrea să spună.

— Vreau să spun, adăugă ea privindu-l în luminile ochilor și înțelegând că el n'a priceput, că până acuma eu ți aparțineam numai ție. Eram o parte din tine însuși. Dar în curând voi avea un copil. Pentru noi asta înseamnă că de aci înainte voi aparține cu totul familiei tale și nu familiei mele.

I se întâmplase să-și aducă aminte uneori noaptea, de clipa aceasta. Până acuma nu vorbiseră niciodată

despre această eventualitate. El se sfiise să-i vorbească, iar ea nu se gândise până acuma decât la viața lor comună.

Se întrebaseră de mai multe ori:

— Cum îmi va spune?

Căci se gândiseră de foarte multe ori la fiii lui și se întreba, dacă dorește cu adevărat să aibă fii. Fetele aveau mai puțină importanță. Pe acestea le-ar fi putut căsători cu japonezi care să fie tineri de familie bună. Dar dacă se va întâmpla să aibă copii, ce vor fi aceștia, chinezi? Și cum le va putea explica motivul pentru care ei nu sunt în patria lor? Avea clipe când se temea de fiii lui care nici nu se născuseră încă. Iar Tama, care acuma îi spunea că va naște un copil, îi vorbea înainte de orice, despre propria lui familie. El îi povestise foarte puține amănunte în legătură cu familia lui și nu-i dăduse nicio explicație asupra motivelor pentru care tatăl său îl trimisese de acasă. Nu-i vorbise nici despre trecutul său, deoarece se gândea că acesta nu poate avea niciun fel de legătură cu ea.

Dar afară de asta nu putea fi sigur nici de faptul că ea va putea înțelege ceva. Fusesse învățată să se gândească cu groază la revoluție, așa că oricât ar fi dorit să-i povestească amănuntele vieții lui, se temea să nu o sperie, deși acuma își dădea seamă că el niciodată n'a fost adevărat revoluționar, așa cum fusese En-lan.

En-lan făcea parte dintre oamenii meniți din naștere să se revolte, oriunde ar fi fost și în toate părțile. Dacă s'ar fi întâmplat să nu fie în propria lui țară, atunci tot revoltat ar fi fost și în țară străină. În mișcarea revoluționară își găsea singura mulțumire și liniște. Nu

iubea poporul pentru care lupta. Iubea numai lupta. I-wan însă iubise poporul mai mult decât lupta pe care o începuse, și acuma își dădea seamă, că în adâncul sufletului său, el nu putea suferi această luptă. Era deci mult mai bine, își zicea el, să nu spună lui Tama nimica, ci să o lase să-l creadă că este așa cum îl vede acuma, deoarece așa cum era acuma, era mult mai mult el însuș, decât fusese pe vremea când se întovărășise cu En-lan. Tot așa nu-i spusese nici motivele pentru care nu o dusesese niciodată la ei acasă.

— Ce zici, să plecăm la familia ta? întrebă ea. I-wan, de ce ești atât de tăcut? Tu nu dorești să ai un copil?

Văzu că ea s'a speriat din cauza privirilor lui rătăcite și se grăbi să o liniștească.

— Sigur că vreau un copil! exclamă el. M'am gândit de sute de ori până acuma la clipa aceasta. Dar, eu nu te voi duce acasă.

— De ce? stăruie ea. Cred că se cade ca eu să cunosc pe socrul meu și pe soacra mea.

— Eu mi-am închipuit că tu ești o moga! ripostă el, străduindu-se ca glasul lui să pară vesel. Imi închipuiam că fetele moderne nu doresc să-și cunoască soacrele.

— I-wan, eu sunt o moga, ripostă ea. De fiecare dată când o auzea făcând această declarație favorită a ei, îi venea să zâmbească. De astă dată însă nu îndrăsni nici să zâmbească, de teamă să nu o supere. Constatase că mica lui soție japoneză, nu este dispusă de loc, să-l vadă că-și bate joc de ea.

— Dar sunt anumite lucruri care sunt foarte bune așa cum sunt, sfârși el în locul ei.

— Cum ai putut să-mi ghicești gândul care mă pre-

ocupă? întrebă Tama.

Ar fi putut să-i răspundă: „Pentru că te-am auzit și înainte de asta, spunându-mi aceleaș cuvinte”. Constatase însă că nu-i place, nici să-l audă dându-i astfel de răspunsuri. Așa că-i spuse:

— La asta te-ai gândit, da?

— Da, la asta, mai ales acum, răspunse ea cu glasul grav. Apoi după o clipă de tăcere continuă: Când se întâmplă ca o femeie să fie însărcinată, este o situație stranie, dar sentimentele ei de moga sunt împăcate și liniștite. În loc de asta, începe să se gândească la vechile obiceiuri, pentru a-și ocroti copilul. Se gândește la familie.

— Cred că familia mea nu-l va putea ocroti, zise el cu glasul scăzut.

— Bine, dar mi-am închipuit că tatăl tău este om bogat? se miră ea. Și-mi mai spuneai că este un om puternic și cu vază.

Presimțea că va trebui să-i spună, că probabil nici averea tatălui său nu va fi în stare să ocrotească un copil născut din căsătoria cu o japoneză. Dar nu putea să-i spună așa ceva. Cuvintele acestea vor distruge liniștea și siguranța căminului său. Acestea fi vor rămâne neșterse în minte și vor sta ascunse în sufletul ei, ca să o roadă încet, întocmai ca o boală misterioasă. Nu va fi în stare să le uite niciodată și la urmă le va întrebuița împotriva lui. Iubind-o așa cum o iubea acum și din toată inima, i-ar fi fost peste putință să-i spună: „Tama, poporul meu urăște poporul tău”, cu atât mai puțin acum când ei vor deveni definitiv uniți prin copilul lor.

— Vreau ca să fii numai a mea, murmură el și-i trecu

brațul în jurul umerilor. Tama, eu prefer să rămâi moga. Sunt și eu un mobo. Noi trăim despărțiți de restul lumii, tu și eu, amândoi. Nu avem nevoie de nicio familie. Noi suntem de ajuns unul pentru altul... vom fi de ajuns și pentru copiii noștri.

Se uită la el cu îndoială:

— Copiii noștri nu vor putea trăi întotdeauna împreună cu noi, răspunse ea. Noi vom îmbătrâni și vom muri.

— Până atunci vor fi mai mulți și-i vom învăța să se mulțumească numai cu ei înșiși, ripostă I-wan.

— Casa va deveni prea mică pentru ei, zise ea.

— Vom tăia coasta muntelui și vom lărgi casa, ca să avem mai multe camere.

— Va fi mult mai simplu, să ne mutăm într-o casă mai mare, adăugă ea îngândurată.

Dar el nu se putea învoi la așa ceva.

— Nu, Tama, nu! declară el. Nu vom părăsi casa aceasta niciodată. Ar fi un semn de nenorocire, dacă ar trebui să o părăsesc.

— O, și tu spui că ești mobo! exclamă ea. Un mobo care se teme de semne rele!

Începură să râdă împreună atât de înveseliți din pricina acestui lucru de nimica, încât la urmă ea-și șterse ochii cu mâneca și-l întrebă:

— Despre ce vorbeam înainte de a deveni atât de caraghioși, spune I-wan?

— Mi se pare Tama, că tu începuseși să-mi spui că vei naște un copil — o fetiță.

— Nu, nu vreau... va trebui să fie un băiat! protestă ea grăbită.

— Eu aş prefera o fetiță, stărui el.

— Sunt convinsă că voi naște un băiat, declară Tama. Incepură să râdă și din nou își uitară de toate nemulțumirile.

*

* *

Bunji încă nu se întorsese acasă. Cu un an în urmă la Shanghai se întâmplaseră oarecare tulburări. Dar mișcarea, scriau ziarele, era lipsită de importanță. Un batalion de chinezi renegați se ciocnise cu soldații japonezi.

Amănuntul că Bunji, cum spunea domnul Muraki, a fost trimis la Shanghai, li se păruse fără importanță. Tot fără importanță li se părea și acumă, amănuntul că Bunji nu se întorsese încă și, după cum spunea domnul Muraki, se va face vară, înainte ca el să se poată întoarce acasă. Pe la mijlocul acestei primăveri se născu primul fiu al lui I-wan.

Până acumă nu i se întâmplase încă să vadă niciodată fastul în legătură cu nașterea unui copil. Dacă ar fi fost un copil dela țară, cum fusese En-lan, nașterea lui nu ar fi reprezentat niciun mister. Știa că între oamenii de rând, legătura dintre un bărbat și o femeie și nașterea copiilor, era ceva tot atât de obișnuit ca și pâinea și apa și somnul. Nimica nu se întâmpla pe ascuns. Dar în casa aceea uriașă și străină, în care crescuse el, nu se vedea nimica din toate acestea. Dacă se întâmpla ca o roabă să rămână însărcinată, datorită unei întâmplări, și nu reușea să înlăture rușinea cu buruieni și

leacuri, era alungată din casă, căci mama lui spunea că nu vrea să suporte pisici și câini și nici copii care plâng prin casă. Afară de asta I-wan fusese cel mai mic dintre copii.

Astfel se întâmplă că el rămase cu totul neinițiat în legătură cu nașterea primului său copil și i se păru că este un fel de minune. Era minune să vadă pe Tama preocupată de treburile ei, să o vadă mâncând și bând anumite lucruri, pentru ca fiul lor să devină deștept, să devină robust, lucruri care vor contribui să-i crească dinții drepți și albi, să aibă părul și ochii negri și pielea trupului să-i fie catifelată. Dar după toate acestea trebuia să nu fie nici mare, ca să se poată naște fără nicio primejdie. Intr'o zi, după ce-și anunță familia, că nașterea copilului se apropie, se încinse cu un brâu și-și schimbă felurile de mâncare, pentru ca astfel copilul să poată deveni robust, dar totuș să rămână mic. Cu toate că I-wan se mira de unde știe toate acestea, Tama aduse în casă o moașă bătrână care să o ajute, când îi va sosi ceasul.

Dar nimic nu ar fi putut determina pe Tama să nu se mai ocupe de bucătărie și de gospodăria casei, de 'scuturat și de îngrijirea grădinii. Toate treburile acestea le îndeplini până în clipa când trebui să nască pe fiul ei. „Vreau să fiu rezistentă”, spunea ea și nu cruța nicio osteneală. Nu vru să se învoiască nici să-i aducă un doctor care să stea lângă ea.

— Dacă vei auzi că trag să mor, atunci îmi vei aduce un doctor, spusese ea lui I-wan, și să-i spui că va trebui să mă scape. Dar altfel moașa îmi ajunge. Am învățat-o să se spele pe mâini și să fiarbă toate lucrurile ce le va întrebuința în timpul nașterii.

El ar fi fost gata să-i spună, că în calitate de moga ar trebui să întrebuințeze metodele științifice la nașterea copilului lor. „La urma urmei o moașă... care este femeie rămasă din vremuri vechi, nu se pricepe de ajuns”. Dar ea îi pusese degetele pe buze și-l obligase să nu mai zică nimica.

— Vreau ca fiul nostru să se nască aci, în casa noastră, spunea ea. Dacă vom chema un doctor, acesta mă va determina să mă duc la spital, așa că fiul nostru va fi în aceeaș cameră cu mai mulți copii. Vreau să-l nasc aici. Voi avea eu toată grija, I-wan. Eu am fost învățată să cunosc și astfel de lucruri.

Prin urmare trebuise să se învoiască la tot ce spunea ea. Era adevărat că și el ar fi preferat ca fiul său să se nască în casa aceasta.

— Când voi vedea că se apropie vremea, tu I-wan va trebui să pleci de acasă, ca să nu mă auzi. Și va trebui să nu te mai întorci, până când voi trimite slujitoarea după tine.

— Să te părăsesc? protestă el. Cum...

Nu-l lăsă să mai continue.

— Da, va trebui să mă părăsești, declară ea. Aceasta este datoria mea.

Așa că nu mai putea spune nimica. În dimineața aceea care era o zi blândă dela începutul verii, I-wan o văzu că este schimbată.

— A început! declară Tama. Grăbește-te... grăbește-te ...și pleacă!

— Unde să plec? protestă el desamăgit. Unde m'aș putea duce?

— Unde să te duci; la slujbă, firește, răspunse ea.

— Cum fac în fiecare zi? întrebă el mirat. Mi-ar fi peste putință ca astăzi să lucrez!

— Ba da, va trebui, răspunse ea cu glasul slăbit. Vei putea lucra... va trebui să lucrezi. Nu te gândești la nimica... lucrează... așa cum faci întotdeauna. N'ai decât să te gândești: „Tama este și astăzi ca în fiecare zi și ceea ce face ea acum, este ceva obișnuit. Se va întâmpla și de aci înainte, de mai multe ori la rând”.

— Nu voi fi în stare, declară el.

— Totuș trebuie să pleci, imediat ce vei termina cu masa.

Ii aduse de mâncare, deși el îi spusese să se odihnească, dar ea îi răspunse că e mult mai bine pentru vigoarea copilului, dacă va fi și ea destul de tare, ca să nu se lase copleșită de dureri. După ce văzu că ar fi peste putință să o convingă și când constată că din minut în minut devenea tot mai palidă și că-și mușcă buzele, pentru ca să-și poată înăbuși gemetele, iar pe obrazul ei catifelat se vedea nădușeala apărând mărgelile, se grăbi să plece de acasă, așa cum îi poruncise. Soția lui va face întotdeauna ceea ce va vrea. O va iubi întotdeauna și va face așa cum va vrea ea, căci își va aduce mereu aminte de sudoarea aceea rece care-i izvoră din tâmpile, sub coroana de păr negru, pe nas și pe buza catifelată de sus. Soția lui avea întotdeauna dreptate în ceea ce spunea.

Înainte de amiază mica lor servitoare veni să-i spună că are un fiu. Lăsă totul val-vârtej și se grăbi să ajungă acasă, așa cum nu i se întâmplase până acum niciodată să se grăbească pentru ceva. Oamenii care trăgeau la rickshaw-le, îl poșteau să meargă cu ei, dar I-wan

fi dădea la o parte din drumul lui.

— Mă duc mult mai repede pe jos, răspundea el și le auzea hohotele de râs petrecându-l din urmă.

— Se duce să se întâlnească cu drăguța, spuneau oamenii.

Nu era în stare să-i audă spunând astfel de vorbe, așa că se opri o clipă în drum, ca să le răspundă.

— Nevasta mi-a născut un băiat! pe urmă se repezi în goană spre poteca stâncoasă care ducea la căsuța lui.

Doamna Muraki era și ea de față și-i ieși în cale, cu obrazul rumen de emoție.

— Este un băiat voinic, zise ea. Eu n'am avut niciunul care să fi fost mai voinic, doar cel mult pe Akio.

Se opri din fugă, aducându-și aminte că va trebui să se prosterne în fața ei, pe urmă se gândi că ar fi fost mai bine să nu fi pomenit tocmai acuma despre Akio care era mort. Mama lui spunea că nu e semn bun să vorbești despre morți, în ziua când ți se naște un copil.

Dar după ce văzu copilul, își uită de gândul acesta. Trebui să râdă, căci fiul acesta al lui, cu obiceiul pe care-l au copiii, ca timp de câteva zile să arate întocmai ca niște oameni bătrâni, semăna foarte de aproape cu bunicul său, generalul cel bătrân. În înfățișarea lui impunătoare, nu se vedea nicio trăsătură care să fi fost a lui Tama. Sângele lui I-wan predominase.

*
* *

Când fiul său împlini trei luni, tocmai în timpul marilor pregătiri pe care le făcea Tama pentru Sărbătoarea

Primului Ospăț, când după cum îi spunea ea, puteau să-i dea să mănânce orez fiert în lapte și supă și când toți membrii familiei trebuiau invitați la masă, Bunji sosi și el.

Ani de zile după aceea I-wan trebui să-și aducă aminte de această întoarcere a lui Bunji, ca la începutul celor ce se întâmplară după aceea. În ziua aceea însă nimica nu interesa, decât plăcerea întoarcerii lui.

— Ce noroc că poate să ia parte și Bunji la acest ospăț, spunea Tama.

Insuș I-wan se gândea cu plăcere că va putea vedea pe Bunji și-i va putea arăta pe fiul său. În dimineața ospățului se duse ca să aștepte sosirea vaporului cu care se întorceau cei dela Shanghai și împreună cu domnul Muraki urmări convoiul de soldați în uniforme cafenii care începu să apară, imediat ce coborâră puntea.

Bunji fu printre cei din urmă. Il văzură înainte de a-i vedea el. Se opri, ca și când s'ar fi temut de ceva, după ce coborâ pe țarm, și nu auzi pe I-wan care-l striga. Il văzură că pleacă din nou și era gata să se ia după ceilalți, dar I-wan se repezi după el și apucându-l de umăr, strigă:

— Bunji, unde te duci? Noi suntem aici și te-am așteptat.

Bunji se întoarse spre el și I-wan constată numai-decât, că lunile lungi pe care le petrecuse în armată, îl schimbaseră cu totul. Nu era numai faptul că I-wan nu-l văzuse niciodată îmbrăcat în uniformă și cu picioarele strâmbe, înfășurate în pulpare, dar până și obrazul lui Bunji se schimbase. Nu mai era fața senină și liniștită a unui tânăr. Trăsăturile lui erau mai rigide

și gura, care înainte era nedefinită și nu știa decât să râdă, acum părea strâmbată și feroce.

Când văzu pe I-wan, începu să râdă, aproape cum răsese și înainte de asta.

— Eram să plec și eu cu camarazii aceștia, cu care am petrecut atâta vreme împreună, exclamă el.

— Tatăl dumitale este aci în port și te așteaptă, zise I-wan și va trebui să vii astăzi la mine, ca să iei parte la ospățul fiului meu.

— Așa! exclamă Bunji. Pe urmă plecă împreună cu el ca să întâlnească pe tatăl său, în fața căruia se opri, se prosternă adânc și începu să râdă, apoi le spuse: Ascultă I-wan, eu va trebui să mă duc să fac o baie și să mă îmbrac. De când am plecat de acasă, n'am reușit niciodată să fac o baie ca lumea.

— Totul te așteaptă gata, răspunse domnul Muraki. Vorbea foarte liniștit, dar privirile nu i se desprindeau de pe obrazul fiului său. Se urcară apoi cu toții într-o mașină de piață.

— Va să zică tu și Tama aveți un fiu, zise Bunji.

— Seamănă cu bunicul, de par'că ar fi o fotografie a lui în miniatură, declară I-wan. Vei râde când îl vei vedea, deși astăzi nu mai arată ca la început. Crede-mă, în ziua când am văzut întâia dată pe fiul meu, primul îndemn pe care l-am simțit, a fost să-l îmbrac într-o uniformă de general și să-i prind o medalie pe piept. Mi se părea ca și când i-aș fi fost dator cu această decorație.

Domnul Muraki zâmbi cu bunătate, iar Bunji începu să râdă, ca și când ar fi știut că I-wan se așteaptă la așa ceva din partea lui.

— Cred că într'o bună zi o uniformă de general japonez i se va potrivi mult mai bine, se grăbi el să răspundă.

I-wan nu zise nimica. Se uită la Bunji, fără să poată înțelege, dacă vrea să-l necăjească sau vorbește serios... Nu se poate, vrea să mă necăjească, își zise el după o clipă de gândire.

Bunji este exact cum era și înainte de asta, gândi I-wan fără să-i mai răspundă, doar că ceva pare cu totul schimbat în sufletul lui. Vorbea, râdea și gesticula cum făcea și până acum. Dar vechiul Bunji părea că încearcă să-și aducă aminte, de cel de altă dată. Acuma când vorbea cu ei, părea că se gândește la altceva. Dar până și râsul lui părea că este o manifestare numai la suprafață, iar dincolo de aceasta era ceva ce clocotea adânc.

Despre amănuntul acesta însă ar fi fost peste putință să vorbească tocmai acum. I-wan îi însoți până la poarta casei domnului Muraki și aci se despărțiră.

— Ne vom întâlni peste un ceas, zise el.

— La două după amiază, încuviință domnul Muraki.

Dar Bunji nu zise nimica. Părea că și acum se gândea la altceva.

*
* *

În mijlocul încăperii plină de lume, dela hotelul unde se da ospățul, Bunji nu vorbi decât foarte puțin, deși era așezat alături de I-wan. Ritualul obișnuit după care se da de mâncare copilului, trecuse și totul se desfășurase așa cum era obiceiul. Toți admiraseră băiețașul,

mai ales după ce refuză să înghită mâncarea neobișnuită pe care i-o băgaseră în gură și o scuipă pe rochița lui cea nouă de mătasă, ca după aceea să înceapă să sbiere din toate puterile și să plângă. Il îmbrăcaseră pentru prima dată cu un ilic băiețesc, îl răsaseră proaspăt în cap și numai în creștet i se vedea o șuviță de păr negru. Bunji se uită cu atenție la el, apoi se întoarse spre I-wan.

— Prevedeam că nu arată a japonez, declară el.

— Da, e foarte firesc, răspunse I-wan.

Aceasta fu clipa când surprinse privirile lui Bunji oprite asupra lui, cu o stranie și misterioasă ostilitate. Rămase consternat, ca și când ar fi văzut pe Bunji că scoate pumnalul și se repede la el. Totuș i-ar fi fost peste putință să spună ceva, în camera aceasta plină de murmurul oamenilor în admirație. Întoarse privirea și se depărtă puțin de Bunji, apoi încercă să-și explice care este motivul că purtarea lui față de el se schimbase.

Nu cumva la Shanghai se întâmplase ceva între el și tatăl său? Totuș, după cât știa el, nu se întâlniseră niciodată. Scrisese tatălui său o scrisoare, în care îi spunea numele lui Bunji, regimentul și locul unde este staționat. Dar tatăl său îi răspunsese că nu e prudent să primească vizita japonezilor. Se constituise o bandă de tineri care nu demult asasinase pe un bancher ce li se păruse că ar fi în raporturi de prietenie cu un căpitan japonez. Domnului Muraki îi scrisese, că din cauza boalei îi pare foarte rău că nu va avea ocazie să se achite de felul amabil cu care tratase pe I-wan. Dar spera că va veni și timpul când înțelegerea reciprocă se va adânci... iar

domnul Muraki îi răspunsese că între ei doi cel puțin, totul este în cea mai deplină înțelegere, mai ales acum când sunt uniți, datorită nepotului lor.

— Care este motivul că tatălui dumitale nu-i place Bunji? întrebasese Tama, uitându-se la el cu ochii mari.

— Cum ar putea ca lui să nu-i placă, mai ales când nici nu l-a văzut până acum? se grăbise I-wan să-i răspundă.

— Eu nu știu ce să zic, răspunse ea, uitându-se la el îngândurată, în timp ce-și alăpta copilul.

— Tot așa nici eu, declară I-wan și înainte ca ea să mai poată adăuga ceva, ingenunchie alături de ea și îi cuprinse pe amândoi în brațe: Tu mă faci să fiu pe deplin fericit, murmură el. O văzu că întinde mâna după el și-și culcă obrazul în palma lui, așa că uitară amândoi despre ce vorbiseră.

Astăzi nu se putea să vorbească cu Bunji — căci nu s'ar fi căzut — dar va trebui să vorbească și să afle ce vrea Bunji să înțeleagă. Aranjase anume că el să-și asume rolul de gazdă, așa că poftise pe domnul Muraki în capul mesei și tot așa și pe doamna Muraki. Toți cei de față erau veseli și prevenitori, iar Tama se îngrijise de felurile de mâncare ce trebuiau servite și dase instrucțiuni bucătarului dela hotel, pentru fiecare fel în parte, așa că dacă te-ai fi uitat la ei, în această după amiază de vară, ți se păreau că niciunul nu se mai gândește la altceva, decât la plăcerea pe care i-o pricinuește mâncarea și băutura și că nu se uită decât la copilul care dormea liniștit în așternutul lui de scutece, legat în spatele servitoareii.

— Cel puțin de dormit, doarme ca un japonez, zise

Bunji întorcându-se spre I-wan.

— Cum adecă; ce vrei să spui? întrebă I-wan și se uită la el.

Bunji îi făcu semn spre capul plecat al copilului.

— Noi japonezii putem dormi ori unde, căci începem în felul acesta. Suntem în stare să dormim în mijlocul larmei, al alergăturii și orice fel de tulburări. Suntem în stare să dormim chiar sub focul artileriei, dacă ni se dau câteva clipe de repaos în timpul datoriei. Acesta este secretul mării noastre rezistențe în timpul războiului.

I-wan se uită la chipul inocent și liniștit al băiețușului său. Era cu ochii închiși, iar gura îi era ținută și trandafir.

— Nu pare de loc să fie pregătit pentru războiu, declară I-wan răsând.

Bunji sorbea vinul din pahar, așa că nu zise nimica. În aceeași clipă I-wan se simți atât de singur, încât i se păru că a fost despărțit de toată lumea. Pentru prima dată în ziua aceasta începu să-și dea seamă, că el se deosebește de toți oamenii aceștia care veniseră la ospăț, și se deosebea până și de fiul său.



Constată că i-ar fi peste putință să întrebe pe Bunji, ce l-a determinat să se schimbe. În primul rând, după ce mai trecură câteva zile dela întoarcerea lui, nu putea fi pe deplin sigur că Bunji este conștient de schimbarea pe care o vedea într'ânsul. În același timp ar fi fost peste

putință să înceapă vechile lor relațiuni, înainte ca domnul Muraki să hotărască cine va fi de aci înainte șeful biroului. I-wan își dase demisia din slujba pe care o avea, ca astfel domnul Muraki să poată lua mai ușor o decizie, și totuș se simți puțin jignit, deși fără temei, când domnul Muraki i-o acceptă și numi pe Bunji în postul care era superior postului pe care-l avea el acuma. Salariile lor e adevărat că erau aproape la fel, așa că I-wan nu se putea plânge din cauza asta. Al lui nu fusese redus, iar lui Bunji i se dase un salariu ceva mai mare.

Dar se simți mult mai jignit, și tot fără temei, când veni acasă și spuse lui Tama ce s'a întâmplat, iar ea primi această știre ca ceva la ce s'ar fi putut aștepta, fiind dela sine înțeles.

— E foarte frumos din partea tatălui meu, că nu ne dă mai puțin decât ne dădea înainte de asta, acuma după ce Bunji s'a întors, declară ea.

Lui I-wan i-ar fi fost peste putință să-i spună, cât îi vine de greu să ocupe o slujbă inferioară și să fie obligat să întrebe pe Bunji, dacă poate da cutare sau cutare comandă, iar pe ceilalți funcționari să-i vadă că se duc să-și primească ordinele dela Bunji, în loc să vină la el, cum făceau până acuma. Dar mult mai greu îi venea să constate schimbarea prin care trecuse Bunji însuș. Câtă vreme înainte de asta părea că nu duce nicio grijă și era foarte ușor să-l mulțumești, acuma devenise meticulos și se interesa de toate amănuntele slujbei lui I-wan. Odată făcuse lui I-wan observații foarte severe, din cauză că nu supraveghease el însuș, împachetarea unui transport de vase ieftine ce trebuiau

expediate unui negustor din New-York. I-wan încercase să zâmbească. Dar îi fusese peste putință să nu răspundă:

— Bunji, dumneata ai comis neglijențe mult mai grave. Mi se pare că-mi aduc aminte de felul în care Akio se plângea de dumneata.

— Armata mi-a făcut educația, ripostase Bunji și întorcându-i spatele, intrase în biroul său.

Bunji ceruse să i se dea un birou separat, așa că I-wan fu mutat din biroul său, într'un alt birou unde mai erau și alți doi funcționari, prin urmare nici nu-l mai putea vedea cu aceeaș ușurință, cum îl văzuse înainte de asta.

În realitate schimbarea constatată la Bunji și care se manifesta în felurite forme, pricinuia o mare nemulțumire lui I-wan. Singura lui mulțumire era să se întoarcă acasă, acum mult mai grăbit decât înainte, pentru a se refugia alături de Tama și de fiul său. În atențiile soției lui care-și da toată silința să le facă la amândoi pe voie, I-wan găsea mângâiere pentru nemulțumirile lui. Femeia aceasta avea geniul realităților din jurul ei. Datorită entuziasmului ei ușor, felului ei de a vorbi și a-i răspunde până și la cele mai neînsemnate preocupări, îl făcea să se simtă capabil și sigur de el însuș, așa că era în stare să se întoarcă în fiecare dimineață la slujbă. Datorită ei, simțea că-l leagă ceva de viață și de lumea dimprejurul său. Poporul ei îi aparținea și lui, din cauză că ea era a lui și tot ce era al ei, era și al lui. Astfel îi putea povesti în fiecare zi micile întâmplări ce le avea și în timpul cât asculta povestea ei, se simțea mai aproape de viață și de oameni, deși în realitate el

nu cunoștea aproape pe nimeni în țara aceasta.

La toate acestea se mai adăugau și măruntele fapte ale fiului său care începea să crească. Ii daseră numele de Jojiro și acasă îi spuneau Jiro. Copilul își învățase numele și Tama se plângea mândră, că fiul ei îi dă mult de lucru, din cauză că vrea să se târască prin casă, ceea ce însemna că va învăța să umble în picioare, înainte de a împlini un an, și nu e de loc bine; prin urmare ar trebui să aibă pe cineva care să se ocupe tot timpul de el și să-l oprească să umble de-a-bușilea; dar dacă se întâmplă să-l oprească, începe să plângă și este atât de încăpățânat, încât sbiară de fiecare dată când i se refuză ceva.

— Asta se întâmplă Jiro, din cauză că tu ești chinez, zise I-wan fiului său care se așezase pe rogojina din mijlocul camerei și trăgea cu dinții de câțelul din hârtie presată pe care i-l dăruiseră ca să-l păzească de toate relele, în timpul somnului.

— Va să zică asta este meteahna lui? zise Tama și văzându-l ce face, dete un țipăt și-i smulse câinele din mână: Un copil japonez n'ar îndrăsni niciodată să-și mănânce câinele care-l păzește. Jiro se uită la ea și începu să plângă de dădea sufletul din el.

Ar fi fost peste putință ca în această casă I-wan să se poată simți singur. Tocmai de aceea la el acasă nu se putea să-și mai aducă aminte de clipele când i se întâmpla ca să fie tratat de cineva mai puțin bine, decât fusese înainte de asta. Pe stradă oamenii erau tot atât de curtenitori față de el, ca întotdeauna. Când intra într'un magazin ca să-și cumpere țigări sau o jucărie pentru Jiro, negustorul își da toată silința să-l servească. Ce-l

făcea prin urmare să-și închipue că nu mai este tratat cu aceeași atenție ca până acum? Mi se pare că aceasta nu este atenția cu care oamenii de aici se poartă unul față de altul, își zise el la urmă de tot, ci atenția pe care o acordă unui mosafir. Nu era nici de asta tocmai sigur, cum nu putea fi sigur nici de faptul că domnul Muraki i se părea de un timp încoace mult mai retras decât înainte de asta. Intr'un rând pomeni și lui Tama despre bănuiala lui, dar ea îi răspunse categoric:

— I-wan, tu ești gata să-ți închipui orice și cu prea multă ușurință. Tata a început să îmbătrânească și vârsta îl face să fie mai rece, cum se întâmplă cu orice om. A început să-și uite și de mine.

Primi această explicație a ei, dar totuș pe măsură ce trecea timpul, el continua să simtă efectele schimbării. Încercă să se cerceteze pe sine, ca să poată să-și dea seamă ce simte în realitate, ca apoi să se convingă că toată deosebirea era în schimbarea constatată la Bunji și că singurul mijloc pentru a-i pune capăt, ar fi fost să vorbească și cu el despre asta. Căci în fond I-wan avea nevoie să găsească la el ajutorul moral pe care-l aștepta dela toți cei care țineau la el și-i erau credincioși. Acuma se gândea de multe ori, că ar fi fost bine să-și fi făcut prieteni și în afară de familia Muraki. Dar n'avea niciun prieten, în afară de câțiva bărbați cu care schimba câteva cuvinte, când se întâmpla să se întâlnească cu ei pe terasa unei cafenele sau la teatru. Pentru aceștia știa că el este ginerele domnului Muraki. Acuma se gândi că dacă se va întâmpla ca domnul Muraki să moară și viața va continua în felul acesta, el va fi cunoscut pur și simplu în calitate de

cumnat al lui Bunji. Calitatea aceasta nu va fi de loc plăcută, decât în cazul când Bunji ar deveni din nou cel de altă dată.

Pe urmă alungă toate gândurile acestea și-și văzu de lucru. Aci reușise să-și clădească un cămin și să-și eucerească un loc, așa că în împrejurările de acuma, i-ar veni foarte greu să înceapă din nou dela început. Va trebui să suporte pe Bunji. Și se învăță să se împace și cu gândul acesta.

Așa că acuma, după ce se întorcea dela slujbă și vedea pe Jiro că umblă în picioare și-l auzea vorbind, și când Tama începea să-i spună că fiul lor a împlinit un an, deci ar fi timpul să nască un nou copil, lui I-wan îi venea să râdă de nerăbdarea ei și i se părea că în timpul zilei nu se poate să aibă nemulțumiri pe care să nu le poată suporta, când seara îl așteptau acasă astfel de bucurii.



Înainte de a fi chemat în armată, Bunji era un tânăr care nu putea bea o ceașcă de vin, fără să se amețească și să nu se ducă la culcare. Astăzi însă era în stare să bea mult și băutura îi făcea plăcere. De multe ori se întâmpla ca după amiază să se întoarcă la birou, cu tâmplile aprinse și să dea ordine cu glasul ridicat sau să râdă prea sgomotos. Intr'una din zile deschise ușa și băgă capul în biroul lui I-wan.

— Aici ești! strigă el. Lucrezi ca un om în vârstă care nu mai știe de nimica! Ce ți-a făcut Tama? Înainte de

asta erai un bun camarad, dar astăzi nu ești altceva decât soțul lui Tama.

Bunji începu să râdă cu hohote, iar cei doi funcționari plecară capul asupra biroului lor, prefăcându-se că nu văd și n'aud nimica.

— Mai sunt și tatăl lui Jiro, răspunse I-wan și încercă să zâmbească, ridicând privirea de pe birou.

— Un bărbat este întotdeauna tatăl cuiva, fie mai curând, fie mai târziu, ripostă Bunji. Haide I-wan, lasă lucrul.

— Și ce să fac? întrebă I-wan.

— Hai să mergem la o cafenea, răspunse Bunji. Nu mai lucra... tot așa puteți pleca și voi, se adresă el celorlalți doi funcționari. Funcționarii se ridicară numaidecât în picioare și se înclinară în fața lui, dar nu se mișcară. I-wan nu zise nimica. Dar știa că îndată ce va pleca Bunji, cei doi funcționari se vor apuca din nou de lucru, până la ora cinci, când se închideau birourile. Se gândi că poate aceasta ar fi o bună ocazie pentru a sta de vorbă cu Bunji pe îndelete, și a descoperi care este motivul schimbării lui de atitudine. Prin urmare se ridică în picioare și-și luă pălăria.

— Bine, voi veni, răspunse el.

Dete din cap spre cei doi funcționari, ca să le dea să înțeleagă că el are intenția să facă pe voie fiului proprietarului, și ieși împreună cu Bunji în stradă.

Era toamnă și vânzătorii ambulanți alergau cu cobilițele pe umeri, oferind trecătorilor ghiveciuri de chrysanteme de toate mărimile și de toate colorile. Acum doi ani, când el și Tama erau proaspăt căsătoriți, cumpăraseră chrysanteme pe care le plantaseră într'un colț

al grădinii lor; de atunci se înmulțiseră mereu, așa că anul acesta erau un partal de colori. Domnul Muraki se uitase la el și clătinase din cap, spunând:

— Intr'o grădină florile nu trebuie să fie o distracție trecătoare.

Dar lui Tama îi plăceau florile acestea, așa că le păstrasera. De astă dată I-wan văzu un vânzător care ducea tocmai o floare care-i plăcea și lui și ale cărei petale erau de un roșu auriu, așa că opri vânzătorul și-l întrebă:

— Cunoști poteca ce șerpuește pe coasta muntelui, în partea de apus a orașului?

Vânzătorul dete de mai multe ori din cap.

— Du-te pe potecă, până când vei vedea pe partea dreaptă o căsuță cu acoperișul de olane verzi, care se uită spre mare, printre trunchiurile a doi pini uriași; intră și spune stăpânei că soțul ei te-a trimis.

— De unde va ști ea, că eu te-am întâlnit? întrebă omul cu neîncredere.

— Uită-te la mine, zise I-wan. Spune-i cum arăt și dacă se va întâmpla să se îndoiască de vorbele tale, spune-i că eu sunt chinez.

— Așa, zise omul mirat, va să zică ești chinez! Dar dumneata sameni foarte bine cu unul de ai noștri. Eu până acum n'am văzut niciun chinez. Dar firește, toată lumea a auzit vorbindu-se de ei.

Omul părea dispus să se întindă la vorbă, așa că I-wan dete din cap și întorcându-se spre Bunji, își continuă drumul împreună.

— Cred că acum Tama este o soție ascultătoare și nu se mai gândește să fie moga, zise Bunji pe un ton

nemulțumit. Prin urmare cred că va cumpăra florile ca orice soție japoneză.

— Nu le va cumpăra, dacă nu-i va conveni prețul pe care-l va cere vânzătorul, răspunse I-wan liniștit. Bunji era destul de amețit, așa că nu putea să se supere din cauza felului în care vorbea.

— Mă chinezule! ripostă Bunji supărat. Hah, mă chinezule! Și începu să clatine din cap.

Tocmai treceau prin fața unei cafenele care scosese câteva mese și scaune pe trotuar, așa că se lăsă cu greutate pe un scaun și începu să bată cu palma în masă, de suna ca o tobă metalică. O fată slăbuță apără în fugă.

— Bere! strigă Bunji. Cred că poți bea bere? întrebă el, adresându-se lui I-wan.

— Sigur că da, răspunse I-wan.

— Odată bere, porunci Bunji fetei. Pentru mine un whisky.

— Da.. murmură fata.

— Repede!

Fata plecă în fugă.

— Nu pot suferi engleji; tocmai de aceea beau whisky, îi spuse Bunji, după ce văzu că fata a plecat.

— Tu nu aveai obiceiul să bei atât de mult, zise I-wan.

— Ah, da — ripostă Bunji — eram un băiat foarte bun, nu-i așa? De... astăzi sunt ceva mai bun decât înainte de asta. Știu cum trebuie să beau și mai știu și altceva.

Sub dogoarea soarelui de după amiază, strada era liniștită. Peste drum o femeie care-și îmbăia copilul, se uita la ei curioasă.

— Hai să intrăm înăuntru, zise I-wan. Femeia aceea de colo, aude tot ce vorbești.

— Femeile, exclamă Bunji cu glasul ridicat, sunt toate niște tâmpite.

Începu să râdă prosteste, se ridică în picioare, se impleteci și ar fi căzut grămadă, dacă nu se repezea I-wan după el să-l sprijinească. Intrară în cafenea și imediat după aceea fata le aduse sticlele și cești. I-wan plăti și-i mai dete și o monetă pe deasupra.

— Pune gramofonul să cânte, atâta timp cât ajunge pentru banii pe care ți i-am dat; după ce se vor termina, vei veni să-ți dau alții, zise el. Peste câteva clipe toată cafeneaua începu să vâjâie de muzica stridentă a aparatului, așa că nimenea nu putea auzi ce spune Bunji, afară de I-wan. Își turnă berea în pahar, iar Bunji își umplu ceașca de whisky și începu să bea cu înghițituri lacome.

— Totuș acumă mă voi căsători și eu, declară el lui I-wan.

— Te-ai hotărât să te căsătorești? Întrebă el politico.

— Da, răspunse Bunji, este singurul lucru ce mi-a mai rămas de făcut. Bietul Akio! oftă el și începu să clatine din cap. El n'a aflat niciodată că toate femeile sunt la fel. (I-wan nu răspunse nimica și Bunji începu să sughițe). Ascultă-mă pe mine, toate femeile sunt la fel.

— Eu nu cunosc femeile, răspunse I-wan.

— Nu e nevoie să le cunoști, repetă Bunji. Crede-mă pe mine, toate sunt la fel.

I-wan nu zise nici de astă dată nimica. De fapt ar fi fost pierdere de vreme fără niciun folos, să vorbească

acuma cu Bunji care era beat și continua să bea.

— Așa va să zică, adăugă Bunji. Te poftesc să vii la nunta mea. Cine va fi mireasa? Nu știi și nu mă interesează. I-am spus părintelui meu chiar ieri: „A sosit vremea să mă căsătoresc. Te rog să-mi cauți o soție”. M’a întrebat: „Pe cine anume?” Orice femeie, mi-e indiferent. Sunt toate la fel, i-am răspuns eu.

Bunji se uita prosteste la el, își umplu paharul de whisky, vărsându-l pe masă, apoi îl duse la gură, în timp ce I-wan se uita în altă parte. În Japonia văzuse de multe ori oameni beți: țărani care umblau pe două cărări, îndreptându-se spre casă, în drumul dela târguri, cântând și cu jumătate câștigul adunat în ziua aceea, risipit pe spirtul din pânțec și amețea la din cap; tineri amețiți în restaurante și chiar oameni în vârstă. Se obișnuise cu acest spectacol pe care nu-l văzuse niciodată în țara lui, unde oamenii aveau obiceiul să bea în timpul mesei, dar nu se amețeau niciodată. Cu toate că se întâmpla să bea mai mult decât oamenii din țara aceasta, totuși nu li se întâmpla niciodată să se îmbete. Probabil aveau din fire mai multă măsură.

Pe urmă, cu totul pe neașteptate, văzu pe Bunji că a început să plângă. Se proptise în spătarul scaunului și obrazul i se strâmbase grotesc, iar lacrimile îi curgeau șiroaie.

— Îți jur că n’am vrut să săvârșesc fapta asta, oftă el. Cum de am putut face așa ceva?

Întrebarea aceasta a lui se adresa lui I-wan pe un ton plin de umilință. I-wan rămase consternat când îl auzi, mai ales că abia adineaori îl văzuse țipând și trufaș.

— Ce-ai făcut? întrebă el.

— Toți ceilalți făceau la fel, înțelegi, răspunse Bunji. Se plecă spre el și-și sprijini fruntea în palme. Toți — afară de căpitanul regimentului meu. Înțelegi situația, eu eram locotenent. Mă uitam ce face căpitanul. Și-mi ziceam...

Intise mâna după ceașcă și după ce-o găsi, o ridică la gură și bău, apoi tuși, clătină din cap și se cutremură din tot trupul.

— Spune I-wan, întrebă el în șoaptă. Crezi că am băut de ajuns?

— Mai mult decât de ajuns, răspunse I-wan grav.

— Ei, vezi aici n'ai dreptate! strigă Bunji triumfător. Eu beau, până când văd mesele învârtindu-se în jurul meu prin aer. Atunci îmi dau seamă că am băut de ajuns. Dar văd că mesele sunt tot la locul lor. Prin urmare... trebuie să mai beau. Oftă și ridică din nou ceașca la gură: Ce-ți spuneam adineaori? întrebă el pe neașteptate.

— Spuneai că te uitai la căpitanul tău, răspunse I-wan.

— Da, așa este, adăugă Bunji grăbit. Buzele lui groase tremurau fără încetare și un mușchiu de sub pleoapa stângă începu să i se sbată. Soldații din regiment, erau pentru mine oameni inferiori. La urma urmelor, tatăl meu este om bogat și cu vază. Generalul Seki îmi este prieten. Datorită lui... am ajuns locotenent. Așa că mi-am zis: Eu nu sunt un soldat de rând. Cred că aveam dreptate, nu-i așa? întrebă el, uitându-se supărat la I-wan.

— Aveai toată dreptatea, răspunse I-wan, fără să știe ce legătură poate avea amănuntul acesta cu ce

avea de gând să-i spună.

— Așa că dacă oamenii făceau astfel de fapte, eu înșeu ziceam că pe mine nu mă privește ce fac, deoarece pe ei îi îndeamnă firea lor primitivă, la astfel de fapte... Așa este? Câtă vreme căpitanul nu făcea ceea ce făceau ei, nu făceam nici eu.

— Ce nu făceai? întrebă I-wan.

— Păi nu-ți spun? ripostă Bunji. Ascultă I-wan, tu ești un tâmpit. Dar asta numai din cauză că ești chinez. Toți chinezii sunt tâmpiți.

I-wan simți că furia începe să clocotească într'ânsul, dar încercă să se liniștească. Bunji era beat.

— Tâmpiți și lași, strigă Bunji, dar glasul lui fu acoperit de sbârnâitul gramofonului. Îi alungam în fața noastră, de par'că am fi fost la joacă. Le dădeam bani, ca să plece și cei mai mulți dintre ei plecau. Pe cei care rămâneau, îi puneam pe goană. Fugeau ca oile... ar fi trebuit să-i vezi fugind. Bunji începu să râdă și pe obraz i se mai vedeau urmele șiroaielor de lacrimi. Clătină din cap și încercă să-și umple ceașca de whisky. Dar acum era incapabil s'o mai găsească pe masă, iar I-wan nu făcu niciun gest, ca să-l ajute. Urmări pe Bunji cu privirea, în timp ce alerga cu mâna după ceașca albă de porțelan.

— Heh! Bine că pot găsi gura! zise el cu scârbă și ridicându-se în picioare, duse sticla la gură. După ce o puse din nou pe masă, începu să plângă a doua oară.

„Dar vina o poartă numai căpitanul. Înțelegi, vedeam zi și noapte ce fac oamenii. Ascultă I-wan — și se plecă spre el, cu obrazul tremurând și înecat de plâns — războiul scoate pe om din minți. Are nevoie de emoții

puternice — vin, hrană mai multă, femei. Vrea să le aibă toate dintr'odată. Asta vine din pricina bubuitului tunurilor care-i vâjâie mereu în auz — pe urmă la asta se mai adaugă și gândul, că peste un ceas ar putea să fie mort — peste un minut chiar — și nu va mai avea timp să se bucure de nimica, decât de ce poate lua imediat. Bunji vorbea atât de serios, încât îți făcea aproape impresia că s'a desmetecit. La început faptele acestea mi s'au părut îngrozitoare — înțelegi, felul în care soldații se repezeau la femei, în toate părțile — fie tinere, fie bătrâne, așa că m'am adresat căpitanului: „Putem admite așa ceva?” Mi-a răspuns: „Trebuie să admitem, dacă vrem ca să lupte și mâine alături de noi”. Înțelegi, el era superiorul meu. Prin urmare ce puteam face? Am întors capul, ca să nu văd ce fac oamenii, și mă uitam numai la el. Mă gândeam: „Câtă vreme el nu va săvârși astfel de fapte...”.

Il văzu că începe din nou să tremure.

— Prin urmare, I-wan, te întreb acum, cum de a putut face și el o astfel de faptă? L-am văzut cu ochii mei... a dat poruncă să-i aducă o femeie în cort. Femeia țipa și se sbătea din toate puterile, dar lui puțin i-a părut... s'a repezit la ea... îmi venea să înebunesc. M'am repezit în stradă... și prima femeie pe care am văzut-o... un copil... să zicem că avea doisprezece ani — sau poate avea și cinsprezece — dar era mică de statură — am târât-o într'o hudiță. Se cutremura din tot trupul și se uita la I-wan cu ochii ieșiți din orbite, în timp ce-i povestea. Dar îmi dădeam seama limpede că ceea ce fac este împotriva dorinței mele — dar trebuia să merg înainte — înțelegi? Era vina căpitanului; înțelegi, I-wan?

A fost și vina ei! Sbiera cât o lua gura. Spunea că sunt urât — și că sunt maimuță. I-am răspuns: „Taci din gură”, dar ea a continuat să sbiere și să se sbată. Așa că am adăugat: „Stai liniștită și nu mai sbiera, căci altfel va trebui să te omor”. Prin urmare am prevenit-o. Dar fata n’a vrut să tacă. Și — pe urmă a trebuit s’o omor, sfârși el plângând de da sufletul din el. Înțelegi I-wan? Și abia după ce am văzut-o moartă, mi-am dat seamă, că ea nu înțelegea ce i-am spus — eu vorbeam limba japoneză, fără să mă mai gândesc — fără să-mi aduc aminte la timp — cum s’a întâmplat oare că nu m’am gândit la asta chiar dela început? În privința a-cesta vina este numai a mea.

Se întinse peste masă, cutremurat de suspine. Câțiva oameni din cafenea se uitară la el, pe urmă întoarseră capul, dar perdeaua de muzică așezată între ei, era impenetrabilă, așa că nu-l puteau auzi ce spune.

I-wan sta încremenit, cutremurat de scârbă și groază, căci i se părea că vede scena despre care-i povestise Bunji.

Va să zică acesta era felul în care ci se purtasera în China. Tatăl său nu-i scrisese nimica despre scenele acestea. Dar pe vremea aceea scrisorile tatălui său deveniseră atât de rare, iar cele pe care le primea, erau cu rândurile înegrite de cenzura japoneză, mai mult decât fuseseră cele pe care le primise înainte. Ziarele scriau că armatele imperiale s’au purtat cu cea mai desăvârșită bună cuviință. El crezuse așa ceva, tocmai el care era chinez. Ii era silă de sine însuși. Se ridică în picioare.

— Haide Bunji, să plecăm acasă.

Se plecă și cuprinse trupul bondoc al lui Bunji în brațe, ca să-i ajute să se ridice în picioare și să iasă din cafenea. După ce ajunse în stradă, chemă o rickshaw și așezând pe Bunji, care dormea buștean, se duse cu el până în fața casei domnului Muraki. La intrare era bătrânul portar, așa că-i spuse:

— Încearcă și condu pe tânărul dumitale stăpân în camera lui, fără să-l vadă nimenea.

Bătrânul dete din cap și I-wan se întoarse acasă.

Iși simțea sufletul răscolit ca de furtună. Ce s'o fi întâmplat în realitate la el acasă? Câte nu știe el, din tot ce s'a întâmplat? Care era adevărul? Toate gândurile lui fuseseră concentrate asupra propriei sale căsătorii, așa că admisesese că nu poate fi vorba de un războiu și astfel se putuse căsători cu Tama. Dar el era chinez.

Incepu să urce poteca prăpăstioasă care ducea din stradă, până la casa lui, și văzu pe Tama că-i iese în cale, cu Jiro în brațe. Părea o minune de femeie, tânără și frumoasă, cu părul proaspăt pieptănat și obrazul fulguit ca piersecile coapte.

— Abia adineaori am făcut o baie, Jiro și cu mine, îi spuse ea; avem amândoi kimonouri noi — adecă al lui Jiro este complet nou, iar la al meu am schimbat numai mânecile... și am cumpărat chrysanteme atât de frumoase. Vânzătorul îmi spunea că l-ai trimis tu, dar eu l-am întrebat: „Ce semne are?” Mi-a răspuns: „Cel care m'a trimis, este un chinez”, așa că i-am spus la rândul meu: „Eu nu sunt căsătorită cu toți chinezii din Nagasaki”. Vânzătorul s'a grăbit să mă lămurească: „M'am uitat bine la el și am văzut că are o aluniță sub tâmpla stângă”. Prin urmare a trebuit să-i răspund că

are dreptate.

Tama începu să râdă și văzu și pe fiul său râzând, așa că trebui să zâmbescă și el.

— Văd că ești obosit! declară soția lui.

— Foarte obosit, răspunse I-wan. Nu putea să spună lui Tama ce-i povestise Bunji. Astfel de întâmplări nu erau pentru ea. Omul cu care vorbise, era un Bunji pe care ea nu-l cunoștea și nici nu putea să-l cunoască. Dar afară de asta, totul i se părea atât de tulbure și de neînțeles.

— Ia loc, îl rugă Tama.

Se așază pe un scaun și ea îi scoase ghetetele și ciorapii, și începu să-i frece picioarele, cu mâinile ei catifelate și puternice. Se simțea mai liniștit și mai împăcat, datorită contactului cu mâinile ei.

— Scoate-ți haina și îmbracă acest kimono; baia te așteaptă gata, murmură ea. Voi avea eu grijă de toate, căci tu trebuie să te odihnești. Jiro este cuminte și va sta liniștit, așa că nu te va supăra cu nimica.

Jiro care se așezase pe rogojină la picioarele lor, se uita la ei cu ochii mari și fără să zică nimica.

O lăsă să se învârtască în jurul lui, fără să spună nimica și fără să facă nimica, ci cel mult să se gândească la ceea ce-i spusese Bunji. Armate puse pe fugă, bombe, femei batjocorite... despre toate acestea el nu auzise nimica. Nu fusese nimenea pedepsit, nu se făcuse nicio represiune? Simți o dorință irezistibilă, de a se întoarce acasă și de a se convinge la fața locului de tot ce s'a întâmplat. Iși aduse aminte de vechile scene de ură nestăpânită, de oameni care huiduiau japonezii pe stradă, apunându-le pitici și maimuțe; de pretențiile

funcționarilor japonezi din provinciile dela miazănoapte ale țării și de En-lan care repeta mereu: „Și după ce se va termina cu revoluția, va trebui să începem războiul împotriva japonezilor”. Dar revoluția nu mai venise și odată cu ea, trebuise să renunțe la tot ce ar fi trebuit să se întâmple după aceea.

Ar putea — își zise el mai liniștit după ce se întinse în apa caldută din putina de lemn — să se ducă acasă, chiar numai pentru câteva zile, pentru a se convinge despre adevăr. Era aproape hotărât să plece. Ieși din baie și începu să-și frece cu prosoapele trupul catifelat și încălzit, dar se simțea mai ușurat. Va putea să se întoarcă acasă destul de ușor. Trebuie să plece și să vadă ce este.

În timpul mesei, când Tama se plecă spre el, ca să-î umple castronul, ridică privirea spre ea.

— Cred că va trebui să plec pentru câteva zile, acasă, declară el.

Tama lăsă castronul din mână.

— Vom pleca și noi cu tine, zise ea mulțumită. Eu și Jiro ne vom duce, să vedem cum arată casa voastră.

— Nu, va trebui să plec numai singur, răspunse el și clătină din cap. S'ar putea ca tocmai acum să nu fie prudent, să veniți și voi.

— De ce? întrebă ea mirată. Jiro i se urcase pe genunchi și începuse să-l hrănească, întrebuițând bețișoarele.

— Dacă-ți aduci aminte, acum câteva luni la Shanghai s'au dat lupte, răspunse el prevăzător. Nu știi care este atitudinea populației față de japonezii.

— Bine, dar poporul chinez ne iubește, se grăbi ea

să răspundă. Crede-mă I-wan, eu cetesc ziarele și văd că populația iese în calea soldaților noștri, ca să le ureze bună venire. Ziarele spun că au fost împilați de funcționarii chineji și de armate. Eu cetesc în fiecare zi ziarele... mult mai mult decât tine, I-wan.

Ar fi fost peste puțință să o contrazică. Cetea foarte mult, pentru ca — după cum spunea — să aibă despre ce vorbi cu el, după ce se întoarce acasă dela slujbă, „și ca să nu fiu o simplă soție japoneză, proastă și de modă veche”, adăuga ea.

— Totuș nu vei putea să pleci cu mine, răspunse el categoric.

Nu prea avea obiceiul să vorbească cu ea pe tonul acesta. Tama ridică privirea și se uită la el peste masă. Pe urmă se ridică, în brațe cu Jiro, și apropiindu-se de el, i-l puse pe genunchi.

— Jiro, zise ea, spune tatălui tău, ceea ce te-am învățat eu astăzi.

Jiro, intimidat, se uita când la unul, când la celălalt.

— Spune-i: „Mama spune că la primăvară, dacă vor vrea zeii” — dar firește, I-wan, eu nu cred în zei, însă în astfel de împrejurări e bine să-mi aduc aminte de ei — la primăvară voi avea un mic frățior”.

— Tama! exclamă I-wan.

— Da, aprobă ea și dete din cap. Da și tocmai din cauza asta, acum nu trebuie să ne părăsești. Dacă s'ar întâmpla ceva — o, I-wan, sunt atât de superstițioasă, cu toate că e prostie să mă port în felul acesta — dar mă uit mereu la oceanul acesta și-mi zic, că nu va trebui să se așeze niciodată între noi. I-wan, oceanul acesta vrea să ne despartă. Presimt că așa se

va întâmpla — și dacă tu vei pleca acum, eu voi rămâne îngrozită, așa că starea aceasta nu poate să facă niciun bine copilului, care se va îmbolnăvi și va muri înainte de a-l naște.

Se uită la ea, fără să știe ce să-i răspundă.

— Așteaptă, până când vom putea pleca împreună, îl rugă ea. Să nu pleci singur — să nu pleci niciodată fără noi.

Îl apucă de braț și-l ținu strâns, iar Jiro începu să plângă speriat.

— Taci, Jiro, zise el și întinse celălalt braț, ca să cuprindă pe Tama.

La urma urmelor, de ce să se ducă? Ce ar putea face el, chiar dacă va reuși să afle adevărul. Ceea ce se întâmplase, era bun întâmplat. Tama își plecase fruntea pe umărul lui și începu și ea să plângă.

— Taci și tu, o certă el. Cine a mai auzit de un bărbat care să fie stăpânit în felul acesta de familia lui? Întinse brațele și-i cuprinse pe amândoi, apoi începu să se legene cu ei pe scaun: Ei, gata, încetați, nu mai plângeți. Nu mai plec. Liniștește-te, Tama. Ai speriat copilul.

Plânsul ei începu să se liniștească din ce în ce, până când se opri și Jiro se liniști și el. I-wan îi legănă încet în brațe pe amândoi. Aceasta era lumea lui, lumea pe care o cuprinsese aci în brațe.

A doua zi Bunji nu-și mai aducea aminte de nimica, sau cel mult se temea că în timpul beției ar fi putut vorbi mai mult decât a trebuit. La birou sosi târziu și era palid și obosit, dar încercă să fie tot atât de vesel, ca și înainte de asta. I-wan îl văzu trecând prin fața

ușii biroului său, dar nu vru să-i vorbească el cel dintâi, așa că-l lăsă să treacă. Dar la amiază, după ce funcționarii plecară să mănânce, Bunji apăru în cadrul ușii, apoi se uită la I-wan și-l întrebă pe jumătate trufaș, pe jumătate rușinat:

— Mi se pare că ieri am fost beat, nu-i așa?

— Ai fost, răspunse I-wan și ridică privirea spre el.

— Am vorbit o mulțime de prostii... ce ți-am spus?

Văzu că Bunji nu-și mai aduce aminte de ce i-a spus și se simți mai ușurat, din cauză că povara mărturisirilor lui nu mai stăruia între ei.

— Imi spuneai că vrei să te căsătorești, răspunse I-wan.

— Atâta tot? întrebă Bunji. Așa este. Mă voi căsători. I-wan, după vechiul obicei japonez. Voi vedea o mulțime de fotografii de femei tinere, care să fie de vârstă și familie corespunzătoare și după ce-mi voi alege una, voi pune degetul pe ea și voi spune tatălui meu: „Asta este cea cu care vreau să mă căsătoresc!”

Începu să râdă; I-wan zâmbi, dar nu zise nimica.

— Voi anunța ziua cununiei, declară Bunji. Asta se va întâmpla curând. Nu se poate ca fiul tău să ia prea mult înainte fiului meu.

— Vrei să spui, fiii mei, interveni I-wan.

— Cum... încă unul! se miră Bunji.

I-wan dete din cap.

— Drăguța de Tama! exclamă Bunji. Heh, se vede că fetele moga știu să-și facă foarte bine datoria, nu-i așa?

— Și-o fac admirabil, răspunse I-wan.

— Va să zică un băiat? întrebă Bunji din nou.

— Aşa spune Tama. Ea este convinsă dinainte că aşa trebuie să fie.

— Atunci aşa va fi, adăugă Bunji. În orice caz numai copilul va fi în stare să o convingă că n'a avut dreptate şi să o facă să creadă că s'a întâmplat altfel decât a prevăzut. Eu îmi voi alege o femeie mai puţin încăpăţânată.

— Noi ne potrivim unul cu altul, răspunse I-wan.

Bunji dete din cap şi plecă.

I-wan mai stete un timp şi se gândi. Era foarte mulţumit că Bunji nu-şi mai aducea aminte de ce i-a spus. Reuşise să arunce o privire dincolo de perdeaua care ascundea amintirile lui Bunji. Înţelegea că dacă Bunji ar fi fost treaz, nu ar fi admis pentru nimic în lume să ridice această perdea. Dar el nu-i va spune niciodată ce a făcut. Şi tot aşa, de aci înainte relaţiunile dintre ei nu vor mai putea fi niciodată ceea ce au fost înainte de asta, din cauza celor ce aflase în după amiaza de ieri. Astăzi era cu totul deosebit de cel din ajun. De pildă, până acuma dorise să aibă şi fete, dar de aci înainte nu va mai dori decât feciori. Azi dimineată Tama îi spusese: „Simt că copilul pe care-l port în sân, va fi un băiat. După ce se va naşte, va trebui ca de Sărbătoarea Fiilor să atârnăm pe casă doi crapi de hârtie”.

— Bine, aşa vom face! se învoise el.

Fiii vor urma într-o bună zi pe tatăl lor, dar fetele trebuiau să rămână aici.



Nașterea lui Ganjiro, fiul său al doilea, Sărbătoarea Fiilor și cutremurul erau un fel de amestec pe care nu-l va putea uita niciodată. Toate acestea se întâmplaseră pe la mijlocul primăverii ce urmă după căsătoria lui Bunji, căsătoria stranie ce se desfășurase atât de simplu și de repede, după obiceiul japonez, cu care el nu se putuse niciodată împăca. Deosebirea era foarte simplă și se reducea la amănuntul, că la el acasă ceremonia unei căsătorii dura mai multe zile la rând, pe când aici, ea se termina aproape imediat. Bunji se purtase, ca și când această căsătorie ar fi fost un lucru de nimica, iar mica Setsu Hajima, arăta ca milioane de alte mici japoneze cu obrazul văpsit. După ce se căsătorii, Bunji nu mai aduse niciodată vorba despre ea. Peste câteva zile părea că ea se găsește de când lumea, în casa Muraki. Membrii familiei par'că nu-și aduceau aminte că înainte de asta ea n'a fost în casa lor, iar acuma când o vedeau, li se părea că nici n'o văd.

Pe urmă, la mai puțin de o lună, se născu Ganjiro. Se născu în timpul zilei, foarte ușor și foarte liniștit, așa că I-wan nici nu bănuise dinainte. Iși luase rămas bun dela Tama și Jiro, în dimineața aceea de Aprilie, când cele din urmă petale ale florilor de cireș începuseră să joace vârtejuri prin grădină. Străzile erau umede de ploaia repede care trecuse și cerul era așa cum îi plăcea lui, albastru și senin în dosul norilor albi și scămoși care se ridicau din depărtarea mării. Pomii și copacii înfrunziseră în toate grădinile și oamenii de

pe stradă se simţeau mulţumiţi şi învioraţi de aerul blând şi umed. În viaţa acestui popor stăruia o profundă împăcare cu soarta, pe care el o înţelegea şi o aprecia. Oamenii se iubeau unii pe alţii şi-şi manifestau acest sentiment în amabilitatea cu care se purtau unul faţă de altul. Trecând în lungul străzilor, în această dimineaţă însorită de Aprilie, I-wan se gândi că nu i s'a întâmplat până acuma să vadă un om în vârstă, cu chipul întunecat, sau vreun copil supărat, din cauză că a fost bătut de cineva. Oamenii aceştia îi erau dragi, chiar împotriva voinţei lui. Se simţea mai apropiat de ei şi cu toate acestea mult mai singur.

Bunji, din ziua când se căsătorise cu Setsu, par'că se apropiase mai mult de el, dar cu toate acestea părea mult mai străin decât înainte. Renunţase imediat să mai bea, deşi în ziua nunţii fusese îngrozitor de beat. Dar acuma nimenea nu-l mai vedea ameţit. Acasă făcea pe despotul, faţă de soţia lui ciolănoasă şi urâtă, iar biata Setsu nici nu îndrăsnea să se așeze în faţa lui. În timpul acesta Bunji îşi exprimase cu prea multă îndrăsneală părerile politice, mai ales în legătură cu politica urmată de Japonia în China, unde, după cum spunea, comuniştii au început din nou să se miște. Perorațiile acestea îndelungi le auzise seara trecută, când el și Tama fuseseră la masă, în casa lui Bunji.

— Mai curând sau mai târziu, tot va trebui să-i sdrobim, declarase Bunji.

Acum se obișnuise să nu mai răspundă nimica la cuvintele lui Bunji. Ar fi fost zadarnic. Dar afară de asta el nici nu credea afirmațiile lui Bunji. Bărbați de aceeași seamă ca și tatăl său care era bancher, țineau China în

puterea lor, și toți aceștia erau împotriva comuniștilor. Dar afară de asta ziarele japoneze scriseseră de nenumărate ori că bandele comuniștilor au fost isgonite chiar de guvernul chinez. Bunji era plin de prejudecăți, ca orice om când începe să îmbătrânească. Renunță deci, să se mai gândească la astfel de lucruri și-și văzu de slujbă, cum făcea întotdeauna. Iși închipuise că de Anul Nou i se va da o avansare, sau o urcare a salariului, dar nu primi niciuna nicialta. Cu ocazia serbărilor de Anul Nou domnul Muraki spusese funcționarilor săi, că din cauza impozitelor urcate, îi va fi peste putință să le acorde o îmbunătățire a salariilor; astfel vor putea contribui și ei la întărirea armatei Impăratului, pe mare și pe uscat. Era de ajuns să pomenească numele *Impăratului* și toate propunerile lui ar fi fost acceptate — mai bine zis acceptate de toată lumea, afară de I-wan. El nu simțea față de personalitatea sacro-sanctă a acestui împărat, niciun fel de devotament, dar afară de asta nu mai era nici în stare să adore ceva.

Oftase și se așezase pe scaun, fără să mai zică nimica. După ce Tama va naște și pe al doilea fiu al lor, va trebui să procedeze cu toată prevederea, pentru ca ceea ce câștigă acum, să poată ajunge și pentru el. Tatăl său nu-i mai trimisese de multă vreme nimica și nici lui nu-i venea să ceară, decât atunci când se întâmpla să fie la mare nevoie. Ce nevoie mai avea Impăratul de forțe întărite, acum după ce cucerise Mandjuria? Probabil influența partidului militarist devenise mult mai puternică — dar pe el nu-l interesa politica japoneză, mai bine zis niciun fel de politică, din ziua când Liga Națiunilor admisesese ca Japonia să procedeze așa cum

va crede ea de cuviință. Problemele politice le considera acum drept o pierdere de vreme, fără niciun folos.

Lucrase aproape toată dimineața la clasificarea obiectelor din inventarul privitor la cele pe care nu le vânduseră încă. Apoi cu totul pe neașteptate văzu că apare servitoarea, aceeaș care-l chemase și în ziua când se născuse Jiro. Fata părea foarte liniștită și curat îmbrăcată, deoarece înainte de a pleca de acasă, se pieptănase, își schimbase kimonoul și-și pusese o pereche de ciorapi albi de bumbac.

— Ce este? întrebă el uitându-se la ea mirat.

— Prea cinstite stăpâne, am venit să-ți aduc de știre, că s'a născut Ganjiro.

— Nu mai spune? exclamă el și sări în picioare, ca să-și ia pălăria.

— S'a născut, e un băiat grasuț și sănătos, adăugă fata și se uită la el mulțumită, că poate să-i aducă o știre atât de plăcută. Cei doi funcționari se plecară peste registre și murmurară ceva care ar fi vrut să indice plăcere. — Nașterea asta a venit tocmai înainte de Serbarea Fiiilor! declară fata râzând.

Ieși din birou și se opri la ușa lui Bunji, ca să-i spună:

— S'a născut fiul meu al doilea, așa că mă duc acasă, declară el cu mândrie, ca și când în fiecare zi i s'ar fi născut câte un fiu.

— Ce spui? se miră Bunji. Dar el își văzu de drum, mulțumindu-se să dea din cap, în semn de aprobare.

Pe drum nu se grăbi, ci ascultă la ce-i spunea servitoarea care venea pe urma lui.

— A sosit tot atât de neașteptat ca și ploaia și soa-

rele de astăzi. La un moment dat Oku-san se simțea tot atât de bine, ca și dumneata, stăpâne. Pe urmă mi-a spus: „Simt ceva... mi se pare că a început”. Am alergat numaidecât după moașă, și imediat ce am adus-o, s'a născut și copilul, teafăr și frumos. Oku-san a declarat: „Dacă asta este toată supărarea pe care ți-o pricinuește nașterea unui băiat, atunci aș putea să nasc în fiecare zi câte unul”. Fata începu să râdă din toată inima de cuvintele stăpânei sale și se simțea mândră de ea.

De fapt acasă nu părea să fie nimic neobișnuit. Mirosul bucatelor pe care începuse Tama să le gătească, înainte de a fi cuprinsă de dureri, se simțea în toată casa, așa că-i veni poftă de mâncare când simți mirosul gădilându-l în nări.

— Vă pot servi masa, stăpâne, când doriți, zise slujitoarea și îngenunchie în fața lui, ca să-i scoată încălțăminte.

— Peste jumătate ceas, răspunse I-wan.

În dosul paravanelor găsi pe Tama întinsă în pat, ținând pe Ganjiro în brațe, iar Jiro care acuma putea să umble în picioare, sta lângă ea și se uita foarte mirat. Lui I-wan nu-i venea să creadă că trecuse și prin sarcina aceasta. Soția lui nu era nici palidă cel puțin. Sta întinsă pe salteaua desfăcută și se uita la el cu ochi șireți, ca și când i-ar fi pregătit o farsă. Într'un colț mai întunecat văzu moașă că ascunde ceva repede, din calea lui.

— Tama! zise el în șoaptă.

— Iată-ne, răspunse ea. E băiat, așa cum ți-am spus.

— Da! exclamă I-wan care aproape nu știa ce să răspundă. Nașterea lui Jiro fusese un eveniment înspăimântător, dar băiatul de acuma, intrase foarte li-

niștit în lume. În condițiunile acestea, gândi el, peste câțiva ani toată casa va fi plină.

— Am preferat să trec prin toate acestea, înainte de Serbarea Fiiilor, declară Tama cu mândrie.

— Va să zică erai dinainte pregătită, zise el.

Tama se mulțumi să râdă.

— Du-te și mănâncă, zise ea — astăzi avem crap. Inchipue-ți că și acesta este un semn bun.

— Nu crezi că va fi mai bine, ca astăzi după amiază să stau acasă?

— Ce să fac cu tine acasă? întrebă femeia. Eu voi dormi și Jiro se va juca în grădină cu slujitoarea. Altceva nu rămâne de făcut.

Astfel se așeză la masă unde i se serviră bucatele gustoase și se întoarse din nou la slujbă. Tama este o femeie cu noroc, își zise el, căci la fiecare mișcare ce o face, tremură de sănătate. Pentru ea nimic nu pare prea greu. Dar după toate acestea, mai găsea și răgazul necesar, ca atunci când el se întorcea acasă, ea să fie liberă. Încetase de multă vreme să se mai mire, de ceea ce vedea împrejurul său. Se obișnuise ca să considere drept ceva dela sine înțeles, ca toată casa lor să fie întotdeauna curată, florile să fie schimbate și proaspete în fiecare zi, mâncarea gata și Jiro vesel și întotdeauna spălat. Orice se va întâmpla de aci înainte, îi va fi peste putință să-i pară rău că s'a căsătorit cu Tama. Dacă se întâmpla uneori ca în afară de ea să mai dorească din când în când, câte o emoție spirituală, încerca să alunge gândurile acestea departe de el. Nu mai avea nevoie de niciun fel de vise, câtă vreme Tama era lângă el, în toată realitatea.

În ziua Serbării Fiiilor nu se duseră nicăiri de acasă, deoarece zilele de impuritate ale soției lui încă nu se terminaseră. Ganjiro nu împlinise o lună, dar mama lui făcea mari pregătiri pentru ziua aceasta. În aceeași dimineață îi ajutase să ridice deasupra casei doi crapi de hârtie, care simbolizau această zi de sărbătoare; unul mai mare, de culoare neagră și albă, cu ochi de aur, pentru Jiro, și unul mic roșu, pentru Ganjiro.

Era o zi senină ziua aceasta a cincea, din a cincea lună cu soare a anului și Jiro începu să țipe când văzu crapul că se agită în vânt. În ziua aceasta bătea un vânt neobișnuit care venea din largul Oceanului. Tama ridicase pe Jiro în brațe, dar I-wan i-l luă numaidecât, spunându-i:

— Tama, nu trebuie să-l iei în brațe, căci tocmai acum pentru tine este prea greu.

— Atunci ridică-l tu, ca să poată vedea, răspunse ea. Se opriră cu toții și se uitară la crapii de hârtie pe care-i frământa vântul.

— O casă cu feciori, declară Tama cu mândrie.

El nu zise nimica. Începuse să se gândească la fiii lui care aveau parte de serbări pe care în copilăria lui el nu le cunoscuse. Lui Tama îi plăceau serbările și de fiecare dată făcea mari pregătiri. Își aduse aminte de bucuriile pe care le avusese el, la Anul Nou, de zilele Serbărilor Balaurului și ale Serbărilor Primăverii... zile de care Jiro și fiul său cel mai mic nu vor avea parte niciodată. Dar la urma urmelor, viața de familie își primea forma din mâinile soției.

— Ascultă Jiro, zise Tama plecându-se spre copil, să-ți aduci aminte că acest crap simbolizează un băiat

— din cauză că înoată împotriva curentului apei, prin izvoarele reci de munte.

Exact în clipa aceasta văzu, sau i se părea numai, că prăjina de care era legat crapul, începuse să se legene. Tot atunci vântul care înainte de amiază bătuse cu furie, se opri și nu se mai simți nicio adiere. Dintr'o singură mișcare, atât el cât și Tama, se întoarseră spre apele Oceanului. Apele păreau stranii, negre și răscolite. În jurul lor se auzea un muget adânc, dar stins, care putea să vină din larg, dar putea veni și din adâncul pământului; ar fi fost greu să-și dea seamă.

— Tama! strigă el înspăimântat.

— Cutremur, răspunse femeia. Glasul îi era stins și liniștit, iar la obraz se făcuse albă ca varul.

Se obișnuise să nu dea atenție mișcărilor pământului de sub picioare, iar cutremurele le considera ca o posibilitate permanentă, dar cu toate acestea până acuma nu i se întâmplase să vadă un cutremur mai mare. Uneori i se întâmpla noaptea ca el și Tama să fie treziți din somn, de un tremur ciudat pe care-l simțeau trecând pe sub saltelele pe care dormeau și de praful ce le cădea pe obraz, ca pe urmă să audă pârâitul grin-zilor de lemn. Tama se ridica de fiecare dată din așternut, se îmbrăca și aștepta atentă, fără să zică nimica. Înțelegea că în tot cuprinsul orașului, în fiecare casă, alți oameni așteptau ca și ea, fără să poată face nimica, dar totuș gata. Dar până acuma pământul se împotrivise de fiecare dată. Astăzi însă toată ziua bătuse vântul acesta turbat.

De astă dată o văzu că se repede spre casă, dar slujitoarea tocmai ieșea, cu Ganjiro în brațe. Pe urma ei,

din casă se auzeau scârțaituri și pârâituri continue. Nu mai încăpea nicio îndoială că grinzile care țineau învelitoarea, începuseră să se miște, dar de astă dată nu din cauza vântului.

Slujitoarea îi puse copilul în brațe, fără să zică nimic, și se repezi din nou spre casă. Tama tocmai ieșea cu sertarele mobilei și cu niște cutii în care erau păturite hainele lor, și peste câteva clipe slujitoarea apărură din nou, cu brațele pline.

— Unde să pun copiii, ca să vă dau și eu ajutor? întrebă I-wan.

— Te rog, stai aci și ai grijă de ei, răspunse Tama cu glasul liniștit.

Se uita mirat la femeile acestea două, văzându-le atât de liniștite. Păreau că până acuma au repetat de nenumărate ori spectacolul la care participau de astă dată. Intrau și ieșeau din casă, așa că peste câteva minute, locul din jurul lor era plin de obiectele mai de seamă, pe care le avuseseră în casă. Nu erau tocmai multe. Lucrurile mai de preț pe care le aveau, cele mai bune suluri, vasele de porțelan de preț pe care le primiseră dela domnul Muraki, odoarele pe care I-wan le dase soției sale de ziua nunții, bucățile de mătasă pe care le primise dela mama lui, Tama le dusesese la un depozit din oraș, a cărui clădire era sigură în cazuri de cutremur.

— Unde să ne ducem? întrebă el când în sfârșit o văzu lângă el, întinzându-se ca să-i ia pe Ganjiro din brațe.

— Unde crezi că ne-am putea duce? întrebă ea foarte simplu. Când începe să se miște pământul, nu există scăpare în nicio parte.

Rămaseră nemișcați, unul lângă altul, cu privirea îndreptată spre apele Oceanului. Pe urmă Tama scăpă un geamăt de groază și-și acoperi gura cu dosul palmei. Apele mării începeau să se urce în susul zării, încălecându-se una peste alta, ca un val uriaș, sau mai bine zis nu ca un val sau un flux de mare, ci ca un potop de apă ce aleargă pe suprafața Oceanului. Nu se vedea să aibă creastă înspumată. Era pur și simplu un munte de apă, uriaș și întunecat care se repezea spre cer.

— Nu poate să ne ajungă, zise Tama în șoaptă.

— Va îneca partea de jos a orașului, răspunse el și-și simți sbuciumul stomacului care se sbătea și-l îndemna să verse. Dar era incapabil să întoarcă privirea. Monstrul de apă se apropia, deși părea că stă nemișcat și că a început din nou să crească, repezindu-se în sus. În realitate însă monstrul acesta se apropia în goană de țărnișă și aducea cu el tot puhoiul de ape ce le întâlnea în cale. Departe la picioarele lor puteau vedea oameni ieșind din case și fugind, ca să ajungă cât mai repede la potecile ce urcau spre munte — ca să poată scăpa din calea apelor mării.

— Vine întotdeauna foarte repede, suflă Tama.

Până acuma n'o văzuse niciodată ca acuma... atât de liniștită. Nu-și putea da seamă, dacă ea era speriată sau nu. Lui îi venea să fugă, să scape într'un fel oarecare, dar prezența ei aci, îl obliga să nu se miște.

Pe urmă valul se repezi lacom. Nu avea creastă nici acuma, până în clipa când lovi țărnișă, cu muget atât de uriaș, încât toată insula se cutremură. Pe urmă se frânse și începu să se scurgă înspumat. Casele și străzile dispăruseră. Părea că marea întreagă s'a repezit

asupra lor.

— Valul acesta ar putea să ajungă până la casa tatălui meu, zise Tama cu glasul sugrumat.

Rămaseră nemișcați și ascultară. Mult mai îngrozitor decât iureșul uriaș cu care Oceanul se repezise spre insulă, fu retragerea apelor în drumul de întoarcere spre mare, smulgând și luând casele cu ele. Ți se părea că întreagă insula a început să coboare încet spre mormântul de ape.

I-wan gemu și-și ascunse obrazul la pieptul lui Jiro. În aceeași clipă sub picioare pământul începu să i se cutremure. Auzi stâncile de pe coasta muntelui, cum se prăvălesc la vale și întinse mâna după Tama. Până și în clipa aceasta trupul ei părea voinic și tare.

— Stânca pe care suntem noi, nu se va mișca, zise ea. Cele care s'au repezit în jos, sunt numai colțuri desprinse mai demult, iar deasupra noastră nu sunt stânci ci sămănături de orez.

Avea dreptate. Mai sus de casa lor era un tăpșan care se întindea aproape până în vârful muntelui și în lungul lui trecea o șuviță de apă, așa că făcuseră terase pe ambele părți ale apei, pentru ca oamenii să poată sămăna orez.

Mai simți odată cum mișcă pământul sub picioarele lui și stomacul repezindu-i-se în sus.

— Apa se repede din nou asupra noastră, zise Tama, dar de astă dată nu va mai avea atâta putere.

Auzi apa lovind în insulă, de astă dată cu muget mai puțin uriaș, dar nu deschise ochii. Jiro sta nemișcat, cu brațele împreunate în jurul gâtului tatălui său. Totuș nu plângea, iar cel mai mic dormea. Iși aduse aminte

de vorbe spuse de Bunji despre japonezi când dorm, cum nu poate să-i trezească nimica, deoarece sunt obișnuiți cu sgomotul și mișcarea, de când sunt mici și dorm legați în scutecele din spatele mamei lor.

Se auzi o fâșâială ușoară, ca și când ar fi lunecat ceva, pe urmă un pârâit uriaș ca de prăbușire, sgomot de grinzi rupte și hârtie sfâșiată. Ridică privirea. Cu un sgomot ușor și o fulguială de praf, casa lor căzuse grămadă.

Dar înainte de a avea timpul să țipe îngrozit, auzi pe Tama spunând:

— A trecut, și noi mai suntem încă în viață!

Se întoarse cu spatele spre casa prăbușită. Abia acuma o văzu că se așează pe pământ. Apele Oceanului pline de dărâmurile smulse de pe insulă se frământau departe și în aceeași clipă vântul începu să bată din nou. Iși simți picioarele tremurând.

— Am văzut cutremure și mai mari decât acesta, zise Tama. Iși șterse obrazul cu mâneca kimonoului, pe urmă scoase sânul și dete copilului să sugă. Se așează și el pe cutia de lângă ea și lăasă slujitoarea să-i ia pe Jiro din brațe. Acum după ce se terminase, își simți tot trupul scăldat de sudoare. Pe sub haine trupul îi era ud learcă.

— A fost mai rău, decât tot ce mi-a fost dat să văd până acuma, zise el.

— O, sunt cutremure mult mai îngrozitoare decât acesta, repetă ea.

Se uită la ea și o văzu că e atât de liniștită, ca și când casa lor n'ar fi fost un morman de dărâmături, la depărtare de câțiva pași.

— Ce facem acum? întrebă el după un timp de tăcere.

— Odihnește-te puțin... și pe urmă te vei duce să vezi dacă s'a dărâmat și casa tatălui meu, răspunse ea.

*
* *

Un bărbat îmbrăcat într'o haină scurtă, de culoare albastră, se apropia urcând poteca muntelui și apăru din mijlocul unor tufe de bambus. Era un om dela rickshaw-lele din curtea tatălui său. Când îi văzu, se prosternă în fața lor.

— Am fost trimis, zise omul, să văd ce faceți.

— Ce e cu tata și mama mea? întrebă Tama.

— Sunt bine amândoi, răspunse omul. Căsuța dela poartă s'a dărâmat; tot așa o parte a bucătăriilor; despre grădină nu știm tocmai bine ce este cu ea, dar partea principală a casei a rămas în picioare; nimenea n'a fost rănit, afară de tânăra stăpână care era în bucătărie și a fost prinsă sub o grindă care i-a căzut pe pulpa piciorului. Dar acum se odihnește și suferă mai puțin din pricina durerilor. Casa de ceremonie pentru ceaiu a rămas neatinsă.

— O, ce noroc am avut! exclamă Tama.

Se ridicară în picioare și steteră câteva clipe nemișcați, dar I-wan nu se putu stăpâni să nu se uite la mormanul de ruine care până adineaori fusese casa lui. Tama se întoarse și ea.

— Va fi foarte ușor să o clădim din nou, zise ea.

— Nu o vom mai clădi aici, răspunse el, fără să știe

de ce, doar că i se părea imprudent să-și clădească pe acelaș loc casa cea nouă. Dar Tama stăruia.

— Ba da, o vom clădi tot aici. Oceanul s'a întins după noi, dar nu ne-a putut ajunge. Acesta este un loc bun, pentru construcții.

Se simțea prea adânc impresionat, ca să poată discuta cu ea tocmai acum, așa că apucă pe urma ei, ducând pe Jiro, și luându-se după omul care apucase pe alt drum, deoarece vechea potecă fusese spălată de ape. După ei venea slujitoarea cu brațele încărcate de tot ce crezuse că face să ia cu ea. Slujitoarea nu scosese nicio vorbă, dela începutul cutremurului, până în clipa din urmă.

Ziua aceasta nu fu în stare s'o mai uite niciodată. Siguranța casei Muraki, mulțumirea de a simți un acoperiș deasupra capului, bucatele fierbinți care așteptau pe masă, liniștea și bunătatea acestor oameni... erau pentru el adevărate minuni. Dar mult mai minunată decât orice, i se păru minunea tăcerii... tăcerea domnului Muraki care se plimba prin grădina lui distrusă, prin care trecuse șuvoiul apelor peste zidurile dărâmate, peste așternuturile îngrijite de mușchiu, smulgând copacii pitici care erau tot atât de prețioși ca orice obiect rar; tăcerea lui Bunji care nu se plângea că soția lui și-a rupt pulpa piciorului; liniștea plină de resemnare a lui Setsu care nu se văieta din pricina durerilor — I-wan nu avu niciodată ocazie să cunoască mai de aproape pe această Setsu, dar ochii ei frumoși în mijlocul obrazului urât nu-i mai putu uita niciodată — tăcerea oamenilor care treceau pe străzile orașului și a căror case și neamuri fuseseră târâte de șuvoiul apei în largul mării;

tăcerea micului funcționar dela el din birou care acum după ce fratele său fusese omorât, rămăsese numai singur pe lume — tăcerea aceasta nu o va uita nici-odată.

A doua zi totul începu din nou: clădirea caselor și curățirea străzilor de ruina lăsată de dezastru, ridicarea digurilor menite să oprească furia valurilor. Toți lucrau de zor, ca și când ar fi îndeplinit o veche datorie, cu care erau obișnuiți și pe care și-o făcuseră în mai multe rânduri. Tama îi spunea:

— Acuma, pentru că tot va trebui să clădim casa din nou, cred că ar fi bine să o facem mai mare.

— Dar dacă dezastrul va veni din nou și se va repeta de mai multe ori la rând? întrebă el, dar în acelaș timp îi fu rușine de întrebarea aceasta.

— Va fi așa cum ne este rânduit, iar noi de fiecare dată, ne vom putea clădi casa din nou, răspunse ea.

Nu-i venea să se plângă de nimica, de vreme ce vedea toată lumea din oraș, întorcându-se la ruina și dărâmturile ce mai rămăseseră din avutul lor. Dar mai erau și cei care lipseau și care fuseseră smulși de potopul apelor ce-i târăseră în larg... În timpul acestor zile se simțea mereu îndemnat să coboare spre partea de jos a orașului, care fusese pe țărmul mării.

— Ai de gând să-ți clădești casa pe acelaș loc, unde a fost și înainte de asta? întrebă el într'un rând pe un bătrân pescar.

Omul întoarse ochii mici și negri spre el și-l privi cu tristețe:

— Dar unde să mi-o clădesc în altă parte? răspunse bătrânul. Casa tatălui meu a fost aci și tot aci a fost

și casa bunicului.

— Dar dacă dezastrul se va repeta? întrebă I-wan.

— Se va repeta în orice caz... noi știm că se va repeta, adăugase bătrânul.

Pentru I-wan cuvintele pescarului aveau o semnificație mult mai adâncă, decât ceea ce ar fi fost el în stare să exprime în vorbe. I se părea că pe Tama începe să o vadă mult mai limpede decât înainte de asta. Dincolo de felul ei liniștit de a fi și de veselie ei, era o pornire de desnădejde și încăpățănare ce nu putea să aibă nicio legătură cu ceea ce ar fi dorit sau ar fi vrut să facă. Tot așa dincolo de veselie ușoară a poporului acestuia, care se bucura de viață cu aceeași inocență ca și un copil, mai era și o voință încăpățănată care-l făcea capabil să suporte orice lovitură, atunci când trebuia să o suporte.

La ani de zile după aceea, când auzea pe câte cineva spunând că războiul se va termina foarte repede, el se mulțumea să clatine din cap. Nu, războiul nu se va termina repede și probabil nu se va termina niciodată. Populația acestor insule fusese crescută și educată a-nume, ca să suporte mai mult decât ce ar fi în stare să suporte omul. Se luptaseră împotriva cutremurelor de pământ, a incendiilor și a typhunului. Aceștia fuseseră dușmanii lor care i-au pregătit pentru războiu. Era foarte mândru, că tot timpul cât durase dezastrul, cei doi fii ai lui nu plânseseră niciodată și nici nu se speriaseră.

*
* *

Nu era războiu. Așa spuneau ziarele. Prin urmare nu se putea spune că ar fi războiu. În numele Împăratului se declarase, că nu e nimic altceva, decât un incident.

Ori lui I-wan acesta nu i se părea nici atât de important, cât i se părea faptul că la casa lui cea nouă, clădită imediat după cutremurul de acum doi ani, mai adăugase vara aceasta o cameră în care era biroul său, cu pereți puternici de bârne care nu puteau fi smulși din loc. Anul trecut Tama stăruise pentru a face acest adaus, deoarece băieții lor începuseră să crească și făceau gălăgie. Astfel, spunea ea, va putea avea o cameră unde să stea numai singur. Așa că într'o zi, după ce se întoarse acasă și constată că băieții îi luaseră pasta de dinți și unseseră cu ea tot biroul, în timp ce Tama făcea baie și slujitoarea era ocupată la bucătărie, trebui să se învoiască și el. Dar era adevărată plăcere să-și aibă camera lui separată... Afară de asta chiar ziarele nu prea dădeau importanță incidentului, care se reducea la o neînțelegere între un grup de soldați și o mică localitate din China de miazănoapte.

— Nu va dura nici trei săptămâni, declarase Bunji la început.

Tocmai declarația aceasta făcea pe I-wan să se gândească, nu cumva incidentul acesta este mai grav decât se spunea? Așteptă să-i vină știri dela tatăl său, dar el nu-i mai scria acum atât de des, ca înainte de asta. I-wan îl întrebă, ce părere are despre ce se întâmplă,

dar nu veni niciun răspuns. Amănuntul acesta i se păru straniu, dar cu toate acestea crezu că nu are nicio însemnătate.

Intr'o bună zi funcționarul din biroul său își dete demisia. Fusese chemat, după cum spunea, la armată, cu toate că acuma după ce fratele său murise, el era singurul sprijin al mamei sale.

— Ce va face ea acuma? întrebă I-wan.

— Domnul Muraki este un om foarte bun, răspunse micul Tanaka. Va da un ajutor săptămânal tuturor familiilor acelor care pleacă să lupte pentru Împăratul și-și lasă familiile fără niciun ajutor.

Locul lui fu ocupat de două femei tinere și între ele și I-wan fu ridicat un perete despărțitor, așa că dintr'un anumit punct de vedere avea un birou al lui separat. Acum avea și mai mult timp liber, căci veneau transporturi mai puține. Dar și faptul acesta făcu pe I-wan să se mire. Dacă era vorba numai de câțiva soldați, atunci ce a determinat pe exportatorii chinezi să suspende exportul mărfurilor în Japonia? În prima lună, transporturile veniră în mod regulat, apoi cu totul pe neașteptate, nu mai sosi nimica. Vapoarele intrau în port și plecau, dar casa Muraki nu mai făcea niciun fel de afaceri. Totuș avea un mare stoc de mărfuri și exportul acestora spre apus, în America și Europa, continuă. I-wan robotea la controlul inventarelor și la supravegherea împachetatului și expedierii lăzilor și a baloturilor de covoare și tapete, de olărie și porțelanuri, de mobile și suluri de mătasă și amestecul nenumărat de nimicuri prețioase care reprezentau afacerile casei lor.

Pe urmă într'o zi primi o telegramă dela tatăl său.

Imediat după aceea i se păru foarte straniu că telegrama aceasta îi fu predată de Bunji. Dar nu prea avea timp tocmai atunci să se gândească la acest amănunt. Intr'o dimineață Bunji trimise după el, și când I-wan se duse, să vadă de ce-l cheamă, Bunji îi întinse un plic și se uită cu atenție la el, în timp ce-l desfăcea. Era dela tatăl său: „I-ko sosește șaptesprezece Yokohama cu ss. *Balmoral*. Așteaptă-l în docuri”. Până la șaptesprezece mai avea două zile.

— Vine fratele dumitale? întrebă Bunji.

— De unde ști? întrebă I-wan mirat.

— Tatăl meu dorește să trimită părintelui tău un dar, dacă fratele tău ar fi atât de bun să i-l ducă, încercă Bunji să-i răspundă, evitând întrebarea.

— Dar domnul Muraki de unde știe? întrebă I-wan din nou.

— Evident, telegrama a primit-o el, răspunse Bunji foarte liniștit. A sosit pe adresa casei noastre și el a citit-o.

— De ce? întrebă I-wan.

— Ca să vadă, nu cumva este ceva important, firește, declară Bunji oarecum mirat de stăruința lui.

I-wan era gata să riposteze: „Bine, dar era telegrama mea”, dar asta ar fi însemnat să fie nepoliticos față de domnul Muraki care probabil nici nu-și dase seamă că a comis o indiscreție. Prin urmare se mulțumi să adauge:

— Te rog, mulțumește domnului Muraki, pentru mine.

Oare în clipa aceasta băgase de seamă că Bunji îl urmărește cu priviri neobișnuite?

— Cred că acum va trebui să pleci și tu, zise el.

— Sunt convins că va trebui, răspunse I-wan categoric.

În timp ce sta în biroul lui Bunji, începu să se gândească la eventualitatea de a lua și pe Tama cu copiii, ca să le arate pe unul din familia lui, dar acumă după ce ieși, renunță la gândul acesta. Va fi mult mai bine să se ducă să aștepte sosirea lui I-ko numai el singur.

*
* *

Intinse gâtul ca să vadă vaporul care intra în port, cu aceeaș grație impunătoare, ca și o lebădă uriașă. Nu se repezi într'un suflet la debarcader, căci fără să-și dea seamă de motive, începu să se teamă de întâlnirea cu I-ko. Ei nu fuseseră niciodată strânși sufletește unul de altul. I-ko era mult mai mare decât el. Și-și aducea și acumă aminte că Peony îl ura din cauza unor îfapte despre care ea nu vorbea niciodată. Ura aceasta a ei determinase pe I-wan să bănuiască despre fratele său că este un stricat, așa că nu era în stare să-l iubească, nici cel puțin acumă. Dar la ce-a fost atunci, se mai adăugau acumă și anii pe care-i petrecuse în Germania. Cine ar putea ști ce făcuseră oamenii aceștia dintr'ânsul? Totuș se simțea emoționat de gândul că va avea ocazie să se întâlnească cu fratele său. Începu să-și dea seamă pentru prima oară, că el a lipsit multă vreme de acasă. În timpul cât vaporul acosta la dană, se uită la oamenii înșirați la bastingaj, dar nu fu în stare să recunoască pe nimenea.

Pe urmă văzu pe I-ko îndreptându-se spre paserelă. Ii era peste puțină să creadă că tânărul acesta distins și svelt, ar fi fost I-ko cel de altă dată, tânărul cu buzele

subțiri care sta îmbufnat ca un copil, dacă se întâmpla să nu i se dea ceva, și chiar să plângă, pentru a fi lăsat de capul lui. Ce făcuse Germania din acest I-ko? Fratele său îl văzu numaidecât și-l strigă, și acum I-wan putu vedea un bărbat înalt și drept, mai înalt cu un cap decât japonezii care furnicau împrejurul lui, un bărbat serios, cu gura energică și priviri mândre, care avea ceva într'ânsul de străin. După el venea o femeie albă, îmbrăcată într'o rochie ce părea să fie de mătasă verde, cu brațele goale până la umeri, dar I-wan nu se uită la ea. În lungul paserelei se vedeau coborând și alți bărbați și femei.

Ieși sfios în calea lui I-ko și-i întinse mâna.

— I-ko!

— I-wan! exclamă fratele său, apoi se întinse și apucă de braț pe femeia albă care venea pe urma lui. — Frieda, zise el pe nemțește, uite, acesta este fratele meu.

Atât fu tot ce auzi I-wan. Iși mai aducea aminte de puțină nemțească, învățată cu mulți ani în urmă dela instructorul pe care i-l adusese bunicul său. Dar îi fu peste putință să înțeleagă cine este această femeie. Se uită la ea o singură dată și i se păru nesuferită. Era tânără, dar prea grasă pentru vârsta ei și cu obrazul prea roșu. Ochii păreau de un albastru prea ținător, în mijlocul obrazului prea roșu, iar părul sub pălăria verde era de un galben spălăcit. Intinse spre el o mână, acoperită de mânușa de piele gabenă.

— Ach, es ist wunderbar, Sie kennen zu lernen! exclamă ea cu glas sonor, și I-wan se simți scuturat cu violență de mână, apoi rămase îngrozit când o văzu că se pleacă spre el și-și lipește buzele văpsite de obra-

zul lui.

— Este soția mea, I-wan, declară fratele său cu mândrie. O cheamă Frieda von Reichausen și tatăl ei este un ofițer superior din armata germană.

Glasul lui și privirile îndreptate asupra lui I-wan, păreau că așteaptă ca el să-i spună ceva. Dar I-wan își zise, că el nu are nimic de adăugat la ceea ce spusese fratele său. Dacă erau căsătoriți, ce-ar mai fi putut el spune? Se mulțumi deci să se incline în fața femeii. Tatăl lor știe oare? Ce va zice mama lor? Cum se va potrivi femeia aceasta grasă și voinică în mijlocul familiei lor? Cum de I-ko putuse să facă o astfel de faptă? Pe urmă își aduse aminte de Tama, pe care în lungul anilor ce trecuseră, el nu vruse să o ducă niciodată să vadă pe părinții lui. Dacă s'ar întâmpla să spună un singur cuvânt de desaprobare, I-ko fi va răspunde fără îndoială, că el cel puțin nu s'a căsătorit cu o japoneză? Cu toate acestea Tama... presimțea în mod instinctiv, că femeia aceasta nu se putea compara cu Tama din niciun punct de vedere.

— Wir sind ein ganz frisches Ehepaar, spunea femeia. Alles ist so wunderbar! și începu din nou să râdă, uitându-se cu îndrăzneală la el.

„— Nu trebuie să mă uit la I-ko, își zise el. Femeia aceasta este atât de caraghioasă, încât ar fi peste putință să nu se simtă rușinat în fața mea”.

Va trebui să spună ceva numaidecât, ca să scoată pe fratele său din încurcătură. Se opriseră toți trei la debarcader și par'că așteptau sfioși, să mai vină ceva, iar lumea trecea grăbită, în toate părțile pe lângă ei. Dar ce putea să le spună el? Se simțea ca și năucit. Își

scoase batista și se șterse de nădușeală, apoi își trecu batista pe obraz, căci era convins că îi lăsase o pată de roșu, când îl sărutase.

— I-ko, zise el într'un târziu, era aproape să nu te mai recunosc. Vorbea limba chineză, dar constată că vorbește cu greutate și modulațiile i se păreau stranii. De ani de zile nu mai vorbise limba lui, dar de astă dată se simțea mulțumit că o poate vorbi, deoarece în felul acesta puteau exclude din convorbirea lor pe femeia aceasta străină.

I-ko se uită la el mulțumit.

— Nu m'ai recunoscut, căci m'am schimbat, răspunse el. Dar nu cred că arăt mai bine decât înainte de asta?

— Pari mult mai bătrân, răspunse I-wan cu sfială.

— Ei bine, acumă sunt bărbat, declară I-ko și încercă să zâmbească. Sunt foarte recunoscător tatălui meu. În primul an nu puteam suferi Germania, dar pe urmă m'am obișnuit și mi-a plăcut. Spune I-wan, unde am putea să stăm de vorbă. Am să-ți spun foarte multe... și vaporul face escală cât se poate de scurtă. În loc de patru ceasuri, se oprește numai pentru unul singur.

— Nu s'ar putea să te oprești pentru câteva zile și să iei un alt vapor cu care să te întorci? întrebă I-wan prevenitor. Dacă se va întâmpla ca I-ko să primească invitația lui... ce va face cu *femeia asta*!

— Nu am timp, răspunse I-ko și clătină din cap. Este imperios necesar ca eu să mă întorc acasă. Unde am putea sta de vorbă?

— Cred că ne-am putea duce la restaurantul acesta mic din port, răspunse I-wan cu îndoială. În docuri era un mic restaurant care scosese câteva mese pe terasă. I-ko

se grăbi să dea din cap în semn de aprobare.

— Da, cred că ne-am putea așeza aici. Komm' Frieda, zise el pe nemțește. Trecu strada, în fața lui I-wan și mergea cu umerii repeziți în sus, iar după ce se așezară la o masă, începu să bată nerăbdător, ca să vină un chelnăr. Femeia venea pe urma lor. După ce se așezară pe scaune, I-wan băgă de seamă că lumea se uită la ei... o femeie albă cu doi chineji la masă! Dar I-ko părea că nu vede nimica.

— Bere! porunci el chelnărului și fără să mai aștepte, se plecă spre I-wan. Ascultă I-wan, nu se poate să mai stai aici. Vorbea chinezește și nu da nicio atenție soției lui. Dar femeia părea obișnuită cu această atitudine și în timp ce ei vorbeau, se uita curioasă la tot ce vedea împrejurul ei. Chiar dacă o interesa felul în care lumea se uita la ea, ar fi fost peste putință să se trădeze cu ceva.

— Bine... dar... îngână I-wan și privirile i se încrucișară cu ale lui I-ko. Se retrase puțin. Obrazul lui I-ko părea amenințător. — Mi-ar fi peste putință... familia...

— Se poate ca nici tu să nu știi? se miră I-ko.

— Ce să știu? întrebă I-wan. Vechile lui temeri începură să-l sugrume și-și simțea gura uscată ca o iască.

— N'ai auzit nimica? întrebă I-ko.

— N'am auzit, cum era să aud, îngână I-wan.

— Japonezii se pregătesc să intre în Peking! declară I-ko în șoaptă.

— Peking! repetă I-wan năucit.

— Cum adecă, nici despre asta nu vi s'a spus nimic? se miră I-ko. În jurul lor, la mese mărunte erau o mulțime de japonezi care stăteau de vorbă, râzând în

fața ceaiurilor și a paharelor de vin. Deasupra lor cerul era albastru și fără pic de nori. Erau și câteva femei în kimonouri luminoase, iar la o masă de alături de ei, era un grup de americani care își lua ceaiul împreună cu un ofițer al vaporului. În fața lor era nemțoaica aceasta care-și proptise coatele grosolane în tăblia mesei. Își băuse demult halba de bere și acum începuse să ronțăie cornuri.

— S'a spus că n'au fost decât mișcări de trupe, răspunse I-wan și se feri din calea privirilor femeii. Da, dar probabil el nu era în curent, căci în timpul din urmă nu prea cetise ziarele. Ii era frică să le cetească. Iar Tama nu-i vorbea niciodată despre astfel de lucruri. Sau mai bine zis, ei nu discutau împreună niciodată astfel de probleme. Dar cum era să-i spună lui I-ko așa ceva.

Fratele său însă continuă grăbit:

— Părintele nostru a prevăzut de săptămâni de zile, ce se va întâmpla și mi-a telegrafiat. Generalisimul a poruncit ca eu să mă întorc acasă. A început reorganizarea pe scară întinsă a armatei. Vom avea războiu și ne vom împotrivi până la capăt. Cel puțin deocamdată așa s'a hotărât!

I-wan înțelegea cu mare greutate ceea ce-i spunea I-ko în șoaptă, vorbind grăbit în limba chineză.

— Bine... dar aici... nimenea nu știe de așa ceva, murmură el și se simți ca și când aerul i-ar fi fugit tot dintr'odată din plămâni. În ziare nu s'a scris nimica... Lumea își vede de treburi ca de obicei... S'a pomenit ceva despre dificultăți fără nicio importanță, dar în colo...

— Ce popor! exclamă I-ko cu dispreț. Cei de sus nu

spun niciodată populației ce se întâmplă. Ascultă-mă ce-ți spun I-wan. Mobilizarea a început. Va fi cel mai mare războiu cunoscut în istoria țării noastre. Ascultă I-wan, haide să plecăm acasă, împreună!

— Acuma? întrebă I-wan consternat.

— Acuma! răspunse I-ko categoric. Am banii necesari pentru biletul de drum. La nevoie îți voi putea cumpăra biletul și după ce te vei imbarca. Tata mi-a spus...

— Bine, dar familia mea... încercă I-wan să-i spună.

— Deocamdată nu ai altă obligație decât aceasta singură, stăruie I-ko. Față de japonezi nu ai nicio altă obligație, decât cel mult să-i urăști, și dinții lui I-ko străluciră albi și ascuțiți, ca ai unei vulpi când vrea să se repeadă. Chiar în clipa aceasta, când stăteau de vorbă aci, împreună, I-wan nu se putu stăpâni să nu-și aducă aminte că lui I-ko îi plăcea să improvizeze astfel de scene dramatice, tocmai de aceea căută să fie cât se poate de prevăzător.

...Tama, își zicea I-wan, Tama era o japoneză pe care el o iubea. Astăzi i se părea mai mult decât oricând, o femeie bună, credincioasă și blândă... mai ales după ce fratele său I-ko se căsătorise cu cea de lângă el. Nu putea să părăsească pe Tama. Va trebui să se gândească ce are de făcut.

— Mi-e peste putință să înțeleg, declară el. Nu văd nici motivul pentru care... ar putea să izbucnească un războiu. Noi nu suntem dușmani...

— Ba suntem dușmani! răspunse I-ko răstit. Pe ce lume ai trăit până acuma I-wan, de n'ai fost în stare să-ți dai seamă că noi suntem împinși de luni de zile spre războiul acesta... de ani întregi? N'ai auzit nimica

despre ultragiul dela Lukowchiao?

— Ziarele au spus că chestiunea aceasta va fi rezolvată pe cale pașnică, răspunse I-wan.

— Rezolvată! Pierzând orașul Peking? ripostă I-ko cu violență.

— Crede-mă ce-ți spun... aici nimenea nu a prezentat lucrurile în felul acesta, încercă I-wan să îngâne.

— Va să zică au reușit ca prin căsătorie să facă și din tine un japonez? întrebă I-ko.

— Da de unde... nici vorbă de așa ceva, se grăbi I-wan să răspundă. Dar totul mi se pare că a venit atât de fără de veste... eu nu știam nimica... dela tatăl nostru nu am mai primit nicio veste. (Oare ce-l împiedeca să-i riposteze și el: Dar tu, ai devenit și tu german? Dar nu voia să audă pe I-ko răspunzându-i: Cel puțin soția mea nu este o japoneză!).

— De unde știi că el nu ți-a trimis nicio veste? îl întrerupse I-ko. Astăzi în țara aceasta scrisorile nu trec fără să fie cetite. Sunt convins că tata ți-a scris despre tot ce se întâmplă, dar scrisorile acestea n'au ajuns niciodată la tine. Mi-a telegrafiat că nu înțelege motivul pentru care tu îi scrii, așa cum i-ai scris, și că va trebui să mă opresc la Nagasaki, pentru a vedea ce s'a întâmplat cu tine.

— Domnul Muraki mi-a spus că părintele nostru va pleca într-o călătorie la Szechuan, pentru a organiza acolo o filială a băncii noastre! răspunse I-wan. Așa că mi-am închipuit că poate acesta va fi motivul întârzierii scrisorilor lui.

— Nu există un singur japonez în care ai putea să ai încredere! declară I-ko. Haide cu mine I-wan, să ne

ducem acasă!

Vorbiră mult mai îndelung, decât și-ar fi închipuit la început și se întrerupeau adeseori, ca să nu mai spună niciunul nimica.

De câte ori se întâmpla să-i vadă că au tăcut, nemi-
țoaica de lângă ei întreba câte ceva, în legătură cu ceea
ce vedea în apropierea lor. Intr'un rând exclamă:

— Ach, du... schau diese lächerlich kleine Leute...
ringsum uns... Diese Japaner sind so klein, nicht wahr?

Dar la tot ce spunea, îi răspundea I-ko, nu I-wan. El
aproape nici n'o auzea. Sta și se gândea, încercând să
înțeleagă tot ce-i spusese I-ko. După amiaza trecea,
apropiindu-se de înserare. Soarele făcuse jumătate dru-
mul pe deasupra mării. Ceasul de escală trecuse. Nem-
țoaica începu să caște. Se ridicară dela masă, și ca
apucă în fața lor, îndreptându-se spre vapor.

Americanii de alături de ei, se ridicară și ei. Gla-
surile lor limpezi și ascuțite, se auzeau departe pe te-
rasă, în timp ce vorbeau veseli și fără să țină seamă
de prezența celor din apropierea lor. Doi dintre ei ple-
cară împreună cu ofițerul, iar ceilalți doi rămaseră la
masă. O fată drăguță strigă după ei:

— Să fii cu băgare de seamă, după ce vei ajunge la
Shanghai! Red, după ce vor începe raidurile aeriene, va
fi mult mai bine să-ți scoți casca din cap, căci în felul
acesta îți vor vedea chica roșie ca o flacără și-și vor
da seamă că nu ești chinez!

Un tânăr cu părul roșu începu să râdă înveselit.

— La revedere Mollie! Imi pare rău că nu vii și dum-
neata. Dar cred că acuma orașul acesta nu ar fi tocmai
indicat să fie vizitat de o fată.

Sirena vaporului se auzi mugind.

— I-ai auzit? întrebă I-ko? Toată lumea știe, afară de tâmpiții aceștia de japonezi. I-wan, au fost asasinați sute de oameni — și situația va continua să se agraveze și de aci înainte. Va trebui ca toată țara noastră să se ridice în picioare... va trebui să luptăm, cum n'am luptat niciodată până acum!

Se duceau împreună spre vapor. I-ko se opri.

— Vrei să vii cu mine? întrebă el.

— Nu pot, răspunse I-wan. Nu acum... nu în felul acesta...

— De ce?

— Nu se poate să-i părăsesc... domnul și doamna Muraki au fost foarte buni cu mine... întotdeauna...

— Ei sunt japonezi, ripostă I-ko în șoaptă.

— Au fost foarte buni cu mine, repetă I-wan.

— Atunci uite ce-ți voi spune, ripostă I-ko. Îți vorbesc în calitate de frate mai mare, în numele părintelui nostru: va trebui să vii, imediat ce vei avea posibilitate să pleci din țara aceasta. Asta I-wan, înseamnă câteva zile... nu câteva săptămâni. Dar în orice caz, ceasurile sunt mai bune decât zilele.

Echipajul vaporului ieșise pe covertă pentru a face pregătirile de plecare. Călătorii începuseră să urce paserela.

— Ceasuri, înțelegi? repetă I-ko. Dintre toate țările din lume, Japonia ar fi cea din urmă în care ai putea acum întârzia. Ar fi o atitudine nedemnă! Intinse brațul și apucă pe I-wan de umăr, apoi îl scutură ușor: Rămâi cu bine, va să zică... dar numai câteva zile. În timpul acesta voi încerca să-ți scriu adevărul despre tot ce

voi vedea.

I-wan nu răspunse. Rămase nemișcat și se uită după vaporul care se desprindea de țärm. Pe covertă văzu pe soția lui I-ko făcându-i semn cu mânușa ei galbenă. Își scoase pălăria și dete din cap. Vaporul începu să înainteze, pe urmă se îndreptă spre miazăzi și se întoarse, ca să apuce spre apus... Nu întrebasese pe I-ko nimica și nici I-ko nu-i spusese nimica. Acum erau mult mai departe sufletește unul de altul, decât înainte de asta.

*
* *

Se întoarse acasă cu trenul, în aceeaș seară. În dimineața următoare, când intră în grădina casei lui, Tama i se repezi în cale, țipând mulțumită și urcară împreună poteca, tăiată pe mijlocul grădinii. Se gândi cu desgust la soția lui I-ko. Totuș băgă de seamă că soția lui era atât de specific japoneză. Înainte de asta, pe vremea când era fată, îmbrăcată în hainele ei de școală și în picioare cu ghetete de piele, nu i se păruse de loc să fie atât de japoneză. Atunci nu era pentru el altceva, decât o fată tânără.

— Acuma umbli întotdeauna îmbrăcată în kimono și cu papuci de pâslă, zise el pe neașteptate.

Se uită la el și începu să râdă cu bunătate, ca și când ar fi vrut să-i ceară iertare.

— Te supără; îmbrăcămintea aceasta este atât de comodă!

Cum era să-i spună că se supără, când până acum nici nu ținuse seamă de așa ceva. În orice caz kimonoul

ei portocaliu și înflorit, se potrivea foarte bine cu o-brazul ei de culoarea caiselor și ochii negri. În fața ușii Tama se lăsă în genunchi, ca și când ar fi fost o slujitoare, și începu să-i scoată ghetetele, ca să-i pună papucii de casă ce așteptau întotdeauna gata. Protestase în mai multe rânduri, împotriva acestei purtări a ei, până când îl convinsese că gestul ei este o dovadă de dragoste.

— Pentru altcineva nu fac niciodată o astfel de slujbă, stăruise ea.

Așa că se obișnuise și de fapt i se părea că între ei se statornicește o duioasă intimitate, când îi vedea capul cu părul negru plecat la picioarele lui. Astăzi se gândea: „De aci înainte nicio femeie nu va mai face gestul acesta pentru mine”.

În aceeaș clipă văzu pe Jiro că vine fuga, să-i iasă în cale.

— Unde este Ganjiro? întrebă el copilul, căci băieții lui erau nedespărțiți unul de altul.

— Doarme, răspunse Jiro.

Tama își dase toată silința să facă din Jiro un japonez adevărat, atât în felul în care-l îmbrăca și în felul în care arăta, cât și în felul în care-i pieptăna părul. I-wan se întoarse spre ea și-i spuse, fără să se mai gândească:

— Din cauza târlcilor cu care-l încălți, picioarele lui Jiro au început să se strâmbe. Ar fi mai bine să-i cumperi niște ghetete de piele.

— Înainte de a se duce la școală? întrebă ea și se uită la el mirată. Ghetetele sunt atât de scumpe.

— Nu mă interesează, ripostă el. Cumpără-i ghetete.

Nu zise nimica, dar din felul în care încerca să po-

tolească țipetele de mulțumire ale lui Jiro, putea vedea că e nemulțumită. În aceeaș clipă văzu slujitoarea care tocmai trecea prin cameră, îndreptându-se spre bucătărie, cu Ganjiro legat în spate la ea și adormit. Cu toate că știa că soția lui își va închipui și mai mult despre el, că este lipsit de cumpăt, totuș continuă:

— De ce culcați copilul în felul acesta, legat în spatele slujitoarei, când acum poate umbla în picioare? Va avea picioarele scurte și strâmbe, ca ale lui Bunji.

La cuvintele acestea Tama se indignă.

— I-wan, te rog, nu mai continua, de față cu Jiro. Pe urmă trebuie să știi că e foarte bine ca un copil să fie îngrijit în felul acesta. Se simte la căldură și în siguranță tot timpul cât doarme. Temperatura uniformă a trupului slujitoarei, îl ferește să răcească.

— Așează-l în patul lui, căci nu vreau să-l văd legat în felul acesta, stărui el.

După felul în care se uita la el, își dădea seamă că a mers prea departe cu vorbele acestea ale lui. Tama oftă și zâmbi.

— Înțeleg, ești foarte obosit, zise ea cu blândețe. O noapte întreagă, petrecută în tren! Jiro, du-te și te joacă, până când te voi chema.

— Nu sunt obosit, ripostă I-wan.

Totuș nu mai zise nimica. Probabil cuvintele lui fuseseră lipsite de cumpăt. I se părea straniu ca tocmai acum să descopere în sufletul său o pornire de a se certa cu Tama. Dar cu ea ar fi fost peste putință să se certe. Ea nici nu i-ar răspunde la ce-i va spune el. Incepu să se învâртеască prin cameră, prefăcându-se că este ocupată, pe urmă ieși, ca să-i dea răgaz, să se

poată reculege. Aproape îi venea să creadă, că ea a ieșit din cameră pentru a se putea gândi în liniște, la ceea ce a fost învățată să facă, în cazul când un bărbat, soțul ei de pildă, este supărat. Înainte de asta, când se întâmpla să-l vadă supărat, se întorcea întotdeauna, cu o floare, cu o prăjitură sau cu o ceașcă fierbinte de ceaiu, ca să-i dovedească deosebita ei atenție față de el. Îl făcea întotdeauna să-i fie rușine din pricina toanelor lui. Dar astăzi îl enerva până și acest fel de atenții din partea ei, care însemnau că ascultă tot ce-i spune, dar nu însemnează câtuș de puțin că ar fi de acord cu el.

Mâncă bucatele pe care i le aduse la masă, stând îngândurat, dar în acelaș timp condamnându-se pe sine. Tama nu se schimbase. Era exact ce fusese înainte de asta, aceeaș femeie sprintenă, naivă și mulțumită, copilăroasă și fericită, acelaș amestec de femeie demodată și femeie modernă. Singura ei greșală era, că întotdeauna făcea cu cea mai mare minuțiozitate, ceea ce fusese învățată să facă. Se gândi pe neașteptate, că acelaș lucru s'ar putea spune despre fiecare japonez în parte — fiecare dintre ei făcea ceea ce a fost învățat să facă. Dar cine avea aici ultimul cuvânt? Spiritul poporului, îndreptat de... cine anume? De Împăratul? Văzuse de nenumărate ori chipul Împăratului și al Împărătesei. Imaginile acestea le puteai vedea pe altarul fiecărei școale sau clădiri publice — două chipuri rigide, ca de păpuși. Peste puțină... până și ei doi făceau ceea ce li se spunea. Îi venea să creadă că întreagă națiunea fusese pregătită pentru a duce o viață în felul acesta. Și acesta era felul în care-și vor duce viața și cei doi

fii ai săi.

Se ridică dela masă. Trebuia să se ducă la birou. Dar nu-și găsea pălăria și Tama ieșise chiar adineaori din cameră.

— Unde mi-e pălăria? întrebă el slujitoarea care tocmai atuncea apăru cu serviciul de ceaiu în mână.

Copilul nu-l mai avea legat în spate. Slujitoarea se uită la el speriată, ca și când n'ar fi știut ce va urma de aci înainte.

— Hah! exclamă ea și începu să alerge de colo până colo prin cameră, căutând pălăria tocmai acolo unde ar fi fost peste puțină să o găsească. I-wan începu să se enerveze.

— Tama; unde mi-e pălăria! strigă el.

O văzu că intră repede în cameră, în brațe cu Ganjiro care plângea.

— A, pălăria ta! exclamă ea. Dar unde poate să fie?

Pe urma ei intră Jiro cu pași solemni și în cap cu pălăria tatălui său. Tama i-o smulse din cap.

— Mă, băiat rău ce ești! Cum se poate să iei pălăria tatălui tău? strigă ea.

— Lasă-l în pace, zise I-wan, potrivindu-și pălăria în cap. Sunt foarte mulțumit că dă dovadă de puțină independență.

Tama nu zise nimica. Intinse slujitoarei copilul care plângea și-i făcu semn să plece, apoi însoți pe I-wan până la ușă, petrecându-l cu un zâmbet. I-wan își zise: „A fost învățată, ca atunci când soțul pleacă de acasă, ea să-l însoțească până la ieșire, cu zâmbetul pe buze”, și se condamnă din pricina gândului acestuia care-i trecuse prin minte.

— Rămâi cu bine, Tama, zise el cu glasul mai îmblânzit, și se condamnă și mai mult, când o văzu că se uită la el cu ochii strălucitori. — Probabil astăzi mă voi întoarce ceva mai târziu decât de obicei.

— Înțeleg; sigur că da, răspunse soția lui.

Rămase uitându-se după el cu acelaș zâmbet încremenit pe buze, până când o pierdu din vedere.

Ce se va întâmpla după ce el va fi plecat? Până acuma nu-și pusese niciodată această întrebare. Probabil zâmbetul i se va șterge de pe buze, ca să nu mai apară, până la întoarcerea lui acasă? Probabil pe Ganjiro îl vor lega din nou în spatele slujitoarei? Se gândi pentru întâia oară, că el habar nu are de ceea ce se petrece în realitate la el acasă, atunci când este plecat.

*
* *

În noaptea aceea, multă vreme după ce Tama adormise, el stete treaz și cu gândurile învălmășite. Timp de un ceas îi făcuse un masaj la frunte, cu mâinile ușoare, încât abia îi simțea vârful degetelor, mângâindu-i tâmplele.

— Mi se pare că tu te pricepi la toate, după cât văd, declarase el după o lungă tăcere.

— Te simți mai bine? întrebă Tama.

— Da! răspunse I-wan.

Peste câteva clipe durerea reveni din nou, tot atât de acută, ca și înainte. Dar nu-i mai spuse nimica. Ea făcuse tot ce putuse, ca să-l ajute. Ce era ea vinovată, că durerea lui scurma mult mai adânc decât până unde

ar fi putut ajunge degetele ei. Această durere este undeva în adâncul sufletului, gândi el. De multă vreme nu se mai gândise și la sufletul său. Tama îl făcuse să se simtă foarte mulțumit trupest. Se obișnuise de multă vreme ca să primească dela ea orice mulțumire în genul acesta. Până în noaptea aceasta, înainte de a-și așeza capul pe scobitura jugului de lemn ce-i servea de pernă, îl întrebase, nu cumva mai are nevoie de ea.

— Ești obosit? întrebase ea, plecându-se atât de aproape asupra lui, încât îi simțise mireasma trupului.

— Atât de obosit, încât nu mai doresc nimica, decât să pot dormi.

Ii trecuse palmele mânilor peste obraji și se întinsese atât de liniștită alături de el, încât nici nu o simți că mai este în acelaș pat.

„Se poate oare, se întreba el, ca ea să nu aibă o voință a ei proprie! Totuș pe vremea când era fată, avusese multă voință. Dar ce putea să fie încăpățânarea aceasta pe care o simțea mereu în adâncul ființei ei, decât putere de voință? Totuș acuma când începu să se gândească mai adânc, își dote seamă că nu era atât voința ei, voința ei personală, cât mai mult altceva nu tradiție, ea nu era sclava tradițiilor — căci educația pe care o primise la școala de fete înlăturase prejudecățile acestea. Nu, aci era cu totul altceva. Sentimentul acesta ascuns îl presimțea mereu prezent, la fiecare... la părinții ei, la Bunji și la Shio. Prezența acestui sentiment misterios împinsese pe Akio spre moarte și determinase o ființă atât de simplă ca Sumie, să primească moartea de bună voie. Sentimentul acesta era un fel de solidaritate instinctuală, pe care el nu o putea

înțelege, deoarece înainte de a veni în țara aceasta, nu o văzuse manifestându-se niciodată. În orice caz familia și propriul său popor nu avea acest sentiment. Până și la gruparea tinerească de sub conducerea lui En-lan, solidaritatea dintre ei se întemeia pe convingerile lor intelectuale și nu era izvorâtă din instinct. Oare fiii lui aveau acest sentiment? Iși aduse aminte de obrazul rotund și auriu al lui Jiro. Ar fi peste putință să știe. Dar de ce să-și închipue că fiul său nu are acest sentiment instinctiv? Cu sângele ei, Tama trecuse fiului său tot ce era indestructibil în ființa ei.

Ori asta însemna că ceea ce în sufletul fiilor săi este indestructibil, va fi japonez, exact cum Tama însaș este o japoneză. În clipa aceasta i se păru că e tot atât de departe de soția lui, care dormea alături de el, ca și când n'ar fi văzut-o niciodată în viață. Nu-i auzea nici cel puțin respirația. Incepu să se svârcolească în așternut. Dar trupul lui Tama nici nu tresări. Dimineața următoare când se trezi, o văzu că nici părul nu i s'a desfăcut. Femeia aceasta fusese învățată să se stăpânească, fie că este trează, fie că doarme.

Toți erau oameni stăpâniți. Din centrul acesta straniu și imobil al ființei lor, pleca ordinul de stăpânire spre întregul organism. Nimic nu era în stare să i se împotrivească. Iși aduse aminte de cutremurul de pământ pe care-l văzuse. Nimenea nu se speriasse. Nimenea nu se plânsese. Dar cu toate acestea un ochi mult mai puțin sensibil, ar fi fost în stare să vadă suferința lor ascunsă... Oare Bunji, nu-și pierduse stăpânirea de sine? I se întâmplase într'un rând. Când această stăpânire de sine își rupea zăgazurile, deveneau ca niște fiare — până și

Bunji care era cel mai bun dintre ei. Bunji mai era și astăzi cel mai bun dintre ei, din cauză că el condamnă și se îngrozea de fapta lui, și căuta să o ascundă până și față de sine însuș, așa că nici chiar în intimitatea sufletului său nu va putea fi de aci înainte, ceea ce a fost până acuma.

Dar, Tama, în ziua când își va pierde și ea stăpânirea de sine? La lumina slabă a opaițului ce ardea în timpul nopții, se uită la chipul ei liniștit. Ganjiro dormea pe partea cealaltă, cum au obiceiul să doarmă copiii japonezi alături de mamele lor. Soția lui rămăsese îngrozită, când îl auzise întrebând.

„— De ce nu-l lași să doarmă cu slujitoarea?”

„— Dar de unde ar putea să știe o slujitoare, ce trebuie să facă cu el, în cazul când nu se va simți bine?” exclamase ea.

Era adevărat, că datorită comunității de sânge dintre ea și fiul ei, Tama simțea orice schimbare ce s'ar fi produs în organismul lui, așa că dacă se întâmpla să se îmbolnăvească, ea știa cu zile întregi înainte și îl îngrijea.

Își dăde toată silința să stea nemișcat, deși fiecare fibră a trupului său părea gata să tresară. Liniștea ei îl determină să se stăpânească, deoarece în mijlocul acestei tăceri, orice mișcare era multiplicată la infinit. Intr'un târziu simți că o emanație a trupului ei a trecut în trupul său, ca și când numai datorită liniștei, ar putea să-și dea seamă de prezența ei. Neliniștea lui se mulcomi, așa că acuma i se părea mai ușor, să stea nemișcat. Pe urmă nu mult după aceea gândurile începură să i se destrame și somnul îl luă în stăpânire, întocmai ca un

val de plăcută căldură. Vârtejul din creierul său începuse să se domolească, până când nu mai rămaseră treze decât centrele interioare, pe urmă gândurile lui începuseră să se învântească tot mai liniștite, în ritmul palpațiilor trupului.

De ce să caute singur să-și tulbure viața din nou? Și-o reclădise cu multă grijă, numai singur. Fusese surghiunit din țara lui și-și găsisese singur pe această Tama, cu care-și durase căminul acesta. Toată ființa lui rămânea legată de ceea ce crease el aici. Orice s'ar întâmpla în altă parte de lume, ceea ce avea el aici, trebuia păstrat. Nimenea nu-i va putea lua de aci înainte nimica!

Intinse mâna și pipăi obrazul lui Tama.

— Tama! zise el cu glasul în șoaptă. Simțea nevoia să-i audă glasul.

Se trezi numaidecât, cum se trezea întotdeauna, cu mintea pe deplin, limpezită și gata să-l asculte.

— Da... ce este? întrebă ea repede.

— Nimica... dar am vrut să vorbești cu mine, zise el. Am stat prea mult treaz și m'am sbătut chinuit de tot felul de gânduri.

Intinse brațele după el și-l cuprinse.

— Nu te mai gândi atâta! stărui ea.

— Nici nu vreau să mă mai gândesc de aci înainte, răspunse I-wan.

Rămaseră îmbrățișați, învăluiți de tăcerea nopții. Iar el își alungă toate gândurile care-l sbuciumau și cu obrazul îngropat la sânul ei murmură ceva neînțeles. Orice s'ar fi întâmplat dincolo de zidurile casei lui, nu putea să aibă nicio legătură cu el.



Liniștea se restabili din nou între ei. Era o lună neobișnuit de calmă și plină de lumina soarelui, așa că în fiecare zi când I-wan se întorcea dela slujbă, Tama și slujitoarea îl așteptau la poalele colinei, împreună cu copiii, ca pe urmă să ia un autobus și să plece spre unul dintre golfurile mării; dacă se întâmpla ca golful să nu fie prea departe, luau rickshaw-le și se sbenguiau în apele mării, până când osteneau, iar după aceea mâncau la un mic restaurant sau cumpărau de mâncare dela câte un vânzător ambulant. Când Ganjiro începea să picue de somn, îl așezau într'o groapă făcută în mijlocul năsipului fierbinte și slujitoarea rămânea lângă el să-l păzească. Seara când se întorceau acasă și I-wan vedea uneori că slujitoarea îl duce legat în spate, nu mai zicea nimica, deoarece știa că Tama își da toată silința ca așa ceva să nu se întâmple când el nu era de față, și astfel să poată evita discuțiile dintre ei, și se străduia să le evite și el, cel puțin prin faptul că nu zicea nimica.

De multe ori, chiar mai de multe ori decât înainte de asta, se duceau cu toții în casa Muraki și cinau împreună, în grădină. Domnul Muraki stăruia mereu să vină la el.

— Asta este din cauza lui Jiro, spunea Tama cu mândrie. Ar vrea ca Jiro să stea tot timpul numai cu el. Mama îmi spune că tata îl crede mult mai deștept, decât cei doi fii pe care-i are Shio.

Era adevărat că Jiro era mult mai frumos decât alți

copii de seama lui, era și mai înalt și-și purta capul cu multă mândrie; avea nu mânilor și picioarele scurte ale lui Tama ci membrele lui I-wan, prelungi și svelte, poate chiar prea delicate pentru un băiat. Felul lui de a vorbi era de asemenea plin de haz și înțelepciune copilărească. Domnul Muraki era încântat să-l poată lua de mână și să se plimbe cu el prin grădină, după ce terminau cu masa. I-wan îi urmărea întotdeauna cu privirea, uitându-se după bătrânul gârbovit și firav, îmbrăcat în hainele lui cenușii de mătasă și băiețașul vioi care mergea sălțând din picioare, alături de el.

Când se întorceau dela plimbare, buzele domnului Muraki tremurau și ochii îi luceau de mulțumire, așa că numai cu mare greutate se putea stăpâni, până când Jiro se depărta, ca să le poată spune:

— I-wan, să știi că în toată lumea aceasta nu mai există un astfel de băiat; asta dovedește temeinicia spuselor mele --- japonezii și chinezii ar putea forma cel mai mare popor din lume. Va trebui să ne unim!

Incepea să râdă cu râsul lui caracteristic bătrânesc și toți cei de față râdeau cu el, așa că I-wan trebuia să se simtă împăcat, văzând cât este de mândru, din pricina nepotului său. Petrecea un timp admirabil. Până și Bunji părea că în vara aceasta este din nou aproape ceea ce fusese înainte de asta. Setsu se potrivea cu el, așa că începu să le spună din nou glumele lui nesărate pe care le spunea și înainte de căsătorie.

— Îți mai aduci aminte I-wan, că ți-am spus mereu că eu mă voi căsători cu o fată urâtă? Acesta este sfatul pe care l-aș da tuturor. Căsătoria cu o fată urâtă, mă face să-mi închipui că nici eu nu sunt tocmai de le-

pădat, și soția rămâne foarte supusă. Setsu este o perfectă soție japoneză.

Setsu se îmbujora la obraz și râdea fericită de tot ce spunea Bunji, fără să-i răspundă niciodată. Dar toți începură să îndrăgească pe Setsu care nu reușise să învețe decât cu mare greutate să cetească și n'avea altă dorință decât să facă pe soțul și părinții lui să se simtă mulțumiți de prezența ei. Aproape imediat după căsătorie putură cu toții constata că ea este însărcinată și că și-a început foarte mulțumită viața în calitate de mamă a unei familii foarte numeroase.

Totuș, târziu după aceea când I-wan încerca să se gândească la epoca aceasta de liniște, se mira singur, cum de și-a putut închipui că ar putea fi ferită de primejdii. Mai ales că se terminase într'o singură clipită.

Era a șaptezecoa aniversară a domnului Muraki, prin urmare o zi care trebuia respectată în mod deosebit. Shio venise dela Yokohama, împreună cu soția și cei doi fii ai lui și în miezul zilei se servi o masă de gală la unul dintre hotelurile din oraș. Aci se adunaseră toți negustorii cu vază din oraș, pentru a-și exprima urările de bine în fața domnului Muraki și a-i dărui o tavă de argint, pe care erau gravate numele tuturor și care era într'o cutie de lemn, capitonată cu pluș roșu. Domnul Muraki era foarte încântat, dar se simțea în acelaș timp și foarte obosit, din cauză că el nu prea ieșea dela el de acasă, iar acuma trebuia să se ridice mereu în picioare, să se incline de nenumărate ori și chiar să țină o cuvântare de mulțumire, celor care-l sărbătoreau.

Tocmai din cauza aceasta, în aceeași zi după amiază, în casa lui nu fu invitat nimenea și fiind o zi de zăduf, ca și când s'ar fi apropiat furtuna, Bunji poruncise slujitoarelor să ferească paravanele din fața ușilor, așa că deși erau sub acoperișul casei, toate camerele, afară de salonul cel mare de modă apuseană, erau deschise spre grădina care acum strălucea în soare. Copiii se jucau împreună pe marginea părăului care trecea prin apropierea casei, iar părinții lor se așezaseră liniștiți și se uitau la ei. Domnul Muraki își fuma luleaua lui de bambus, iar Shio își mângâia bucata de jad, în timp ce doamna Muraki sta îngenuchiată, fără să se miște, cum făcea întotdeauna, când nimenea nu avea nevoie de nimica. Numai Bunji venea și pleca fără încetare, alergând să vadă ce fac slujitoarele sau ca să strige la copii.

I-wan sta alături de Tama și tăcea și el, bucurându-se de ceasul acesta de liniște și gândindu-se la viața domnului Muraki care dintr'un anumit punct de vedere i se părea că astăzi se așterne în fața lui — o viață calmă și cinstită, pe care o trăise în felul său și care nu se schimbase niciodată. Se uita la moșneagul acesta și se întreba, oare acum când a împlinit șaptezeci de ani, era mulțumit cu ceea ce avea. Ar fi fost greu să admiti că domnul Muraki a putut să dorească în viața lui și altceva.

Exact în clipa când din stradă se auzi vuet de larmă, Ganjiro lunecă și căzu în apă, ca apoi să înceapă să țipe ca din gură de șarpe. I-wan își aduse aminte după aceea, că în graba cu care alergase să scoată copilul din apă, i se păruse că toată larma este pricinuită numai de țipetele lui. Dar cât ai clipi, țipetele lui Ganjiro fură

acoperite de strigătele ce se auzeau din stradă și Bunji începu să strige și el:

— Ce s'a întâmplat... Ce s'a întâmplat?

— Nu cumva este un cutremur? țipă Shio. Ați simțit ceva?

Tama apăru în goană și se opri alături de I-wan și de copii, ca să aștepte împreună, să simtă pământul mișcându-li-se sub picioare.

Dar pământul nu se mișcă. Imprejurul lor în grădină, totul era ca și mai înainte; apa susura ușor trecând peste lespezi, soarele cobora spre asfințit și razele lui săgetau pe sub ramurile copacilor, tremurând pe deasupra așternutului de mușchii. Văzură pe bătrânul grădinar venind în fugă spre ei, în mână cu un ziar pe care încă nu se uscaseră literele titlurilor. Bunji i-l smulse din mână și toți se îngrămădiră împrejurul lui. Cât ai bate în palme, aflară ce s'a întâmplat.

Trei sute de japonezi — bărbați, femei și copii fuseseră asasinați de soldații chineji, într'o mică localitate din apropierea orașului Peking... Ca răzbunare, spuneau titlurile ziarelor, ca răzbunare barbară, pentru paza pașnică pe care o făceau soldații japonezi la Peking.

Nimenea nu scoase nicio vorbă. Niciunul nu se uita la I-wan. Rămăseseră nemișcați, ca și în clipa când așteptaseră să simtă cutremurul. Până și copiii care probabil simțiseră dezastrul, stăteau liniștiți. În mijlocul acestei tăceri larma ce venea de pe stradă părea mai puternică și în interiorul casei porni să sune un telefon care nu mai contenea și pe care-l puteau auzi din grădină. Cât ai clipi din casă apăru o slujitoare și se în-

dreptă spre Bunji, apoi după ce se prosternă în fața lui, îi spuse:

— Stăpâne, sunteți chemat. Este biroul generalului Seki.

Bunji se întoarse fără să zică nimica și intră în casă, cu Setsu care se luă după el. Pe urmă se auzi plânsul stăpânit al unei femei. Era mica slujitoare a lui Tama care-și acoperise obrazul cu mâneca kimonoului.

— Ce este Miya? se răsti Tama la ea.

— Fratele meu mai mic, gemu ea, trebuie să fie și el mort. Avea o mică măcelărie acolo în China... în localitatea aceea unde au fost masacrați. Dar afacerile erau aici atât de proaste... căci sunt mulți care au prăvălii ca cea pe care o avea el — așa că după ce i s'a spus că guvernul îl va ajuta ca să-și deschidă o prăvălie în China, unde ar putea să facă avere, tatăl meu l-a îndemnat să plece.

Slujitoarea începu să geamă și Ganjiro văzând-o că plânge, începu să țipe și el din toate puterile. I-wan îl luă în brațe, dar se simțea el însuș prea zăpăcit, ca să-l poată liniști. Ce înseamnă toate acestea? Luase ziarul din mâna lui Bunji și începuse să cetească articolul. O colonie de oameni pașnici, masacrată de un grup de chinezi care fuseseră instruiți și plătiți de japonezi, pentru a păstra ordinea!

— Dă-mi copilul, zise Tama, căci văd că plânge mereu.

Simți că-i smulge pe Ganjiro din brațe. Bunji ieși din casă, cu chipul întunecat și grav. Se apropie de tatăl său și prosternându-se în fața lui, îi spuse foarte simplu:

— Am primit ordin să mă prezint imediat la datorie. Pe urmă se întoarce și intră din nou în casă.

Nimenea nu scoase nicio vorbă. Cel puțin dacă domnul Muraki ar fi spus ceva, sau Shio, își zise I-wan, atunci poate ar fi reușit într'un fel oarecare să răspundă ce presimțea că ar trebui răspuns: „Fără îndoială, trebuie să fie un motiv oarecare. Noi chinezii nu avem obiceiul să omorâm lumea, fără niciun motiv”.

Noi chinezii! Acum câteva clipe se simțise atât de strâns legat de familia aceasta, încât i-ar fi fost peste putință să se îndoiască de faptul că el este un membru al ei. Dar tăcerea aceasta de acum...

— Trebuie să ne întoarcem acasă, zise Tama pe un ton cu totul neobișnuit.

Începură toți să se miște, să se incline, să-și ia rămas bun... dar numai rămas bun. Încolo nu schimbă nicio vorbă. Prin urmare cum ar mai fi putut spune: „Noi chinezii...”

Nu putea face altoeva, decât să urmeze pe Tama și să se întoarcă acasă, împreună cu fiii săi și mica slujitoare care plângea cu sughițuri, în lungul străzilor învăluite de umbrele înserării. Totul se liniștise acum în jurul lor. Lumea știa ce s'a întâmplat. Cei care treceau pe lângă ei, erau cu fețele întunecate și vorbeau cu glasuri scăzute. Din când în când se mai auzea câte o frecătură scurtă de glasuri, când se oprea câte un autobus și coborau grupuri de oameni care se întorceau dela plajă sau din parcuri și care nu aflaseră încă nimica.

Nici I-wan nu mai spunea nimica. Simțea ochii oamenilor îndreptați spre el, căci vedeau că se deosebește de ceilalți, dar își continua drumul, prefăcându-se că nu

vede nimica. În sufletul său era o învălmășeală de rușine și de revoltă, dar simțea că revolta este mult mai puternică. Se simțea îndemnat să le strige în gura mare: „Ce faceți așa, pe indignații și pe victimele? Înțelegeți odată, noi n'avem obiceiul să omorâm oamenii fără niciun fel de motive!”

Dar ar fi fost peste putință să spună astfel de cuvinte unor oameni care treceau pe lângă el, fără să zică nimica și care întorceau privirea, când îl vedeau că se uită și el la ei.

Prin urmare își continuă drumul, încercând să-și liniștească sentimentele de revoltă, când își aducea aminte de toate nedreptățile făcute țării lui de Japonia. En-lan le cunoștea pe toate. En-lan fusese cel care i le povestise și i le repetase de nenumărate ori la rând. Dar pe vremea aceea nu i se păruseră atât de dureroase, pe cât i se păreau lui En-lan. Aceasta numai din cauză că el nu fusese niciodată în partea de miazănoapte, acolo unde venise En-lan și unde pumnul japonezilor se simțea mai greu, dar și din cauză că în casa tatălui său nu auzea niciodată vorbindu-se despre astfel de lucruri. Dar în clipa aceasta auzea glasul clocotind de patimă al lui En-lan, când îi spunea: „Vor să ne înghită și pe noi, cum au înghițit Korea. Mai curând sau mai târziu, va trebui să pornim războiul împotriva lor”. Cele Douăzeci și Una de Puncte... cât sânge rău făcuseră acestea lui En-lan! Tot el îi spunea că japonezii erau cei care făceau contrabanda de opiu și-l introduceau în țară, la prețuri de batjocură, pentru a determina populația săracă să-l cumpere. Din când în când En-lan muncea din toate puterile la organizarea boicotului împotriva

mărfurilor japoneze, ca pe urmă să fie devastate magazine și mărfurile japoneze să fie arse pe străzile din Shanghai. Altădată îl vedea cutremurat de furie, din cauză că descoperea câte un mic negustor, care rupea etichetele mărfurilor japoneze și jura că sunt chinezești. Dar de fiecare dată, fără să știi cum și de ce, boicoturile acestea se terminau pe neașteptate. La urmă toată mișcarea aceasta se amestecă în mișcarea revoluționară ce se apropia. Dar până și în timpul acela, într'un rând când tocmai urcau treptele scării, ca să intre în sala de studii, En-lan se plecase spre el și-i suflase la ureche: „Mai curând sau mai târziu, după ce revoluția se va termina, va trebui să scăpăm și de tirania japoneză”.

Ar fi vrut să vorbească cel puțin cu Tama... să-i explice în orice caz realitatea, înainte de toate — dar ea era foarte ocupată.

— Miya, se adresează ea slujitoarei, va trebui să pleci imediat acasă, la părinții tăi. Voi face eu singură toate treburile casei. Măine nu e nevoie să vii. Stai două-trei zile și mângâie pe părinții tăi.

Și după ce mica slujitoare plecă plângând și foarte recunoscătoare, Tama trebui să desbrace copiii, să le facă baie, să le dea de mâncare și să-i culce. Când I-wan încercă să-i dea ajutor, ea îl feri din calea ei cu gesturi blânde.

— Nu, I-wan, du-te la tine în birou și te odihnește. Voi face fără nicio greutate tot ce este de făcut.

Stând pe întunec în biroul său, o auzi robotind prin toate camerele casei. Când încerca să se gândească și să-și aducă aminte de lungul pomelnic al nedreptăților făcute de japonezi față de țara lui, nu avea nevoie de

lumină. Astă seară când Tama îi va spune, cum va face în orice caz, după ce va termina cu treburile casei, și vor fi numai ei amândoi: „Spune-mi, I-wan, cum de se poate întâmpla așa ceva”... el îi va răspunde...

Dar ea nu-l întreabă nimica. După ce mai trecu un timp, intră și ea în birou și întinzând mâna spre butonul de lângă ușă, se simți cuprins dintr’odată în mijlocul valurilor de lumină:

— I-wan, de ce stai pe întunec? Haide, că e gata masa!

El luă ușor de mână și-l scoase din cameră, iar după aceea, tot timpul cât steteră la masă ea vorbi repede și cu glasul blând, dar nu despre evenimentul acesta, ci despre amintirile în legătură cu tatăl ei, de pe vremea când era mică și despre bunătatea și înțelepciunea lui.

— A fost bun, chiar atunci când îți spunea să te căsătorești cu Seki? întreabă I-wan, ca pe urmă să-i pară rău de întrebarea pe care i-o pune.

— Chiar și atunci a fost bun, căci el își închipuia că așa va fi bine, răspunse ea cu glasul liniștit.

Privirile lor se întâlniră și I-wan se gândi: „La ce ne poate folosi discuția, când oamenii aceștia până și răul ar fi în stare să-l răstălmăcească în bine?”

Nu se poate... ar fi peste putință să folosească la ceva, își zise el, așa că-și păstră toate gândurile numai pentru el.



Ar fi fost peste putință să se convingă că lumea din

jurul lui, este ca și înainte de asta. Încerca să descopere în toate părțile răceala privirilor pe care i le aruncau oamenii pe ascuns. Dar i-ar fi fost peste putință să aibă o dovadă sigură, deoarece, fără niciun motiv întemeiat, în sufletul său se desfășura acum fără încetare conflictul acesta surd dintre el și toată lumea... în oarecare măsură dintre el și Japonia. Acasă venea și pleca, cum făcea și până acum. Era convins că Tama nu va spune niciodată nimica. Oricare ar fi fost gândurile ei de acum... dar după câteva zile își dădea seamă că în realitate ea nu se gândește la nimica. În cazul acesta atitudinea aceasta a ei, era oare sinceră sau își da anume silința, să nu se gândească la nimica?

Pe Bunji nu-l mai întâlnește. Bunji plecase în aceeași noapte. I-wan se aștepta să primească ordinul să-i ia locul, așa cum se întâmplase înainte de asta, dar de la domnul Muraki nu primi nicio veste. Biroul lui Bunji era gol, iar în biroul său propriu I-wan avea aceeași situație. Dar acum era mult mai mult de lucru. Transporturile vapoarelor crescuseră enorm. Majoritatea acestor transporturi nu se mai despachetau la Nagasaki. Erau îndrumate de-a-dreptul lui Shio la Yokohama și I-wan afla despre ele numai datorită rapoartelor și descrierilor trimise de Shio, pentru a fi controlate, înregistrate și catalogate. Peking, vedea el mereu, mărfuri sosite din Peking. Pradă, își zicea el revoltat, ce putea să fie marfa asta, decât pradă de războiu pe care domnul Muraki o cumpăra și o vindea altora?

Cu toate acestea împreriurul său stăruia și acum aceeași tăcere. Ar fi fost peste putință să mai constate și altă schimbare. Cele două funcționare din comparti-

mentul de lângă biroul său, erau tot atât de curtenitoare și gata să răspundă la chemarea lui, și dacă se întâmpla să cumpere câte ceva, vânzătorii din magazine erau tot atât de grăbiți ca să-l servească, cum fuseseră întotdeauna. Da, dar cu toate acestea era o schimbare. Oamenii nu mai vorbeau cu el atât de ușor, cum vorbiseră înainte de asta, în timpul salutarilor reciproce sau al măruntelor conversații zilnice. Se simțea încremenit și îngropat în mijlocul tăcerii ce se închea în jurul lui, ca și când ar fi stat în mijlocul întunecului. Sau poate era numai închipuire și tăcerea de acum se datora în acelaș timp împrejurării că oamenii erau chinuiți de temeri și erau mai puțin veseli decât înainte de asta?

Ar fi fost greu să vadă limpede. Totuș în mijlocul acestei tăceri i se părea că viața din jurul său nu mai are nimica real. Nu se mai gândea la lucrurile reale create de el însuș, la casa lui, la căsătorie, la copii și la locul pe care și-l făcuse în lume. Singurul amănunt real pentru el era, controversa aceasta nesfârșită pe care o avea cu Japonia. Deoarece când lupta aceasta începea, între cei care îi stăteau împotrivă, el nu vedea nici pe Tama, nici pe Bunji și nici pe un japonez anume, ci o Japonie tulbure și necunoscută. I-ar fi fost peste putință să facă vreo legătură între această Japonie și orașul frumos în care trăia, sau între munții aceștia și marea plină de insulele a căror frumusețe era pentru el un izvor de nețărmurită mulțumire.

Acasă la ei, Tama purta mai multă grijă decât înainte de asta, pentru ca el să se poată simți la îndemână. Fără să se fi înțeles dinainte, acum nu mai plecau nicăiri de acasă. Într'o zi îi spusese:

— N'ai vrea să luăm copiii cu noi, ca să facem o plimbare prin parc?

— Se simt bine și acasă, răspunse ea, clătinând din cap. La ce să ne mai facem de lucru, plecând cu ei la plimbare.

Se uitase la el zâmbind. Dar după ce plecase din cameră, se gândi: „Nu cumva suferă printre oamenii din neamul ei, din cauză că s'a căsătorit cu mine?”

Nu putea să-i pună o astfel de întrebare. Dacă suferea cu adevărat și dacă el ar fi aflat de această suferință, ar fi însemnat că însaș stânca pe care era clădită fericirea lui, va începe să i se clatine sub picioare.

Sub fereastra camerei lui auzi glasul subțirel al lui Jiro întrebând:

— Mamă, de ce plânge Miya? Când tu n'o vezi ea plânge, fără să se mai oprească”.

Auzi și răspunsul liniștit pe care i-l da Tama:

— Fratele ei, dragă Jiro, a fost asasinat”.

— Bine mamă, dar cine l-a asasinat? se auzi din nou glasul plin de curiozitate al copilului.

— Soldații chineji în China, răspunse Tama.

— Atunci oamenii aceștia sunt răi! declară Jiro cu glasul tremurând de indignare.

Auzind cuvintele fiului său, I-wan se simți revoltat împotriva lui Tama. De ce nu spusese copilului mult mai simplu, „Fratele ei a murit!” Se plecă pe fereastră și o văzu cu udătorul stropind florile, iar alături de ea era Jiro, în mână cu udătorul lui cel mic.

— Tama! strigă el răstit. Crezi că acest copil va fi în stare să înțeleagă?

Când îl auzi, ridică privirea spre el și-i simți ochii

strălucitori și triști cum se uită îndelung la el. În clipa aceea soția lui deveni pentru el din nou realitate. Ar fi vrut să se explice cu ea... Dar Jiro începuse să urmărească un fluture galben-castaniu care sburda printre florile umezite. El uitase cu totul despre ce vorbiseră.

Se așază din nou în fața cărții. Astă seară va trebui să explice lui Tama... dar ce să-i explice? Trei sute de oameni nevinovați muriseră... ea atâta știa și ar fi fost peste puțină să uite un astfel de amănunt. La orice i-ar fi spus el, ea ar fi tăcut, dar răspunsul neformulat ar fi fost mereu acest adevăr. Stete cu cartea în mână, fără să mai cetească. Iși aduse aminte că la Shanghai sunt o mulțime de japonezi. Dar nimenea nu le dădea nicio atenție... la Shanghai erau tot felul de oameni, din toate neamurile pământului. Și totuș i se părea acum că între oamenii aceștia japonezii erau singurii care se deosebeau mai mult de cealaltă lume, din cauză că ei rămăseseră aceeaș japonezi, că în ziua când sosiseră dela ei de acasă. Și oriunde ar fi trăit, casele pe care și le clădeau și grădinile pe care le aveau, trebuiau să devină un colț din Japonia, ca și când și-ar fi iubit patria atât de mult, încât oriunde s'ar fi dus, trebuiau să simtă că sunt mereu acasă... Totuș el cunoștea oamenii din neamul lui și ar fi fost peste puțină ca ei să ucidă numai din plăcerea de a ucide. Japonezii făcuseră ceva... o nedreptate nouă, care-i determinase să-și iasă din fire. Toate acestea trebuia să le spună lui Tama. Stete și se gânde, cum ar putea să-i spună.

O auzi apoi că-l strigă să iasă în grădină, așa că ieși din cameră. Copiii se culcaseră și Miya era plecată. Erau numai singuri și începură să se plimbe în lungul

potecii prunduite, pe care o așternuse domnul Muraki, tăind grădina spre mare. Se opriă și se uitară pe deasupra apelor învăluite de întunerecul nopții. Acum era momentul când va trebui să vorbească. Va trebui să vorbească, dar înainte de toate va trebui să înlăture tăcerea ei... cu ceva, indiferent ce.

— Copiii s'au purtat bine astăzi? întrebă el.

— Foarte bine, răspunse Tama cu glasul liniștit.

— Cred că ai înțeles care a fost motivul pentru care ți-am vorbit adineaori în felul acela, în legătură cu Jiro, continuă el.

— Sigur că da, adăugă ea, tot atât de liniștită, dar copiii nu-și aduc aminte de nimica.

Oare cuvintele acestea ale ei, spuneau mai mult decât ar fi vrut ea să-i spună? Incercă să-i vadă obrazul, dar trăsăturile ei erau tulburate de întunerec. Nu putea vedea altceva decât ceva alb sub coroana părului negru. Prin urmare va trebui să meargă înainte.

— Uite ce Tama, presimt că înainte de a lămuri această întâmplare, va trebui să așteptăm, până când vom afla întregul adevăr. Am scris tatălui meu și m'am gândit să nu iau nicio hotărâre, până când nu voi primi răspunsul lui.

— Să iei o hotărâre? întrebă ea și-și întoarse repede obrazul alb spre el.

— Vreau să zic, să-mi formezi o părere în legătură cu această întâmplare.

O văzu că întoarce capul și se uită din nou spre larg, fără să răspundă nimica.

— Cred că-ți dai seamă, adăugă el. Dar când văzu că nici acuma nu-i răspunde, se supără: Tama! țipă el.

Pe urmă femeia îi răspunse:

— Ce legătură are întâmplarea aceasta cu noi? întrebă ea.

Nu se poate, vedea că încearcă să fugă de explicație. În sufletul ei se încinsese acum o luptă, presimțea, era convins că așa trebuie să fie... și probabil lupta aceasta era și împotriva lui. Va trebui să o determine să vorbească.

— Trebuie să fiu convins că și tu te gândești la principile care au provocat această nenorocire, stăruie el.

Îi răspunse de astă dată, fără să mai întârzie, ca și când răspunsul ei ar fi fost demult gata:

— Ce importanță are ceea ce gândesc eu, când în realitate eu sunt soția ta?

Da, dar aceste cuvinte erau aceleaș pe care le-ar fi putut formula orice soție japoneză.

— Te rog... nu fi japoneză! protestă el.

Glasul ei se auzi plecând din adâncul întunerecului

— În orice caz *eu sunt* o femeie japoneză!

Glasul ei se auzea blând și plin de duioșie ca întotdeauna, dar cu toate acestea o simțea aci alături de el, tot atât de neînfrântă, de inevitabilă și de impenetrabilă ca și întunerecul nopții închegate împrejurul lor

— Adevărul este, că în această privință tu ți-ai format demult părerea, ripostă el nemulțumit. Va trebui să se lupte împotriva ei și să caute un mijloc, pentru ca să o poată înfrânge: Tu crezi fără niciun temei, că poporul meu este în stare să facă masacrări, ca un popor de sălbatici... tu nu ne cunoști. Dacă ești în stare să crezi așa ceva, atunci ar fi peste putință ca tu să mă poți înțelege pe mine. Noi am suferit ani de zile, în timp ce

voi japonezii ne-ați încălcat țara, ne-ați luat comerțul din mână... Incepea să-și dea seamă că este nedrept, când încearcă să o identifice cu Japonia. Dar acum după ce începuse, i-ar fi fost peste putință să se mai oprească: Nu, draga mea, eu știu ce s'a întâmplat. Soldații noștri, văzând Pekingul ocupat — și sub drapel străin — le-a fost peste putință să mai suporte, după ce au trecut prin atâtea umilințe. Ani de zile am încercat să ne stăpânim revolta...

Se repezi la el și începu să-l scuture de braț.

— Dar cine a asasinat japonezii la Nanking, la douăzeci și șapte Martie, în anul o mie nouă sute douăzeci și șapte, cine a asasinat japonezii dela Shanghai, în anul o mie nouă sute treizeci și doi?

— Va să zică te-ai gândit ani de zile la toate acestea... pentru ca astăzi să mi le poți spune! se miră I-wan.

Tama clătină din cap.

— Nu... dar m'am gândit la toate acestea ca să le ridic împotriva poporului tău.

— Pentru tine... eu sunt poporul acesta! Era atât de infuriat, încât ar fi fost gata s'o ucidă, dar își aduse aminte că acum câteva clipe și el o făcuse responsabilă pentru faptele săvârșite de Japonia. Și glasul ei stăpânit de tristețe tremură în auzul lui.

— Va să zică pentru tine și eu sunt una dintre japonezele care ar fi trebuit asasinate.

În toată ființa acestei femei, nu era nimic japonez. Erau doi oameni care stăteau de vorbă, din depărtarea fără hotar a deosebiriilor ce există între rase. Apoi cu totul pe neașteptate o simți că-i cade la piept. Li simți brațele în jurul gâtului și capul plecat pe umărul lui,

cutremurat de suspine. În sfârșit, zăgazarile se rupseră. Dar nu simți niciun fel de mulțumire din cauza acestei reușite. Soția lui se frânsese, dar împotriva voinței ei.

— Liniștește-te, șopti el... să nu trezești copiii.

Prin liniștea grădinii plânsul ei se auzea limpede și Jiro dormea foarte ușor. Cum ar fi putut să-i explice plânsul ei, se gândi el mâhnit. Acum după ce îi trecuse toată supărarea, se simțea frânt și sfârșit. Intinse mâna și o mângâie pe creștetul capului.

— Ai dreptate, consimți el. Adevărul, oricare ar fi, nu are nicio legătură cu noi.

O ținu îmbrățișată și o simți lipită de el, din ce în ce mai aproape și mai strâns, în pornirea ei de dragoste mândră și voită.

...Dar deși fiecare dintre ei dorea această unire mai mult decât orice, în mijlocul năvalnicei lor porniri de dragoste din timpul nopților, înainte de a adormi, simțea totuș că dorința începe să se stingă într'ânsul. O dorea... ca pe urmă să n'o poată primi. Ea aștepta nemișcată, câteva clipe, apoi întreba în șoaptă:

— Ce este, ce s'a întâmplat?

Nu-i putea răspunde deoarece nici el nu știa motivul. Sta nemișcat, chinuit de întrebări, și cu brațele împreunate în jurul trupului ei. Se simțea stângaciu și rușinat... dar nu era în stare să scoată nicio vorbă. Mai aștepta un timp, ca apoi să se depărteze de el, și după ce-și netezea hainele, se întindea alături, ca să doarmă.

Dormea oare? Ar fi fost peste putință să știe dacă doarme sau nu, căci sta atât de nemișcată, fie că dormea, fie că era trează. Sta întins alături de ea, simțindu-i

umărul, șoldul și pulpele picioarelor. Erau strânși unul lângă altul. Era oare posibil ca în casa aceasta a lor să nu se simtă aproape unul de altul? O simțea că se apropie puțin de el, îi simțea mânilor cuprinzându-i mâna și ducându-i-o la piept. În aceeași clipă începea să-și dea seamă de adevăr. În adâncul ființei ei, soția lui se schimbaseră față de el. Sau mai bine zis, el însuși se schimbaseră. Se simțea înfiorat de duioșie, dar în duioșia aceasta nu fremăta acum nicio dorință. Și chiar din felul în care-l ținea de mână, presimțea că același fior de moarte trecuse și peste dragostea ei. Acum nici ea nu mai dorea alți copii. Din adâncul trecutului, ceva care era demult mort, se întinsese după ea, și acest ceva era voința neînfrântă a străbunilor ei, care-i despărțiseră unul de altul.



— Ganjiro a răcit, îi spuse Tama a doua zi. Cred că noaptea aceasta va fi mai bine, dacă voi dormi lângă el.

O văzu că-și scoate așternutul din camera lui, ca să-l mute în camera unde dormea Ganjiro împreună cu frațele lui. Numai noaptea aceasta, dar presimțea că de aci înainte așa va fi în fiecare noapte. Între ei doi nu se putea să mai fie de aci înainte vreo patimă. Dar se mulțumi să întrebe:

— Are temperatură?

— Foarte puțină, răspunse Tama.

Îi duse jugul în cealaltă cameră, împreună cu oglinda și micul dulăpior cu sertare, în care-și avea piepteni

și acele de păr. Știa că de aci înainte nu se va mai supăra niciodată pe ea. Toată ziua se purtase față de el atât de duioasă și atât de blândă, încât se simțise îndurerat. Știa că duioșia aceasta dintre ei, era prăpastia peste care ar fi fost peste puțină să arunce o punte, pentru ca să ajungă până în adâncul adevăratei lor ființe. Orice s'ar fi întâmplat de aci înainte, duioșia aceasta va fi mereu prezentă între ei. Erau închiși și imobilizați de ea, întocmai ca musca prinsă și încastrată într'o bucată de chihlimbar.

Pe măsură ce treceau zilele, se simțea tot mai singur. Oneori îi se părea că până și Jiro și fratele său mai mic începuseră să se ferească de el, ca și când nu l-ar mai fi putut suferi. Pe urmă se gândi că așa ceva ar fi peste puțină. Adevărul era, că el devenise prea sensibil. În realitate viața devenea pentru el din zi în zi tot mai grea. Nu primise nicio scrisoare dela tatăl său și nici dela I-ko. Ar fi fost peste puțină să creadă că nu i-a scris cel puțin I-ko. Nu voia să cetească ziarele, deoarece nu credea nimica din ceea ce publicau. Dar cu toate acestea, dacă nu le cetea, ar fi fost peste puțină să afle ceva.

Intr'o dimineață, după ce veni la slujbă, trebui să între după ceva în biroul lui Bunji și văzu că la masă este un tânăr străin; în aceeaș clipă înțelese că pe tânărul acesta nu-l poate suferi.

— Eu sunt domnul Hideyoshi, îi spuse tânărul fără încunjur. Am fost înaintat dela gradul de sub-director al biroului din Yokohama, în postul acesta, și începu să zâmbească. Din nenorocire eu sunt miop, căci altfel aș fi în China, unde aș lupta pentru țara mea... Ia loc.

Ii făcu semn spre un scaun și I-wan se prosternă ușor, apoi se așază. Ultima dată când plecase Bunji, îi ținuse el locul. Dar probabil Shio trimisese pe omul acesta la Nagasaki... pentru a-l supraveghea pe el.

— Ai văzut ziarul de azi dimineață? întrebă domnul Hideyoshi și începu să râdă cu hohote.

— Nu, până acuma nu l-am văzut, răspunse I-wan liniștit, dar simți că ura împotriva acestui om începuse să clocotească într'ânsul.

— Atunci cetește-l! și-i întinse ziarul. Îți vine să te prăpădești de răs.

I-wan se uită la prima pagină. Erau o mulțime de știri... tocmai din Shanghai! De câteva zile nu mai cetise niciun ziar. Bine, dar ce caută japonezii la Shanghai? Ceti în grabă coloana de știri. Ce însemnează asta! Batjocuri și râsete, din cauza unii greșeli care se putea întâmpla oricui...

„Cinejii ajută Japonia! ceti el. Un aviator chinez bombardează orașul Shanghai!” Râsete... batjocuri... toată pagina era numai botjocuri. Un tânăr aviator chinez greșise ținta și în loc să arunce bombe asupra japonezilor, le aruncase în mijlocul unei străzi pline de lume. „Sute de oameni au fost omorâți...”

Nu se poate, acesta trebuie să fie o apucătură a japonezilor. Ceti dintr'o răsuflare... dar nu, era numai adevărul... adevărul de necrezut... rușinos, adevărul adevărat. Erau și amănunte, prea evidente, pentru a nu fi crezute. Cunoștea strada și trecuse pe acolo de nenumărate ori. Era o stradă întotdeauna înțesată de lumea care venea și făcea cumpărături dela magazine sau sta și se uita la mărfurile expuse în vitrine... Era

reprodusă și o fotografie a străzii, care se vedea destul de tulbure pe hârtia ieftină a ziarului japonez, dar o putea recunoaște, cu toate că zidurile caselor erau dărâmate și nu se mai vedeau decât mormanele de fierărie și moloz, împreună cu trupurile mutilate ale oamenilor, căzuți acolo unde fuseseră surprinși.

Ridică privirea ca să vadă obrazul strămbat de răsul ironic al lui Hideyoshi.

— Hah, va să zică ai cetit articolul! E îngrozitor... dar cu toate acestea mi se pare extrem de caraghios! și încep să râdă din nou. Auzi, să arunce bombe asupra propriei lor populații... e caraghios, nu-i așa?

I-wan tresări.

— Asta nu poate fi adevărat, îngână el. Trebuie să fie vreo greșeală...

— Nu este nicio greșeală, ripostă Hideyoshi. Toate ziarele au publicat aceeași știre. Toată lumea râde de ei. Asta valorează pentru noi cât o victorie japoneză. Englezii și americanii se vor putea acum convinge cât sunt de tâmpiți chinezii. Dar sunt oameni foarte cumsecade... căci ajută japonezilor să le omoare populația.

— Prin urmare dumneata admiți că japonezii omoară populația chineză? întrebă I-wan.

— Nu se poate să mai suferim jignirile lor, răspunse domnul Hideyoshi, ținându-și buzele. Trebuie să știi că am fost foarte îndelung răbdători. Am trecut cu vederea boicoturile, am suferit pagube și atacuri din partea oamenilor străzii, asasinate care n'au fost niciodată pedepsite... toate acestea le-am suferit de ani întregi din partea chinezilor. Dar acum Impăratul este hotărât să pună capăt acestei dușmăanii a lor. Vom lupta până la

exterminarea sentimentelor anti-japoneze, și până când poporul chinez va declara că e gata să coopereze cu noi.

I-wan se uita la el și nu-i venea să creadă ce auzea.

— Vrei să spui că ne veți omorâ și veți bombarda orașele noastre... ne veți... batjocori femeile... până când ne vom obișnui să vă iubim?

Acum era rândul lui să izbucnească în hohote. I-ar fi fost peste putință să se stăpânească.

— Va să zică dumneata spui că eu trebuie să te iubesc! Domnule Hideyoshi, voi fi obligat să te iubesc, pentru că dumneata... dumneavoastră...

Domnul Hideyoshi se uită la el consternat.

— Nu este vorba de dumneata, în calitate de individ, îl întrerupse el. Dar afară de asta noi te considerăm japonez. Dumneata ești de atâția ani în țara aceasta și ești căsătorit cu o doamnă japoneză...

Râsul lui I-wan se opri, ca și când l-ar fi sugrumat cineva.

— Ce este? întrebă domnul Hideyoshi, când se uită și-i văzu obrazul.

— Nimica, răspunse I-wan. Mi-am dat seamă cu totul pe neașteptate... că nu am niciun motiv să râd.

Se înclină și ieși repede, ca să se întoarcă în biroul său, unde se așeză numaidecât pe un scaun. Se simți din nou sugrumat de ceva și chinuitoarea durere de cap începu. Deschise un sertar și scoase câteva dosare, pe care se prefăcu acumă că le studiază. Dar nu era în stare să facă nimica.

„Noi te considerăm japonez”, declarase domnul Hideyoshi. Intr'un rând En-lan îi scrisese, cum avea obiceiul, un istoric al tuturor nedreptăților făcute Chinei

de către Japonia. Își aducea aminte că lista aceasta era foarte lungă și că mergea departe în urmă, până în timpul bunicului său. În lista aceasta era vorba de concesiuni silnice de teritorii și convenții comerciale, de împrumuturi acordate șefilor de bande, în numele guvernului Chinei, pentru care trebuiseră să zălogească cele mai prețioase mine ale țării, confiscarea dela Kiaochow și cele Douăzeci și una de Puncte. Era băiat mic, dar își mai aducea și acum aminte, că dacă lui îl scosese pe stradă ca să vadă parada manifestațiilor organizate împotriva Japoniei. Drapelele erau foarte frumoase, dar se speriasă de un afiș gigantic pe care se vedea un japonez uriaș, înghițind mici chineji căzuți în mâinile lui, și începuse să țipe atât de speriat, încât dacă îl dusesse din nou acasă. Dar câteva nopți după aceea, visase urât și țipa prin somn, așa că dăseră ordin micii Peony să-și mute pătucul de bambus în camera lui și să doarmă lângă el. Prin urmare cum ar putea el acum să fie japonez? Va să zică Tama nu reușise să pătrundă în intimitatea ființei lui, unde ar fi putut să-l găsească pe el, cel adevărat... Nu, astăzi nu numai Tama, dar toți cei de o seamă cu ea, erau în afară de intimitatea sufletului său.

La două zile după aceea ziarele publicau alte știri. Domnul Hideyoshi băgă capul prin ușa biroului lui I-wan:

— Acum am început să bombardăm și noi Shanghaiul, și albul dinților îi străluci într'un rânjet. Ai cetit *Osaka Mainichi* de azi?

I-wan se uită drept la el, fără să zică nimica. Pe omul acesta se simțea îndemnat să-l ucidă. Ar fi vrut să-l stărcească, să-l sdrobească și să-l calce în picioare,

ca pe o scorpie. Domnul Hideyoshi văzându-l cum se uită la el, se grăbi să închidă ușa.

Totuș nu ura care-l cutremura acum, determină pe I-wan să ia o hotărâre tot atât de neașteptată și definitivă, ca și când i-ar fi spus cineva de mai înainte, ce are de făcut. Era ceva mult mai adânc, decât ar fi putut să fie sentimentul urei.

La o săptămână după incidentul acesta, tocmai trebuia să sosească un vapor din China, și I-wan fusese delegat să aștepte vaporul și să ia în primire la antrepozitele vămii din docuri, mărfurile care vor fi eventual adresate domnului Muraki. În timp ce sta și se uita cum descarcă vaporul, fu matorul unui spectacol neobișnuit. Baloturile cu mărfuri care purtau adresa casei Muraki, nu însemnau nimica față de celelalte obiecte ce se descărcău în docuri. Nu erau nici curiozități, nici lucruri alese, ci obiecte pe care oamenii le întrebuițau în fiecare zi, în gospodăria lor. Cea mai mare parte dintre aceste obiecte erau neîmpachetate, ca și când le-ar fi încărcat în mare grabă pe vapor și dacă se întâmpla să vezi câte un birou masiv sau câte un fotoliu sculptat, puteai totuș vedea mult mai multe paturi, mese și sobe de bucătărie, din metale și de formă străină, plane și tablouri, așternuturi și răcitoare electrice, gramofone, covoare și perne, draperii de ferești și tot felul de obiecte de soiul celor pe care chinezii bogați le au în casele lor din Shanghai, obiecte care puteau să vină foarte ușor chiar din casa tatălui său. Se uită la ele, ca și când s'ar fi așteptat să descopere un obiect cunoscut, dar nu descoperi nimica. Și pentru fiecare obiect în parte, era cineva în docuri care-l aștepta și-l ridica.

—Acum văd că este războiu, își zise el întunecat. Aceasta nu poate fi altceva, decât pradă de războiu. Obiectele acestea au fost scoase din casele oamenilor.

Dar imediat ce simți valurile de furie clocotind într'ânsul, trebui să se stăpânească, deoarece vaporul mai adusese și o altă încărcătură. După ce toate mărfurile fură descărcate și el totuș continuă să aștepte, până' la sfârșit, văzu o mulțime de cutioare mici de lemn pe care începură să le descarce. Fiecare cutioară avea pe capac un nume. Dar și cutioarele acestea erau așteptate de destinarii lor. Un bărbat striga numele însemnat pe cutie și imediat apărea câte un mic grup care o lua în primire și toți cei care luau cutiile, erau îmbrăcați în haine de doliu. I-wan își dete numaidecât seamă că în cutiile acestea este cenușa celor care fuseseră uciși în lupte.

Fără să-și fi explicat motivele, el își închipuisese până acuma, că numai chinezii au fost uciși. Sta nemișcat și se uita în tăcere, cum fiecare cutioară era luată de cineva în primire și plecau cu ea. Nu se auzea nimenea plângând în gura mare. Oamenii chiar zâmbeau când luau cutia cu osemintele din mâna funcționarului. Erau obișnuiți să zâmbească, dacă se întâmpla ca cei care le-au fost dragi, să fi căzut în lupte. Dar în lungul obrazului lacrimile le curgeau șiroaie.

Rămase nemișcat, uitându-și cu totul cine este el, și se apropie din ce în ce mai mult, până când băgă de seamă că era atât de aproape, încât ochii celor care plângeau se întoarseră spre el. Fără îndoială îl recunoșteau că el este chinez, dar cu toate acestea privirile lor nu erau întunecate de ură, ci numai de adâncă mîh-

nire. Se simți mirat de această constatare. Fără voia lui se gândi că la el în țară ar fi peste putință să se întâmple așa ceva. Poporul său nu era atât de disciplinat, ca să primească durerea în felul acesta. Durerea lor s'ar fi revărsat în bocete și blesteme.

Se retrase, aproape rușinat și dete peste un bătrân care sta numai singur, în brațe cu o cutie înfășurată într'o bucată de pânză, ca și când ar fi fost un copil. Privindu-l din întâmplare în luminile ochilor, constată o tristețe atât de îndelung răbdătoare în luminile lor, încât nu se putu stăpâni să nu murmure ceva în legătură cu răbdarea lui care nu ascundea niciun fel de ură. Dar moșneagul îi răspunse cu blândețe:

— De ce să te urâm pe dumneata? Nu ai nicio vină din cauza durerii noastre. Dar afară de asta poporul nostru a fost învățat să sufere cu mulțumire durerile ce-i vin pentru patria noastră. În timpul cât fi spusese aceste cuvinte, lacrimile îi izvorâră de sub pleoape, dar strânse mai tare lădița la piept și adăugă cu glasul slăbit și tremurat: Da, sunt vesel și mă mândresc... a fost singurul meu fiu...

Cuvintele acestea ale moșneagului aduseră lumina în sufletul lui I-wan. Intunecul, tăcerea ce se închegase în jurul lui și în mijlocul cărora trăise până acuma, se prăbușiră și se destrămară. În clipa aceasta deveni el însuș, cel care fusese înainte de asta. Acelaș, ca pe vremea când visa despre țara lui și-și propusese să facă dintr'ansa o țară așa cum o visase el. Cât de mult își iubeau oamenii aceștia țara lor! Iubirea de țară pe care o văzuse strălucind în privirile acestui moșneag — era cel mai frumos sentiment de dragostea ce

putea ca să existe în toată lumea aceasta. Cât de meschină și de egoistă este dragostea ce leagă ființele una de alta! Dar în afară de asta mai exista și o altă iubire, în care ar fi vrut să-și înece acuma toată ființa lui. El nu cunoscuse încă această iubire?

... „I-wan, dumneata ești ca și un preot”, spunea Peony... O dorință neașteptată părea că a început să pună stăpânire pe el, ca să se dedice unui mare sacrificiu care să-i alunge toate îndoielile. Se gândi că n'a fost niciodată atât de fericit, ca pe vremea când era împreună cu En-lan; n'a fost atât de fericit nici chiar în timpul căsătoriei lui cu Tama, deși ea îl încunajura de tot devotamentul. El era o fire mult mai mulțumită, când se putea devota el însuș cuiva. Dar de amănuntul acesta abia acuma începea să-și dea seamă. Trebuise să vadă suferințele altor oameni, pentru ca să i se deschidă ochii. Și în țara lui erau atât de mulți care sufereau acuma!

Se întoarse și moșneagul își văzu de drum. Dar I-wan nu mai avea acuma nevoie de el. Moșneagul își îndeplinise menirea. Soarta, soarta aceea stranie în care Tama crezuse întotdeauna, îl întrebuițase drept mijloc pentru clipa dinainte hotărâtă și pe urmă renunțase la el. Fără să se mai gândească, I-wan se întoarse la mărfurile lui din oficiul vamal. Dar în timpul cât asculta la întrebările ce i le puneau funcționarii, urmărind pe cei care deschideau lăzile și el controla fiecare hârtie, sufletul și mintea lui fremătau de întrebarea:

„— Cum îi voi putea spune lui Tama?”



La început, întorcându-se acasă, se gândi că va pleca, fără să-i mai spună nimica. Ii va scrie totul într'o scrisoare pe care o va ceti după ce el va fi plecat. Astfel îi va putea explica totul în propria sa limbă, limba scrisă care era și limba ei.

Era aproape hotărât să procedeze în felul acesta, când se pomeni că a ajuns acasă. De obicei ea îl aștepta în grădină sau în pragul ușii. Dar astă seară se vede că Tama întârziase. Intră în casă și începuse să-și scoată ghetele, când o văzu că apare grăbită din bucătărie, ridicându-și părul de pe frunte.

— O, am întârziat atât de mult! exclamă Tama. Dar ți-am pregătit ceva ce-ți place și mi-a luat foarte mult timp.

Când o văzu repezindu-se spre el, cu ochii luminoși și obrazul îmbujorat, își dădea seamă că nu va fi în stare să plece de acasă, fără să-i spună. Dar dacă va mai aștepta, îi va lipsi curajul necesar. Indemnă de emoția acestui gând neașteptat, o apucă de umeri și începu să-i spună:

— Tama, eu trebuie să mă întorc acasă... acolo au nevoie de mine.

Cuvintele acestea i le spuse dintr'o răsuflare, ca să nu se sperie, dar îi simți trupul cum devine rigid și tot sângele îi fugi din obraz. Nu-i mai spuse, ca înainte de asta: „Ia-mă și pe mine cu tine”, căci acum știa că el va trebui să plece numai singur.

I-wan continuă cu glasul grăbit:

— M'am sbuciumat fără încetare, în timpul din urmă. Nu știam încotro să mai apuc.

— Eu știam la ce te gândești, zise Tama. Glasul ei era atât de stins, încât abia o mai putea auzi.

— Dar nu mi-ai spus nimica, ripostă el. Eu credeam că tu nu bănuiești nimica.

— N'am vrut să-ți spun... îmi era atât de frică... îmi ziceam că tu poate vei considera că este datoria ta... să ne părăsești, reuși Tama să îngâne. Buzele îi tremurau și nu se mai simțea în stare să se uite la ea. Ii strânse obrazul la pieptul său și-și culcă fruntea pe creștetul ei.

— Până astă seară nu știam nici eu care este datoria mea, răspunse I-wan. Un moșneag care ducea în brațe o cutioară cu cenușă, m'a învățat cât este de frumos și de sublim să mori pentru patrie.

Intrebuința acumă aceste cuvinte străvechi. El nu le auzise niciodată, dar într'un rând domnișoara Maitland le spusese să le învețe pe din afară. En-lan se ridicase în picioare ca să-i răspundă:

„— Nu trebuie să mori pentru patria ta, dacă această patrie are o organizație ticăloasă. E mult mai frumos să mori pentru o cauză”.

Domnișoara Maitland părea că s'a supărat și începu să le spună despre un tânăr englez care-și iubise patria atât de mult, încât declarase că până și osemintele lui aparțin numai patriei sale. En-lan nu mai răspunsese nimica, ci se mulțumise să zâmbească, indiferent.

Dar acumă, ținând pe Tama în brațe, începu să-și dea seamă că domnișoara Maitland avusese dreptate și En-lan greșise. Ce importanță poate avea amănuntul că orga-

nizația unei țări este bună sau ticăloasă! El n'ar fi crezut niciodată că va fi în stare să se întoarcă acasă, ca să primească și să se supună ordinelor lui Chiang Kai-shek. Dar acum se va întoarce.

Tama dete din cap și ridicând mâneca hainei, își șterse ochii.

— Firește, va trebui să te duci, zise ea liniștită, dacă ești convins că țara ta are nevoie de tine. (Înghiți de câteva ori în sec, pe urmă-și șterse ochii din nou). Eu care sunt japoneză, înțeleg situația foarte bine, adăugă ea.

Îi simțea inima cum bate speriată, ca o desmințire a liniștei ei aparente.

— Cred că știi, că față de tine... eu sunt acelaș ca și înainte de asta, zise el în șoaptă.

— Sigur că știu, răspunse femeia și se depărtă puțin de el. Amănuntul acesta nu poate avea nicio legătură cu noi. Va trebui să facem planul plecării tale.

Văzu că ea a început să se gândească acuma la partea practică a situației lor. Dar în ușa bucătăriei apărui Miya speriată:

— Oku-san, ce să fac? Apa a început să clocotească? zise slujitoarea.

— O! exclamă Tama. Uite ce, vom vorbi mai târziu, zise ea întorcându-se spre el. Căci ar fi păcat să se strice peștele pe care vreau să ți-l servesc la masă, și se repezi într'un suflet la bucătărie.



Vorbiră până târziu noaptea, cu paravanele ferite din fața ușii, ca să poată vedea grădina și dincolo de ea, apele Oceanului. Tama se uita neconținut în largul apelor. Noaptea nu era luminată de lună. Chiar după ce ochii lor se mai obișnuiră cu întunerecul, nu fură în stare să distingă marginea grădinii, deși în casă — ca să se ferească de moliile din timpul verii — stinseseră toate luminile. Nu putea să-i vadă obrazul, dar simțea că nu se uită la el.

Se așezaseră pe rogojini și o ținea de mână. O simțea fierbinte și puternică în mâna lui. Tama nici nu plângea și nici nu spunea nimica. Incepu să-și dea seamă că ea se gândise îndelung la scena aceasta și aștepta să vadă ce se va întâmpla. Așa că ea avea gata răspunsul, când îl auzi c'o întreabă:

— Ce crezi că ar fi mai bine să faci, tu și copiii, după ce eu voi pleca.

— Eu cred că ne vom putea întoarce oricând în casa tatălui meu. El ține foarte mult la copiii noștri.

Nu se gândise încă la acest amănunt. Își închipuise că ei vor rămânea în casa aceasta, până când... da, dar până când vor putea să rămână? Cine ar putea să prevadă când se va sfârși acest războiu?

— Fără îndoială aceasta ar fi cea mai bună alegere, încuviință el, împotriva voinței lui.

Jiro și Ganjiro vor crește în casa domnului Muraki. Își vor uita de căsuța aceasta pe care el a clădit-o pentru

ei, unde au trăit împreună cu el, cu tatăl lor care era chinez.

— Le vei ajuta... ca să-și aducă aminte de mine? întrebă el.

O simți că se strânge mai tare lângă el.

— Crezi că din pricina nenorocirii ce ne-a lovit, cu aș putea să devin o soție căre și-a uitat de obligațiile ei? ripostă ea. Apoi continuă cu toată energia. Am eu dreptul să te condamn? Tu nu ne părăsești. Le voi spune întotdeauna: „Cinstiți pe părintele vostru care este un erou, căci s'a dus să lupte pentru țara lui!” Ascultă I-wan, nu s'ar putea să cheltuim ceva bani, ca să-ți faci o fotografie pe care să ne-o lași? Aș vrea să am o fotografie a ta, așa cum ești acum, înainte de a pleca. O voi așeza într'un loc, unde copiii să o poată vedea în fiecare zi, și vom pune flori împrejurul ei... Glasul i se frânse și nu mai zise nimica, ci începu să tușească.

— Ne vom fotografia mâine, declară I-wan.

I se păru că a început să tremure în brațele lui, dar clipă mai târziu o auzi spunându-i cu glasul liniștit:

— Ai nevoie de un geamantan nou, sau e bun și cel pe care-l avem?

— Eu nu voi lua cu mine decât foarte puține lucruri, răspunse el. Peste câteva zile voi îmbrăca uniforma.

Acum o simți tremurând cu adevărat, dar o cunoștea destul de bine ca să știe dinainte, că ea-i va fi recunoșcătoare, dacă nu va mai spune nimica ce ar putea-o răni. Tocmai de aceea începu să-i mângâie puțin mâna și continuă:

— Cred că va fi bine să plec cu cel dintâi vapor, zise el cu glasul liniștit. Va pleca unul peste patru

zile, așa că vom avea timp de ajuns, să putem aranja totul. Va trebui să-i spun și tatălui tău.

— Lasă-mă să-i spun eu, zise ea cu sfială. Să nu spunem nimănui nimica. Vreau să trăesc aceste patru zile, ca și când tu n'ai avea intenția să pleci. După ce tu vei fi plecat, mă voi duce la el și-i voi spune.

Stete și se gândi câteva clipe, apoi răspunse:

— Tama, purtarea asta ar putea să i se pară lipsă de recunoștință din partea mea...

— Nu, dimpotrivă, repetă ea. Îi voi explica totul. Lasă așa cum zic eu. El va înțelege... ceea ce va înțelege întotdeauna din atitudinea ta, este ceea ce faci tu acum.

— Este un om foarte bun... începu I-wan, dar Tama îl întrerupse.

— Orice japonez este în stare să înțeleagă purtarea ta, declară Tama cu mândrie.



Nu vru să-și facă geamantanul, decât cu un ceas înainte de plecarea vaporului. Puținele zile ce le aveau de petrecut și care treceau atât de încet, nu-l mai interesau de loc, de vreme ce le puteau petrece împreună. Le lăsă ca să treacă așa cum dorise Tama, fără să o contrazică cu nimica. În fiecare zi lucrase ca de obicei, afară de ultima zi, punând totul în ordine, ca să fie gata pentru omul necunoscut care va veni să-i ia locul. Nu-i plăcuse niciodată ocupația aceasta negustorească, așa că nu-i părea rău să-și părăsească slujba. Totuși slujba aceasta îi oferise siguranța existenței și un col-

țișor în lumea aceasta care să fie numai al lui. Dacă ar fi vrut, putea să stea aici toată viața... dacă s'ar fi simțit în stare să meargă înainte. Dar nu era în stare.

Presimțind că aceasta ar fi dorința lui Tama, în ultima zi se duse împreună cu ea la templul Shinto care era pe vârful muntelui. Se dusesese și înainte de asta în câteva rânduri cu ea la acest templu, dar niciodată nu fusese de acord să intre cu ea înăuntru.

— Mi-e peste putință să mă închin în fața altarelor, fără să am credință, spunea el întotdeauna, ori mie-mi lipsește credința.

Așa că până acum ea intrase întotdeauna numai cu copiii. Era nemulțumit, din pricină că Tama lua și copiii cu ea, dar nu zicea nimica deoarece își aducea aminte, că pe vremea când era mic se ducea și el la temple, împreună cu mama lui. Dar după ce mai crescuse, urmasese și el pe tatăl său care nu credea în zeități.

„— Zeitățile sunt pentru femei și pentru ignoranți”, spunea tatăl său întotdeauna... În timpul revoluției En-lan luptase cu îndârjire împotriva preoților și a templelor. Dar nici atunci nu putuse înțelege, care este motivul că En-lan este atât de pornit împotriva unei situații care pentru el însuși avea atât de puțină importanță.

„— Religia reduce pe oameni la starea de sclavie”, ripostase En-lan de nenumărate ori.

Astfel că I-wan își aducea aminte de vorbele lui, de fiecare dată când aștepta pe Tama în fața templului, dar se mirase, văzând că aici intră în temple nu numai femeile și oamenii de jos, ci chiar bărbați foarte serioși și înțelepți, îmbrăcați în haine bogate și scumpe, pentru a se prosterna și închina în fața zeităților. În fața mi-

cilor altare din marginea drumurilor oamenii aceştia bogaţi opreau automobilele, ca să se prosterne şi să-şi reciteze rugăciunile. Cu toate acestea el nu era capabil să creadă în zeităţi.

Totuş în ziua aceasta care era cea din urmă ce o mai petreceau împreună, pentru a face plăcere lui Tama, intrase împreună cu ea şi cu copiii în templu şi se oprise în faţa altarului principal, până când ei îşi spusera rugăciunile. Până şi micul Ganjiro ştia cum trebuie să se închine, şi rămase mirat când îl văzu. Aceşti doi fii ai lui vor creşte şi vor adora oare zeităţile mamei lor? Dar cum ar fi putut el acum să-i împiedece?

„— Dacă va reuşi să-i facă tot atât de buni, pe cât este ea de bună, atunci e mai bine să-i crească aşa cum vor ei”, îşi zise I-wan.

El însuş, chiar în această clipă era incapabil să simtă ceva, decât cel mult strânsoarea plăcută a mânelui Jiro în mâna lui şi pe micul Ganjiro care îl ţinea cu amândouă mâinile de picior.

Pe urmă se termină şi ziua cea din urmă, şi se făcu dimineaţă ca apoi să vină cel din urmă ceas. Incepu să-şi așeze în geamantan puţină îmbrăcăminte, costumul de lucru, îmbrăcămintea în care dormea şi câteva cărţi, ca apoi să vadă pe Tama că apare cu ceva pe braţ, ceva mătăsos şi albastru. Nu ştia ce poate fi, dar ea întinse haina şi constată că era kimonoul lui chinezesc pe care-l purtase odinioară.

— Prima dată când te-am văzut, erai îmbrăcat în haina aceasta, zise ea şi zâmbi cu atâta tristeţe, încât zâmbetul ei i se păru insuportabil.

— N'am mai purtat-o de ani de zile, răspunse el.

— Probabil acum vei avea nevoie de ea, zise Tama. I-o păтури cu grijă, mănecă peste mănecă și i-o așează în geamantan.

O simțea, cum o simțise tot timpul acestor patru zile care trecuseră, atât de aproape de el, încât i se părea că este trup din trupul lui. Simțea fără încetare toate gândurile și toate dorințele ei și presimțea că este gata în fiecare clipă să izbucnească în plâns. Dar știa că ea era demult hotărâtă, să-și stăpânească plânsul, până după plecarea lui. Îi va zâmbi tot timpul cât va fi împreună cu ea și până în clipa când îi va mai putea vedea obrazul. Tocmai de aceea își da toată silința, să-i ușureze sarcina, căci știa dinainte că dacă ea se va frânge, se va simți umilită, din cauză că n'a reușit să aibă în interesul lui, o atitudine desăvârșită, până la capăt. Ceasurile acestea din urmă le petrecuseră atât de aproape unul de altul și cu toate acestea nu făcuseră altceva decât cel mult se ținuseră de mână.

Astfel se apropie și ultima clipă. În port coșul vaporului începu să verse suluri de fum. Daseră foc la cazane, căci la amiază vaporul trebuia să ridice ancora.

— Acuma, Tama, eu trebuie să plec, zise el cu glasul stins.

Se înțeleseseră de acum trei zile, că el va pleca numai singur și că niciunul dintre copii nu va ști de plecarea lui. Nu știa decât Tama. Ieșiră ținându-se de mână, în grădină și se opriră în fața copiilor care se jucau. Lucrau amândoi la un mic stăvilar de pietre pe care-l ridicau în albia șuviței de apă ce trecea prin grădină, așa că nici nu ridicară fruntea, ca să se uite la ei. Le auzea glasurile; pe Jiro care porunceă, cum făcea în-

totdeauna și pe Ganjiro punând întrebări.

O clipă i se păru că nu va fi în stare să ducă până la capăt ceea ce-și pusese în gând.

— Voi trimite după tine și după copii, zise el întorcându-se spre Tama. Imediat ce voi avea posibilitatea, vă voi aduce pe toți.

Dar Tama clătină din cap.

— Când crezi că prezența noastră va fi binevenită? întrebă ea.

Cuvintele, glasul ei, privirile calme ale ochilor plini de desnădejde îl făcură să se trezească și să-și uite de această clipă a despărțirii, pentru a-și aduce aminte de clipa eternă în nemărginirea căreia rătăceau acum viațele lor.

— Trebuie să plec, zise el repede.

O cuprinse în brațe și-și lipi obrazul de obrazul ei, se mai uită odată la ea și din trăsăturile ei înțelese eternitatea care se așezase acum între ei doi.

*
* *

Puse piciorul pe coverta vaporului și în aceeași clipă începură să ridice puntea.

— Încă un minut, șmechere, și ai fi rămas în port, se auzi glasul vesel al unui american, dar I-wan nu zise nimica. Se îndreptă spre pupa vaporului unde erau cabinele de clasa a doua, și se opri în fața ușii cabinei lui. Cabina era goală, dar bagajele tovarășului său de drum erau pe canapeaua de jos. Își așază geamantanul pe așternutul de sus și ieși din nou pe covetă. În toate

părțile se vedeau uși deschise și auzea accentele neobișnuite ale limbii lui de acasă.

Urcă scara pe puntea de sus și se opri, ca să examineze munții. Vaporul începuse să iasă din docuri. Peste câteva minute vor părăsi portul. Căută cu ochii coastele muntelui celui mai apropiat de mare. Era colo, cu căsuța lui... și petecul de verdeață, mai deschis decât verdele ce-l încunjura, era grădinița. Putea vedea și punctul colorat care era Tama. Nu-i putea vedea obrazul, dar îi simțea ochii, cum se căznesc să-l vadă. Un punctuleț mai mic, întocmai ca o portocală aurie, trecu prin verdeață și se opri lângă ea. Acesta era Jiro... fiul său.

Apoi dintr'odată simți cum se urcă într'ânsul un îndemn neașteptat, și dacă ar fi putut, ar fi întins piciorul ca să coboare în apele mării și să se repeadă spre ei. Căsuța aceea de acolo — acolo, își zise el în clipa aceea, unde e Tama, acolo este și adevăratul său cămin. De ce a părăsit-o? Dar dacă și de astă dată va alerga, cum alergase înainte de asta, după o hymeră, despre care-și închipuise că este patria lui? Probabil Tama a început acum să plângă... și simți că un val de lacrimi începe să-l înece.

— Hello! se auzi glasul unui american alături de el.

Tresări și se întoarse, ca să se uite la chipul zâmbitor, de formă patrată și urâtă al unui individ care se opri lângă el. Nu era un american, ci un chinez, dar îmbrăcat după moda americană, într'un costum albastru, vârgat cu alb. Costumul era prea mare pentru el și ridicase capul cu ochii plini de zâmbete spre el, sprijinit pe gâtul care răsărea dintr'un guler albastriu de celuloid, prea larg pentru măsura lui.

— Eu am o afacere de spălătorie la Seattle, declară străinul și-i zâmbi vesel, cum au obiceiul americanii. Mi se pare că suntem tovarăși de cabină — sunt cantonez și mă cheamă Lim... Jackie... născut în U. S. A. deși sunt în a treia generație și cu toate că străbunicul meu s'a mutat la Canton, când avea șaiszeci de ani. Nu cunosc limba chineză, dar cred că de luptat voi putea lupta, chiar fără să vorbesc. Mă întorc acasă, ca să mă bat cu japonezii.

— Tot așa și eu, răspunse I-wan repede.

Străinul întinse mâna spre el.

— Bate palma, ici, zise el înveselit și Iwan își simți mâna în palma mică și viguroasă a străinului acestuia.

Negura dorințelor din sufletul său, începu să se limpezească. Când se întoarse din nou în partea unde era muntele și căsuța lui, nu mai putu vedea nimica. Vaporul se întorsese și acum se îndrepta spre larg.

PARTEA A TREIA



imiți, din clipa cea dintâi când puse piciorul pe pământ, că țara aceasta nu era câtuș de puțin aceeaș țară pe care o părăsise el. Totuș nu era nici țara pe care el și En-lan visaseră să o creeze pe vremea aceea.

Debarcaderul era plin de lume veselă care se îndrepta spre vapoare și docuri. Pe lângă el treceau rickshaw-le încărcate de mobile ieftine și haine de pat. Bărbați și femei țineau strânși în brațe copiii care plângeau, și țipau la cei care trăgeau la rickshaw-le, alergând din toate puterile. Automobile pline de cufere și cutii de lac, de mobile fine și sculptate, de oameni îmbrăcați în haine de satin, oameni cu obrazul livid, treceau în goană pe lângă el. Departe în fund, spre partea de miazănoapte a orașului, se vedea ceva întunecat care nu putea să fie nor.

— Ce este acolo, un incendiu? întrebă el imediat pe I-ko, întinzând mâna în partea aceea.

De pe bordul vaporului expediasă o radiogramă în care le da de știre despre întoarcerea lui și I-ko venise să-l aștepte. Fu foarte mulțumit când îl văzu că e numai singur și că nemțoaica n'a venit cu el. I-ko se dete jos din automobilul uriaș al tatălui său și se opri foarte

elegant în fața lui, îmbrăcat în uniformă nouă de postav albastru. Se întoarse și spuse ceva rusului dela volan, iar acesta duse mâna la cozorocul șepcii.

Pe urmă răspunse la întrebarea pe care i-o pusese I-wan.

— Va trebui să te obișnuiești cu astfel de spectacole. Incendiile se declară acum în fiecare ceas, în câte o parte a orașului, declară el.

În fața lor, la o mică distanță se opri se sfios tovarășul de cabină al lui I-wan. Coborâse foarte vesel, ca să-și ia rămas bun dela I-wan, căci el mergea mai departe, până la Hong-Kong. I-wan se apropiase foarte mult de acest mic chinez-american, în timpul cât durase traversarea. Dar văzând pe I-ko atât de elegant în uniformă lui nouă, se simțea foarte umilit. Părea că a devenit și mai mic în costumul lui prea larg.

— I-ko, dumnealui este domnul Lim din America, și s'a întors ca să lupte în armata țării, zise I-wan.

Lim întinse numaidecât mâna spre el. Dar I-ko se înclină, prefăcându-se că nu bagă de seamă mâna întinsă a americanului, așa că Jackie băgă mâna în buzunar și se mulțumi să zâmbească. Pe șeaua nasului său lat, apărură o mărgea de nădușeală.

— Să nu uiți să-mi scrii, Lim, zise I-wan și se uită întunecat la I-ko. Să-mi spui cum ai găsit pe bunicul dumitale și din ce regiment vei face parte.

— Mai încape vorbă, răspunse Lim și zâmbi cu bunățate. Eu nu prea sunt meșter la scrisori, dar cred că atâta lucru mă voi pricepe și eu.

Iși strânseseră mâna și Jackie se întoarse pe bord. I-wan se urcă în mașină, dar întorcând capul, îl văzu

că se uită foarte grav spre țarm.

— E un om cumsecade, zise el lui I-ko. Se întoarce pentru prima dată acasă, ca să vadă pe bunicul său care este la Canton. Pe urmă se va înrola ca soldat, ca să poată lupta.

Ar fi peste putință ca I-ko să nu înțeleagă valoarea eroică a gestului făcut de tânărul acesta cu înfățișare atât de caraghioasă. Dar I-ko se mulțumi să-i răspundă enervat:

— Sunt o mulțime de indivizi de teapa lui... poate chiar prea mulți! Niște caraghioși, plini de entusiasm și nimic altceva. Oamenii aceștia ne-au făcut cel mai mare rău... înțelegi I-wan... niște caraghioși bine intenționați! Au aruncat bombe asupra populației și ieri au bombardat un vapor american... firește, a fost un simplu accident... și-au închipuit că vaporul este japonez... Ca și când n'am avea destule nemulțumiri, fără să mai fie nevoie să cetim și să răspundem la protestele americane, ca apoi să mai plătim și mii de dollari ca despăgubiri! Ascultă-mă I-wan și crede-mă, de când m'am întors acasă, n'am avut încă niciun motiv să mă mândresc de faptul că sunt chinez!

Profilul rigid al lui I-ko era îndreptat înainte. Nu cumva soția lui nemțoaica, l-o fi învățat să-i fie rușine de originea lui? se întrebă I-wan. I-ko se plecă și închise despărțitura de sticlă din spatele șoferului.

— I-wan, uite ce: adevărul este că pe noi japonezii ne-au bătut în toate părțile. În aer nu ne putem măsura cu ei. Forțele noastre aeriene nu însemnează nimica — este putredă dela un capăt la altul toată organizația aceasta — și în fruntea ei stă o femeie! sfârși el și

începu să râdă cu dispreț. E ridicul să te gândești la așa ceva. Unde s'a mai pomenit o țară ale cărei forțe aeriene să fie sub comanda unei femei? Nu mă interesează că este marea doamnă Chiang! Ce știe ea despre aviație? Sunt foarte mulțumit că voi pleca în curând la Canton.

— Pleci la Canton? întrebă I-wan. Prin urmare erau o mulțime de amănunte pe care el nu le putea încă înțelege.

— Da, plecăm cu toții, afară de tata. Frieda a plecat de acum trei săptămâni. Ei nu-i plăcea să trăiască în orașul acesta. Femeile străine sunt foarte sensibile, adăugă I-ko cu bunăvoință. Lui I-wan îi venea să râdă. Femeia aceea și sensibilă! Dar era mulțumit că cel puțin nu va fi obligat să se întâlnească cu ea. Cât despre mine, adăugă I-ko, eu voi ocupa o slujbă, sub comanda generalului Pai Chiang, la Canton. Nici bătrânii nu mai sunt în siguranță aici. Li voi lua astă seară și pe ei cu mine, deși firește ei nu vor sta cu noi. Frieda este de părere că sunt oameni greu de împăcat... ceea ce este adevărat. Sunt în întregime de aceeaș părere cu ea.

Automobilul se opri, ca să treacă un convoiu de rickshaw-le.

— Mi se pare că oamenii aceștia au început să fugă, zise I-wan... Dacă I-ko era de acord cu soția lui, asta însemna că în casa părinților lui au fost și certuri. Dar nu vru să-l întrebe despre așa ceva.

— La ce să mai stea în orașul acesta unde suntem bombardați din două părți, ripostă I-ko.

Nu mai schimbară nicio vorbă, în timpul cât mașina intra și ieșea din străzile înșesate de lume. I-ko nu-l

întrebă nimica și nici I-wan nu simțea nevoia să-i spună ceva. Sta tăcut, gândindu-se și uitându-se pe fereastra mașinii. Situația era mult mai gravă decât își închipuise el. Trecură pe străzi unde casele erau arse până în pământ sau fără acoperișuri. Își uitase cu totul de nemțoaică.

— Spune-mi limpede ce se petrece aici? întrebă el pe I-ko.

Fratele său dăde ușor din umeri. Ce fel de uniformă o fi asta cu care este îmbrăcat, se întrebă I-wan. Fără îndoială nu se poate să fie uniformă de simplu soldat.

— Se petrece exact ceea ce vezi, răspunse I-ko cu dispreț. Populația fuge de colo până colo și totul se distruge. Nu există niciun fel de organizație și nimic n'a fost pregătit. Chiang stă în capitală, la Nanking, exact ca un paianjen în mijlocul plasei lui. Doar că el nu reușește să prindă muștele, sfârși I-ko și începu să râdă batjocoritor, de propriile lui cuvinte.

— Dar cu siguranță plănuiește ceva, zise I-wan speriat.

— N'am văzut până acuma niciun plan. Când am părăsit Germania, mi-am închipuit că mă întorc și voi găsi o armată națională organizată. Ce-am găsit aici? Oardele de oameni care nu au nicio pregătire militară și fiecare dintre oardele acestea ascultă de conducătorul ei — nu există o concepție națională de niciun fel. Ascultarea! Oamenii aceștia nu ascultă nici de propriul lor general. Nu există niciun fel de disciplină. O bandă de oameni se repede la atac împotriva armatei japoneze, tocmai atunci când nu e momentul să atace, când nu este nicio pregătire făcută în rezervă, pentru a susține un astfel de atac și când e nebunie să risipești oamenii

și muniția... dar imediat după aceea toată lumea se emoționează și îi consideră eroi.

Obrazul palid al lui I-ko se aprinsese ca para.

— Mi se pare straniu, să te aud tocmai pe tine vorbind despre disciplină, zise I-wan.

— Am învățat ce este disciplina, răspunse I-ko cu glasul sec și după câteva clipe continuă: De fapt valoarea armatei japoneze să reducă numai la disciplină. Tot dela germani au învățat-o și ei. Făcu o nouă pauză, ca pe urmă să adauge: Noi nu numai că nu vom câștiga niciodată războiul împotriva lor, dar l-am și pierdut demult.

I-wan nu zise nimica. Înțelegea perfect ce vrea să spună I-ko. Cunoștea și pe conaționalii săi. Era de asemenea adevărat, că ei nu credeau că abia de aci înainte ar putea începe partea cea mai gravă. Sau chiar dacă credeau așa ceva, erau convinși că nu vor putea face nimica, pentru a împiedeca această situație. Știa că ei n'au fost pregătiți pentru așa ceva, dar îi era peste putință să creadă că vor pierde până la urmă.

Pe deasupra lor apărură trei aeroplane. I-ko luă tubul auditiv și strigă ceva șoferului care trase mașina la trotuar și opri. Aeroplanele începură să coboare în vrilă, văjâind. Pe urmă I-wan avu ocazie să vadă pentru prima dată bombele căzând. Păreau prelungi și argintii în lumina soarelui, când se repezeau în jos, spre orașul chinezesc. Ar fi fost peste putință să te temi de ele. Dar cu toate acestea, imediat ce dispărea una, urma o clipă de tăcere, pe urmă se auzea o explozie și un nor de fum și praf se ridica în depărtări. Aeroplanele se urcară din nou și se îndreptară spre apus.

— Mergi înainte, porunci I-ko șoferului.

Iși continuară drumul. Dar nici el nici I-ko, nu scoase nicio vorbă. Câți oameni fuseseră oare omorâți în aceste câteva clipe? Apoi se pomeni cu totul pe neașteptate în fața porții pe care o cunoștea atât de bine. Incepu să urce scara, împreună cu I-ko și se simțea cuprins de o senzație stranie, dar fără să fie intimidat. Probabil va avea ocazie să vadă oameni morți, înainte de a fi speriat de bombe.

— Totul este val-vârtej, declară I-ko brusc și întinse mâna spre sonerie. Bătrâna este atât de aproape de moarte, încât nu cred să poată rezista acestei călătorii, adăugă el enervat.

Pe urmă se deschise ușa. Și imediat după aceea I-wan simți mirosul dulceag și respingător al opiuului bunicei lui și odată cu el, toate amintirile deteră năvală în calea lui. În fața ușii deschise era o slujitoare, care mișca bulgărul de opiu deasupra unui castron, într'o linguriță de argint. Se uită cu ochii mari la I-wan. Fata aceasta de țăran cu înfățișarea grosolană și umerii obrazului repeziți în afară, nu semăna de loc cu Peony al cărei loc îl luase. Peony! Nu se mai gândise la ea, nici chiar acuma când se întorsese acasă. Dar acuma i se părea că trebuie să fie aci, în casa aceasta, împreună cu toți ceilalți.

— Ați mai aflat ceva despre Peony? întrebă el pe I-ko. I-ko tocmai începuse să-și scoată tunica.

— Nu, răspunse el întunecat. Asta a fost un fel de recunoștință, nu-i așa? După ce ani de zile am tratat-o aproape ca pe o soră a noastră!

— Ceea ce i s'a dat, a fost în schimbul strădaniei pe care a dovedit-o, răspunse I-wan în amintirea căruia începuse să învie trecutul. Apoi se întoarse spre camera

bunicei lui: Eu aş vrea să intru mai întâi aici, declară el.

— Nu te va mai recunoaşte răspunse I-ko urmându-şi drumul pe scară. Totuşi I-wan se opri.

Era adevărat; bunica lui trecuse demult hotarul, când ar mai fi fost în stare să recunoască pe cineva. Sta chircită în pat; o umbră a ce putuse să fie cândva o fiinţă omenească; pielea trupului ei împuţinat era ca nişte curele scorjite pe scheletul mic, ca de copil. Işi dete imediat seamă că este oarbă. Ochii ei erau cenuşii, din cauza cataractei. O strigă cu glas tare:

— Bunico, sunt eu, I-wan... m'am întors acasă din nou!

Dar ea nu-l putea auzi. Intinse mâna după ea şi-i luă mâna în mâna lui. Era o mână rece şi uscată, ca ghiara unei păsări. Când îl simţi, îşi deschise buzele învineţite şi scânci stins. O lăsă repede de mână, aproape înspăimântat. Cum se poate ca fiinţa omenească în netrebnicia ei, să ajungă în halul acesta? În aceeaşi clipă auzi paşi apropiindu-se de el şi văzu pe tatăl său care venise să-l întâmpine, I-wan băgă de seamă că s'a mai îngrăşat; privirile i se mai îmblânziseră şi era aproape alb, dar obrazul lui era ca şi înainte de asta.

— Tată! exclamă el.

— Fiul meu! răspunse domnul Wu şi întinzând mâinile spre el, îl apucă de braţe, prin dreptul coastelor. Sosirea ta este tot ce mi-aş fi dorit. Dar ia spune, de ce nu mi-ai răspuns la scrisorile oe şi le-am trimis în ultimele luni?

— N'am primit nicio scrisoare! se miră I-wan. Dar cu toate acestea, eu ţi-am scris.

Tatăl său se uită la el şi clătină din cap.

— Nu mai înţeleg pe Muraki, declară el. Pe urmă fi

dete drumul. În sfârșit, bine că ești acasă, continuă el. De aci înainte nu vom mai avea nevoie de scrisori.

Ii venea atât de greu să inventeze ceva, ce ar fi putut spune tatălui său. Ar fi fost atâtea de spus.

— Bunicul tău te așteaptă în camera lui, îi spuse tatăl său.

— Bunica nu mă mai recunoaște, răspunse I-wan și se întrebă, tot așa se va întâmpla și cu bunicul său...

— Il vei găsi aproape tot așa cum l-ai lăsat, adăugă tatăl său. Evident, este mult mai slăbit. Dar stă îmbrăcat în uniformă și cu medaliile pe piept, gata să facă drum de șase ceasuri. Este plin de idei, în legătură cu japonezii. Se opri și începu să râdă. Ultima dată când m'am dus la Nanking, unde am avut o conferință cu Chiang Kai-shek, a trimis un lung plan făcut de el, în care încerca să dovedească felul în care ne-am putea scăpa în mai puțin de trei luni de zile, nu numai de japonezi ci și de toți străinii.

Tatăl său începu să râdă din nou, pe urmă oftă și deteră să iasă din cameră. Bătrâna când îi simți că pleacă, începu să scâncească și tatăl său se întoarse spre slujitoare și-i porunci cu glasul răstit:

— Dă-i opiul... ca să se liniștească!

— Da... numaidecât... stăpâne, îngână slujitoarea și dete fuga.

— Cu oamenii bătrâni care sunt în starea ei, nu se mai poate face nimica, declară tatăl său, în timp ce urcau scara împreună. Se sting... se sting încet, murmură domnul Wu.

I-wan nu răspunse. Văzu că tatăl său s'a schimbat. Părea mai blând decât înainte de asta, și cu toate a-

cestea mai energic.

— Ce face mama? întrebă el.

— Abia acum s'a sculat, răspunse tatăl său. A dormit mai mult decât de obicei... bombardările de noaptea trecută au ținut-o trează. E îngrozită când aude exploziile bombelor. Se opri cu mâna pe clanța ușii bunicului. Bine că mi-am adus aminte, zise el lui I-wan. Dacă se va întâmpla ca mama ta să-ți spună să pleci cu ea la Canton, să nu-i spui că vei pleca. Căci nu vei pleca. Va trebui să stai aici. Chiang Kai-shek are anumite planuri în legătură cu tine.

Ascultă vorbele ce i le spunea și se uită la el cu atenție. Chiang Kai-shek, cel de groaza căruia odinioară trebuise să fugă, bărbatul care probabil asasinase pe En-lan! Dar de atunci toate se schimbaseră, prin urmare de ce să nu se schimbe și situația aceasta?

— Foarte bine, răspunse el tatălui său cu glas ferm, și intră în cameră.

Bătrânul general era așezat în fața fereștii și razele soarelui străluceau pe pieptul lui, plin de medalii.

— Hah! Ai sosit, se adresă el lui I-wan, ca și când ar fi plecat abia de ieri.

— Da, bunicule, răspunse I-wan și zâmbi.

Bătrânul tremura, par'că ar fi fost scuturat de un fior, așa că se auzea un clincăt stins de medalii, dar în colo era tot atât de impunător ca și înainte de asta.

— Luați loc, amândoi, porunci el, așa că se așezară pe scaune. Bătrânul întinse mâna spre o măsuță de lângă el și luând un sul, începu să-l desfacă. Acum, continuă el cu glasul solemn, imediat ce voi ajunge la Canton, voi duce personal planurile mele generalului

Pai. Esența ideii mele este... să lăsăm japonezii să facă tot ce vor. Mi se spune că la Shanghai au fost omorâți zece mii de oameni. Dar aci avem milioane și milioane de oameni. Prin urmare ne-au mai rămas. Să-i lăsăm pe japonezi să se istovească. În ziua când nu se vor mai putea mișca, îi vom pofti să se întoarcă la ei acasă, nu toți dintr'odată, ci un anumit număr în fiecare an. Astfel nu se vor compromite... căci nu strică să fii curtenitor față de un dușman; pe urmă vom pofti și pe cei din alte națiuni să plece; astfel noi nefiind încă istoviți de războiu și ținând seamă și de faptul că vom dispune de toate mijloacele noastre care au rămas intacte — vom putea la nevoie să întrebuițăm și forța!

Bătrânul se uită la ei cu mândrie. I-wan se întoarce spre tatăl său. Dar el se uita la bunicul său, cu ochii buni și îndelung răbdători.

— Ce zici de asta, I-wan? întrebă bătrânul.

— Probabil poporului îi va veni cam greu să se lase omorât, răspunse I-wan prevăzător. Cum se poate ca deosebirea de vederi care despart o generație de alta, să fie atât de mare, se miră el.

— Prostii! răspunse bunicul său răstit. În primul rând populația este obișnuită cu foametea și cu războaiele, dar firește nu pe o scară atât de întinsă. În al doilea rând, chiar dacă toți japonezii se vor muta în țara noastră, pe noi nu ne pot supăra mai mult decât ne-ar supăra un roi de muște proaspăt sosit. Țara noastră este prea mare, pentru a putea fi cucerită, mai ales de o națiune atât de mică. Dar afară de asta poporul nostru este capabil să se obișnuiască cu orice.

Glasul lui părea categoric, ca și când n'ar mai fi avut

nevoie de niciun răspuns. Așa că I-wan nu mai zise nimica.

Pe urmă cu totul pe neașteptate, bătrânul păru că și-a adus aminte de altceva.

— Mi-am pierdut o medalie, se adresă el fiului său. Glasul lui părea acum cu total altfel, par'că ar fi fost glasul unui copil care se plânge de ceva.

— Ce medalie? întrebă domnul Wu și se apropie de cutioara capitonată cu pluș în care bătrânul general își păstra medaliile, agățate de cârlige.

— Este medalia cea de aur, răspunse bătrânul, pe care am făcut-o după medalia pe care o purta ambasadorul Italiei — nu-ți mai aduci aminte? Doar n'au trecut mai mult de zece ani de când am făcut-o; era una dintre noile mele medalii! A furat-o vreo slujitoare. Va trebui să descoperiți cine este și să o dați afară.

Domnul Wu nu răspunse, ci băgă două degete pe sub căptușeala de pluș a cutiei.

— Este aci în cutie, declară el. O simt cu degetele, dar nu pot s'o scot.

— Dă-mi voie să încerc eu, zise I-wan și se ridică în picioare. Își băgă degetele pe sub căptușeală și ale lui fiind mai lungi, reuși să apuce panglica medaliei și o scoase afară.

— Asta este... asta este! croncăni bătrânul. Dă-o încoace. Aci e locul ei... aci lângă asta cu vulturul. Când am fost în partea de miazăzi, m'am dus special la Pai ca să i-o arăt. Ar fi bine să și-o copieze și el pentru ofițerii lui.

Plecară dela el, lăsându-l râzând și după ce ajunseră în hall, se deschise o ușă și I-wan se pomeni față în

față cu mama lui.

— I-wan, te-ai întors!

— Da, mamă, răspunse el. Constată că mama lui s'a schimbat și că acuma e foarte grasă. Trăsăturile ei delicate erau aproape în întregime îngropate în grăsimea obrazului. Ii luă mâinile și i le mirosi ca pe vremea când era copil mic, iar el se gândi la ea și o văzu cum i se părea că a fost atunci, o femeie adorabilă, înțeleaptă și mult mai voinică decât el. Pe vremea aceea avea obiceiul să dea fuga la ea și să-și ascundă capul la pieptul ei. Astăzi i se părea puțin respingătoare. Crescuse atât de mare și o privea dela nemăsurata depărtare a maturității lui, și știa că la ea nu va putea găsi de aci înainte nici înțelepciune, nici ocrotire. Gândul acesta îl făcu să se întristeze. Oare într'o bună zi nu va avea și Jiro aceeaș senzație, când se va apropia de el?... Numai glasul îi era acelaș, duios și gângurit, ca un șopot de ape.

— Uite ce I-wan, zise mama lui, să nu-ți despachetezi cuferele. Astă seară vei pleca împreună cu noi la Canton. Aici este o situație îngrozitoare. Ne bombardează zi și noapte, fără încetare. Tatăl tău nu vrea să vină. Am plâns și m'am sbuciumat... dar când s'a mai întâmplat ca el să asculte de mine? Prin urmare vei veni tu, și vom sta în aceeaș casă. I-ko... Oh, I-ko este ca și pierdut pentru mine. Femeia aceea! Dar trebuie să am pe cineva în casă. Mi-ar fi peste putință să îngrijesc numai singură de acești doi bătrâni.

— Toate slujitoarele pleacă cu tine afară de două, îi aduse aminte domnul Wu.

— Dar și servitorii trebuiesc îngrijiți! protestă doamna Wu.

— Eu nu pot pleca, mamă, răspunse I-wan fără în-cunjur și se gândi că va fi mult mai bine să-i spună lim-pede și imediat. Eu m'am întors acasă, mamă, ca să iau parte la războiu.

Buza ei inferioară, tot atât de fragedă și roșie ca a unei tinere fete, începu să tremure.

— Tu ești tot atât de încăpățânat ca și tatăl tău, de-clară ea.

Era gata să înceapă să plângă, dar în clipa aceea apărură o slujitoare cu brațele încărcate de blănuri.

— Pe acestea le luăm, stăpână, sau le lăsăm aici?

— Lasă-le, căci până la iarnă cu siguranță ne vom întoarce, răspunse doamna Wu.

— Luați-le! porunci domnul Wu.

— Oh, câtă bătaie de cap, se văietă doamna Wu în-gândurată, apoi se întoarse în camera ei și-și uită de toate.

I-wan se întoarse spre tatăl său:

— Cred că va fi mai bine să mă duc în camera mea și să mă primenesc puțin.

Simți un îndemn neașteptat de a rămâne singur. Tatăl său dete din cap și se îndreptă spre intrarea apartamen-tului său, iar I-wan deschise ușa camerei lui de odi-nioară.

La început i se păru că va trebui să găsească pe Peony aci în camera aceasta. I se păruse straniu că n'o văzuse până acuma nicăiri și i se părea și mai straniu că nu era nici în camera aceasta. Totuș nu se vedea nicio urmă pe care să o fi lăsat ea. Fereștile păreau înalte și pustii și nu era niciun vas cu flori. Nici pe masa lui nu era ceaiul fierbinte care-l aștepta întotdeauna. Totul

părea curat, dar peste mobile se așternuse un strat aproape invizibil de praf. În dimineața aceasta nu intrase nimenea în cameră, ca să facă ordine, cum ar fi făcut Peony, știind că se va întoarce. Patul, cărțile, pernele de pe scaune, totul era încremenit în nemișcare și părea că ești într-o cameră demult pustie. Ii va veni foarte greu să se obișnuiască din nou cu camera aceasta... mai ales că fusese atât de tânăr când o părăsise. Pe vremea aceea își închipuia că după ce o va părăsi, casa aceasta va fi distrusă de revoluție. Dar casa era tot aci... probabil pentru ca la urmă de tot, să fie distrusă de o bombă a japonezilor. Cine ar putea să prevadă care va fi sfârșitul unei astfel de situații? În orice caz el nu era în stare să-l prevadă.

Pe urmă își aduse aminte de altceva. Cu mulți ani în urmă En-lan își scrisese povestea vieții lui și i-o dăse ca să o cetească; pe aceasta o băgase tocmai în fundul sertarului dela masă, în dosul caetelor lui. Deschise repede sertarul și băgă mâna înăuntru. Hârtiile nu mai erau acolo. De cărțile lui și de sertarul acesta nu se atinsese nimenea, căci toate erau pline de praf. Dar foile păturite de hârtie totuș lipseau. Cineva le luase. Acesta fusese oare mijlocul datorită căruia ei — organizația lor — fusese descoperită? Iși simți fruntea încetă de sudoare. Nu cumva tatăl său... dar el nu intra niciodată în camera aceasta. Iar Peony nu făcea altceva, decât avea grijă de lucrurile lui. Fără îndoială cel care le luase, nu se putea să fie Peony... se așază pe un scaun și i se păru că toată casa începe să se învâртеască în jurul lui. Ar fi fost peste puțină ca Peony să-i fi trădat pe toți... Peony căreia el îi spusese. După ce gândul

acesta puse stăpânire pe el, fi fu peste putință să-l mai alunge. Stete de veghe mai bine de jumătate noapte, deși își zicea mereu, că orice ar fi edevărul, afacerea asta este demult terminată.

În aceeaș seară plouase, și în timp ce făcură drumul ca să conducă pe mama lui în port, ea repetă de mui multe ori:

— M'am rugat pentru ploaia aceasta. Am dus zeilor daruri, ca să dea ploaie!

Văzu că și tatăl său s'a schimbat. Acum nu mai spuse nimica, auzind-o pomenind de zei, cu toate că înainte de asta, vorbele ei l-ar fi supărat. Se duseră cu toții să o însoțească până la vapor și domnul Wu dase lui I-ko biletele și banii de drum. La întoarcerea lor casa li se păru foarte tăcută și tatăl său era prea obosit ca să mai stea cu el de vorbă.

— Luna este ascunsă dincolo de nori, așa că vom avea ● noapte liniștită, spuse el lui I-wan. În noaptea aceasta nu vor fi raiduri aeriene... să dormim până când vom mai putea dormi, și se îndreptă spre camera lui, iar I-wan se duse și el să se culce.

Dar după ce se întinse în așternut, I-wan începu să se gândească la Peony — cântărind și întrebându-se ce a putut să facă fata asta. În cazul când Peony i-a trădat, atunci el este vinovat de moartea lui En-lan. Dar chiar în clipa aceasta i-ar fi fost peste putință să se îndoiască de ea, cu toate că nimeni nu știa ce se ascunde în sufletul ei și nici el însuș nu știa. Totuș el nu o uitase. Fără să știe cum și ce fel, fata aceasta rămăsese ascunsă undeva în fundul amintirii lui, deși nu se gândise niciodată la ea, în timpul anilor lungi

pe care-i trăise împreună cu Tama... Dar totuș se gândise la ea, o singură dată. În noaptea nunții lui se gândise destul de îndelung la Peony, pentru a se simți mulțumit că n'a iubit-o niciodată și nici nu a mers atât de departe, încât să primească iubirea ei. Dar lui Tama nu-i putuse mărturisi aceste gânduri ale lui și așa s'a întâmplat că n'a vorbit cu ea niciodată despre Peony. Cu toate acestea Peony însemna ceva și pentru el — nu știa ce anume — probabil numai amintirea unei miresme și nimic altceva. Totuș atât îi era de ajuns, pentru ca să dorească din toată inima, ca ea să nu fi trădat pe En-lan.

Prin urmare în timpul mesei aduse vorba în fața tatălui său, încercând să pară cât mai liniștit, ca și când amănuntul acesta ar fi de puțină însemnătate:

— M'am întrebat de multe ori, cum ai putut afla despre organizația noastră, pe vremea aceea de care ne despart atâția ani. A trecut atât de mult de atunci, încât acum pot să te întreb în toată liniștea.

— Mi-a spus Chiang Kai-shek, răspunse tatăl său.

— Chiang Kai-shek! repetă I-wan aproape consternat. Cum a putut el să afle?

— El știe toate, răspunse tatăl său indiferent. Pe vremea aceea am avut multe convorbiri secrete cu el, și drept răsplată pentru întronarea legii și a ordinei și expulzarea comuniștilor din oraș, i-am făgăduit să-i acord împrumuturile de care va avea nevoie și am convenit dinainte ce sume îi voi da. Puțin după aceea, într'una din zile a trimis în mare grabă după mine. M'a primit numai singur în biroul său. Mi-a arătat numele tău trecut pe o listă de comuniști care trebuiau executați. Eu nu puteam să cred așa ceva — am jurat că

trebuie să fie o greșeală — așa că a trimis după un coleg al tău de școală, care pentru o sumă de bani ce se pusese ca răsplată, îi dase o listă cu numele mai multor inși, între care erai și tu.

— Nu cumva îl chema Pen Liu? întrebă I-wan repede.

— Nu știu, răspunse tatăl său. Vorbind de amintirile acestea, părea scârbit. Era un tânăr cu înfățișare de trepăduș și cu obrazul de ceară, care spunea că tatăl său are o mică dugheană.

— Acesta a fost Peng Liu! îl întrerupse I-wan. Va să zică așa! Unde este acum?

Prin urmare nu i-a vândut Peony! El nu poartă nicio vină că En-lan este mort...

E mort, răspunse tatăl său liniștit. I s'au dat banii făgăduiți și pe urmă a fost executat.

— Dar de ce l-au executat, dacă... îngână I-wan.

— Chiang disprețuește trădătorii, ripostă tatăl său.

Cum se poate ca el să ofere mita și pe urmă să disprețuiască pe cel care o primește? întrebă I-wan indignat.

— El poate, declară tatăl său. Va trebui să înțelegi situația aceasta. Este un om crud, dar este un om drept. Întrebuințează pe fiecare și pe urmă înlătură pe cei în care nu mai are încredere de ajuns, pentru a-i întrebuința din nou.

— Este un oportunist! ripostă I-wan.

— Toți oamenii care au și minte, sunt oportuniști. Numai proștii nu-și schimbă atitudinea și părerile, când văd că nu se mai potrivesc timpurilor. Sufletește însă omul nu se schimbă niciodată.

Tatăl său se plecă spre el și începu să bată cu un-

ghiile lungi în tăblia mesei care era între ei.

— Ascultă-mă ce-ți spun, I-wan, astăzi omul acesta este singurul care va fi în stare să ne scape de japonezi. Și crede-mă, ne va scăpa. S'a hotărât să pornească împotriva lor, din ziua când s'a întors din Sian, și nu se va odihni, până în ziua când va izbândi. Ai văzut cum a alungat comuniștii care sunt acum masați în regiunea cea mai depărtată din partea dela miazănoapte-apus a țării. Ani de-a-rândul i-a împins mereu, tot mai departe, pentru a întrona o singură lege în toată țara.

— Legea lui! declară I-wan revoltat.

— O singură lege, repetă tatăl său categoric. În orice caz aceasta este mult mai bună, decât să deslănțui un războiu civil, care ar fi devastat și ar fi ruinat țara, ca japonezii să găsească drumul deschis și să vină să jefuiască ce a mai rămas.

— Adeacă vrei să spui, zise I-wan cu glasul stins, că pe vremea aceea — acum zece ani — el a prevăzut că ziua aceasta va veni și a început unificarea țării, pentru a o pregăti.

Acum își uitase cu totul de Peony. Nu se gândea decât la omul acesta pe care în ziua aceea îl urâse cu atâta înverșunare, încât nu-și mai putuse stăpâni lacrimile, omul pe care în intimitatea sufletului său el îl considerase întotdeauna drept trădător care a sacrificat revoluția. Dar în clipa aceasta se întrebă, ce-ar fi dacă totuș omul acesta a fost în stare să vadă mai departe și mai limpede, decât toți ceilalți?

Tatăl său dote din cap.

— Sunt convins că omul acesta prevede totul, declară el, și că poate îndeplini orice. Este un om foarte

mare și merit anume pentru rolul acesta.

Dar îi venea foarte greu să creadă ceea ce-i spunea tatăl său. Își aduse aminte de unele amănunte pe care le cetise în ziarele japoneze.

— Oportunismul acesta al lui, l-a îndrumat de multe ori pe căi greșite, zise el.

— Asta s'a întâmplat înainte de a deveni ceea ce este astăzi, ripostă tatăl său. Dovada despre măreția unui bărbat ca el, este capacitatea de care dispune, pentru a-și recunoaște greșelile și a-și schimba atitudinea.

— În alte vremuri, el n'ar fi putut să fie altceva decât comandant al unei armate mercenare, interveni I-wan. Mentalitatea și procedeele lui sunt caracteristice soldatului mercenar. Pentru el totul se rezolvă prin forță.

— Esențialul este că totuș rezolvă, zise tatăl său calm.

— Pe urmă toate femeile acestea ale lui... începu I-wan din nou.

Ridică privirea dela castronul din fața lui, căci simți privirile reci ale tatălui său îndreptate spre el.

— Amănuntul acesta nu este cazul să-l discut cu tine, răspunse el cu demnitate. Ce femeie își ia un bărbat, asta este o treabă care-l interesează numai pe el. Când fratele tău s'a întors acasă — cu Frieda — mama ta a început să se sbuciume, până când a trebuit să-i aduc doctori în casă. Gemea și striga că pe I-ko ar fi trebuit să-l căsătorim cu sila, înainte de a pleca de acasă. Eu îi spuneam că a fost bine așa cum am procedat. Faptul că fiul nostru este un dobitoc, nu are nicio legătură cu hotărârea luată de noi.

Se opri și încruntă din sprâncene. I-wan își dete seamă că el tolera, împotriva voinței lui, pe femeia a-

ceasta în casă. Tatăl său ridică ochii și-i întâlnește privirea.

— Ce face soția ta japoneză? întrebă el cu blândețe. Despre ea n'am vorbit nimica. Femeile japoneze sunt soții admirabile. Acestea își cunosc lungul nasului. Nu m'am supărat, când am aflat că te-ai căsătorit cu ea. Și războiul acesta nu are nicio legătură cu astfel de amănunte. Numai oamenii proști și ignoranți sunt în stare să amestece între ele, relațiunile dintre oameni și afacerile Statului.

Se simți atât de mulțumit de atitudinea tatălui său, încât ar fi fost gata să-i spună toate amănunțele în legătură cu Tama.

— Este o femeie atât de bună, declară el. N'am văzut până acuma niciodată o femeie care să fie atât de bună ca ea și atât de atentă în tot ce face. Mi-ar fi peste putință să mă gândesc la ea că este japoneză... pentru mine nu este decât ea însăși, mama fiilor mei.

— Da... da, murmură tatăl său, ca și când s'ar fi gândit la altceva. În sfârșit, ia să-mi spui acuma, cum vă veți scrie unul altuia? Ar fi foarte neplăcut, dacă s'ar afla că tu primești scrisori din Japonia. Dar dacă aceste scrisori ar veni pe adresa biroului meu, nu ar fi nimica deosebit. Scrie-i să-ți trimită scrisorile pe adresa mea. Tot așa mi le vei trimite și tu pe ale tale și le voi expedia pe adresa ei. În vremurile acestea când tineretul este atât de bănuitor și gata să se aprindă, ai putea să fii asasinat, dacă se va afla că tu trimiți și primești scrisori din Japonia.

La această posibilitate nu se gândise.

— Îți mulțumesc tată, zise el. Dar pentru tine nu este

primejdios, să primești aceste scrisori?

O, pe mine toată lumea mă cunoaște. Sunt în deplină siguranță, răspunse tatăl său. Afară de asta nimenea nu ar îndrăzni să mă asasineze. Chiag ar porunci imediat să se facă represiune. Și toată lumea se teme de el.

Se pomeniră din nou vorbind despre omul acesta.

— Cât despre căsătorie... declară tatăl său, ei bine, vechile lui soții a constatat că nu-i sunt de niciun folos, așa că și-a luat o nouă soție care să-i poată da ajutor. Nu toată lumea are acest curaj. Incepu să râdă încet-țitor și ridicând ceașca la gură, bău și restul de ceai ce-i mai rămăsese, apoi băgă mâna în buzunar și scoase o scrisoare. Stăi să vedem, zise el despăturind-o și uitându-se la ea. De astăzi în două zile va trebui să te întâlnești cu el. Acestea sunt ordinele lui.

I se păru că tatăl său pronunță atât de încântat cuvintele *acestea sunt ordinele lui*, încât I-wan se simți din nou stăpânit de revoltă.

— Văd că te-ai schimbat foarte mult, declară el cu ușoară ironie. Mi se pare că am auzit vorbindu-se ceva... că acest Chiang crede în Dumnezeuul creștinilor? Dacă această credință a lui este sinceră, cum se poate să ai încredere într'un astfel de om.

Obrazul energic al tatălui său se luminează de un zâmbet.

— Omul acesta este întotdeauna sincer, declară el.

Și acum i se întâmplă pentru întâia dată în viața lui, să audă pe tatăl său făcând și el o glumă.

— Fără îndoială el întrebuințează pentru scopurile lui și pe Dumnezeuul creștinilor, zise el. Chiang este capabil și de așa ceva!

*
* *

Se găsea pentru întâia dată în fața acestui om care odinioară intervenise în viața lui și dintr'un anumit punct de vedere, îl exilase în altă lume. Totuș omul acesta îl chemase acum înapoi.

Până acuma nu văzuse încă o personalitate atât de puternică, nici chiar la En-lan. Dacă ar fi trăit, poate într'o bună zi ar fi devenit și En-lan o personalitate tot atât de puternică, de stăpânită și plină de aceeaș forță disciplinată ca a acestui om pe care-l vedea în fața lui. În amintirea lui I-wan însă, el nu era altceva decât un tânăr plin de entusiasm.

— Ia loc, zise Chiang Kai-shek.

Se așază pe unul dintre cele trei scaune de lemn, cu spătarul drept, ce erau în birou și așteptă. Ea îi spusese — soția adorabilă și cu înfățișare străină a acestui bărbat care ieșise în calea lui să-l întâmpine — că el nu vorbește niciodată altă limbă, decât limba lui.

— Te rog, bagă de seamă, spusese ea cu glasul tot atât de blând ca și înfățișarea ei, nu întrebuința cuvinte englezești. Sunt o mulțime de tineri care-și închipue că nu se pot exprima destul de limpede în limba lor și întrebuințează și cuvinte englezești, ori felul acesta de a vorbi îl face să-și iasă din fire. Imi spune întotdeauna: „Cum adevărat... limba chineză nu este destul de bună pentru ei?”

După ce-i spusese cuvintele acestea, femeia încercă să zâmbească.

— Voi avea grijă, răspunse el.

Ce sentimente o fi având omul acesta față de soția lui, se întrebă el în timp ce aștepta, pe scaun. Umbla îmbrăcat în haine chinezești și-și purta părul pieptănat strâns și cu coc la ceafă, după moda veche. Dar în timpul celor câteva minute cât staseră împreună de vorbă, I-wan își dase seamă de o mulțime de amănunte care dovedeau că ea nu este chinezoaică. Ochii ei negri lucitori, scăpărau, glasul mlădios era blând și toate mișcările pe care le făceau, păreau libere, deși pline de grație. Era un fel de femeie care făcea întotdeauna ce-i plăcea ei. I-wan răsese când aflase despre ea, că este comandantul forțelor aeriene ale Chinei. Dar femeia aceea putea fi comandantul oricui și putea stăpâni pe oricine — afară doar de bărbatul ei.

Chiang Kai-shek ridică privirea și se uită la I-wan. Cetise un lung document pe care acum îl semna și-l sigilă. Când sta cu capul plecat, ți se părea că din toată înfățișarea lui amănuntul cel mai impresionant este gura, o gură admirabil făcută, dar severă din cauza propriei lui voințe. Dar când îi vedeai ochii, uitai cu totul de gură. Privirile deschise ale ochilor lui negri, te determinau să-l asculți cu toată atenția.

— Tatăl dumitale mi-e prieten, declară Chiang Kai-shek. I-wan se înclină ușor și întâlnindu-i privirile ochilor, așteptă. Uite, scrisoarea asta, continuă Chiang Kai-shek cu glasul foarte liniștit și puțin cam rece. Este o scrisoare de cea mai mare însemnătate. Trebuie predată unui anumit ofițer din armata comunistă, din partea de miazănoapte-apus a țării; din mâna lui trebuie să treacă și la ceilalți doi generali care comandă armata lor.

— Am înțeles, răspunse I-wan, dar în acelaș timp își dete seamă că nu este în stare să înțeleagă nimic altceva. Care este motivul că Chiang Kai-shek îl trimitea cu documente la oamenii aceștia pe care-i persecutase cu atâta înverșunare, încât o parte din ei muriseră, iar cei rămași în viață, trebuiseră să se retragă în colțurile cele mai depărtate ale țării? Dar nu era timpul să-și pună astfel de întrebări. Va trebui să asculte la ce i se spune. Omul acesta nu va repeta, nu va explica și nici nu va spune niciodată un singur cuvânt mai mult, decât ar trebui spus. Prin urmare nu trebuia să piardă niciun cuvânt din ceea ce-i va spune.

— Te-am ales pe dumneata, din cauză că tatăl dumitale mi-a spus că ești om de încredere. Dar dacă voi constata că nu ești, vei avea de suferit, ca oricare alt trădător. El știe ce te așteaptă și tot așa trebuie să știi și dumneata. Un aeroplan te așteaptă gata. Va trebui să pleci imediat.

— Un moment Excelență, interveni I-wan. Va trebui să aduc și răspuns?

— Aeroplanul te va aștepta, ca să te aducă înapoi, răspunse Chiang. Intinse mâna și lovi un gong de pe birou. Ușa se deschise numaidecât.

I-wan se ridică în picioare și cu un gest instinctiv, execută salutul scurt pe care-l învățase dela instructorul său german.

— Dumneata ai făcut școala militară? întrebă Chiang cu severitate. Mi-am închipuit să numai fratele dumitale a fost în străinătate.

— Eu n'am fost decât în Japonia, răspunse I-wan.

— Ți-ai făcut educația militară acolo? întrebă Chiang

din nou.

— Nu... instrucția militară mi-am făcut-o înainte de a pleca.

Chiang lovi gongul cu latul mâinii și ușa se închise din nou. I-wan rămase în picioare în fața lui.

— Mi se spune că Japonia este pe cale să se prăbușească, declară el pe neașteptate. E adevărat?

— Nu, răspunse I-wan. Nu este adevărat.

— Afacerile sunt bune? întrebă Chiang răstit.

— Da, răspunse I-wan, aducându-și aminte de străzile din Japonia, care furnicau de lume.

— Mi s'a spus că poporul este împotriva războiului și că nu-l dorește... e adevărat? Ochii lucitori ai lui Chiang începuseră să-l sfredească.

I-wan îi răspunse fără să clipească:

— Poporul va dori întotdeauna, tot ce i se va spune să dorească.

— Sunt devotați guvernului lor?

— Cu desăvârșire devotați.

— Mai adoră și astăzi pe Impăratul lor?

— Da!

Chiang se mișcă pe scaun și oftă și pentru prima dată își desprinsе privirile de pe obrazul lui I-wan. Luă în mână sigiliul său de jad și se uită la el.

În cazul acesta, cei care sunt în apropierea mea... mi-au spus minciuni, declară el. Va fi un războiu lung.

— Va trebui să fie un războiu lung, ripostă I-wan. Pe urmă aducându-și aminte de Hideyoshi, adăugă: Forța noastră va fi cu atât mai mare, dacă ne vom da seamă de acest adevăr, chiar dela început și ne vom pregăti în scopul acesta. Dușmanii noștri — aceștia erau Hideyoshi,

nu Tama și copiii săi care erau numai ai lui — dușmanii își închipuie că războiul va fi scurt.

Privirile lui Chiang se întoarseră din nou spre el.

— Va să zică așa? Și cât cred ei că va dura?

— La început spuneau trei luni... acumă cred că va dura un an, răspunse I-wan. Dar eu cred că războiul va dura ani de zile, adăugă el. De afară se auzi vâjăitul unui motor de aeroplan. Dar Chiang îl mai reținea și acumă.

— Asta înseamnă că noi va trebui să ne pregătim războiul nostru, abia după ce ei îl vor termina pe al lor, declară el. Incepu să se uite din nou la sigil. Cu alte cuvinte, să-i lăsăm să cheltuiască și în timpul acesta noi să facem economii. Asta va să zică să economisim ceea ce este esențial pentru viața noastră națională... nu orașele, nici populația. La acestea putem renunța.

În timp ce aștepta în fața lui, I-wan prinse din sbor cuvintele acestea, „nu orașele, nici populația”. Acestea nu vor fi cruțate. Va fi cu totul altceva. Prin urmare exista și un mijloc de a purta un războiu, prefăcându-te că-l pierzi și totuș să-l câștigi?

Ușa se deschise și apără doamna Chiang.

— Aeroplanul așteaptă, se adresă ea soțului ei. N'ar fi mai bine să plece acumă, ca să nu fie nevoiți să aterizeze pe întunec?

— Da... pleacă, porunci Chiang. Așa că ceea ce avusesse de gând să spună, rămase nespus.



Sborul peste o mână de insule care reprezentau Japonia, nu se putea compara cu sborul de acum. Se simțea mândru, gândindu-se că o țară ca aceasta, este un fel de pavăză împotriva oricărei invazii. Ceasuri nemărate sburaseră pe sub nori, în lungul pământului sigur al Chinei. Aceasta era țară adevărată! Coborau mai jos ca să sboare depărtare de o mie de mile, pe albia unui fluviu galben, care trecea printre holdele verzi de sămănături și pe mijlocul năsipurilor galbene ale deșerturilor; se ridicau ca să treacă peste crestele pleșuve și înghețate ale munților. Țară nepăsătoare! Intr'un rând se simțise rușinat când oetise într'un ziar japonez, că în China nu există drumuri de comunicație, afară de cele de pe litoralul mării — o țară sălbatică — spunea ziarul pentru desvoltarea căreia chinezii n'au făcut nimica până astăzi. Da, era o țară atât de sălbatică, încât ar fi fost peste puțină ca acum dușmanul să găsească drumuri pe unde să intre. Numai cerul era deschis pentru drumuri. Acesta era singurul mijloc de comunicație. Dar chiar bombe care ar fi aruncate din aer, n'ar fi în stare să distrugă o țară ca aceasta!

Își aduse aminte de ceva. În timpul celor două zile, înainte de a pleca la Nanking, cutreerase tot orașul Shanghai împreună cu tatăl său, pentru a se convinge de stricăciunile pricinuite. Este destul de devastat, își zisese el. Copleșiți de tăcere și desnădejde, trecuseră dintr'un cartier într'altul și văzuseră ruine în toate părțile. La marginea orașului găsiseră un grădinar, care toc-

mai răsădea varză, legănându-se liniștit pe călcâie, în timp ce lucra. Casa lui era dărâmată, căci se vedea după învelitoarea de rogojini grosolan încheiate una de alta. Se opriseră câteva minute ca să se uite la el, și fiindcă li se păru că vor trebui să spună ceva, tatăl său declară.

— Păcat că ți-au prăpădit casa, zise domnul Wu.

Grădinarul ridică ochii și se uită la ei, pe urmă-și șterse nădușeala de pe obraz cu năframa pe care o avea la gât. Apoi întinse bărbia spre o groapă mare din marginea straturilor. Groapa era plină de apă.

— Acolo era casa, zise el înveselit. O casă bună pe care a clădit-o bunicul meu. Dar nu face nimica, deoarece nu ne-a omorât pe niciunul. Suntem toți la lucrul grădinăritului. Tocmai fi spuneam soției mele, când am văzut că groapa începe să se umple de apă: „Io-te nevastă, ne-am dorit și noi o dulbină, acum a aci!”

Omul începu să râdă cu hohote și trebuiră să râdă și ei, așa că se întorseseră acasă mai înveseliți. Ruinele își pierduseră importanța. Se gândea mereu la această scenă.

Cât fu ziua de lungă avionul își tăie drumul printre nori. Pilotul era un tânăr american cu care I-wan nu avusese ocazie să vorbească. Doamna Chiang îi prezentase în mare grabă și avionul era gata de plecare:

— Dumnealui este Denny McGurk, domnul Wu!

— Imi face plăcere cunoștința dumată, spusese americanul și se așezase în fața comenzilor. Iar doamna Chiang dase fiecăruia câte un mic pachet.

— Masa de amiază, le spuse ea.

Nu-și dește seamă că e amiază, până când văzu pe

Denny McGurk mîncînd cu o mînă și cu cealaltă pilotînd aparatul. Pe urmă deschise și pachetul său. Era șuncă așezată între felii de pâine cum se obișnuște la străini, o bucată de plăcintă tot străină, de culoare cafenie, cu magiun, și un, măr — pentru nimic în lume n'ar fi mîncat astfel de mîncare, dar aci în aerul rece i se păru bună la gust. McGurk se întoarse și făcîndu-i semn, îi spuse ceva, dar vîntul îi luă vorbele, înainte de a le putea înțelege, totuș dete din cap ca și cînd l-ar fi înțeles. Care este motivul că tînărul acesta american este aici și conduce avionul unui general chinez? Dar auzise de multe ori pe domnul Muraki spunînd, că americanii sunt oameni greu de înțeles.

Astfel stete toată după amiaza nemișcat în scaunul lui, pînă pe înserate, cînd aparatul se lăsă pe o aripă și trecînd printr'un așternut de nori, coboră într'o vale, ca să ateriseze în mijlocul unui cîmp cosit, din marginea unui sat. Imediat după aceea se văzură încunjurați de un grup de soldați și de o mulțime de copii și țărani care se uita la ei mirați. McGurk coboră din aparat și după el și I-wan.

— Vom dormi aici și vom pleca în zori, ca să ajungem la capătul drumului, abia mâine după amiază, declară pilotul. Pe urmă i se adresă cît se poate de curtenitor: Te rog fii bun spune-le că avionul este proprietatea celui mai mare staroste al maimuțelor și că voi scoate bojocii din ei, dacă vor îndrăsni să se atingă de el. Spune-le să-l ferească de copii. Incuie tot ce putea fi încuiat și I-wan spuse soldaților.

— Este avionul generalisimului și am venit cu o în-sărcinare oficială, așa că noaptea aceasta va rămîne în

paza voastră și răspundeți cu viața de el.

— Am înțeles! strigară soldații, și în timp ce se duceau pe urmele lui McGurk îi auzi spunând oamenilor înspăimântați. Puneți laba, și veți vedea ce vi se întâmplă, mă feciori de broască țestoasă. Mama voastră! Numai să suflați spre el, și veți vedea ce se întâmplă!

— Cred că aparatul va fi în siguranță, declară McGurk zâmbind. Uuf, tot trupul mi-a înțepenit. Și noaptea asta va trebui să dorm pe scânduri, murmură el, iar de mâncare nu vom avea altceva decât găluști. Ei comedie; numai de n'ar fi prea mulți păduchi, căci altfel aș fi în stare să dorm oriunde.

I-wan nu răspunse. Încercă să zâmbească, dar ceva par'că-l făcea să-și închipuie că și el poartă vina din cauză că aci nu era nimic altceva, decât un han de țară.

— Ai umblat vreodată prin U. S. A.? întrebă McGurk pe neașteptate, în timp ce mergeau alături. De sub tălpile încălțăminteii lor se ridicau nurași de praf alcalin care le intra în nări.

— Nu, n'am fost niciodată, răspunse I-wan și adăugă cu sfială: Cred că trebuie să fie o țară foarte plăcută.

— Grădina lui Dumnezeu, nu altceva, declară McGurk entusiasmat și se uită la I-wan, apoi zâmbi larg. Nu știu ce-i cu mine, dar mi-e peste putință să stau acasă. De fiecare dată când mă întorc acasă, abia aștept să pot pleca din nou. Sunt cel mai...

Începură să râdă amândoi și trecură pe sub poarta răcoroasă a zidului de pământ bătut care încunjura localitatea. Pe urma lor venea un grup de copii și de oameni care căscau gura. Dar se vede că McGurk era obișnuit cu ei. Intră pe poarta unui han și de aci într-o

curte. Hangiul se repezi în calea lor și începu să vorbească încântat, apoi îl apucă de mână și începu să i-o scuture.

— Ce faci mă hoț de cai, strigă McGurk și se întoarse spre I-wan. Nu înțeleg nicio vorbă din tot ce-mi îndrugă de fiecare dată când ne întâlnim, dar l-am învățat se dea mâna, ca oamenii albi. Imi vine să cred că sunt acasă, când se întâmplă să trec pe aici și să stau o noapte la hanul lui.

În fața lui I-wan hangiul se prosternă de mai multe ori la rând.

— Poftim, stăpâne, intrați, intrați și beți un ceaiu, și vă spălați și vă odihniți.

Se uita la I-wan și părea puțin rușinat.

— Albul acesta, îi spuse el ceva mai târziu, când le aduse el însuș ceaiul și McGurk era în camera de alături, mi se pare că este nițel cam... și se bătu cu vârful degetului deasupra tâmpiei. Dar eu îi fac pe voie... îi fac întotdeauna pe voie.

— Are inima bună, răspunse I-wan care nu se simțea de loc îndemnat să râdă.

— Da, are inima foarte bună, încuviință hangiul. Apoi văzând forma banului pe care I-wan i-l puse în palmă, deveni numaidecât mai devotat și se repezi la grupul de oameni care se oprise în fața ușii, ca să vadă ce se întâmplă înăuntru.

— Plecați... haide, plecați de aici! Ce, ăsta nu e om? N'ați mai văzut oameni până acuma?

Oamenii se feriră din calea lui și hangiul trânti ușa de scânduri nestrujite și trase zăvorul.

— Trebuie să-i ierți, stăpâne, se adresă el lui I-wan.

Oamenilor le place să vadă străini. Din ce țară ai venit stăpâne?

— Bine, omule, eu sunt chinez!

— Se poate, stăpâne? se miră hangiu. Obrazul lui plin de creșturi se contractă de mirare. Nu mi-ar fi trecut prin minte așa ceva... hainele dumitale...

— Foarte mulți chinezi umblă în haine străine, răspunse I-wan. Se simțea oarecum jignit de cuvintele bătrânului.

— Dar felul dumitale de a vorbi... îndrăsni bătrânul.

— Cred că vorbesc limba chineză, nu-i așa? întrebă I-wan.

— Da, eu înțeleg ce spui dumneata, dar fiecare vorbă pe care o întrebuințezi, nu este tocmai cum ar trebui să fie, declară bătrânul. Apoi ca să nu supere un client de seamă, se grăbi să adauge: Dar am auzit că sunt mulți chinezi — unii înalți de statură, alții mai mărunți — căci de, eu aud și văd multe, fiind hangiu aici de patruzeci de ani. Dar acum, rogu-te spune-mi, ce ai vrea să mănânci, carne sau legume, stăpâne? Am mâncări foarte bune, cu legume, după cum se știe.

— Aș vrea carne, răspunse I-wan.

Se simțea puțin enervat, dacă nu pentru altceva, atunci pentru simplul motiv că nu avea de ce să se plângă.

— Noi chinezii, continuă bătrânul hangiu, în timp ce le da la masă, nu suntem atât de pretențioși ca oamenii albi. Crede-mă stăpâne, adineaori când te-am auzit spunând că ești chinez, m'am simțit mai ușurat. Albul acesta — și din nou bătut cu degetul deasupra tâmpiei, făcând semn spre McGurk — începe să strige când se întâmplă să i se pară carnea prea tare, așa că trebuie să i-o tai

bucățele, ca pentru copii mici și face o larmă de răzcoală toată casa, dacă se întâmplă să găsească o insectă sau două dintre acelea despre care noi chinezii știm că trebuie să trăiască și ele. Cum adevă, insectele n'au și ele drept la viață? îl întreb eu. Dar el nu înțelege boabă degerată din tot ce-i spun.

Era adevărat că mâncarea de carne pe care le-o servi hangiu, era sălcie și patul de scânduri proptite la capete pe două grămezi de pământ bătut, fu prea tare și în timpul nopții I-wan simți ceva cum îi fuge încet pe spate. Sări în picioare și era gata să înceapă să strige. Pe urmă aprinse opaițul și se întinse din nou pe așternutul de scândură.

„— Noi chinezii...” spunea bătrânul hangiu.



Dar trecu și noaptea aceasta și acum erau din nou în aer, iar chipul rotund al lui McGurk era îndreptat spre miazănoapte-apus. Treceau peste munți, șiruri nenumărate de munți cu crestele sterpe și de culoarea argilei. Drumurile șerpuiau departe, în prăpastia pământului ce fugea pe sub ei și în fața lor era amăgirea depărtărilor. I-wan nu-și închipuise până acuma că apele și copacii pe care i se părea că-i vede, sunt o simplă amăgire, până când ceasurile începură să treacă unul după altul și nu mai văzu nici copaci nici lacuri. Mâncarea lor de astăzi nu fu altceva decât felii negre de pâine uscată, unse cu usturoi care se deosebea foarte mult de pâinea albă străină, învelită în hârtie curată, pe care le-o dase

doamna Chiang pentru drum. Pâinea de acum era vânată cenușie și usturoiul avea un miros foarte puternic, dar totuș era bună, pentru a le astâmpăra foamea.

Pe urmă, cam la sfârșitul după amiezii McGurk stinse motorul aparatului și începu să coboare în sbor planat.

— Am ajuns, strigă el.

Privind în jos, I-wan văzu o localitate de formă patrată, încunjurată de ziduri din pământ bătut, în mijlocul unui platou. Dincoace de ziduri erau holde, iar în interiorul curților se vedeau copaci foarte deși și mici. Avionul cobora tot mai jos, iar din largul holdelor oameni îmbrăcați în haine albastre își lăsară lucrul și începură să alerge în goană, ca să le iasă în cale.

— Suntem în inima roșiilor! strigă McGurk, întorcându-se spre el și începu să zâmbească. Sunt exact ca și ceilalți oameni, adăugă el. Avionul atinse ușor pământul și începu să ruleze. Adevărul este că mie-mi sunt simpatici. Cel cu care trebuie să vorbești dumneata, este un băiat cumsecade. Doamna mi-a poruncit să te duc de-a-dreptul la el. Hai, să mergem.

Coborâră din aparat și I-wan apucă a doua oară, pe urmele lui McGurk.

*
* *

Fusese cu desăvârșire convins că En-lan trebuie să fie mort. Până acum se gândise la el întotdeauna cum s'ar fi gândit la un om mort. Prin urmare cum ar fi putut să creadă ceea ce-i vedeau ochii? Intraseră pe poarta zidului ce încunjura localitatea și imediat după

aceea pe o altă poartă care da într-o curte, plină de oameni veseli. Traversaseră curtea și se pomeniră în mijlocul acestei camere cu podmolul de pământ bătut. În fața mesei nevăpsite sta un bărbat. Bărbatul ridicase privirea. Era En-lan. Se uitară unul la altul și nu le venea să creadă. Intre ei era o depărtare de zece ani. Vreme de zece ani... și tot ce se întâmplase de atunci încoace. Dar cel din fața lui era En-lan și I-wan îl recunoscă numaidecât.

— Acest Wu, zise McGurk, îți aduce o scrisoare dela șeful meu. Nu mă sfiesc de loc să-ți spun, acum după ce am ajuns aici, că sunt foarte mulțumit că am putut ajunge. Nu ți-am spus până acum, Wu, dar aveam cu mine și pe acestea — adăugă el băgând mâna în buzunar și scoțând două revolve — și ordinul să trag, dacă se va întâmpla să ne supere cineva. Dar noaptea trecută am reușit să găsesc locul unde trebuia să ne oprim. Cunosce pe hoțul acela de cai, la care am dormit.

Dar nu-l auzeau ce spune, căci amândoi se uitau unul la altul.

— I-wan, nu se poate să fii tu, zise En-lan cu glasul sugrumat.

— Ba eu sunt, răspunse I-wan, dar cum să cred că ești tu?

Se apropiară unul de altul. Incepură să-și pipăie umerii, brațele, pe urmă mâinile li se încleștară una în alta — da, mâna aceasta era mâna lui En-lan, dar era mai mare, mai aspră, mai puternică decât fusese dinioară.

— Unde ai plecat? întrebă En-lan. N'am mai auzit despre tine nimica. Peony a venit în goană la cartierul

revoluționar, dar tu unde rămăseseși? Te-am așteptat până în ultima clipă, crezând că poate tot vei veni.

— Ia ascultă, mi se pare că dumneavoastră doi vă cunoașteți, interveni McGurk. Cred că e mult mai bine ca eu să mă duc să văd de avion. Va trebui să-l curăț puțin și să-l verific, dacă e să ne întoarcem mâine dimineață de unde am venit.

Dar ei nici nu-l auzeau ce spune.

— Peony! exclamă I-wan mirat. Va să zică la tine plecase?

— Este și ea aici, declară En-lan. Ia loc. Când vom reuși să ne spunem tot ce avem de spus.

Bătu din palme și în ușa camerei apărură un băiat tânăr, îmbrăcat în uniformă.

— Spune celei dinăuntru, să poftească încoace, porunci En-lan.

— Ascultă... Peony și cu tine... îngână I-wan.

— Vrei să știi dacă suntem căsătoriți? De zece ani, declară En-lan.

— Sunteți de zece ani împreună... voi doi! Bine, dar de ce nu mi-ați scris?

— Noi ți-am scris și am iscălit cu nume fictive, în nădejde că vei ghici numai decît despre cine este vorba.

— Eu n'am primit niciodată scrisorile voastre.

— Ți le-am trimis pe adresa de acasă, lămuri En-lan.

— Cred că tatălui meu i-a fost frică să mi le trimită, declară I-wan după o clipă de gândire. Da, tatăl său era destul de deștept, ca să-și dea seamă că acestea sunt scrisori primejdioase.

— Dar tu... tu de ce nu ne-ai scris? întrebă En-lan.

— Am crezut că ești mort, răspunse I-wan. Și cum

era să bănuiesc unde este Peony?

Se uitară din nou unul la altul, măsurându-se cu privirea, cântărindu-se unul pe altul și încercând să descopere dincolo de înfățișarea lor bărbătească de acum, pe tinerii care fuseseră altă dată. I-wan se gândi: „Să-i spun oare despre Tama?”

— Dar cu tine ce s'a întâmplat? întrebă En-lan. Te-ai căsătorit... ai băieți?

— Da! răspunse I-wan. Ar fi vrut să-i spună totul, să-i spună cât de cumințe este Jiro și cum arată Ganjiro — dar nu, va fi mult mai bine să nu-i spună nimica despre Tama, să păstreze taina aceasta numai pentru el. Da, repetă el, am doi băieți! și nu mai zise nimica.

Pe urmă auzi pașii grăbiți pe care i se păru că-i cunoaște și Peony apăru în fața lui. Peony? Femeia aceasta sveltă, îmbrăcată într'o uniformă bărbătească, în cap cu un chipiu de soldat, așezat peste părul scurt, fără roșu pe buze, fără pudră pe obraz și fără mireasma de toporași — pe urmă mâna ei care se întinsese după mâna lui, o mână aspră și puternică... mâna aceasta nu era mâna lui Peony care tremurase în mâna lui, întocmai ca o păsărică speriată.

— I-wan... I-wan... I-wan, strigă ea. Iși împinse chipiul pe ocafă și-i căzu din cap, așa că-și dote seamă că este Peony. Dar nu mai era fata aceea frunoasă, melancolică și încăpățânată care fusese înainte de asta. Peony aceasta din fața lui, era soția lui En-lan. I-wan se așeză pe un scaun.

— Au început să-mi tremure picioarele, murmură el. Mi-e peste putință să înțeleg atâtea lucruri dintr'odată. Incepea să-și dea seamă că până acum a trăit ca'un

om adormit. În timpul anilor când el își clădise căminul, împreună cu Tama, viața lui de odinioară, despre care-și închipuise că s'a terminat definitiv, continuase totuș să se desfășure în felul acesta.

— Cum s'a putut întâmpla așa ceva? întrebă el. Spune Peony, cum de ai putut să te prefaci în fața mea, că disprețuești revoluționarii?

— Pe el nu l-am disprețuit, răspunse Peony și întinse bărbia frumoasă spre En-lan. Ochii ei mari de forma migdalelor, tremurară sfioși. Acum când îi văzu ochii, I-wan își dădea seamă că aceștia nu s'au schimbat de loc.

— Bine, dar tu nu-l cunoșteai! exclamă I-wan. Nu-l văzuseși decât o singură dată.

En-lan începu să râdă cu hohote și Peony se aprinse la față.

— Il cunoșteam puțin... chiar înainte de a-l vedea, mărturisi Peony.

— Haide, continuă, porunci En-lan. Povestește-i de ce fel de fapte urâte ai fost capabilă.

— Uite ce; într-o zi am început să-ți fac ordine prin sertarele biroului... continuă Peony cu glasul sfios.

— Mai alaltăieri am constatat că-mi lipsește ceva din sertare, declară I-wan și începu să râdă și el.

— A găsit povestea vieții mele, pe care o scrisesem pentru tine, îți mai aduci aminte, I-wan? interveni En-lan. Ți-a furat-o din sertar și a cetit-o... așa că a luat o hotărâre chiar atunci, pe loc.

Peony se lăsă pe marginea scaunului și începu să-și muște buzele roșii.

— Uite ce I-wan, datoria mea era să-ți curăț sertarele. Privirile ei străluceau de hohotul râsului stăpânit.

— Da; mai încape vorbă! încuviință I-wan.

Începură să râdă cu toții împreună și lui I-wan i se păru că n'a răs până acuma niciodată atât de mulțumit. Pe urmă își aduse aminte cu totul pe neașteptate, care este motivul venirii lui aici, și se adresă lui En-lan:

— Acest Chiang care odinioară ne-a despărțit unul de altul, ne-a ajutat să ne întâlnim din nou. M'a trimis la tine cu asta. Va trebui să dai hârtia și celor care sunt aici cu tine.

Scoase scrisoarea pecetluită din buzunarul interior al hainei și o întinse lui En-lan.

— Am așteptat scrisoarea aceasta, dar pe tine nu te așteptam, răspunse En-lan. Nu se poate să mai întârziez. Scrisoarea o așteaptă și ei. Tu mă vei aștepta aici.

Luă scrisoarea și plecă.

Pe urmă I-wan, rămas numai singur cu Peony, se uită la ea și ea se uită la el, și imediat după aceea Peony începu să-l întrebe despre părinții lui, despre bunici și despre el. Ii povesti despre toate și ca un amănunt ce făcea parte din știrile privitoare la familia lui, îi mai spuse că I-ko s'a căsătorit, dar nu-i spuse că soția lui este o femeie albă, căci ce nevoie era să-i mai spună și asta? Totuș ceva instinctiv par'că îl oprea să-i vorbească despre Tama.

Îl ascultă în liniște și în timpul acesta I-wan băgă de seamă că înfățișarea ei începe să devină cea de altă dată, deși cei zece ani care trecuseră, apăsau asupra ei mult mai greu, decât asupra lui En-lan.

Nu mult după aceea se întoarse și En-lan. Privirile lui păreau grave, dar pline de vioiciune și se adresă lui Peony cu glasul solemn.

— Ceea ce ți-am spus odinioară că se va întâmpla, s'a întâmplat. Chiang vrea să se unească cu noi!

Femeia dete un țipăt de mulțumire și I-wan își dete seama că oamenii aceștia doi era legați unul de altul cu un sentiment mult mai puternic decât iubirea.

— Da... Peony... ți-am spus că omul acesta este un om mare... și că are dreptate! Pe urmă En-lan adăugă: Acum va trebui să fac ceva, pentru a determina soldații să înțeleagă situația reală... căci ar fi peste putință ca ei să se învoiască așa dintr'odată. Fiecare dintre noi va trebui să vorbească diviziei sale. Va trebui să-i adunăm pe toți și va trebui să-i fac să înțeleagă.

Se uita la Peony, ca și când ar fi vrut să-i ceară învoirea și încuviințarea. Ea dete din cap.

— Să mă duc să le spun să bată gongul, pentru adunare? întrebă Peony.

— Da, du-te spune-le! porunci En-lan. Nu, mai bine așteaptă... să zicem că vei bate gongul peste jumătate oră. I-wan trebuie să se răcorească. Pe urmă eu am nevoie să rămân câțva timp numai singur.

— El și astăzi mai scrie pe hârtie tot ce are de gând să spună cu vorba, lămuri Peony, adresându-se lui I-wan.

*
* *

Se așază pe pământul ars de soare și bătucit. Alături de el era Peony. În jurul lor, în toate părțile, așezați așa cum fi găsisse întâmplarea, erau bărbați și femei, dar toți erau tineri. Lumina aspră și strălucitoare a soarelui de miazănoapte tremura pe obrazele lor bătute de vânturi

inși. Ar fi fost greu să spui care este bărbat și care este femeie. Dar toate obrazele erau întoarse spre En-lan, pentru a-l putea auzi, și erau atât de aproape de el, încât îl puteau ajunge cu mâna. Ceva straniu îl făcu să-și întoarcă gândurile înapoi spre anii tinereții lui. Dar pe vremea aceea En-lan vorbea în fața unei grupări de douăzeci de oameni cel mult, ori astăzi avea în fața lui sute de inși. Cum a reușit să-i adune pe toți aceștia! În timpul cât el îl crezuse demult mort, En-lan reușise să clădească această forță — țara aceasta; reușise, cu toate luptele continue pe care le dase să mai fie aci în fața lui, puternic și viu, cu toți oamenii aceștia gata să moară pentru el. Auzi glasul lui En-lan, limpede și puternic, fremătând pe deasupra lui când spunea:

— Știți ce-am făcut. Acum șase ani am declarat Japoniei războiu. Toți au râs de noi. La trei ani după aceea am pornit în Marșul cel Lung. Picioarele noastre erau jupuite de greul drumurilor, eram ruși de foame și mulți dintre noi au murit. Dar până și în timpul acestor cumplite greutăți, ne dădeam seamă cine este adevăratul dușmaan al țării noastre. Deși Chiang Kai-shek ne strângea din toate părțile și ne împingea tot mai departe spre miazănoapte, pe drumuri lungi de mii de kilometri, știam cu toții căl este un alt dușman mai primejdios decât el. Glasul lui vibră din toată puterea: Dușmanul nostru era Japonia, care până și în vremurile acelea de cumpănă, ataca țara noastră.

Făcu o pauză și din mijlocul oamenilor se ridică un freamăt de glasuri stăpânite. Il văzu că ridică brațul și face un semn, care făcu pe I-wan să tresară, căci își aducea atât de bine aminte de gestul lui.

— Ceea ce vă spun eu acum, știți cu toții. Acum câteva luni, Chiang Kai-shek a fost prins și dus în Sian. Îl țineam acolo... în puterea noastră.

En-lan întinse brațul înainte, cu palma întoarsă în sus, în formă de cupă.

— Am fi putut strânge mâna... uite, așa, și închise degetele crispate. Și Chiang Kai-shek n'ar mai fi existat. El, care ne-a urmărit cu atâta înverșunare, ani de-a-rândul, era în mâna noastră, declară En-lan și deschizând palma mâinii, se uită într'ânsa. Pe deasupra mulțimii nu se simțea nicio mișcare. Se uitau la En-lan, fără să mai îndrăznească să respire. El ridică privirea și se uită pe deasupra palmei lui întinse: Au fost între voi și de aceia care strigau „Omoară-l... omoară-l!” Dacă s'ar fi întâmplat ca cei care sunt căpeteniile voastre să fi ascultat de voi — și degetul mare al lui En-lan se întoarse în jos — el ar fi fost mort în mai puțin de un ceas. Pe vremea aceea ne-ați condamnat, din cauză că n'am vrut să ne mișcăm. Ne-ați condamnat în mod crâncen, din cauză că el a rămas în viață și s'a întors la casa lui, totafăr și sănătos. Mulți dintre voi mai murmură și astăzi, din pricină că el este mereu în viață.

Mâinile îi căzură în lungul trupului și și-le ținea ușor încheștate. Forța ce emana din En-lan care nu făcea gesturi, ci numai datorită vrajei cuvintelor pe care le spunea și glasului său tunător, reușea să reducă la tăcere și să supună voinței lui pe toți oamenii aceștia. I-wan simțea această putere pe care o cunoscuse în trecut, dar acum i se părea infinit mai adâncă și mai desăvârșită.

— Dar ne-am adus aminte cine este dușmanul adevărat. Dușmanul nu este el. Și v'am spus atunci, „Dacă omul

acesta a fost în stare să ne urmărească ani de zile, fără odihnă, așa cum ne-a urmărit, atunci omul acesta va putea să urmărească tot așa și pe dușmanul țării noastre". Prin urmare l-am întrebat: „Vrei să te lupți împotriva Japoniei?" El ne-a răspuns: „Până la capătul zilelor mele!" Și l-am lăsat să plece nevătămat.

Începură să presimtă cu toții ce va urma. Acum înțelegeau că glasul acesta cu forța lui a toate stăpânitoare ce năvălea din adâncul ființei lui En-lan, înseamnă că le va cere un sacrificiu. Ochii lui începură să svârle flacări, glasul îi mugi mai adânc și păru că a mai crescut. Privirile lor rămaseră îndreptate spre el.

— Astăzi el este singurul om, în stare să ne conducă la luptă. Altul nu se găsește, afară de el.

În clipa aceasta oamenii începură să se frământa.

— Tu... tu... ne vei putea conduce... tu poți să ne conduci, se auziră glasuri răselețe ridicându-se din mijlocul mulțimei. En-lan îi auzi, dar clătină din cap.

— Nu, nu sunt eu cel care vă poate conduce! Eu sunt comunist. Națiunea aceasta nu va asculta de glasul unui comunist. Și Japonia va exploata cu atât mai mult pretextul că luptă împotriva noastră, pentru a justifica războiul — „China este o țară comunistă" — acesta este cuvântul pe care l-au pus în gura lumii, chiar de acum! Nu... noi va trebui să slujim cauza patriei noastre, nu scopurile urmărite de dușmanii noștri.

Tăcură cu toții. Ceea ce spunea el, era adevărat. Ce le va mai spune acum?

— Nu există decât un singur om care ne poate mântui, declară el. Cel despre care am crezut că este dușmanul nostru! Dacă ne vom înșira sub drapelul lui — nu el

sub al nostru, ci noi sub al lui — ce va mai putea spune în cazul acesta dușmanul nostru adevărat? În fața întregii lumi noi vom fi un popor unit, care luptă împreună împotriva dușmanului comun!

Uitându-se la el, I-wan simți un val de lacrimi clocotindu-i în piept. Omul acesta, bărbatul acesta mareț — care cere soldaților săi supremul sacrificiu — spunându-le că vor trebui să se supună celui care-i persecutase cu atâta înverșunare — cine în afară de En-lan ar fi îndrăsnit să formuleze în fața acestor oameni o cerere atât de uriașă!

— Uitați-vă de toate suferințele voastre, uitați de voi înșivă! porunci En-lan. Aduceți-vă aminte numai de faptul că sunteți chineji!

Nicio mișcare, niciun cuvânt. Alături de el Peony începuse să netezească praful din fața ei și cu degetul întins scrisese pe pământ cinci litere „China”.

— Cei care primesc, să ridice dreapta în sus! porunci En-lan.

Brățele se repezără în sus, sute de brațe.

— Cei care sunt împotriva, urmează la rând! porunci En-lan din nou. Ochii lui ca de flacări fulgerară spre ei.

Nicio mână nu îndrăsni să se ridice. Plecă fruntea și dete să plece, apoi încet, ca și când s'ar fi trezit din somn, oamenii începură să se ridice, unii ca să se depărteze, alții ca să stea nemișcați și să vorbească unul cu altul.

Dar acuma totul se terminase. Se învoiseră să facă ceea ce le ceruse En-lan să facă. I-wan îl văzu traversând curtea și îndreptându-se spre camera lui. Peony se ridică repede în picioare și se luă după el.

— După astfel de întâmplări, rămâne întotdeauna istovit pentru o bucată de vreme, zise ea în șoaptă. Par'că ar fugi puterea din el, și se repezi grăbită după soțul ei.

Peste câteva clipe I-wan se îndreptă spre locul de aterisare, unde găsi pe McGurk ungând aparatul. Freamătul scenei care trecuse îl mai ținea și acum în stăpânire, întocmai ca amintirea unui vis. După ce se va prezenta din nou în fața lui Chiang, îi va spune: „Dă-mi voie să mă întorc din nou la ei. Da, va trebui să se întoarcă aici. Fără să știe cum, En-lan reușise să facă din țara aceasta, o țară a lui, așa cum visase demult, înainte de a pleca în surghiun.

— Când plecăm? întrebă el pe McGurk.

— La patru dimineața, răspunse McGurk și-i făcu semn spre lumea care se împrăștia: A reușit să obțină ce a vrut?

— Mare om, declară McGurk. Aproape tot atât de mare ca și șeful cel mare... nu tocmai ca el, dar aproape. Așa că eu am rămas în slujba celui mai mare.

— Va să zică să fiu aici la patru dimineața, zise I-wan, fără să știe ce altceva i-ar putea răspunde la cuvintele lui. Va spune lui Chiang: „Acolo este locul unde voi putea să te slujesc mai bine decât oriunde”. Nu avea niciun motiv să mai întârzie. Dacă Chiang se va învoi, peste cinci zile va putea să fie din nou aici.

— O-kay, răspunse McGurk și începu să fluere printre dinți, în timp ce ștergea aripile avionului.

*
* *

Uneori viața pe care o ducea acum, i se părea o simplă halucinație, ani pe care-i visase în timpul somnului. Zile și săptămâni treceau fără să se gândească o singură dată la Tama și la copiii lui, căci i se părea că în realitate el a lucrat întotdeauna împreună cu En-lan în felul acesta, întocmai ca două mașinării, conduse de o singură voință. Zile de-a-rândul nu vorbeau despre nimica altceva, decât despre planul de războiu pe care îl executau acum împreună. Armata aceasta a lor era flexibilă, întocmai ca o mașină neostenită. Această armată era în continuă funcțiune, zi și noapte, iar sufletul ei era un sfat compus din câțiva oameni. Cu En-lan mai erau doi inși, doi bărbați a căror poveste I-wan nu reuși să o cunoască niciodată în întregime, dar al căror creier îl cunoștea acum ca și pe al său însuș.

Războiul trebuiau să-l poarte cu nimica. Chiang Kai-shek le spusese că nu are nimica la îndemână. Când le va putea da anumite sume de bani, le va da. Dar până și propriile lui trupe, erau abia pe jumătate echipate. Afară de asta trebuia să aibă întotdeauna la îndemână câte o însemnată sumă de bani, pentru a putea cumpăra credința comandanților de armate mercenare și a oamenilor lor. Numai foarte puțini dintre aceștia erau oameni în care ar fi putut să aibă încredere, fără să le dea bani.

„— Va trebui să am întotdeauna posibilitatea să plătesc mai mult decât japonezii, spusese el lui I-wan foarte liniștit, dar cu toate acestea el își simțise sufletul tre-

sărind de revoltă.

„— Se poate să existe chineji adevărați care se lasă mituiți, chiar în împrejurările de acum?” protestase el, căci i-ar fi fost peste putință să creadă așa ceva.

Chiang Kai-shek clătinase din cap:

„— Eu îi cunosc. Oamenii aceștia nu mai pot fi schimbați și sunt obligat să-i întrebuițez așa cum sunt”.

Da, își zise I-wan nemulțumit, probabil McGurk avusese dreptate. En-lan nu era un om atât de mare ca Chiang Kai-shek. Totuș el aparținea lumii în care trăia En-lan, și din cauza asta se întoarce la el.

„— Noi nu avem nevoie de bani, răspunsese En-lan, pe urmă adăugase. Sau chiar dacă am avea nevoie de bani, ne putem și lipsi de ei. Noi am purtat un războiu care durează de ani de zile și vom continua așa cum am făcut până acum”.

I-wan constată foarte curând că ei întrebuițau metoda războiului de guerilă. În armata lui En-lan nu exista un singur soldat care să nu fi știut să lupte cu orice fel de armă i-ar fi căzut în mână. Dacă se întâmpla să aibă douăzeci de mitralieze, păreau că au o sută. Dacă se întâmpla să nu aibă nicio pușcă, se luptau cu lăncile din vremea de altădată și cu cuțitele sau aruncau sulite. Nu se fereau să omoare dintre dușmani nici câte unul singur, chiar când se întâmpla ca acesta să fie cel mai netrebnic, deși erau în stare să omoare o trupă formată din sute de soldați, ca și când n'ar fi fost nimica. Și toate aceste lupte le dădeau, nu grupați împreună în regimente care înaintează, ci împărțiți în câte o mână de oameni care umblau răsleți, pe ici pe colo și în toate părțile. ascunși prin păduri, prin copaci, prin peșteri,

sau lucrând printre agricultori, cu coasa în mână și în sân cu revolverul și cuțitul ascuns, pe sub hainele lor de pânză albastră.

Căci primul ordin dat de En-lan fusese, să părăsească orașul unde erau adunați și să se apropie de liniile dușmane. Trebuiau să plece nu ca o armată, ci ca simpli lucrători agricoli, pentru a se întoarce unul astăzi, celălalt mâine, în satele lor prădate de dușmani.

— Regiunile acestea, spunea En-lan într'o noapte lui I-wan, uitându-se întunecat la hărțile cu care intrase la el în cameră, eu le cunosc bine. Îți mai aduci aminte ce-ți spuneam odinioară despre satul meu?

— Da, răspunse I-wan, îmi aduc.

— Este aici, și En-lan se plecă asupra hărții, ca să se uite la el. Numele lui mai e tot aci pe hartă, dar satul a dispărut. Nu mai este într'ânsul niciun om viu. Pereții caselor sunt dărâmați și ulițele, pământ răscolit. Mai am un frate în viață, poate... dar n'am de unde ști. Satul a fost atacat de un detașament japonez, ca răzbunare după incidentele dela Tungchow.

Câteva clipe En-lan tăcu și nici I-wan nu mai zise nimica. Ce ar fi putut spune în fața unei astfel de situații?

— Odinioară mă gândeam de multe ori, că într'o bună zi mă voi întoarce acasă și voi deschide o școală, adăugă En-lan cu glasul domolit. Pe urmă declară: Cât timp au fost în viață, n'am fost în stare să le răsplătesc, dar le voi răsplăti după moarte, ceea ce au făcut pentru mine.

Peony se așezase pe o laviță și începuse să repare o veche uniformă a lui En-lan. Acuma se ridică în picioare

și apropiindu-se de el, îi luă harta din mână.

— E timpul să te duci la culcare, zise ea. Știi foarte bine, că trebuie să te culci din vreme, căci răsăritul zorilor te trezește întotdeauna.

Infățișarea lui En-lan se schimbă cu totul. Se uită la I-wan și încercă să zâmbească:

— Eu voi rămâne toată viața un fecior de țăran. Pe mine mă trezește din somn orice cocoș, când începe să trâmbițeze de ziuă.

Și văzând profunda legătură dintre oamenii aceștia doi, I-wan își simți propriile lui dorințe furișându-se spre el și învăluindu-l întocmai ca într'o ceață. De săptămâni de zile trăise, ca și când aceasta ar fi fost viața pe care a dus-o întotdeauna, apoi dintr'odată, ca și când ar fi auzit glasul ei cum îl cheamă, începea să-i fie dor de Tama. În astfel de împrejurări, se simțise de nenumărate ori îndemnat să povestească lui En-lan și lui Peony despre ea. Dar nu era în stare să le spună nimica, deoarece ar fi fost peste putință să admită că ei vor putea înțelege. En-lan era tot atât de implacabil ca și înainte de asta. Vechea lui liniște cu care spusese odinioară lui I-wan că el nu mai datorează nimica tatălui său, mocnea și astăzi într'ânsul. În simplitatea lui, omul acesta nu cunoștea niciun fel de milă.

„— Cum se poate să iubești o japoneză?” l-ar fi întrebat el.

Totuș I-wan știa că el iubește pe Tama, că o va iubi întotdeauna și că ea nu aparține niciunei țări, ci numai lui singur.

Intr'un rând, se gândi că poate lui Peony tot îi va putea spune. În ziua aceea primise o scrisoare dela

Tama, expediată ca toate celelalte scrisori primite dela ea, într'un plic oficial care purta pecetea tatălui său. De astă dată scrisoarea era plină de o mulțime de amănunte privitoare la tot ce făceau și spuneau copiii. Jiro începuse să se ducă la școală. Li cumpăraseră un ghiozdau de pânză cafenie și o mică uniformă și bonetă, cum purtau și ceilalți copii de seama lui. „Dar acasă, spunea Tama, facem lecții și împreună. În fiecare zi așezăm flori proaspete în fața fotografiei tale și le spun mereu ce bărbat vrednic ești și ce țară frumoasă este China și că noi aparținem acestei țări... căci eu sunt a ta și ei sunt ai noștri, nu-i așa?”

Da, din ziua când plecase de acasă, ea îi scria „...noi aparținem Chinei...”

În ziua când primise această scrisoare, se simțise chinat de dorul lor. Era tocmai o zi de neobișnuită liniște. En-lan le acordase o zi de odihnă, deoarece dușmanul își schimba pozițiile într'un anumit sector pe care el se pregătea să-l atace. I-wan găsi pe Peony cu lucrul în mână — ca întotdeauna — așezată în partea bătută de soare a casei țărănești unde erau cantonați. Se simți cu totul pe neașteptate, stăpânit de îndemnul de a-i vorbi despre Tama. Dar prudența îl obliga să procedeze cu băgare de seamă: Așa că întrebă:

— Spune Peony, până acuma n'ai avut niciun fiu?

Ridică privirea și se uită la el. În lumina puternică a soarelui băgă de seamă că obrazul ei delicat, începuse să facă urme subțiri de creșuri și părul ei care odinioară era netezit cu atâta grijă și uns cu uleiuri, acuma era cafeniu și uscat de bătaia vânturilor. Dar mai era și astăzi drăguță și tânără. Peony, gândi el, nu se poate

să aibă mai mult de treizeci de ani.

— Am avut doi copii, răspunse ea și-și plecă ochii asupra cusăturii. Cu cel din urmă am fost foarte grav bolnavă, când l-am născut, așa că nu cred să mai pot avea copii de aci înainte, și continuă să coasă. Pe urmă adăugă. Dar la urma urmei de ce să nu-ți spun? Dumnezeu ești fratele meu. Primul meu copil — un băiat — a murit de disenterie. Viața pe care o ducem noi, nu este o viață ușoară pentru un copil. Am fost foarte mult timp urmăriți și alungați. Așa că prea des trebuia să-i schimbăm hrana și apa. Totuș am reușit să-l cresc până la vârsta de cinci ani. Dar într-o zi a murit pe neașteptate. L-am îngropat pe coastele unui munte din Kiangsi. Este atât de departe spre miazăzi, încât cred că nu voi mai ajunge niciodată să-i văd mormântul. Clătină din cap, dar băgă de seamă că nu mai plânge. Cel mai mic a fost o fetiță, continuă ea. Intre aceste două sarcini trecuse vreme atât de lungă, încât începusem să cred că nu voi mai avea niciodată copii. După cum știi, En-lan nu crede în zei, așa că n'aveam niciun motiv să mă rog zeilor, să-mi mai dea un copil. Dar în timpul Lungului Marș de retragere, am rămas din nou însărcinată.

Făcu o pauză, până rupse firul de ață cu dinții, pe urmă adăugă:

— Credeam că Lungul Marș al retragerii se va termina înainte de nașterea copilului meu. Dar nu s'a terminat și trebuia să urcăm spre crestele munților, să coborâm potecile stâncoase și să trecem prin deșerturi. Nu eram bolnavă, dar tot timpul trebuia să merg pe jos sau călare. Asta era mult mai greu. Drumurile erau atât de proaste și uneori nici nu mai erau drumuri de niciun fel.

O, pe vremea aceea eram atât de mulțumită că tatăl dumitale nu s'a învoit ca să mi se lege picioarele! În sfârșit, copilul s'a născut, dar era foarte mic și foarte șubred — o fetiță. Noi însă ne retrăgeam mereu, așa că nu știam ce să fac cu ea? Am lăsat-o în grija soției unui țăran cumsecade, și după ce i-am dat o sumă de bani, i-am spus că mă voi întoarce.

Peony își plecă fruntea și mai adânc asupra cusăturii.

— Dar asta s'a întâmplat acum trei ani... Uneori mi se pare că-mi va fi peste puțină să-mi aduc aminte de satul și nici de femeia la care am lăsat-o. Știu doar atât, că o chema Wang...

— Cum de s'a învoit En-lan la așa ceva?

Ridică privirea și se uită la el:

— Il știi cum este el, răspunse ea, fără să ezite.

Nu putea să mai adauge nimica. Pe En-lan îl cunoștea. El era în stare să ceară ori și ce, chiar lui Peony. Se gândi pentru prima dată, că poate Peony ar fi preferat să aibă și ea un cămin, o căsuță pe coasta unui munte, cu o grădiniță, ca cea pe care o avea Tama.

— Nu-ți pare rău, că l-ai urmat în ziua aceea? întrebă el.

Peony clătină din cap.

— Fără el, ce aș fi fost eu? întrebă ea. Pe urmă întoarse privirea spre soare. E târziu, exclamă ea. Infipse acul într'o bucatăică de pânză pe care o păтури cu grijă și o băgă în buzunărelul uniformei, apoi încheie nasturele capacului. În vremea de astăzi acele sunt foarte prețioase, declară ea. Ce bine ar fi, dacă le-aș avea acum pe toate cele pierdute odinioară din nebăgare de seamă. În timp ce vorbea, se ridicase în picioare. Trebuie

să mă grăbesc să-i fac de cină, zise ea veselă.

Se uită după ea, cum se depărtează. Mai era și astăzi foarte grațioasă, dar era atât de slabă. Femeia aceasta nu va ajunge să îmbătrânească. Dar fiind vorba de viața lui En-lan, ea nu va regreta. Nu, își zise el, ar fi peste putință să-i vorbească despre Tama. Ar fi în stare să-i spună lui En-lan totul, dacă își va închipui că el trebuie să afle și despre asta. Ea ar fi incapabilă să se gândească la altceva decât la En-lan. Ar fi fost peste putință ca în împrejurările acestea să destăinuiască în fața ei, existența lui Tama.



În războiul acesta fiecare se lupta așa cum se pricepea. În alte părți ale țării erau armate comandate și instruite de ofițeri străini. Dar în regiunea unde I-wan își alesese locul din viața pe care o ducea acum, nu se pomenea de așa ceva. Oamenii aceștia nu s'ar fi putut obișnui. Se apropiau de liniile dușmane, atât de mult, încât nu le trebuia mai mult de o singură zi, pentru ca să poată intra în teritoriile ocupate. Oamenii aceștia care umblau împrăștiați, păreau că nu au cartiere generale și nici comandanți. En-lan trăia într'un sat și avea aceeași înfățișare ca orice țăran. Imprejurul lui erau alți țărani și mici negustori și tăietori de turbă, oameni care lucrau cu ziua la alți gospodari, un furnicar de lume mărunță care nu are nicio legătură cu războaiele din nicio țară și nu au altă grijă, decât să-și ducă traiul amărât de pe o zi pe alta, atât ei cât și copiii lor. Pe urmă cine știe

de unde, într-o noapte apărea o bandă de oameni cu privirile crunte și se furișa în câte un sat ocupat de armata dușmană, măcelărea garnizoana până la ultimul om, ca a doua zi să apară razia unor grupuri de japonezi care cutreerău toată regiunea, ca să descopere pe vinovați. Dar oamenii aceștia amărâți nu știau nimica și nici nu văzuseră nimica. Se uitau la dușmanii lor cu aceeași ochi inocenți ca de copii și râdeau.

— Ce nevoie avem noi să vă omorâm? răspundeau oamenii. Pe noi nu ne privește sub a cui stăpânire suntem, dacă ne lăsați să ne lucrăm pământul și să ne vedem de treburile noastre. Noi nu putem suferi pe stăpânii noștri de azi. Sunt oameni răi și ne mănâncă cu birurile grele. De ce adevă să ne luptăm pentru ei? Dacă stăpânirea voastră va fi mai bună decât a lor, atunci sunteți bineveniți între noi!

Japonezii se uitau unul la altul și clătinău din cap, Făceau rapoarte superiorilor lor, că populația dela țară fi primește bine și este recunoscătoare și dornică de ordine pe care au înscăunat-o în părțile acestea. I-wan cetea toate aceste amănunte în scrisorile pe care i le trimitea Tama și ea la rândul ei le cetise în ziarele japoneze; soția lui era foarte mulțumită, căci își închipuia că asta înseamnă terminarea grabnică a războiului și întoarcerea lui acasă, la ea și la copii.

I-ar fi fost peste putință să-i spună adevărul, că țărani aceștia inocenți erau soldații lui En-lan, și unii dintre ei chiar soldații lui, pe care-i formase el și care-l formaseră pe el. Căci în armata aceasta stranie, nu erau oameni mari și oameni mici. Dacă se întâmpla ca unul să știe sau să afle ceva, învăța și spunea și celorlalți

care nu ştiau. Mâncau aceeaş mâncare, se îmbrăcau cu acelaş fel de haine şi niciunul dintre ei nu avea bani mai mulţi decât ceilalţi. Era un fel de viaţă pe care tatăl său n'ar fi fost niciodată în stare să o trăiască. Dar viaţa aceasta nu era nici pentru, nici împotriva tatălui său. Astăzi I-wan nu mai era tânărul care se sbuciuma odinioară, întrebându-se dacă trebuie să renunţe sau nu, la părintele său. Astăzi era bărbat şi ştia că nu toţi bărbaţii pot trăi acelaş fel de viaţă. Pentru unii sărăcia este uşoară, căci ea reprezintă libertatea. Dar sunt şi oameni care nu pot suferi o astfel de libertate, şi tatăl său era unul dintre aceştia.

Până şi în intimitatea sufletului său I-wan nu mai era astăzi convins că felul acesta de viaţă pe care-l ducea En-lan, ar fi singurul fel în care s'ar putea trăi. En-lan însă va continua în felul acesta până la moarte. El nu va avea niciodată un cămin al lui, nici averea lui şi nici copii care să-l moştenească. El era o fire care trebuia numaidecât să facă un războiu, într'un fel sau altul, dacă se întâmpla să nu fie vreunul la îndemână. Va găsi întotdeauna vreo pricină oarecare, să i se pară că viaţa nu este aşa cum ar trebui să fie şi că el trebuie s'o îndrepte. Astăzi I-wan începea să-şi dea seamă că el nu este la fel cu prietenul său. Pe vremea când era tânăr şi în casa părintelui său, îşi închipuise că o astfel de viaţă liberă este singura pe care ar dori să o trăiască. Dar deşi niciodată n'ar fi putut să se simtă mulţumit, dacă n'ar fi avut ocazie să o trăiască aşa cum o trăia acum, totuşi pe măsură ce treceau zilele, îşi dădea seamă că aceasta nu ajunge pentru refacerea unei întregi naţiuni. Oamenii aceştia dimprejurul lui îşi îndeplineau acum sarcina

pentru care fuseseră meniți. Dar ce vor deveni, după ce războiul se va termina? Vor urâ și se vor revolta împotriva oricărei legi și ordini, întocmai cum urau și se revoltau astăzi împotriva dușmanului lor de acum?

Asupra acestui amănunt avu lungi discuții cu En-lan.

— Ce vor deveni, după ce războiul se va termina? repetase En-lan. Nimic altceva decât ceea ce sunt și astăzi... oameni simpli și cumsecade, și i-aș prefera pe ei să mă stăpânească și să-mi facă legile de care am nevoie, față de oricare alți oameni.

— De, pentru tine ar putea să fie destul de buni, răspostă I-wan, dar tu ești unul dintre ai lor.

— Tu nu ești tot așa? îl întrerupse En-lan.

— Da, sunt și eu, adăugă I-wan puțin enervat, din cauză că uneori En-lan i se părea încet la gândire. Dar tu și eu, nu formăm o națiune. În ziua de astăzi o națiune nu este o simplă asociație, formată din oameni simpli. Este un mecanism uriaș și oamenii trebuie să o cunoască în toate amănuntele, pentru a o determina să fie folositoare pentru popor.

— Cred că noi reușim destul de bine în scopurile pe care le urmărim, nu-i așa? Avem ce mânca, avem ce îmbrăca, fiecăruia i se face dreptate. Pe deasupra mai suntem și liberi. Atât este ceea ce cer oamenii.

— Da, dar nu este tot ce cer... Cuvintele acestea le simțea pe limbă, dar I-wan nu le pronunță. Vedea că En-lan este așa cum este și că în felul lui nu era în stare să se gândească niciodată mai departe, decât ceea ce crede el însuș. În vremea tinereței lui, En-lan considerase drept credință, anumite visuri și idei ale lui, care de atunci nu se schimbaseră. Toată viața lui fusese chel-

tuită până acuma, în vederea realizării acestor visuri. Iși crease pentru el însuș o lume, un fel de națiune, conformă cu convingerile lui, că așa este bine și nu altfel. Toată viața lui de aci înainte va fi destinată pentru desăvârșirea acestui vis al său.

Dar visul lui I-wan se schimbase. Din ce trăia mai îndelung printre oamenii aceștia, din ce trăia mai mult în apropierea lui En-lan, își dădea tot mai limpede seamă, că ceea ce se schimbase într'ânsul, era tocmai visul acesta, conform căruia ar fi dorit să-și modeleze și țara în care trăia. Acum vedea că nu dorește să fie stăpânită de acești oameni, oricât de curate ar fi fost intențiile lor. Simplitatea lor nu era de ajuns. Fără îndoială cînstea și simplitatea nu puteau să fie singurele condițiuni. Iar dacă totuș s'ar întâmpla să fie, atunci cînstea nu era o concepție destul de largă. Prin urmare trebuia lărgită.

Începu să se gândească îndelung la aceste amănunte. Cine este cel care după acest războiu va pune noi temelii țării lui, cum vor trebui făcute legile acesteia și ce vor fi aceste legi? Iși dădea seamă că En-lan nu se poate să devină niciodată cel care să stăpânească ceva, ce este incapabil să înțeleagă. Luciditatea și cunoștințele, ordinea și amabilitatea, erau și ele amănunte inexorabile pentru viață, dar En-lan nu va fi în stare să înțeleagă niciodată așa ceva... Pe urmă începu să se gândească în acelaș timp, că Tama îl schimbase într'o anumită măsură. Ea îl învățase să-i placă ordinea, să aibă o atitudine și o anumită curtoazie în fiecare amănunt al vieții de toate zilele. Cei zece ani pe care-i petrecuse împreună cu ea, săpaseră urme care vor rămâne adânc

și veșnic în ființa lui. Dar, cu toată amărăciunea pe care i-o pricinuia această constatare, în adâncul ființei lui mai erau și cei zece ani pe care îi petrecuse în Japonia. I-ar fi fost peste putință să nu admită că oamenii din țara aceea se simt mult mai în siguranță decât oamenii din țara lui. Ei duceau o viață mult mai sigură, din cauză că trăiau în ordine. Nu îndrăsnea să spună lui En-lan că dușmanii țării lor ar avea și calități bune, deoarece ar fi fost peste putință ca En-lan să-l mai poată crede credincios celor de o seamă cu el, dacă va găsi calități la dușmanii poporului său. Dar I-wan se cunoștea destul de bine și știa că își iubește țara, cu toate că vedea că populația ei este prea săracă și că libertatea la care țin atât de mult, a încetat să mai fie libertate, când pentru ea sunt gata să ducă o viață de robi, — să rabde de foame, să sufere ravagiile inundațiilor, să se teamă de bandele de tâlhari și războaie, — în mijlocul criminalilor și al oamenilor fără-de-lege. Se gândi îndelung și la ziua când libertatea și siguranța vieții se vor apropia de ceea ce ar trebui să fie cu adevărat.

Și gândindu-se la toate aceste amănunte, începea să-și dea seamă de ceea ce a devenit el în calitate de bărbat. Vedea că acuma i-ar fi peste putință să urmeze pe En-lan până la capăt, cum l-ar fi urmat odinioară. Poate până la capătul fiecărei zile, sau până la capătul acestui războiu, da. Dar dincolo de toate acestea ar trebui să răsară din nou o lume cu totul nouă. Ce va fi această lume, i-ar fi fost peste putință să-și dea seamă acuma, așa că renunță să se mai gândească la ea și nu se gândi mai departe de ziua când își va putea aduce soția și copiii la el acasă.

În zilele lungi ale acestei ierni fără sfârșit, când aștepteau să vină primăvara, ca porumburile și sămănăturile de kaoliang să crească destul de înalte, ca să-i poată ascunde în timpul zilelor, se gândea cum va aduce — după ce se va termina războiul — pe soția lui și copiii săi, dincoace de mare, în casa lor cea nouă. Unde va fi casa aceasta? Se gândi la țara lui nemărginită. Soarele de miazănoapte, verile răcoroase și iernile senine și grele — toate acestea erau foarte sănătoase. Dar mai era și pământul bogat și mănos al Țării de Mijloc, cu fructele și florile din miazăzi. Lui Tama îi vor plăcea florile. Într-o astfel de țară ca a lui, nu era tocmai ușor să alegi care ar fi locul cel mai potrivit pentru ca fiii lui să poată crește, până în ziua când vor deveni bărbați. Se gândi la toate orașele frumoase în care ar putea să trăiască, Hangchow și Soochow, Nanking și Hankow.

Dar nu mult după aceea dușmanul începu să ocupe aceste orașe, unul după altul. Târziu în toamnă căzu și orașul Shanghai. Tatăl său îi scrisese despre luptele desnădăjduite și fără folos, despre răniții care erau prea numeroși pentru a mai fi îngropați. Pe urmă căzu și Soochow și la începutul iernii nici Hangchow nu mai era în stăpânirea lor — divinul oraș Hangchow, unde pe vremea când era copil se dusese împreună cu părintele și mama lui, în timpul vacanțelor de toamnă și primăvară.

Fără să știe de ce, tot timpul cât armatele dușmane înaintau spre interiorul țării, nu-i venea să creadă că ar putea să cadă și orașul Nanking, din cauză că aci era cartierul general al lui Chiang Kai-shek. Ii venea să zâmbească, gândindu-se la credința superstițioasă ce-l lega de omul acesta. Era și el tot așa ca și tatăl său, care

nu credea în zei, dar credea în Chiang, ca și când ar fi fost un zeu. Pe urmă aflară că a căzut și orașul Nanjing. O zi întreagă oamenii nu fură în stare să mai facă nimica, ci steteră nemișcați și jeliră, întrebându-se nu cumva a sosit momentul să se retragă și să-și vadă de treburile lor, numai ei singuri, cum fuseseră și mai înainte; așa că numai după ce En-lan adună oamenii și oferindu-le un mare ospăț, începu să le vorbească, reuși să-i învioneze din nou și să-i facă să continue lupta împotriva dușmanului.

— La ce ne pot nouă folosi orașele? vocifera En-lan adresându-se oamenilor, după ce se simțiră cu pântecul îngreunat de mâncare și de vin. Ce înseamnă orașul Nanking pentru noi? Noi n'am primit nimica din Nanking... așa că nici nu vom simți că a fost pierdut. Dar dacă ne retragem acum și dușmanul care ne cotopește va câștiga, nu vom fi obligați ca mai târziu să ne luptăm numai singuri împotriva lui? Dacă vom rămâne împreună și vom câștiga ori de câștigat, trebuie să câștigăm, țara nu va fi tot a noastră?

Cu vechea vrajă a ochilor lui strălucitori, cu glasul tunător și întrebuițând vorbe simple ca să poată fi înțeles de oameni, En-lan reuși înc'odată să-i țină împreună și să continue lupta. Lui I-wan i-ar fi fost peste putință să nu recunoască vraja cuvintelor prietenului său, dar știa că după ce războiul se va termina și nu va mai fi nevoie ca oamenii să fie îndemnați să facă războiu, ci va fi nevoie de strădania zilnică, pentru crearea unei mari națiuni, vraja cuvintelor lui nu va mai avea nicio putere. Da, în ziua aceea poate chiar lui En-lan i se va urâ să mai aștepte și să se mai

sbată, așa că va pleca undeva, pentru a deveni din nou el însuș și pentru a începe o nouă revoluție, în altă parte. Dar acumă vraja aceasta își făcea efectul.

Și datorită acestei vraje, de fiecare dată când se întâmpla să cadă un oraș și odată cu el toată regiunea în care se găsea, oamenii se repezeau cu mai multă îndârjire și-și purtau războiul lor ascuns. Nu se dădeau lupte mari și nu erau nici izbânzi, nici înfrângeri mărturisite, dar loviturile ce se dădeau dușmanului, erau întocmai ca o rană ascunsă care sângerează mereu. Nu se auzea nimica, nu știa nimeni, ziarele nu scriau despre luptele acestea, dar uneori noaptea dispăreau câte o sută de oameni din garnizoana dușmanului, într'un post de pază înaintat; altădată un pod sărea în aer, tocmai când trecea un regiment de japonezi și soldații dispăreau în adâncul apelor lacome; un tren era aruncat în aer sau câte o mină ascunsă în colbul unui drum de țară, făcea explozie tocmai când trecea câte un camion dușman; sau izbucnea fără să se știe cum, un incendiu în cantonamentul japonez; altădată era capturat un transport de arme, sau câte un tun și japonezii care formau bateria erau găsiți morți, acolo unde-i surprindea atacul; sau se rupea un dig și trâmba apelor îneca trupele dușmane.

Acesta era felul de a purta războiul, la care se pricepeau oamenii de sub comanda lui En-lan, și I-wan ajunsesese să se convingă și el că acesta era felul cel mai cumințe de a se lupta, căci atunci când citea scrisorile tatălui său în care-i spunea despre armatele chineze din China de miazăzi, i se făcea rău. Soldații erau gata să facă tot ce li se spunea și erau bravi, spunea tatăl său. Dacă li se porunceă să plece la atac, în rânduri dese, îm-

potriva dușmanului, plecau fără să cârtească, deși de cele mai multe ori erau condamnați să fie secerăți de mitraliere, ca lanurile de coasă. Din ce se gândea mai mult la aceste amănunte, îi venea tot mai greu să suporte durerea acestor dezastre și I-wan ar fi preferat ca Chiang să renunțe la metodele de luptă ale celor din apus și să se întoarcă la metodele vechi, întrebuițate de ei și pe care En-lan se obișnuise să le întrebuițeze atât de bine.

Intr-o zi tatăl său îi scrisese pentru prima dată, ca și când s'ar fi temut de sfârșitul ce va trebui să urmeze: „Oamenii noștri nu au nimic altceva, decât curaj. Pleacă la luptă cu mâinile goale, sau cu puști primitive, ca să se împotrivească mitralierelor. Floarea tineretului nostru a murit demult. Nu avem nici timpul necesar pentru a-i instrui în vederea masacrelor acestora”.

Se duse la En-lan cu scrisoarea tatălui său și după ce i-o arătă, îl întrebă:

— Nu vrei să te duci la Chiang, să-i explici felul nostru de a lupta și să-l convingi și pe el să-l urmeze?

Steteră de vorbă îndelung. La început En-lan nu se învoi, căci își închipuia că mai există și acuma de cei care urmăresc să-l asasineze.

— De ce să nu te duci tu, în numele meu? întrebă el pe I-wan. Tu ești oriunde în siguranță, fiind fiul tatălui tău!

— Chiang n'ar asculta de mine, răspunse I-wan liniștit, fără să țină seamă de nemulțumirea ascunsă a lui En-lan față de părintele său, dar el știe despre tine că ești dușman îndârjit al japonezilor!

En-lan începu să râdă și se învoi, așa că I-wan telegrafie tatălui său și acesta aranjă ca McGurk să vină

după el și să-l ducă. Fură martorii unei clipe pline de haz, când En-lan care toată viața lui nu se temuse de nimica, se opri în fața aparatului și nu îndrăsni să se urce. Hohotele de răs ale lui I-wan însă îl făcură să-și ia inima în dinți și în clipa următoare avionul se puse în mișcare. I-wan se uită după aparatul care se ridica și dispăru printre nori. Ce emoționantă trebură să fie întâlnirea dintre acești doi oameni, își zise el — așa ceva merită osteneala să fie văzut.

I-wan avusese dreptate. La câteva zile după aceea — când En-lan se întoarse, și se întoarse fără întârziere, spunând că i-ar fi fost peste puțină să mai petreacă o singură zi în orașul acela—Chiang anunță pe toată lumea, că de aci înainte armatele chineze nu vor mai întrebuința metodele de luptă din apus, pe care nu le cunosc, ci vor lupta după vechile lor metode. Când dușmanul va înainta, ei se vor retrage, când se vor retrage dușmanii, vor înainta armatele chineze. Vor ataca atunci când dușmanul din fața lor nici nu se va gândi că va fi atacat. De aci înainte nu se vor mai împotrivi niciodată armatelor dușmane în grupuri masive, cum este obiceiul în apus.

Când se află de această declarație, părea că fiecare chinez a mai prins puțină inimă. Dacă războiul va fi purtat după metodele de luptă pe care le cunoșteau ei, atunci va fi peste puțină să nu-l câștige. I-wan se simți el însuș mai ușurat, când se gândi că de aci înainte vor fi mult mai puțini care vor fi condamnați să moară fără niciun folos. De aci înainte, își zise el întunecat, vor trebui să organizeze armate care să întrecă orice armată din lume, armate și vapoare și aeroplan

cu miile, de tot felul, dar acuma vor trebui să se ajute cum vor putea, pentru ca să scape de dușman.

În felul în care luptau ei acuma, atât el cât și En-lan aproape nu pierdeau niciun om. Era considerat ca o mare greșeală când unul își pierdea viața, căci fără îndoială, comisese o stângăcie care putea fi evitată. Cu toate acestea dușmanii lor mureau în fiecare zi, cu grămada.

*
* *

Liniștea dintre En-lan și I-wan devenea din ce în ce mai îndoelnică, pe măsură ce trecea timpul, mai ales după ce porumburile și sămănăturile de kaoliang crescuseră de ajuns ca să se poată ascunde și oamenii să poată pleca în fiecare zi la atac. Când se întâmpla să omoare pe cei atacați, I-wan nu zicea nimica, dar aduceau și prizonieri — și acesta era amănuntul asupra căruia nu se putea înțelege cu En-lan. Și din acest punct de vedere I-wan progresase mai mult decât En-lan care trebuia să rămână întotdeauna cel puțin în parte, așa cum se născuse. I se părea că En-lan nu va fi niciodată în stare să uite suferințele îndurate în anii copilăriei, foametea prin care trecuseră cei de o seamă cu el și robotul greu la care erau condamnați. Pentru tot ce suferise el, făcea responsabilă omenirea întreagă, și cu toate că era un om loial, ura pe toți cei care nu erau pe o formă cu el și prin urmare nu aparțineau lumii din care se ridicase. Dacă se întâmpla ca un om să nu fie sărac, el îl ura și ar fi fost gata să-l ucidă. Ori pentru el fiecare dintre ja-

ponezi însemna mult mai puțin decât un om.

I-wan însă era o fire blândă, crescuse între oameni buni și nu avea prea multe amărăciuni de care să-și aducă aminte. Toate nemulțumirile care odinioară i se părușeră atât de chinuitoare înainte de asta, i se păreau acum atât de lipsite de însemnătate. Pe vremea când era copil, ura pe bunica sa. Totuș acum după ce murise, în a doua lună a anului acestuia și trupul ei fusese închis în coșciug și așezat în templu, până în ziua când se va face pacea, căci acum nu erau timpuri, pentru cortegii funerare somptuoase, I-wan se gândea cum de putuse să fie atât de revoltat împotriva mirosului de opiu, în loc să-și fi adus aminte cu câtă duioșie și cât de statornic îl iubise pe el bătrâna aceasta și cum încerca să-l mângâie și să-l îmbuneze, de fiecare dată când îl vedea supărat.

Prin urmare și aceasta era o deosebire între el și En-lan, mai ales acum când trăiau în fiecare zi atât de aproape unul de altul. Incepură să discute din cauza executării prizonierilor. Uneori cearta lor devenea violentă, așa că Peony trebuia să intervină între ei și să-i ocă-rască și să-i explice fiecareia în parte.

— En-lan, în felul tău de a vedea, ești un încăpățânat. Ești încăpățânat ca un bou de jug. Iar dumneata I-wan ești tot atât de încăpățânat, dar încăpățânarea dumitale este ca încăpățânarea unui cal nărvaș care a fost ținut numai cu grăunțe și a umblat numai cu frâu de aur. Acum tu boule, nu cere calului să devină și el bou ca tine, și tu calule, adu-ți întotdeauna aminte că el este bou.

Dar când era vorba despre așa ceva, nici chiar Peony nu-i putea face să rădă sau să se înțeleagă.

Pe vremea când sosise I-wan, oamenii lui En-lan aveau obiceiul că omorau prizonierii, afară de câțiva inși — cei care li se păreau mai străni sau erau tineri și cerbicoși și nu voiau să se predea, sau cei care pentru cine știe ce motive, li se părea că ar scăpa prea ușor, dacă i-ar omorâ dintr'odată. De multe ori se întâmpla că pe aceștia îi aduceau cu ei și-i omorau mai târziu, după ce le găseau o moarte înceată care să fie un fel de spectacol și pentru tovarășii lor. La început îi închideau în cotețe sau îi legau cu lanțuri de trunchiurile copacilor, așa că putea veni oricine să-i scuipe și să-i înțepe cu furca sau să le țină făclii aprinse sub degetele dela mâni și dela picioare sau să facă tot felul de ghiumbușlucuri pe socoteala lor, cum obișnuște poporul de jos să procedeze față de dușmanul căzut fără apărare în mâinile lui.

Intr'o zi I-wan se simți cuprins de furie și se repezi la En-lan.

— Cum de permiți așa ceva?

— Ce să permit? întrebă el. Sta în cameră la masă și examina un drum în lungul căruia în aceeaș noapte plănuise să dea un atac.

— Ia uită-te în curte! strigă I-wan. En-lan se ridică în picioare și apropiindu-se de ușa deschisă, se uită afară.

— Ce este? întrebă el.

— Nu vezi nimica? întrebă I-wan revoltat.

— Nu, eu nu văd nimica, răspunse En-lan liniștit, sau poate vrei să vorbești de oamenii care se veselesc.

— Asta înseamnă că se veselesc? protestă I-wan.

În clipa aceasta din mijlocul oamenilor care râdeau cu

hohote, se desprinsese un caraghios și apropiindu-se de prizonierul înlănțuit, îi repezi degetul în ochi; văzură globula plesnită a ochiului cum i se scurge în lungul obrazului. Nenorocitul dete un țipăt, pe urmă își mușcă buzele și tăcu. Dar în lumina zilei se vedea cum curge sudoarea de pe el șiroaie.

— Nu se poate ca oamenilor acestora să le iei totul, răspunse En-lan cu indiferență, în timp ce se uita la ei. Gândește-te la ce se dă altor soldați, când se întâmplă să câștige o luptă — hrană suplimentară, bani, băutură, prăzi! Oamenii noștri își expun viața în fiecare zi, totuș mănâncă în fiecare zi aceeaș mâncare și n'avem nici bani să le dăm și nici prăzi să le împărțim. Sunt și ei oameni... așa că trebuie să le dai ceva.

— Da, dar nu spectacole de acestea rușinoase! ripostă I-wan. Acestea sunt fapte de oameni sălbatici!

— În cazul acesta sunt și ei oameni sălbatici, răspunse En-lan cu glasul stăpânit și privirile lui părură mai întunecate, când se întoarse spre I-wan: Ia spune I-wan, și astăzi ești tot visător? Mai crezi și-acuma că săracii ar putea deveni mai buni decât oamenii bogați? Eu urăsc pe cei bogați, dar nici săracii nu sunt zei. Sunt simpli copii. Și cel puțin ceea ce fac ei, se face pe față.

I-wan gemu, și intrând în cameră, se propti cu palma în perete și-și ascunse obrazul. Simțea că-i vine rău.

— Tu ești prea sensibil, zise En-lan câteva clipe mai târziu și cu glasul mult mai blând. Ar fi trebuit să treci prin ceea ce am trecut eu. M'am obișnuit să omor porci, de pe vremea când eram copil, iar într'un rând, pe vreme de foamete, am ajutat tatălui meu să-și omoare boul din

jug, ca să avem ce mânca, și am văzut pe mama omorând o fată pe care abia atunci o născuse. M'am obișnuit să văd bandiți și să fiu martor la faptele lor. Am văzut oameni cu nasurile tăiate, cu ochii scoși, fără urechi și cu spatele jupuit de piele, și de când mă știu pe lume, pentru mine un om mort nu a însemnat nimica. De ce să mă sinchisesc acum din pricina unui japonez?

I-wan își îndreptă trupul și ștergându-se pe obraz se așează la masă.

— Nu e vorba numai de faptul că și japonezii sunt oameni, declară el. Dar mi-e rușine să văd chinezii făcând astfel de fapte.

— Ai uitat ce-au făcut japonezii la Nanking? întrebă En-lan supărat. Nimic din ceea ce facem noi, nu ar putea fi de ajuns, pentru a ne răzbuna!

— Știu. Nu caut câtuș de puțin să-i acuz pentru ce-au făcut, răspunse I-wan. Dar uite ce zic eu: „Nu e țreaba mea, că japonezii se poartă în felul acesta — dar dacă se întâmplă ca și poporul meu să facă...”

— Ooo, ce patriot! îl întrerupse En-lan. Ce patriot! I-wan, ești un caraghios. Ți-o spun fără niciun încunjur. Dacă ai fi trecut prin ceea ce am trecut eu...

— Din ce voi fi obligat să văd mai des astfel de scene, din ce le voi condamna tot mai mult! declară I-wan cu violență.

— Atunci eu zic să te duci undeva în altă parte, unde nu vei avea parte de astfel de scene, răspunse En-lan. Probabil ai prefera să fii alături de trupele japoneze care fac operă civilizatorie și să devii unul dintre Guvernatorii lor de paie...

Când îl auzi spunând aceste cuvinte, I-wan se simți

cuprins de o furie atât de violentă, încât sări numaidecât în picioare. Se repezi la En-lan și acesta nefiind pregătit la un astfel de atac, căzu grămadă, târând și pe I-wan după el, apoi se încheștară unul într'altul și începură să se bată pe podmolul de pământ al camerei, ca doi copii, nu ca doi bărbați. Fiecare își înfipsese mâinile în părul celuilalt, și tocmai atunci veni Peony și dete peste ei. Dormea în camera de alături și după ce o treziră cu glasurile lor, se repezi la ei, să-i despartă și începu să-i ocărasească.

— Vai ce fapte rușinoase! I-wan, cum se poate să faci așa ceva — En-lan, mă caraghiosule... Pe urmă se repezi cu dinții și după ce mușcă pe unul de mână, mușcă și pe celălalt, până când se lasară de păr. Amândoi se ridicară în picioare și începură să-și frece mâna de care-i mușcase.

— Imi sângerează mâna, protestă En-lan.

— Așa și trebue, răspunse Peony.

I-wan își scoase batista și-și legă mâna însângerată, fără să zică nimica.

— Acum vă poftesc, să-mi spuneți pentru ce v'ați certat.

En-lan începu să râdă.

— Am spus că este patriot și din cauza asta s'a repezit la mine!

— Nu, En-lan, te rog să-mi spui adevărul! protestă femeia. I-wan nu este atât de prost.

— Ne-am certat din pricina prizonierilor, declară I-wan fără să mai aștepte să-l întrebe.

— Ce fel de prizonieri? întreabă Peony.

Se uitară în curte, dar în timpul cât ei se certaseră,

prizonierul fusese ridicat.

— A murit, zise I-wan.

— Atunci de ce vă mai certați din cauza lui? întrebă Peony zâmbind.

— I-wan ar vrea să fie tratați cu mai multă blândețe, în timpul execuției, interveni En-lan. Eu i-am spus că oamenii trebuie să aibă și ei oarecare plăcere, în schimbul vieții atât de grele pe care o duc.

— Iar eu sunt de părere că este datoria noastră, să-i învățăm mai multă omenie, ripostă I-wan și se uită la Peony: En-lan spune că eu sunt un om moale, adăugă el. Dar și dumneata ai fost copil în casa tatălui meu. Am sau nu am dreptate?

Puțin îi va păsa de ce va răspunde. El știa că are dreptate în ceea ce spune.

— Da, dar Peony a fost o roabă, ripostă En-lan cu violență. Intr'o casă de oameni bogați, o roabă trebuie să sufere...

— Cu toate acestea I-wan are dreptate, răspunse Peony cu glasul domol. Indelețnicirea aceasta a oamenilor noștri, En-lan, nu este bună. Eu știu ce vrea el să zică. Uneori când bunica lui mă ardea cu luleaua pe brațe — se uită la I-wan și se aprinse la față, apoi continuă cu glasul liniștit — îmi aduc aminte că mă gândeam: „Tu ești cea care este ticăloasă și crudă și rea — nu eu. Căci eu am numai o bucățică de piele prăjită pe braț care îmi svâcnește, dar în sufletul tău, tu ești o ticăloasă”.

— A făcut așa ceva? întrebă I-wan cu sfială.

Peony își sumese mâneca și pe partea de sus a brațului ei subțire le arată o mulțime de gropițe cicatrizate, una lângă alta și foarte apropiate între ele.

— Nu mi-ai spus de asta niciodată, suflă I-wan.

— Nu puteam spune nimănui, răspunse ea cu tristețe. Nu știu nici eu de ce... dar mă gândeam că asta face ca eu să fiu cu adevărat roabă și că va fi mai bine să mă ascund de ochii altora.

— Ar fi trebuit să-mi spui, zise I-wan. Ii venea să plângă de ciudă: Eu nu pot suferi niciun fel de tortură.

— Tot așa nici eu, răspunse Peony liniștită. Apoi își coborâ mâneca peste braț și se întoarse spre En-lan: I-wan are dreptate, declară ea.

— Se poate să aibă, răspunse el, dar după expresia obrazului său, ar fi fost foarte greu să spui, în ce măsură era de acord cu ei.

Din ziua aceea I-wan avu cel puțin parte, să nu mai vadă oameni torturați.

*
* *

Puțin după asta I-wan începu să desăvârșească un plan la care se gândea de multă vreme. Incepuse să se gândească la planul acesta cu multe luni de zile în urmă, când într-o zi se întrebase, ce va face dacă i se va întâmpla ca în timpul unui atac repezit în taină asupra dușmanului de către oamenii săi, unul dintre cei pe care va trebui să-i omoare sau va trebui să fie executat, ar fi tocmai Bunji? Incerca să alunge gândul acesta, imediat ce-i trecea prin minte. Era atât de puțin posibil să se întâmple așa ceva, încât lui însuș îi venea să creadă că așa ceva ar fi peste putință.

Totuș astfel de ocazii erau destule, așa că nu i se

întâmpla niciodată, ca stând cu oamenii lui în marginea unui drum unde pândea pe japonezi să-i cadă în cursă, sau când deschidea cu totul pe neașteptate ușa unei case, ca să cadă cu oamenii lui pe neașteptate, în timp de noapte asupra soldaților buimăciți, fără să arunce o privire repede, în jurul său, ca să se convingă nu cumva este și Bunji printre ei. Nu se întâmpla niciodată să nu-și ia această măsură de prevedere și nici nu ucidea un om pe la spate, de frică să nu fie Bunji, iar dacă se întâmpla ca unul dintre japonezi să încerce să scape, fără ca el să-i fi văzut fața, îl lăsa să-și vadă nesupărat de drum... Cu toate acestea despre Bunji nu află nimic. Tama nu-i spunea niciodată unde se găsește, dacă s'ar fi întâmplat ca ea să știe. Ii spunea numai atâta, că este încă în viață și sănătos, că fiul lui începuse să umble și că Setsu abia așteaptă să aibă al doilea copil. Dar cine știe când se va putea așa ceva? Războiul acesta nu se mai sfârșește, cu toate că se spusese de atâtea ori că în curând se va face pace... Va să zică, atâta vreme cât Bunji va fi în viață, I-wan avea pricină să se teamă de o întâlnire cu el.

Se gândise în toate amănuntele la tot ce va avea de făcut, în cazul când Bunji va fi și el printre cei pe care-i vor lua prinși. Il va ajuta să evadeze. Totul era cântărit până în cele mai mici amănunte, așa că dacă se va întâmpla să vină și ziua aceasta, ea îl va găsi gata. Dar înainte de toate va trebui să stea cu Bunji de vorbă și-i va explica toată grozăvia acestui războiu pe care neamul lui Bunji îl poartă împotriva neamului său. I-wan avusese prilej să vorbească până acuma cu mulți prinși, dela care aflase că lor nu li s'a spus niciodată pentru ce

trebuie să plece dela ei de acasă, să-și părăsească familiile și să moară cu sutele și cu miile. De multe ori i se întâmplase ca la cei care muriseră, să găsească scrisori pe care le cetise, așa că știa tot ce gândeau și simțeau oamenii aceștia înainte de a muri. Și de fiecare dată oamenii spuneau, că războiul acesta este un războiu drept și necesar, pentru mântuirea căminelor și a patriei lor. I-wan ar fi vrut să le spună: „Noi n'avem nevoie de țara voastră și nu există nimica ce ar trebui să vă determine să purtați războiu împotriva noastră, prin urmare unde sunt temeiurile pentru care vă pierdeți viața”? Dar acum oamenii aceștia erau morți.

Pe urmă se gândi la numărul prinșilor pe care-i aduceau oamenii după atacurile pe care le dădeau noaptea, până când En-lan porunci să nu mai aducă pe niciunul, din respect față de Peony care-i arătase urma arsurilor pe brațul ei, așa că își zise: „De ce adevărat să nu spunem acestor prinși adevărul, așa cum este și să-i tratăm cumsecade, ca pe urmă să se întoarcă printre ai lor și să le spună și lor care este starea adevărată a războiului acestuia, așa că toată armata să-l poată afla?”

Se duse la En-lan ca să-i vorbească despre planul acesta, dar nu știa ce va crede prietenul său despre planul lui și poate se va întâmpla să-i spună din nou că el este om moale. Dar En-lan din clipa în care-l auzi, declară că este un plan foarte cuminte și stărui asupra lui.

— Brațul unui om își pierde puterea, când începe să nu mai creadă în ceea ce face, declară el. Dacă am putea împrăștia îndoiala printre ei și i-am putea determina să nu mai creadă în conducătorii lor, atunci să ști că am

făcut o treabă de mare folos.

En-lan din ce se gândea mai mult la amănuntul acesta, din ce se simțea mai mulțumit. Dete mâna cu I-wan și începu să râdă, apoi declară:

— Acesta este un plan tot atât de bun, ca și când am fi capturat un tren cu arme... de, dragul meu I-wan, mi se pare că în capul tău se găsește ceva foarte bun!

Ceva îl făcea totuș să-și închipuie că ideea lui și cea pe care o avea En-lan despre acelaș lucru, nu sunt întru toate la fel. Dar nu mai zise nimica. Dacă vor reuși în întreprinderea lor, înseamnă că scopul urmărit, a fost ajuns. După ce En-lan explică oamenilor despre ce este vorba, rămaseră încântați de apucătura asta care li se păru destul de cuminte, așa că făcură ce li se cerea. De aci înainte, după fiecare atac pe care îl dădeau, aduceau câțiva prinși pe care-i hrăneau, se purtau foarte bine cu ei și după ce le „făceau educația” — cum spunea En-lan — timp de o săptămână-două, îi puneau în libertate; toți prinșii aceștia păreau atât de speriați, când se vedeau liberi, încât rămâneau năuciți și nu știau ce se va întâmpla cu ei de aci înainte.

Dar lui Bunji toate acestea nu-i folosiră la nimica. În aceeaș toamnă I-wan primi dela Tama o scrisoare îndurerată și jalnică. Bunji fusese omorât în luptele dela Taierhchwang. După ce ceti această scrisoare, I-wan o arse, cum ardea toate scrisorile primite dela ea, și se retrase mâhnit în camera lui, ca să se poată gândi în liniște la Bunji, așa cum îl cunoscuse pe vremea când intrase pentru prima dată în casa Muraki. Ce suflet bun avusese băiatul acesta și cât era de vesel! Dacă războiul acesta nu s'ar fi întâmplat, ce viață fericită ar fi dus,

în loc de iadul în mijlocul căruia se sbătuse! Războiul însă îl frânsese. Era un suflet prea simplu, pentru că să poată îndura sbuciumul și cruzimile unui războiu, așa că-l sdrobise... Prin urmare temerile lui I-wan, că s'ar putea întâlni de aci înainte cu el, nu mai aveau niciun temei. Tot atât de fără folos erau acum și nădejtile lui Setsu. De aci înainte nu va mai putea da naștere fiului ei al doilea.

*
* *

Intr'o zi dela începutul toamnei, I-wan primi o telegramă dela Chiang Kai-shek, în care-i porunceă să se prezinte la el și-i spunea că ziua următoare McGurk va veni să-l ia, dacă se va mai liniști furtuna ce tocmai atunci se deslănțuise cu toată furia. I-wan se duse cu telegrama aceasta la En-lan și se uitară amândoi la ea, pe urmă steteră de vorbă, dar niciunul dintre ei nu fu în stare să-și explice pricina pentru care-l chema. La urmă își ziseră că afacerea aceasta ar fi peste putință să aibă vreo legătură cu interesele Statului, căci dacă ar fi fost o telegramă oficială, mesajul nu se putea să vină pe adresa lui.

— Afară bine înțeles de cazul, când nu i-ar plăcea ceva din ceea ce facem noi și ar vrea să te întrebuințeze în calitate de curier, se dumeri En-lan.

Dar nici presupunerea aceasta nu putea să fie întemeiată, deoarece abia cu câteva zile în urmă primiseră dela Chiang, cu totul pe neașteptate, un dar de bani de care se bucuraseră cu toții, căci era tocmai de ajuns pentru

a cumpăra îmbrăcăminte de iarnă celor care nu aveau ce îmbrăca. Prin urmare, își zicea I-wan, trebuie să fie ceva în legătură cu afacerile lui personale. Gândurile lui alergau întotdeauna la Tama. Probabil Chiang ar vrea să-l pună la încercare, în legătură cu soția lui care era japoneză. Prin minte îi fulgeră întrebarea: „Ce se va întâmpla, dacă-mi va cere să renunț la ea?”

În cazul acesta, știa dinainte, că nu va renunța. Ce va face și ce va răspunde după ce-i va pune această întrebare, nu știa nici el și la asta se va gândi în ultima clipă. Faptul că se întorsese în patrie și lua parte la războiu, va fi o cheazășie că tot ceea ce va spune, este numai adevărul curat. Legătura care exista între el și Tama, aceasta aparținea trecutului și viitorului. Prezentul îl sacrificase intereselor țării sale. Dar nu va putea face nimănui nicio făgăduială în legătură cu viitorul, pe care nu-l putea nimenea cunoaște cum va fi.

Încercând să se încurajeze în felul acesta, își făcu o legătură din hainele pe care le avea de schimb, le luă pe umăr, cum făceau țăranii și așteaptă gata pe terenul de aterisare, când sosi McGurk ca să-l ia cu el.

— Ești gata? strigă McGurk scoțând capul din cabina de comandă.

— Gata, răspunse I-wan.

— În cazul acesta decolăm peste cel mult douăzeci de minute, adăugă McGurk și coboră din avion. Își scoase șapca din cap și începu să și-o scuture de praf: Ascultă, să fie afurisită de treabă, nu e lucru de nimica să faci tocmai acum drumul acesta — nu mai este nici pe departe atât de ușor, ca pe vremea când șeful era la Nanking! Aerul dela Hankow până aici este plin de go-

luri și am căzut în fiecare gol ce l-am întâlnit în cale. Se îndreptară împreună spre casele țărănești, unde En-lan își avea cantonamentul. Aș vrea să beau un ceaiu și să fumez o țigară. Mai avem timp să ajungem pe lumină, adăugă McGurk.

Se așezară la o masă din fața ceinăriei satului, iar bătrâna al cărei bărbat ținea localul acesta, veni de șterse masa cu o otreapă murdară, pe urmă suflă praful de pe cești și era gata să le șteargă și pe acestea. Dar McGurk sbieră la ea:

— Ascultă, lasă-te de ștersul acesta, te rog. Apoi se întoarse spre I-wan: Spune-i să le lase așa murdare cum sunt! Înțelege! Eu sunt în stare să mă dau tumba printre șrapnelele ce explodează împrejurul meu, dar cu baccilii nu vreau să am de a face, căci aceștia sunt cu totul altceva!

Se uita la femeie, prefăcându-se supărat, în timp ce I-wan îi spunea să lase ceștile în pace, dar când o văzu că se uită la el speriată, începu să râdă:

— Nu te supăra, bătrână doamnă, zise el. De spălat tot le voi spăla eu singur.

Turnă câteva picături de ceai în fiecare ceașcă și după ce le clăti, vărsă conținutul pe jos, apoi le umplu pe amândouă și începu să sufle sgomotos în ceaiul fierbinte și să soarbă din el.

— Nu vrei să înveți de loc limba noastră, ca la nevoie să te poți înțelege cu oamenii, când se întâmplă să ai vreo nemulțumire? îl întreabă I-wan înveselit.

— Nu! — n'am nevoie, răspunse McGurk. Dacă sbier la ei destul de tare și le repet de câteva ori la rând ce am de spus, uitându-mă încruntat, ei înțeleg numaidecât

ce vreau. De altfel eu nu prea am timp de pierdut.

Peste câteva minute erau din nou alături în aeroplan și I-wan avu ocazie ca de astă dată să vadă mai limpede țara pe deasupra căreia sburau. Munții își întindeau coamele nesfârșite pe de desubtul lor, cu crestele învăluite de nori sau pleșuve. Dar I-wan nu era în stare să se bucure de măreția acestui spectacol, căci toate gândurile lui erau concentrate asupra întrebării: oare de ce l-a chemat la această întâlnire?

*
* *

Până acuma nu fusese niciodată la Hankow. Din când în când, pe vremea când era copil, auzise pe tatăl său spunând că într'o bună zi vor trebui să se ducă la Hunan, pentru a vizita străvechile proprietăți ale familiei lui, de unde mai primeau și astăzi venituri, și I-wan știa că orașul Hankow de pe un mal al fluviului Yangtse și orașul Wuchang de pe celălalt mal, erau întocmai ca stâlpii unei porți ce se deschidea spre întinderile nemărginite ale pământurilor din interiorul provinciei acesteia. Undeva în mijlocul acestei nemărginiri erau moșiile moștenite de familia lui pe care nici bunicul său nu le văzuse niciodată, pământuri sămănate și secerate de generații întregi de țărani care le arendau din tată în fiu și-și trimiteau arenzile acestea, par'că ar fi trimis birurile ce se cuvin unui împărat necunoscut. Dar cine erau oamenii aceștia, I-wan nu aflase niciodată. De fapt el nici nu se gândea la ei, decât atunci când auzea pe tatăl său spunând: „Anul acesta veniturile moșiilor au

fost foarte bune". Sau când spunea: „De doi ani încoace, pământul nu ne-a adus niciun venit, din cauza inundațiilor de anul trecut și atacurile bandelor de tâlhari din anul acesta, care nu mai conținesc". Dar în casa tatălui său nimic nu se schimba, indiferent de felul în care ar fi ieșit venitul pământurilor.

Totuș în timpul cât fu condus pe străzile orașului Hankow, spre casa lui Chiang Kai-shek, se uita cu atenție la oamenii care treceau pe lângă el și asculta ce vorbesc. Înțelegea ce spun, dar limba aceasta avea cu totul altă cadență, decât limba vorbită de En-lan și se deosebea mult de cea pe care o vorbise el la Shanghai. Cu toate acestea erau din acelaș popor și el era de o seamă cu ei. Se gândise de multe ori și destul de adânc la deosebirile acestea pe care le constata în mijlocul poporului său. Oamenii din care Tama făcea parte, erau strânși legați unul de altul din toate punctele de vedere. Ai lui însă nu erau. După ce războiul acesta se va termina, războiul care îi unea pe toți pentru întâia dată de când există istoria țării lor, ce vor mai putea găsi, ca să-i unească? Își pusese de foarte multe ori această întrebare, gândindu-se la el însuș și la En-lan. Războiul acesta îi ținea strâns uniți. Dar după ce se va termina, ce se va întâmpla dincolo de hotarul peste care amintirea oamenilor nu poate trece niciodată? Căci amintirea oamenilor nu durează niciodată prea mult. Va trebui să se găsească altceva, tot atât de însemnat ca și războiul și tot atât de necesar ca și apărarea împotriva dușmanului cotropitor.

Era cufundat în gândurile acestea legate de viitor, cum i se întâmpla să fie de multe ori în timpul din

urmă, când simți pe neașteptate că mașina cu care venise, se oprește scârțâind din frâne, în fața unei case simple de cărămidă și șoferul îi face semn cu degetul mare, că au sosit la destinație. I-wan coborâ, numai singur, deoarece McGurk rămăsese să controleze un defect al avionului, și întinse mâna spre soneria dela ușă. Ii deschise un slujitor îmbrăcat în alb, dar se vede că slujitorul îl așteptase să sosească, deoarece îl conduse într-o cameră mică de alături și-l pofti să aștepte câteva minute. Slujitorul plecă și I-wan se așeză pe un scaun. În toată camera aceasta nu era nimic ce l-ar fi putut interesa: mobila era simplă și obișnuită, așa că era gata să se lase din nou dus de gânduri, când ușa se deschise și apăru tatăl său. I-wan sări în picioare și rămase foarte mirat de prezența lui.

— Ia loc, porunci tatăl său.

Se așezară pe scaune și I-wan constată că părintele său pare foarte obosit și este mult mai slab decât fusese anul trecut.

— Tată, nu te simți bine? întrebă I-wan. Din ce se uita mai îndelung la tatăl său, se simțea tot mai înspăimântat. Până acuma nu-l văzuse niciodată în halul acesta.

Părea că toată energia și încăpățânarea lui de altă dată s'a evaporat. Sta în fața lui pe scaun și părea că i-ar veni foarte greu să se ridice din nou în picioare.

— Mă simt tot atât de bine, ca oricare altul în situația de acum, răspunse tatăl său. Pe urmă adăugă. Într'un fel sau altul, războiul acesta ne va ucide pe toți. Tocmai am primit niște scrisori din Nanking. Făcu o pauză pe urmă continuă: În felul meu am contribuit și eu la con-

struirea acestui oraş nou. Am acordat Capitalei împrumuturi importante. Eram mândru de oraşul acesta. Acum nu mai există.

— Vrei să spui că este complet distrus? întrebă I-wan cu glasul stins. Işi aduse aminte că ducându-se cu tatăl său, ca să viziteze pe Chiang, el îi atrăsese atenţia asupra câte unei clădiri noi şi impunătoare şi asupra străzilor frumoase, deschise în cartierul unde odinioară erau hudiţele întortochiate ale vechiului oraş. Era un spectacol măreţ şi toată lumea era mândră de felul în care arăta oraşul acum.

— Ceea ce n'a fost încă distrus, se găseşte în mâinile duşmanului, răspunse tatăl său, pe urmă se plecă şi-şi propti palmele în genunchi. Ceea ce mă revoltă pe mine, însă nu sunt morţii pe care-i văd în toate părţile şi nici clădirile dărâmate — ci faptul că pe toate străzile opiul se vinde făţiş! Duşmanii noştri urmăresc să distrugă toată populaţia ce a mai rămas încă în viaţă.

Şi I-wan constată cu groază că ochii tatălui său sunt plini de lacrimi care începură să-i curgă şiroaie pe obraz, dar bătrânul nu şi le şterse ci le lăsă să curgă în voie. I-wan nu era în stare să-l vadă plângând, dar totuşi nu ştia ce vorbă de mângâiere să-i spună, aşa că plecă ochii în pământ şi nu zise nimica... Auzise vorbindu-se despre opiul acesta. Pe En-lan nimic nu-l putea scoate din fire, ca opiul acesta pe care-l găseau gata de a fi pus în vânzare, când se întâmpla să recucerească din mâinile duşmanului câte un oraş.

— Sunt multe pentru care mi se întâmplă acum să plâng, zise tatăl său, par'că ar fi vrut să-şi ceară iertare, pe urmă cu capetele lungi ale mânecilor îşi şterse ochii,

unul după altul. Apoi se uită la el rugător: I-wan, nu s'ar putea să sacrifici câteva zile din viață și să vii cu mine, să vizităm pământul nostru strămoșesc...? Intr'o bună zi pământul acesta va fi al tău și al fiilor tăi. Eu nu voi trăi niciodată, ca să ajung să mă mut acolo, dar s'ar putea ca tu să trăiești acolo împreună cu fiii tăi.

Mai târziu, când se gândi la această convorbire cu tatăl său, I-wan își aduse aminte că chiar în timp ce vorbea cu el, i se păruse straniu auzindu-l că nu pomește nimica despre I-ko, ci-i spune simplu „pământul acesta va fi al tău”.

— Mi-ar face plăcere să pot pleca împreună cu tine, răspunse el.

— S'ar putea ca tot ce va mai rămâne din China, să fie numai provinciile acestea din interior, continuă tatăl său. Cine ar putea spune dinainte? Dar din ceea ce ni se întâmplă nouă acum, trebuie să iasă ceva — lumea aceasta care s'a refugiat aici din provinciile pierdute de pe litoral — școalele care au fost mutate aici. Săptămâna trecută mi-am dat semnătura pentru un mare împrumut de mai multe mii de dollari, menit să acopere transferarea unei importante uzine de fier, din Hankow în interiorul țării.

— Nu cumva Chiang are de gând să nu apere Hankow? întrebă el.

Tatăl său clătină din cap.

— Orașul Canton a fost abandonat ieri. Peste câteva zile va cădea și Hankow, declară el. În sfârșit... sper că Chiang va avea dreptate... Tatăl său oftă îndurerat. Dacă se va întâmpla să greșească, atunci să știi că suntem cu toții pierduți.

Câteva clipe nu mai zise nimica și I-wan se întrebă, dacă e oare posibil ca tatăl său să nu mai aibă aceeași desăvârșită încredere pe care o avea înainte de asta în Chiang? Canton a fost pierdut, pe urmă Hankow...? În aceeași clipă ușa camerei se deschise și în fața lor apărură soția lui Chiang Kai-shek. Se ridicară în picioare și ea dete ușor din cap, ca apoi să le spună cu glasul liniștit și catifelat:

— Generalisimul vă așteaptă, și-i conduse în lungul camerei, ca să le deschidă ușa celeia în care era Chiang.

Când îi văzu că intră, se ridică în picioare. I-wan încă nu-l văzuse stând în picioare până acum. Părea mai înalt decât era el, se ținea drept și era foarte svelt. Nu zise nimica și se așezară cu toții pe scaune, iar soția lui pipăi ceainicul și le turnă în cești. Tot ce făcea femeia aceasta, părea atât de calm și plin de grație, încât privirile celor din apropierea ei ar fi fost peste puțină să nu-i urmărească mișcarea capului, curba gâtului frumos și gesturile precise ale mânilor. Se uită la soțul ei și el la ea, pe urmă dete din cap, iar femeia se întoarse și ieși, închizând ușa încet pe urma ei.

Rămaseră numai singuri cu el și I-wan ridică privirea întrebătoare, ca să vadă pentru ce l-a chemat.

— Am trimis după dumneata din două motive, începu Chiang Kai-shek, fără să-i salute și fără altă introducere. Primul motiv este, ca să-ți dau de știre despre moartea fratelui dumitale.

Cuvintele acestea le spuse cu glasul tare, dar fără nicio mlădiere, și după ce le spuse, așteptă, ca I-wan să le poată înțelege... Dar de fapt lui îi era peste puțină să înțeleagă. I-ko mort! Iși simți sângele fugându-i din

creer, pe urmă repezindu-se înapoi și trupul arzându-i ca de pojar. Se uită la tatăl său. Dar el sta cu capul în piept și cu privirile plecate în pământ.

— Tu ai știut de asta, tată? întrebă el cu glasul răgușit. Tatăl său dete din cap.

— Am aflat ieri, răspunse el în șoaptă.

— Poate vrei să afli cum a murit, declară Chiang Kai-shek pe neașteptate. Întinse mâna și luând de pe birou o scrisoare, o întinse lui I-wan. Era un scris stângaci, pe o bucată de hârtie murdară, și fusese scrisă cu creionul, în englezește. Nu era nicio semnătură, dar ceea ce spunea, era destul de limpede. Era o listă cu numele câtorva bărbați, cinci la număr, care fuseseră văzuți întâlnindu-se pe ascuns cu dușmanul. Al treilea nume era al lui I-ko.

I-wan ridică privirea și întâlnește din nou ochii lui Chiang.

— Dar cum se poate ca fratele meu... fu incapabil să termine întrebarea.

— A fost o uneltire, răspunse Chiang cu violență, dar cu nimic mai violent decât vorbise până acuma, și dușmanul făgăduise fratelui dumitale un loc de frunte în guvernul pe care-l va forma, și-i făcu semn spre scrisoarea pe care I-wan o pusese din nou pe biroul din fața lui. Mi-a adus-o un curier acum două săptămâni. Nu este prima știre pe care am primit-o în legătură cu afacerea asta. Am trimis după omul acesta, care nu și-a semnat numele aci pe hârtie, dar l-a spus celui care mi-a adus-o și care a ajuns la mine venind pe jos și așa cum a putut, ca să mi-o dea. Am trimis după el. Când a sosit, mi-a spus că-l cheamă Lim și că te cunoaște și pe dumneata și pe fratele dumitale. Pe

fratele dumitale îl ura, nu știu pentru ce motive. Chiang făcu o pauză: Trebuie să știi că eu întrebunțez și ura dintre oameni. Apoi continuă, după ce făcu o nouă pauză. Aceasta a fost pentru mine o confirmare a bănelii că fratele dumitale este un trădător. Am dat poruncă să fie executat împreună cu ceilalți.

I-wan îi ascultă toate aceste cuvinte, unul câte unul, dar știa dinainte care va fi sfârșitul și ascultându-le, se temea de el. Dar rămase nemișcat, uitându-se la chipul ca de piatră al lui Chiang.

— Cum se poate... cum se poate... ca omul acesta... începu el să îngâne cu glasul înecat. Îi se părea îngrozitor să constate că Jackie Lim, cu care el se purtase atât de frumos, să fie în stare să spioneze pe I-ko.

Dar Chiang se grăbi să răspundă:

— Nu-l condamna. Este un om cinstit. Dar este un om foarte simplu. Se revoltase de șoaptele care circulau printre soldați, în toate părțile și care spuneau că între ofițerii lor sunt unii care primesc mită dela dușmani; când a aflat de asta, a făcut cercetări amănunțite și a avut destul curaj, ca să-mi raporteze direct. A trăit înainte de asta în America unde spunea că oamenii nu se tem de cei care sunt mai mari decât ei.

— Unde este acum? întrebă I-wan.

— L-am trimis la unitatea lui, ca să continue lupta; răspunse Chiang. Nu știu ce s'a ales de atunci de el.

Nu mai era nimic de adăugat. Tatăl său sta fără să se miște. I-wan respiră adânc și se îndreptă din umeri. Încercă să nu se mai gândească la chipul lui I-ko, adus acum din adâncul amintirilor ce i se ștergeau prin fața ochilor... I-ko cu care se juca în grădină, pe vremea

când ei doi erau mici și i se părea că fratele său este frumos și voinic; I-ko plângând și trântindu-se pe jos, dând din picioare, din cauză că i s'a refuzat ceva; I-ko, tânărul frumos... Cum a murit oare I-ko? Murise cu demnitate și curaj, sau fusese același I-ko alintat care a fost întotdeauna? Ar fi fost peste putință să știe și nici nu dorea să afle.

— Asta s'a întâmplat din pricina soției lui străine... o voi expedia în țară la ea, declară tatăl său cu glasul sfios. Ea îl determina întotdeauna să disprețuiască propriul său neam. Din prima zi când a sosit, nimic nu-i era pe plac. Nu-i plăcea mâncarea și nici felul nostru de viață. Nimic din ce aveam noi, nu era atât de bun ca ceea ce era în țara ei. Râdea de soldații noștri și spunea lui I-ko, că japonezii sunt mult mai buni, până când el a început să creadă că este fără niciun folos să încerce să se mai lupte împotriva lor. Așa că — după cât îmi închipui eu — glasul tatălui său părea că s'a stins — și-o fi zis, că de vreme ce orașul Canton e condamnat, va fi mult mai bine... Tăcu și se uită la Chiang, cu ochii rătăciți: Nu încerc să-l apăr, zise el în șoaptă.

Chiang îl lăsase să continue și în timp ce vorbea, chipul lui sever luase o înfățișare de bunătate calmă. Acuma îi răspunse:

— Noi ne-am înțeles unul pe altul.

I-wan văzu pe tatăl său că dă din cap. Și în aceeași clipă își dete seamă că pe tatăl său îl iubește cum nu l-a iubit niciodată înainte de asta...

— Treci acum dincolo, se adresă Chiang tatălui său. Odihnește-te puțin, căci în curând va trebui să vorbești din nou cu dumneata.

Tatăl său se ridică în picioare și se înclină în fața lui, iar ei așteptară până ce ieși din cameră. Dar după ce rămaseră singuri, obrazul lui Chiang se schimbă imediat. Blândeșea trăsăturilor lui dispăru dintr'odată și se întoarse spre I-wan cu privirile întunecate.

— Dumneata ești omul pe care te-am întrebuințat odată, declară el. Și m'am gândit să te întrebuințez din nou. Făcu o pauză. Dar dumneata ești căsătorit cu o japoneză, adăugă el cu glasul răstit.

I-wan se simți că tresare, împotriva voinței lui. Omul acesta știa totul. Dar era dinainte pregătit.

— Da, sunt! răspunse el.

— Chiar dacă ești fiul tatălui dumitale, rămâi totuș fratele unui trădător, declară Chiang. Glasul lui părea destul de răstit și pe chipul lui nu se oglindea niciun fel de blândețe. De unde aș putea eu ști dinainte, ce se ascunde în sufletul dumitale?

— Eu n'am niciun mijloc să-ți pot spune, răspunse I-wan. Omul acesta putea să-l înspăimânte, dar el nu se va înspăimânta.

— Vrei să renunți la soția dumitale japoneză? întrebă Chiang.

— La ordinul dumneavoastră? întrebă I-wan.

Chiang nu răspunse, dar nici privirile lui nu se desprinseră de pe obrazul lui I-wan.

— Nu! răspunse I-wan cu glasul liniștit. Și imediat după aceea, adăugă: Mi-am lăsat soția și copiii, ca să mă pot întoarce, să lupt pentru țară. Sunt în aceeași luptă. După ce se va face pacea, îi voi aduce pe toți aici. Fiii mei sunt chinezi. Și ea — mama lor — este pentru mine o femeie credincioasă.

— Va trebui să treacă multă vreme, până când se va face pace, zise Chiang.

— Știu că va trebui să treacă, răspunse I-wan.

— Orașul acesta va fi și el distrus, adăugă Chiang. Privirile lui fugiră în largul camerei și pe fereastră afară, unde se vedeau acoperișurile caselor, unul lângă altul, în orașul acesta suprapopulat. — Orașul acesta și probabil multe altele. Până când va veni pacea, poate nu va mai rămâne niciun oraș în picioare.

— Ne va rămâne țara, ripostă I-wan... Acum înțelegea motivul pentru care tatăl său îi spusese: „Pământul va fi al tău și al fiilor tăi”.

— Da, va rămâne pământul țării, repetă Chiang. Apoi făcând o trecere neașteptată, dintre acelea cu care I-wan nu era obișnuit din partea lui, adăugă: Ce fel de femeie este soția dumitale?

Drept răspuns, I-wan băgă mâna în buzunar și scoase ultimele două scrisori primite dela Tama, pe care nu le distrusese încă, deoarece sosiseră puțin înainte de plecarea lui și ar fi vrut să le mai citească odată. Le deschise și le întinse în fața lui Chiang.

Erau două scrisori foarte simple, cu scrisul delicat și fin al lui Tama. Nu se întorsese în casa părintelui ei, deoarece după plecarea lui I-wan își dase seamă că i-ar fi peste putință. Astfel scrisorile acestea două erau pline de amănunte, în legătură cu un copăcel care crescuse în grădina lor și despre chrysantemele pe care le plantaseră împreună și acuma înfloriseră din nou, despre furtuna venită din largul mării și care sfâșiasse hârtia dela grătarul ferestrelor din partea de apus; despre felul în care ea și Jiro reparaseră pagubele; îi spunea cât

crescuseră copiii și despre ea că le spune că tatăl lor este un erou care s'a dus să lupte pentru țara lui care este și țara lor, și că el va trebui să se gândească la ei, așteptând viitorul când vor fi din nou împreună. În realitate scrisorile acestea erau aceleaș scrisori pe care le-ar fi scris orice femeie iubitoare, soțului ei care se găsește pe frontul oricărui teatru de războiu.

Urmări trăsăturile lui Chiang în timpul cât le ceti. Dar îi fu peste putință să-și dea seamă la ce se gândeste, așa că așteaptă până când Chiang le păture și le băgă în plicurile lor, cu mișcări încete, ca și când s'ar fi gândit la ceva. Pe urmă i le dă înapoi.

— Și acum... ai vreo dorință? întrebă el.

— Să-mi acordați câteva zile, ca să pot pleca împreună cu tatăl meu, se grăbi I-wan să răspundă. Vrem să vizităm împreună pământul nostru strămoșesc, pe care până acum nu l-am văzut niciodată.

— Și pe urmă? întrebă Chiang a doua oară.

— Să mă întorc din nou la unitatea mea din armată, răspunse I-wan.

— Aprobă! declară Chiang.

Întoarse privirea și sună gongul de pe birou. Ușa se deschise și soția lui apărură, așa că I-wan își dădea seamă că poate să plece. Se ridică în picioare și se prosternă, dar Chiang nu se mai uita la el.

— Unde este harta noului drum care duce la Burma? întrebă el, adresându-se soției lui, ca și când n'ar fi fost plecată niciun minut de lângă el.

— Uite-o aici, răspunse ea și zâmbi ușor, e la tine pe birou!

I-wan ieși din birou și cuvintele acestea începură să-i

văjaie în urechi. Noul drum care duce la Burma! A fost terminat oare? Auzise că a început construirea acestui drum și mii de bărbați și de femei lucrau la executarea lui. În orice caz era o metodă stranie de a purta războiul; să-ți croești un drum uriaș care se îndreaptă spre apus, în timp ce dușmanul țării bombardează partea de răsărit! Dar acesta era felul lor de a proceda. Ce-ar fi dacă adevărata patrie pe care o vor cunoaște fiii săi, va fi această parte interioară a Chinei celei noi care nu se va îndrepta spre mare, ci peste crestele munților, spre India? Cine ar putea să spună? Și cine ar putea afirma că știe ceva?

Așa că se duse, să găsească pe tatăl său.

S P A R Ș I T

Ultimele noutăți ale Editurii
«CULTURA ROMÂNEASCĂ»

din literatura engleză

APĂRUTE:

W. S. Maugham :

LUNA ȘI DOI BANI JUMĂTE
FUMUL AMĂGIRILOR
UN PETEC DE PAMÂNT
R O B I I
VACANȚĂ DE CRĂCIUN

James Hilton :

ORIZONT PIERDUT

A. J. Cronin :

GRAN CANARIA
CITADELA

Rudyard Kipling :

CARTEA JUNGLEI
A DOUA CĂRTE A JUNGLEI

Peter Neagoe :

DRUMURI CU POPAS

Pearl S. Buck

VÂNT DE RĂSĂRIT :
VÂNT DELA APUS

Sinclair Lewis :

STRADA MARE

VOR APĂREA:

A. J. Cronin :

SUB STELE
CASTELUL PĂLĂRIERULUI

Pearl S. Buck :

CASA DE LUT
THIS PROUD HEART

Thomas Hardy :

ÎNTOARCEREA
TESS D'URBERVILLE
JUD ÎN TUNECATUL

Johan Bojer :

ULTIMUL V

G. Chesterton :

OMUL DE JOI

Jerome K. Jerome :

TREI ÎNTR-O BARCĂ

John Galsworthy :

FORSYTESAGA

Lei 140. —